
Perlegi hunc Librum, cui Titulus (*Præcipuorum Theologiæ Caputum Enchiridion Didacticum*) in quo nihil reperio fidei Ecclesiæ Anglicanæ, aut bonis moribus contrarium.

Ex Æd. Lond. 07. 12:

1664.

Tho. Grigg. R. in Christo
Patri D. Humfr. Episc.
Lond. à Sacr. Dom.

Perlegi hunc Librum, cui Titulus (*Præcipuorum Theologiæ Caputum Enchiridion Didacticum*) in quo nihil reperio fidei Ecclesiæ Anglicanæ, aut bonis moribus contrarium.

Ex Æd. Lond. 07. 12:

1664.

Tho. Grigg. R. in Christo
Patri D. Humfr. Episc.
Lond. à Sacr. Dom.

Præcipuorum Theologiæ Capitum
ENCHIRIDION
DIDACTICUM:

Cum *Appendicula Practica*
DE
COENA DOMINI.

Quibus accessit Symboli Apostolici &
Precationis Dominicæ Expositio.

In gratiam (potissimum) Juventutis Academica

Auctore *T. Tullio*, Aulæ *S. Edmundi*
apud *Oxonienſes* Principali.

Editio Sexta, postremum nunc recognita

Jo. 9. 4. ——— *Dum dies est, nox venit,*
quum nemo potest operari.
Horat. Sapere aude.

OXONII,
Typis *Lichfield*, Impensis *Jac. Knapton*,
ad Inſigne Coronæ in Cœmeterio *D. Pauli*,
LONDINI. An. Dom. M DCC XIII.

N
ed
rej
caj
est
du
ne
liu
cli
Chr
tum
qua
om
lita
ger
tota

Ad Lectorem.

Magnifici pompam Propylæi magna postulant ædificia, (certe quidem haud respuunt) quam tamen humilis casæ erubescit verecundia. Non est igitur hic permultis præfandum. Do tantum Lectori benevolo suscepti opusculi consilium.

Nimirum ei quærere in proclivi fore suspicor, cur tot inter Christianæ Religionis Systematum examina (qua domestica, qua peregrina) in ore, oculisque omnium, cum debita laude volitantia, nostrum quoque se ingerat ENCHIRIDION. Rem totam paucis habeto. Ex ista

Ad Lectorem.

scilicet, quam modo diximus, fecunda hujusmodi lucubrationum familia, cum aliæ aut prolixitate sua, aut ingratis fortasse minutiloquiis & subtilitatibus Juventuti, aliæ autem aliunde minus Nobis placerent, visum est istis omnibus (qua quidem pro modulo nostro liceret) ire obviam incommodis: quod in hoc Enchiridio præstitum esse, non sum usque adeo Suffenus, ut somniem; præstare tantum volui. De eventu, æquum est ut ipse, Lector Cordate, pro Candore tuo sententiam feras. Certe hic pluribus prodesse, Neophytos potissimum loquor & in re Theologica minus exercitatos, in animo cum primis habuisse, testes appello mille, Conscientiam sci-

Ad Lectorem.

scilicet, & plusquam mille, Cordium Scrutatorem, Deum.

*Ad veritatis autem vitæque
cœlestis compendium (quo Ho-
mini Christiano antiquius nihil
esse par est) tenellos & rudio-
res adhuc circa Religionem a-
nimos, tum stabiles, neque tar-
dos insuper effingere, quanti
interfit, nemo non videt. Vide-
runt utique primi illi Religionis
Reformatæ præclari Pugiles,
quibus erat cum hoste callidissi-
mo, frontisque omnium in Ter-
ris durissimæ (quamvis & eo-
dem ignavissimo) præliandum.
Viderunt ipsi tandem Papicolæ,
quos adversæ partis virtutem, si
laudare vetabat livor, æmulari
monuit versutia: iisdem scili-
cet ipsi vestigiis in via sua erro-
rum Lata consulto insistebant,
qui-*

Ad Lectorem.

quibus in Angustiore veritatis
præibant Reformati. Hinc il-
lorum quoque tot indies (hoc
maxime ~~seculum~~ sæculo) blan-
diloquentiæ Popularis & So-
phisticæ gramine obtekti Re-
ligionem a Calcaneo impetunt
Anguiculi Chartacei. Quo ma-
gis mirari subit quæ secum in-
tus versent consilia, qui etiam,
infensissimo (hinc inde) Religio-
ni Sæculo, in Theologiam Syste-
maticam omnem & Cateche-
ticam tam iniquo sint animo,
ut vix nomen ipsum sine sannis
excipiant, idque unde sola Dei
oracula personare oportuit Cum
tamen ipsi fortasse, ne in uno
quidem aliquo Systemate, vel
quinas legendi simul pagellas
labore defungi sustinuerint. At
si judicas cognosce, vetus mo-
net

Ad Lectorem.

net Ethnici Tragædi γράφει; nec Evangelicæ simplicitati convenit, ut præjudiciis abrepti de iis male loquantur Homines quæ nondum satis explorarunt. Loquor tantum in genere de utilissima ista (ut ne dicam necessaria) docendi ratione, temporibus potissimum in veritatem pessime animatis. Nullius ego Scriptoris aut importunos affectus, aut impar iudicium defendo. Ipsi omnes, quorum id interest, sibi viderint, tanquam olim rationem reddituri Deo. Verum quid opus est in rem non innocuam modo, sed animabus saltem rudioribus usque adeo salutarem, stricto quasi gladio, desævire? Haud ita quidem (ut labentium sæculorum Doctores taceam) prisca sapere Patres

Ad Lectorem.

*tres Ecclesiae. Non micantissimum istud Cœli Alexandrini Trigonum, Clemens, Origenes, Cyrillus, quorum & suos intermiscet radios illustre Hippo-
nis sidus; Hic, consiliis, Illi exemplis quoque inter Catecheti-
cos reponendi. Quauquam quid illis immorandum, cum eandem Doctrinæ methodum tum in Ecclesia vetere Judaica, tum in ipsa quoque Apostolica viguisse constat. Utinamque (ut verbo dicam) plus satis experiundo compertum haud esset, quales & Christianos parere soleat & Theologos αὐτοπαίδευσις prurigo. Solidae nimirum Theologiæ Subsellia & Scripturarum Thro-
num hinc comptulæ occupant Rhetoricationes; illinc mirifice sibi blandientes, & magno appa-
ratu*

Ad Lectorem.

*ratu in scenam veluti prodeun-
tes pellucidæ & elumbes rati-
unculæ. Hinc etiam, si quid mi-
nus in Theologia Reformata
placet, sive ex æstro novaturi-
endi & captandæ Famæ, sive
maligno in Personam animo,
sive Veritates, quam toties ma-
nu data professi sunt, fastidio;
seu demum gratiæ & favoris
alicujus honesto parum aucupio,
(quicquid sit, Justus olim Deus
judicabit :) hinc, inquam, apud
nonnullos Calvinismi hoc no-
mine, velut inuisto stigmate,
notatur; nec, si oderis quem-
quam, proclive est ingeniosius
(si non tutius) publicæ Censuræ
victimam sacrare. In ea ni-
mirum Tempora reservamur!
Quod tamen æquius ferendum
esset, si Blaterones Isti suæ sal-
tem*

Ad Lectorem.

tem venerandæ Matri parcerent Ecclesiæ, neque in illam Fidem Articulis suis atque Homiliis toties & tam diserte definitam, (reverentia omni & pudore defricato) quasi manu facta, insurgerent. Nota & Experta loquor. Majores interim nostri (æterni illa nominis loquor Ecclesiæ præsidia, dulcissima decora) non istis scalis stramineis ad Theologiæ culmen ascenderunt, non istam ad cognitionem Dei salutarem & Animarum compendia viam posteris indigitarunt.

Sed tibi, Lector, ut perito, loquor, judica quæ dico. Factum mihi satis fuerit, si in hoc opusculo neminem lædam (nedum veritatem) & (bono cum Deo) prosim nonnullis.

Cæte-

Ad Lectorem.

Cæterum, ne quid honoran-
dæ Matri Ecclesiæ Anglicanæ
(necdem Scripturæ) minus con-
sentiens, currenti, nec satis pe-
rito, calamo excideret ; ante
petitam (de more) Typorum
Copiam, exhibendum curavi o-
pusculum una cum Additamen-
tis, Viro admodum Reveren-
do, & in Cœlo Ecclesiæ non
Loci magis quam Meriti sui
Claritate præfulgenti, qui ocu-
lis Aquilinis perlustratum (ita
enim se nostro rogatu facilem
demittere sibi placuit) remisit,
(ne quid dicam invidiosius) sine
probrio ; quinetiam, publici fu-
ris facerem Hortator exstitit.

Supereſt hæc duo porro mo-
neam. Me primo ſcilicet in Tex-
tibus S. Scripturæ appellandis
neque credulam neque perfun-

Ad Lectorem.

etoriam (pro modici ratione otii)
adhibuisse operam, quod tibi
non ingratum fore confido: ne-
que enim hoc ad pompam feci,
aut gratiam popularem, quod
cum Homine Christiano indig-
num sit, Theologo turpissimum
existimo. Sed neque Insipien-
tem illum in Evangelio imitan-
dum censuerim, qui ædificavi
sine fundamento. Et sane quod
in rebus Divinis neglecta duc-
Scriptura occupatur, ut dicam
mollissime, nimiam suæ lippitu-
dinis fiduciam, nec divinæ lu-
cis idoneam prodit reverentia
am. Proximus Atheismo gra-
dus est sine Fundamento fides.
Sit mihi semper (cum Augusti-
no) in Theologicis, pro omni
ratione, DEUS DIXIT.
Porro poscit interdum Repotui f

(quo

Ad Lectorem.

(quod examen instituenti con-
sistere poterit) ut in Juventutis
præcipue gratiam plures subin-
de citentur Textus, factò tamen
delectu, qualem scilicet tenui-
tati nostræ adhibere licuit. Quin
& secundo, Ecclesiæ nostræ
hic illic accommodata suffragia
(ne ista quoque Juventutem in-
genuam lateant) siqua in libelli
corpore haud occurrunt, cum
Elencho capitum ad finem re-
jeci. Id autem non eo consilio,
ut Ecclesiæ sententiam ex meo
ipsum modulo dimetiar (absit
a me talis arrogantia) sed ut
meam potius ad illius exigam;
quam sicubi non satis assecutus
videbor, (a qua certe prudens
sciens nullibi deflexerim) ta-
men venerandæ matris (qua
potui fide simul & diligentia)
b 2 pres-

Ad Lectorem.

*pressisse vestigia, facilem, uti
spero, veniam ab æquis rerum
æstimatoribus consequetur.*

*Sed Tituli (quod in quosdam
jocatus est olim Plinius) oblitus
videbor. Vale, Lector benevole,
& quod dextra manu porrigi
tur, sinistra ne accipias precor.*

PRÆ

cultum

Rom.

A. 2

veri &

B. V

Mat. 1

A. U

volunta

B. A

sub leg

Script

facta es

20. 27

16, 17.

PRÆCIPUORUM
THEOLOGIÆ
CAPITUM

Tractatio brevis, per modum Dialogi.

CAP. I. De sacra Scriptura.

A. *Quid est Religio?*

B. Est vis illa (sive virtus) creaturæ rationali ^a divinitus impressa, qua tenetur obstricta ^b ad cultum & obsequium Dei. ^a Rom. 1, 19.

^b Rom. 1, 21.

A. *Quænam est regula (sive norma) cultus veri & Christiani?* ^a Jac. 1, 27.

B. Voluntas unius Dei. Deut. 12, 32. Mat. 15, 9.

A. *Unde autem ista Hominibus innotescit voluntas?*

B. Ante legem à Mose traditam (quin & sub lege) ^b multiformiter; in sacris vero Scripturis ^d plenissime postmodum ^e patefacta est. ^b Heb. 1, 1. ^c 1 Sam. 28, 6. ^e Isa. 8, 20. ^d 2 Tim. 3, 15. ^c Ps. 119, 133. ^d 2 Tim. 3, 16, 17. ^e Mich. 6, 8.

A. *Ve-*

A. *Voluntatem suam hominibus revelatam cur scriptis consignari voluit Deus?*

B. Ob maiorem ^a fidei certitudinem, quæ alias, humana partim infirmitate, partim malitia, astuque Satanæ, decursu temporum facilius corrumpetur. ^a *Joa. 20, 31.* ² *Pet. 1, 19.*

A. *Ad normam religionis constituendam (quam Scripturam esse dixisti) quæ potissimum requiruntur?*

B. Tria, *Auctoritas, Perfectio, & Perspicuitas.*

A. *Qualis autem est Scripturæ S. Auctoritas?*

B. Plane divina, cum sit ab ipso Deo aut ^a edita, aut ^b inspirata. ^a *Exod. 31, 18.* *Hos. 8, 12.* ^b *Neh. 9, 30.* ² *Pet. 1, 21.*

A. *Quid autem inde consequetur?*

B. Auctoritatem istam esse tum ^a infallibilem, tum ^b irrefragabilem. ^a *Tit. 1, 2.* ^b *Rom. 9, 20.* *Num. 23, 19.*

A. *At seposito ipsius Scripturæ de se testimonio, poteritne palam fieri eam illi auctoritatem deberi, tanquam verbo Divino?*

B. Potest, hominibus saltem ^a cordatis, & ^b veramantibus. ^a *2 Cor. 4, 3, 4.* *1 Cor. 2, 14.* ^b *Prov. 2. ad v. 6.*

A. *Unde vero?*

B. Aut quæris de causa efficiente primaria, aut de causis ministerialibus, intermediis, & (quæ vulgo appellantur) motivis.

A. *Cedo causam principem.*

B. Ea.

B. Ea alia esse non potest, quam ^a Spiritus ille veritatis, qui *eiusmodi* (ut lubet) *omnia operatur in omnibus.* ^a Jo. 16, 13. ^b 1 Cor. 12, 6. ad v. 10.

A. *Quænam sunt causæ istæ (quas modo vocasti) intermediæ?*

B. Duum sunt generum: aliæ internæ, ex ipsa scilicet Scripturarum divina indole, proprietatibus, & effectis desumptæ; aliæ autem extrinsecus accersitæ.

A. *Da causas istius assensus internas.*

B. Sunt istæ *materia* (^a pietatem omne genus & bonos mores ubique redolens,) *sensum* in stylo etiam (ubi is occurrit) humiliore ^b *majestas*, & humano major ingenio ^c *profunditas*, ^d Prophetiarum de rebus maximis adimpleta *veritas*, ^e vis illa ineluctabilis & plane divina ^f infidelium quoque cordibus, nedum ^g credentibus, multiformiter impressa; & siqua demum sint istis similia. ^a Ps. 19, 8, 9. & Ps. 119. *passim.* ^b 1 Cor. 2, 4. ^c 1 Cor. 2, 7, 10. ^d 1 Pet. 1, 10, 11. 1 Cor. 15, 3, 4. ^e Heb. 4, 12. ^f Mar. 6, 20. Act. 24, 25. ^g Ps. 19, 7. ad v. 10. & Ps. 119, *passim.* Act. 4, 21.

A. *Da causas externas.*

B. Sunt istæ etiam multimodæ. 1^a Ipsorum Amanuensium *ὑποψία* de Scriptura (præsertim Evangelica ^a) idque tot & tantis miraculis firmatum testimonium, de quo nulla potest apud æquos rerum æstimatores oboriri suspicio. 2^a Constans & perpetua
Eccles.

Ecclesiae Traditio, eaque tot suorum tantisque periculis, imo & frequentibus martyriis propugnata. 3^a Conatus inimicorum Diabolici ad Scripturam penitus delendam irriti. 4^a Judæorum Evangelio hostium insensibilium suffragia Veteri Testamento exhibitae, cum quo novum in Substantialibus omnino congruit. ^a *Act. 2, 22. & 5, 12.*

A. *Annon ergo pendet Sacrorum codicum Auctoritas ex testimonio Ecclesiae?*

B. Nequaquam: nam primo inde sequetur auctoritatem Scripturae non esse divinam, sed humanam; & consequenter ^a incertam & fallibilem, (quod Atheismum sapit) cum hoc dato non esset verbum Dei, sed verbum hominis. ^a *Rom. 3, 4.*

A. *Da alteram, si habes, rationem.*

B. Illa sumi potest ex absurdo. Nam Ecclesiae in confesso nulla sunt omnino ^a indicia, nedum Auctoritas, nisi Scripturae sacrae in solidum suffulta; proinde haec ab illis pendet, non vice versa. ^a *Mat. 16, 18. Is. 8, 20.*

A. *Quenam ergo partes tribuendae sunt in hoc negotio Ecclesiae?*

B. Testimonium praebere verum Scripturis, easque populis suis, ut omni acceptione dignas commendare, quo maxime sensu hoc elogio ornatur Ecclesia, quod sit columna & firmamentum veritatis. ^a *1 Tim. 3, 15.*

A. *Nullus vero in hac provincia locus Rationi debetur?*

B. Mirum

B. Mirum est quos hîc sibi nodos in scirpo fecerint, qui (quod in omnibus fere contro-
versis, usu venit) qua Affectuum prava in-
temperie, qua præcipitis Judicii caligine ad
extrema prorunt. Itaque primo distinguen-
dum arbitror de Ratione: quæ nimirum
sumitur aut *proprie & formaliter*, pro ipsa
Facultate; aut *figurate & quoad materiam*,
i. e. pro rebus ipsis ratione recta definitis,
sive Principia fuerint, sive Conclusiones,
æque vel practicæ, vel speculativæ.

A. Quid illinc efficiendum?

B. Ratio priore sensu Regula esse non
potest, ut neque posteriore Judex.

A. Quidni priore Regula?

B. Quia Ratio est quæ ad Regulam ac-
commodat, proinde non ipsam esse Regulam
auto concluditur, ut neque manum esse men-
suram qua metimur.

A. An ergo Judicem fateris?

B. ^a Ita, modo subordinatum (supremo
scilicet in Scripturis pronuntianti Sancto
Spiritu) & in hoc lapso rerum humanarum
statu, fallibilem, imo circa Fidei Christianæ
mysteria ^b omnino cæcutientem. ^a 1 Cor. 10,
15. & 11, 13. ^b 1 Cor. 2, 14.

A. Quid de Ratione recta altero illo sensu
dicendum?

B. Eam in divinis posse dici Regulam,
sed cautelis hisce necessario abhibitis. 1°.
Hoc sensu, ut ne sit regula in pure divinis;
nisi facta prius revelatione divina, nedum in
pro-

profundis fidei Christianæ myſteriis, utpote quorum nullus ineſt *ex natura* facultati rationali habitus. *Mat.* 16, 17. 2° Ne ſit regula primaria, quæ ſola eſt Scriptura, ſed ei^a ſubordinata & ſecundaria, ita ut hæc in Divinis ad *ſummam* Scripturæ rationem ſit exigenda, non ad eam Scriptura. ^a *Mat.* 7, 12. 3° Denique, ita ſit Regula, ut nihil ei (modo vera ſit Ratio) Chriſtianæ Religio- nis, quoad rem, contradicat; quod tamen quoad modum & ſingularem rei diſpoſitio- nem (in ſinu divino abſconditam) & facile & longe prætervolet.

A. *De Auctoritate in præſentia ſatis; unde conſtat S. Scripturam eſſe normam Religionis perfectam?*

B. Id de ſe multis in locis ipſa teſtatur, nec poteſt illius teſtimonium vanitatis inſi- mulari, ſi (quod utcunque evicimus) ſit di- vinum. 2 *Tim.* 3, 16, 17.

A. *Ad quam ſe diffundit iſta Scripturæ perfectio?*

B. Ad omnes ^a perſonas, ^b caſus, & ^c tem- pora. ^a *Jo.* 5, 39. *Col.* 3, 16. ^b *Pſ.* 119, 96. 2 *Tim.* 3, 17. ^c 1 *Pet.* 1, 25.

A. *An itaque omnes poſſunt intelligere Scri- pturas?*

B. Omnes, quantum ad eorum ^a ſalutem ſufficit, modo uſum habeant rationis, & ^b in- telligentiam à Spiritu Sancto, mediis (ut plurimum) ordinariis, illuſtratam. ^a *Jo.* 20, 31. ^b 1 *Cor.* 2, 10. 1 *Jo.* 2, 27.

A. *Unde*

A. U
picuam

B. I

ſinit in

certo

ipſius

6, 8. 1

A. 2

quoque

ſalutem

B.

non b/

udine

non q

darum

(quan

per ve

1 *Cor.*

1 *Rom.*

A.

B.

Teſta

A.

vulgo

B.

quan

mini

A.

exter

B.

ſint

eloqu

A. Unde constabit Scripturam S. esse perspicuam?

B. Ex æquitate Divina, ^a quæ neminem finit in rebus tanti momenti obscuro & incerto duce uti, quin & ex compluribus ipsius Scripturæ de se ^b testimoniis. ^a Mich. 6, 8. 1 Cor. 14, 8. ^b Ps. 119, 105. Prov. 8, 9.

A. At multæ sunt in Scripturis (earum quoque rerum quarum fides est necessaria ad salutem) profunditates & mysteria.

B. Sunt quidem, sed homini ^a naturali, non ^b spirituali, nisi quoad modum, ^c magnitudinem, & alias fortasse circumstantias, non quoad ^d rem ipsam, siue rerum credendarum substantiam; hæc enim credentibus (quantum certe ad ipsorum salutem sufficit) per verbum & Spiritum satis retegitur. ^a 1 Cor. 2, 14. ^b v. 10, & 15. ^c Rom. 11, 33. ^d Rom. 4, 18.

A. Quomodo dividitur Scriptura?

B. In eam quæ est Veteris, & quæ Novi Testamenti.

A. Quid de libris illis censendum est, qui vulgo Apocryphi dicuntur?

B. Non sunt pro fidei regula amplexandi, quanquam illorum aliquot morum præcepta minime aspernanda contineant.

A. Cur autem à Canone (siue regula fidei) exterminantur?

B. 1°. Quod nunquam pro *συνεχόμενα* sint à Judæis agniti, quibus *concredita* sunt eloquia Dei. Rom. 3, 2. 2°. Quod lingua

gua Ecclesiæ Judaicæ ignota (Græca scil.) maximam partem conscripti sunt, idque cum nulla præter Judaicam esset in terris Ecclesia visibilis. 3°. Ob nonnulla à veritate & Spiritu Dei aliena in istis tradita. Cujusmodi sunt *Tobiæ* nonnulla. c. 5, & 6. *mendacium Auctoris libri Sap.* qui *Solomonem* se falso præfert, c. 9, 7, 8. verba *Macchab.* l. 2. c. 15, 38, 39. à Spiritu Dei alienissima, *Judithæ* 9. v. 2, 3, 10. & non pauca id genus alia.

De libris tamen *Sapientiae & Ecclesiastici* visum est subnectere sententiam *J. Calvinii*, his verbis: *Qui tamen utcumque aliquo loco nobis esse debent, si non ut Canonici, certe ut veteres, ut pii, ut multorum suffragiis recepti.* *Psychopannych. inter opusc. edit. in fol. 1576. p. 542.*

CAP. II. De Natura Dei.

A. **U**nde constat esse Deum?

B. Non modo ex Scripturis, verum etiam ex lumine rationis ^a naturali, ex omnium ^b gentium testimonio, atque adeo ipsis ^c operibus divinis. ^a *Rom. 1, 20.* ^b *Jer. 2, 11.* ^c *Rom. 1, 19, 20.*

A. Quid est Deus?

B. Est ^a Spiritus ^b æternus, ^c incomprehensibilis, ^d immutabilis, ^e per se independenter existens, ^f sibi soli sufficiens, ^g in se

cula

cula benedictus. ^a Jo. 4, 24. ^b Ps. 90, 2.
^c Job. 37, 19, & c. 26, 14. Rom. 11, 33. ^d Ex.
 3, 14. Ja. 1, 17. ^e Is. 46, 4. ^f Gen. 17, 1.
 Rom. 11, 35. Job. 22, 2. & c. 35, 6, 7, 8.
 Rom. 9, 5.

A. Si Deus sit Spiritus, cur membra ei corporea, aures, oculos, &c. passim tribuit Scriptura?

B. Hoc facit non sensu proprio, sed analogico, idque intellectus humani, ad naturam divinam cæcutientis, sublevandi gratia: nam quicquid istorum membrorum subsidio rite operatur homo, id potest omne (modo & gradu infinities eminentiore) per suam essentiam simplicissimam operari Deus.

A. Si sit immutabilis, cur 10 ei tribuuntur affectus, sive motiones humanæ? Cur 20 diserte, nec uno in loco, pœnituisse dicitur?

B. Ad horum utrumque quæsitum quod modo diximus de membris corporeis accommodari potest: ejusmodi scil. affectus Deo minime ^a convenire sensu proprio & literali, sed figurato tantum & analogico. ^a Num. 23, 19.

A. Quomodo igitur?

B. Hoc modo: Deus non amat, aut odit, dolet, aut gaudet, per ullam talem motionem, qualem in nobis quotidie experimur homines; sed voluntas ejus (ceu essentia) simplicissima, ratione effecti ad creaturam relati, has vel illas induit affectuum appellationes, quas ἀνθρώπου πνεύματος effectus efferi vulgo dicunt Theologi.

A. *Nunquam ergo Deus mutat propositum suum?*

B. • Nunquam: nam hoc aut impotentiam, aut inscitiam argueret, quorum utrumvis Deo adscribere summæ esset blasphemia. • Num. 23, 19. Is. 46, 10.

A. *At pœnas comminatas non infligere (ut in casu Ninevitarum) mutationem aliquam voluntatis sapit.*

B. In Deo nullam, quia comminationes istæ sunt tantum conditionales, quæ mutato in melius peccatore non ponunt pœnam, idque secundum voluntatem Dei immutabilem. Jer. 18, 7, 8, 9, 10.

A. *Da alios characteres, (ceu proprietates) divinæ naturæ in SS. Scripturis traditos.*

B. Ex istis sunt *Immensitas*, (ceu • Omnipræsentia,) *Sanctitas*, • Bonitas, • Justitia infinita, • Omniscientia, • Omnipotentia. • Jer. 23, 24. Ps. 139, 7, 8, 9, 10. • Is. 6, 3. c. 57, 15. • Ex. 34, 6. • Ps. 97, 2. • Ps. 139, 2, 3, 4. Heb. 4, 13. • Gen. 18, 14. Mar. 14, 36.

A. *Cum Immensitate Dei quomodo concilianda sunt istæ Scripturæ, quæ Deum de a loco in locum migrare statuunt, eæque quæ b sedem ei propriam tribuunt in cælis? a Gen. 11, 1 b Ps. 2, 4.*

B. Non potest vere mutare locum, qui omnem replet, Jer. 23, 24. sed ista omnia xal' ἀντιστοιχιστικῶς intelligenda. Dicitur autem esse in cælo, non definitivè, quasi alibi eodem tempore non esset; sed manifestativè, idque

idque non simpliciter, sed tantum quoad o-
minentiam, quod inde scil. ibique majestatis
& gloriæ sui radii a potissimum eniteant. a
Is. 66, 1. Ps. 19, 1, &c.

A. Si Deus Sanctus sit & Bonus, cur pec-
catum, & mala tot inde consequentia in mun-
do passim grassari sinit?

B. Peccati mala consequentia non per-
mittit modo, sed a infligit, impiis b ex justi-
tia, piis c ex disciplina & charitate paterna.
Peccatum permittit (hoc est, non impedit)
ut sapiens mundi Gubernator, non tamen
permittit impune, ut justissimus mundi Ju-
dex. a *Am. 3, 6. b 2 Thes. 1, 6. Jer. 11, 20.*
c *Prov. 3, 11, 12. Heb. 12. à v. 5. ad 12.*

A. Qui potest summa Justitia cum summa
Misericordia conciliari?

B. Si quæritur de habitibus (ita enim hu-
mano more loquendum est, nam in Deo pro-
prie sunt nulli) utraque cum altera optime
consentit & quasi coincidit in una Dei sim-
plicissima essentia, eaque perfectissima.

A. Quæro potius de actibus.

B. Neque sic vel minimum repugnant, si
ad objecta diversa referantur. v. g. actus sum-
mæ justitiæ (vindicantem hîc intelligimus)
erga Christum mediatorem, conjunctus est
cum actu summæ misericordiæ erga homi-
nem peccatorem. *Is. 53. 4, 5.*

A. Num Deus certissime cognoscit futura
contingentia?

B. Omnino: quod innumera docent in

Scripturis exempla; qualia sunt ista, *Exod.* 3, 19. *Deut.* 31, 20, 21, 22.

A. Sed quidni dicatur Omniscius, etsi non omnia cognoscat, qui dicitur omnipotens, et non omnia faciat?

B. Discrimen in aperto est. 1° Quia posse non est facere, & dicitur Deus Omnipotens non Omnisfaciens; at aliquid non scire & omnia scire, palam & alta voce contradicunt. 2°. Quia scire est actus intellectus Divini pure naturalis, qui non restringitur voluntate; facere est actus voluntatis, qui sequitur Intellectum (non speculativum sed practicum. *Pf.* 135, 6.

A. Sed quomodo erunt contingentia certa praescita, quae non sunt certo futura?

B. Fieri non potest quin Futurum sit, *scilicet* modo, futurum; & quanquam id minime necessario antecedenter ex parte causae secundae (ut in actibus pure voluntariis) necessitate tamen infallibilitatis ex parte Dei, cuius omniscientiam clam esse nil potest.

A. Quodnam est objectum potentiae Divinae?

B. Quicquid a vult facere; & quod neque contradictionem implicat, nec infinitae ejus perfectioni adversatur. a *Pf.* 135, 6. b *Til.* 1, 2, *Heb.* 6, 18.

A. Ea vero proprietatum in Deo congeries nonne compositionem indicat, & consequenter illius simplicitati derogat?

B. Nequaquam: sunt enim istae proprietates neque ab essentia Divina, neque à se

invi

invice
inferu
quæ r

CA
Pe

A. E
clama
cui pl

A.
multi.

B.
um Z
Ethni
& ma
& Pri

A.
tur Ti

B.
Script
Christ
nabul

A.
illa P

B.
A.

in Scr

B.

Exod. invicem realiter disjunctæ; unde nec ullam inferunt compositionem, nisi unius *rationis*, quæ naturæ simplici minime repugnat.

C A P. III. De tribus in essentia Divina Personis.

A. **E**stne unus tantum Deus?

B. Plane: quod & Scriptura passim clamat, & ratio naturalis evincit, quippe cui plura actu infinita repugnant.

A. Verum, ^a asserente Apostolo, Dei sunt multi. ^a 1 Cor. 8, 5.

B. Sed nobis, ibidem inquit, est unus tantum Deus; proinde intelligendus est de Diis Ethnicorum *putatitiis*, vel de vicariis illis & metaphoricis, ^a quales sunt Magistratus & Principes terreni. ^a *Exod.* 22, 28.

A. At in ista summa Unitate nonne continetur Trinitas Personarum?

B. Id quidem firmiter credendum est, cum Scriptura toties diserte inculcet, & Ecclesia Christiana ab ipsis jam inde Evangelii incubulis ad hæc usque tempora agnoverit.

A. Quibus internoscuntur nominibus tres illæ Personæ?

B. Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

A. Ast ubi vel Trinitatis vel Personarum in Scripturis mentio?

B. Trinitatis (secundum versionem An-

glicanam) expressa habetur, 1 Jo. 5, 7. Quod si quis de ista versione litem moverit, non est magnopere laborandum.

A. *Quidni?*

B. Utpote cum gloriosissimæ illius Trinitatis a personæ singulæ conjunctim & æquali honore præditæ legantur, singularum Deitatis seorsim à reliquis testimonia fat multa perhibeant aliæ Scripturæ. a *Mat. 28, 19* 2 *Cor. 13, 14.*

A. *De Persona vocabulo quid censes?*

B. Id quoque reperitur, *Heb. 1, 3.* Ecclesiæ Anglicanæ aliorumque doctissimorum Interpretum suffragio communitum; ejusque in hoc negotio usus ab Ecclesia Catholica comprobatur.

A. *Quid vero si quis hic etiam contentiosus esse velit?*

B. De re ipsa convinci poterit (nisi contradicendi studio, ut fit, abreptus) ex locutionibus illis Scripturalibus, quæ nisi personis accommodari nequeunt.

A. *Cedo illarum aliquot.*

B. Suffecerit unica de Spiritu Sancto, cum & eadem erit reliquarum ratio, ejusque personarum potissimum oppugnent Trinitatis adversarii. Is, etsi nomen ei Græcum sit alterius generis, cum masculino tamen pronomine conjunctus legitur; quod; nisi persona esset, solæco laboraret. *αὐτὸν ὁ πατὴρ* Jo. 16, 13. Adde quod dicitur *ἡμεῖς* docere, *δοῦναι* dare, velle, &c. quæ solius personæ sunt. *ibid. c. 1 Cor. 12.*

A. Unde

A. Unde constat Christum non esse nudum Hominem?

B. Quoniam si talis esset, sequeretur eum tunc primum exstitisse, cum ex Virgine Maria nasceretur: at ex^a Scripturarum perplurimum clarissima luce evincitur contrarium. Jo. 1, 2, 3. Jo. 8, 58. Gal. 4, 4. Phil. 2, 7. &c.

A. Quæ vero constabit eum esse verum, & æternum Deum?

B. Ex nomine, proprietatibus, & operibus Divinis.

A. Incipias à nomine.

B. 1º. Nomen ei incommunicabile Jehovah tribuitur, ut Jo. 14, 14. collat. cum Is. 6, 3. 1 Cor. 10, 9. collat. cum Num. 21, 6. 2º. Dicitur Deus benedictus in secula, Rom. 9, 5. Dominus & Deus à Sancto Thoma agnitus, Jo. 20, 28. Verus Deus à Sancto Joanne, 1 Jo. 5, 20. Æqualis Deo, Phil. 2, 6. Magnus ille Deus, Tit. 2, 13.

A. Perge ad ejus proprietates Divinas.

B. 1º. Est æternus, primus, & ultimus, Apoc. 1, 17. collat. cum Is. 46, 4. Jo. 8, 58. 2º. Est omniscius, Jo. 21, 17. Apoc. 2, 23. collat. cum Jer. 17, 9, 10. 3º. Est omnipotens, quod testantur miracula varia, sua solius virtute edita, ut Mat. 8, 3, 16. & alibi in Evangelio passim. 4º. Est adorandus, Heb. 1, 6. collat. cum Apoc. 19, 10.

A. Superest ut opera quoque ejus Divina in medium proferantur.

B. 1º. Est Creator omnium, Heb. 3, 3, 4. Jo.

Jo. 1, 3. 2°. Est conservator omnium, *Heb. 1, 3.* collat. cum *Pf. 36, 6.* 3°. Divina edidit miracula dum in terris ageret (vide *Jo. 15, 24.*) inter quæ præcipuum erat resuscitatio sui ipsius à mortuis, *Jo. 2, 19, 21.* & *c. 10, 18.* 4°. Confert vitam æternam, *Jo. 10, 28.* collat. cum 30.

A. Unde liquet Spiritum Sanctum verum esse Deum?

B. 1°. Ita diserte appellatur, *1 Cor. 3, 16.* *Act. 5, 3, 4.* 2°. Insignitur proprietatibus divinis, ^a æternitate, ^b omnipræsentia, ^c omniscientia. ^a *Heb. 9, 14.* ^b *Pf. 139, 7.* ^c *1 Cor. 2, 10.* 3°. Facit opera divina, qualia sunt ^a collatio donorum cœlestium pro suo ipsius beneplacito, ^b effectio miraculorum, & alia hujusmodi. ^a *1 Cor. 12, 4, 11.* ^b *Mat. 12, 28.*

A. Quod si Spiritus Sanctus sit Deus, quomodo dicuntur fideles impleri Spiritu, ut Stephanus, Act. 6?

B. Istæ locutiones sunt Metonymicæ, quibus non persona, sed dona Spiritus gratuiti notantur.

C A P. IV. De Providentia Divina.

A. QUID est Providentia Dei?

*B. Est qua res omnes creatas ^a potentia sua sustentat, ^b sapientia moderatur ac regit. ^a *Heb. 1, 3.* *Act. 17, 28.* ^b *Eph. 1, 11.**

A. Act.

A. *An vero res etiam minimæ intra hujus Providentiæ ambitum versantur?*

B. Sic est, attestante tum ^a Scriptura, tum ratione. ^a *Mat.* 10, 29, 30. Consulantur miracula Ægyptiaca in lib. *Exod* & *Job.* 38. & *Psal.* 147, &c.

A. *Sed quænam hoc suadet ratio?*

B. Si de minimis istis à Deo conservandis quæritur, ratio haud obscura est à majori; quoniam scil. ab influxu divino creaturæ præstantissimæ dependent, (quod extra controversiam est) ^a nedum vilissimæ. ^a *Mat.* 6, 26, 30.

A. *Cur vero res tantulæ statuuntur objectum moderaminis divini?*

B. Scilicet alias frustra condiderat, *Prov.* 16, 4.

A. *In quibus autem creaturis præcipue elucet Providentiæ Dei?*

B. In Angelis & Hominibus, bonis & malis.

A. *In bonis quomodo Hominibus?*

B. Quod illos in benevolentia ^a paternæ sinu complectatur, & per ^b varias tandem vitæ præsentis ærumnas & discrimina ad æternæ felicitatis portum tutos perducatur. ^a *Jer.* 31, 20. *Mat.* 7, 11. ^b *Act.* 14, 22.

A. *Quæ in malis?*

B. Quod illorum malitiam (sibi ^a intime ante secula perspectam) 1°. Etsi possit, minime tamen impediat. 2°. (Ex se indeterminabilem) ^b certis pro suo solius arbitrio limitibus

mitibus coerceat. 3°. Quod in ^c piorum bonum, & ^d nominis sui gloriam mirifice (quasi reluctanter) trahit. Et 4°. horrendis demum Gehennæ cruciatibus (iisque æternis) in peccatorem animadvertit. ^a *Is.* 37. 28. *Pf.* 94, 11. ^b *Psal.* 76, 10. ^c *Rom.* 8, 28. *Gen.* 50, 20. ^d *Psal.* 76, 10. *Exod.* 14, 17.

A. Quod si Deus permittit impiorum grassari malitiam, cur dicitur Deus nolens iniquitatem? *Psal.* 5, 5.

B. Si teneretur impedire, utrumque de eo dici non possit: vult itaque voluntate tantum ^a permittente, quoad actus alicujus aut habitus malitiam; non vult voluntate aut imperante aut efficiente, imo odit, prohibet, punit, & (ex parte) semper coerceat. ^a *Psal.* 50, 21. *Act.* 13, 18.

A. At cum dicitur indurare corda, annon hinc sequetur Deum esse Auctorem peccati?

B. Absit: nam ex mollibus ^a dura non efficit; sed gratiam ^b indebitam & nihili habitam ^c subtrahendo, durescere, idque magis magisque, justissimus finit Judex. ^a *Ex.* 31. 7, 23. 8, 15, 32. ^b *Rom.* 11, 35. ^c *Psal.* 81, 11, 12. *Is.* 5, 6.

A. An demum cum Providentia divina libertas stabit humana?

B. Admodum: quod communis tam bonorum, quam malorum indicat experientia: utrique enim, ^a hi male, illi ^b bene, ex animi proposito & libera voluntatis electione agunt. ^a *Prov.* 1, 30, 31. *Is.* 66, 3. ^b *Pf.* 119, 30.

A. Nul

A. Nullam ergo inducit necessitatem providentia?

B. Quæ libertatem adimat, nullam: i. e. 1.º neque coactionis, neque 2.º absolutam (qualis est agentium pure naturalium) sed necessitatem infallibilitatis & mere hypotheticam (^a respectu nimirum habito ad Deum infallibilem) inferri palam est; neque hæc ullatenus cum libertate creaturæ pugnat. Num. 23, 8, 19. Mat. 24, 6. ^b Act. 4, 28. collat. cum Act. 3, 14.

CAP. V. De Creatione primi Hominis,
& fœdere primo cum eodem sancito.

A. Unde constat Adamum fuisse primum hominem?

B. Ex historia luculenta Creationis, Gen. 1. collat. cum Gen. 2, 19, &c. necnon ex Luc. 3, 38. ubi idcirco dicitur *filius Dei*, utpote alium (sicut reliqui) non habens patrem.

A. Ecquo autem S. Scripturæ loco ad fucum sui oblinendum abutitur Præ-Adamitarum Somnium?

B. Id quidem minime dubitandum, cum neque mendaciorum Patri suum defuisse Scriptum est agnoscimus. Nititur autem hoc (sive delirii, sive profanissimi in sacris lusus & petulantix) verbis istis Apostoli, Rom. 5, 13. ubi dicitur, *peccatum fuisse in mundo, usque ad legem, non autem imputatum ubi nulla est lex.*

A. Quid

A. *Quid hinc quaeso eliciunt boni viri?*

B. Per legem scilicet intelligunt positivam illam Adamo datam de non comedendo fructu Arboris; & cum dicitur usque ad legem durasse peccatum, colligunt ante legem istam & consequenter ante ipsum Adamum existisse Homines peccatores.

A. *Bella ratiocinatio! an ergo S. Paulus ex loci de lege agit positiva Adamo lata?*

B. Nihil minus: nunquam ille Legis vocabulum eo sensu usurpasse legitur, sed ibi legem intelligit ministerio ^a Mosaico Judæis promulgatam; hanc autem, quo omnes tam ante legem quam sub lege peccati reos cogat, peccato natu minorem pronunciat ^a vid. Rom. 5, 20. collat. cum Gal. 3, 17, 19.

A. *Quid autem sibi volunt per peccatum non imputatum?*

B. Peccatum quod ipsi vocant *materiale* & quale est *cupiditas naturalis* in brutis quoque Animantibus, non vero *formale*: i. e. *peccatum sine culpa*, ut ridicule putideque philosophantur.

A. *Cur dicitur homo conditus ad imaginem Dei?*

B. 1°. Non ratione partis corporeæ, cum Deus sit Spiritus: at 2°. quoad dotes & virtutes animæ, qua morales, qua intellectuales, imo totius animæ sanctitatem, quam largitus est Deus. Eph. 4, 24.

A. *Verum sic & conditi sunt Angeli?*

B. Sane: proinde quod in ista imagine

divina
nam in
rium, C

A. M
statu p
pramio

B. N
nulla po

A. M
habuit

B. C
bens cu

A. U
Deo in

B. M
ad fœde

A. Z
B. M

pulatio

A. D
efficis r

B. A
tur nul

ratione

A. C
B. S

stipulat

prestan

a Deo

rum u
tare (tr
nino pu

di

divina peculiare videtur homini, est *dominium* in reliquas creaturas sublunares vicarium, *Gen. 1, 26. collat. cum Gen. 2, 20.*

A. Num tenebatur Deus Adamum in isto statu primævo perseverantem mercede aut præmio donare?

B. Nullatenus: quia Dei ad Creaturam nulla potest esse obligatio, nisi voluntaria.

A. An ergo tali posita perseverantia ullam habuit Adamus spem præmii?

B. Omnino: sed ex solo fœdere, quod lubens cum eo pepigit misericors Deus.

A. Unde vero constiterit ullum tale fœdus Deo intercessisse cum Adamo?

B. Nimirum dictat ratio adfuisse omnia ad fœdus simpliciter requisita.

A. Dic ista.

B. Mutuum intelligo consensum, & stipulationem utriusque partis.

A. De Deo satis liquet: sed de Adamo, qua efficitur ratione? an & ipse assensum præbuit?

B. Assensus quidem disertis verbis habetur nullus, at talem aliquem fuisse optima ratione nititur.

A. Cedo istam.

B. Si enim ex parte *Adami* deficeret hæc stipulatio, sequeretur aut conditionem ab eo præstandam (*viz. obedientiam*) aut præmium à Deo promissum ei minus placuisse, quorum utrumque cum supposita ejus integritate (tum intellectus, tum voluntatis) omnino pugnat.

D

A. Quid

A. *Quid ab homine præstandum exigebat illud fœdus?*

B. *Perfectam* utique numeris omnibus & *personalem* voluntati Divinæ præstandam obedientiam, Gal. 3, 10. unde & fœdus operum usitato dicitur.

A. *Quæ merces promissa obsequenti?*

B. Felix & læta immortalitas, seu vitæ æterna. Gal. 3, 12.

A. *Quæ pœna peccanti denunciata?*

B. Mors, Gen. 2. quæ ^a omne genus miseria (etiam ^b æterna) continetur, quæque consequenter ^c ante peccatum nullo sensu erat naturalis aut necessaria. ^a Psal. 44, 22. ^b 1 Cor. 15, 31. ^c Ezek. 18, 20, 21, 23, & Rom. 5, 12.

CAP. VI. De Peccato, sive Lapsu? Hominis, & miseriis consequentibus.

A. **Q**UI potuit Homo, cum esset conditus ad imaginem Dei, desciscere à Deo?

B. Ex pravo ^a Liberi Arbitrii usu, quo & lapsus ^b Angelorum causa. ^a Eccles. 7, 29. ^b Judæ 6.

A. *An ergo nullam ei necessitatem peccandi imposuit Deus?*

B. Omnino nullam: qui & gratiam illam qua peccatum repelleret sufficientem imperavit, nec datam nisi à peccante revocavit. Eccl. 7, 29.

A.

A. *At potuit Adamum Deus, quo minus peccaret, uberiore gratia donare?*

B. Nihil verius: sed neque ad hoc undecunque ^a tenebatur, neque sic infinitæ suæ sapientiæ visum est, quod eventus docet.
^a *Mat. 20, 15.*

A. *Dic mala istius peccati primi consequentia.*

B. Ea in duplici discrimine reperiuntur: sunt enim alia *temporanea*, in hoc præsentē seculo; æterna alia, in futuro.

A. *Da primi generis.*

B. Illa rursus, aut corporis sunt, aut animi.

A. *Quænam ea sunt corporis mala?*

B. Caduca ejusdem temperies, morbi, ærumnæ variæ, mors demum ipsa.

A. *An itaque à morbis & morte immunis existisset homo, si non peccasset?*

B. ^a Profsus: ex gratia tamen divina, magis quam ex conditione corporis, etsi præstantissima. ^a *Rom. 5, 12.*

A. *Quænam sunt animi mala peccatum secuta?*

B. Ea multo tristiora, per omnes illius facultates disseminata: ^a error scilicet in iudicio, ^b pravitas in appetitu & ^c affectibus, lubricitas (ad bonum) ^d memoriæ, ^e vitiosa conscientiæ temperies, ejusdemque ex admissio peccato ^f cruciatus, ^g totius denique hominis ad peccatum pronitas, hisque omnibus adjuncta ^h subjectio Diabolo, & ira Dei. ^a *1 Cor. 2, 14. Eph. 5, 8. b Jo. 1, 13. Rom.*

Rom. 7, 19. ^c Rom. 1, 25. ad finem. ^d Deut. 32, 18. ^e Eph. 4, 19. Jer. 2, 35. ^f Gen. 3, 8. 10. & c. 4, 13, 14. Mat. 27, 4, 5. ^g Eph. 4, 19. ^h Ephes. 2, 2, 3.

A. Num hinc sequetur amisisse Hominem peccatorem Liberi Arbitrii usum?

B. Non circa res civiles, aut vitæ quotidianæ negotia, testante experientia; quanquam in his quoque multum abest ab ista perspicuitate mentis & affectuum rectitudine, quæ ad plenum libertatis usum requiruntur: cum enim Liberum (utpote voluntarium) sit Agente singulas Actionis circumstantias sciente, quo minor est Scientia, eo minor Libertas.

A. In rebus pure spiritualibus quid potest?

B. Non est negandum, Hominem libere facere, quod secundum voluntatem facit, si bonum ^a sive malum: sed antequam regem sit in hominem spiritualem, neque ^b capit, neque ^c facit, quod gratum est Deo. ^a Prov. 1, 29, 30. ^b Is. 66, 4. ^c Rom. 8, 7. ^d Heb. 11, 1.

A. Dic mala ista, quæ vocas æterna, in futuro.

B. Ea quidem pro magnitudine satis esse primi non possunt: sed in genere ad binas pœnæ classes revocantur, damni scilicet sensus.

A. Utriusque naturam explica.

B. Pœna damni est æterna peccatoris ex seclusio & gaudiis Beatorum exclusio. Pœna sensus horribilis ille tum corporis tum animæ

Dei
n. 3, 8 *Ephe* *henna cruciatus, cum Diabolo & Angelis*
ejus. Mat. 25, 51. 2 Tbes. 1, 8, 9.

omine *A. Cur vero tam levi (in speciem) peccato*
tam gravis incubuit pœna?

uotid *B. Ob læsam eo majestatem infinitam.*
nqua *Nam, etsi ad aspectum non satis intuenti*
erpic *(quoad materiam) levius videatur, erat ta-*
e, qu *men reapse (perpensis circumstantiis) fla-*
r: cu *gitiosissimum; imo peccatorum fere omnium*
) fit *infausta potius congeries & epitome, quam*
ias s *simplex peccatum.*

nor L *A. Hæccine ad primos tantum parentes*
potest *manavit peccati lues, an vero ad omnes illorum*
beret *posterios derivata grassatur?*

cit, fir *B. Imo: cum ob communem culpæ^a so-*
regen *cietatem virtuales, tum ob contagium^b*
ue^b *personale nemo hominum eadem calamitate*
a Pri *implicatus non tenetur, Christo Θεανδρώπῳ*
B. II, *duntaxat excepto, quique per Christum æ-*
, in *terna morte liberantur. ^a Rom. 5, 12, 15,*
atis e *Ec. ^b Job. 14, 4. Jo. 3, 6.*

d bin *A. Unde posteris oritur ista culpæ societas*
ilicet *cum Parente προπαλάς?*

is è se *B. Ex Adami conditione singulorum re-*
ensusc *presentativa: quippe qui non privatam modo*
animæ *sui ipsius, sed communem, & universi ge-*
G *neris humani implicatoriam personam susti-*
nuit.

A. Quî vero hoc perspicuum fiet?

B. Ex comparatione Adami cum Christo
parallela, instituta ab Apost. Rom. 5.

A. Quid ex ista comparatione efficitur?

B. Utrumque scilicet *caput & radice* fuisse generi humano, alterum mortis, vitæ alterum: ^a per *Adamum* imputatum ab eo genitis peccatum, per Christum ab eo regnantis iustitiam. Hinc ille ^b *primus homo*, hic *secundus* dicitur, ac si nemo intervenisset alius; quin & alter ^c *Adamus* illo ipse illo nomine *Ἀδάμ* appellatur. ^a *Rom. 5*, ^b *1 Cor. 15*, 47. ^c *1 Cor. 15*, 45.

A. Unde demum contagio ista peccati per naturalis omnes & singulos Adami posteros pervenit.

B. Ex traduce, five per ^a generationem naturalem; sicut ex pomi sylvestris amputato furculo simile generatur. Sed de modo (ubi satis constat de re) veritatis & modesti cultorem lites movere & ferere non decet. ^a *Jo. 3*, 6. *Psal. 51*, 5.

A. At istis reclamare videtur lex divina quæ docet, animam quæ peccat ipsam (et aliam scilicet) morituram, & quod Filius non portabit iniquitatem Patris, *Ezek. 18*.

B. Nulla hîc est cum dictis istius legis pugnantia: utpote quæ intelligenda est parentibus proximioribus & privatis, non primo illo & communi omnium parente; consequenter de peccatis pure personalibus, non autem naturalibus, quod ex totius capituli serie & sermone constat.

A. Habesne quod huic responso adjiciendum velis?

B. Ita: quod nimirum labes ista originis, quæ omnibus imputatur, omnibus quoque

que (per generationem scilicet traducta) *in-*
heret ; unde non est aliena modo, sed, quoad
 speciem, sua cuique *personalis & propria*,
 quod ex antedictis abunde constiterit.

A. *De peccato originali satis : nonne altera*
est species peccati ?

B. Est, nimirum *actuale* ; quod est legis
 divinæ vel minima transgressio actualis.

A. *Quotuplex est ?*

B. Duplex, vel *omissionis*, vel *commissionis* ;
 utrumque rursus *cogitati, dicti, facti* : quan-
 quam hæc tria peccatum commissionis ma-
 gis proprie (quia magis usitato) sonant.

A. *Cum peccatorum paritas formalis sit*
(extra Stoam) ab omnibus merito a explosa,
utrum tamen ad eam ulla parvitatem subsi-
dant, ut sua veniam natura mereantur ? ^b *vid.*
 I Jo. 5, 16, 17.

B. Quanquam *ex eventu* (per misericor-
 diam scilicet Divinam) peccata etiam ^a *gra-*
vissima sint venialia, i. e. veniam consequan-
 ter ; tamen vel levissimi cujusque illud est
 ingenium, ut mereatur ^b *mortem*. ^a I Tim.
 1, 13. ^b Rom. 6, 23.

A. *Qua autem ratione obtinebis peccatum*
nullum sua esse natura veniale ?

B. 1°. Quia vel minimum est ^a *transgressio*
Legis, ejusq; divinæ, & consequenter infinitæ
majestatis Legislatori facta injuria ; unde
 mereri nihil poterit nisi debitam transgres-
 sioni *Pœnam*. ^a I Jo. 3, 4. 2°. Cum veniæ
 collatio sit actus liberæ *misericiordiæ*, absurde
 dici-

dicatur peccatum *mereri* veniam, quæ hoc pacto non esset *venia*, sed *debitum*; nec misericordiae opus, sed iustitiæ; neque demum peccatum tam esset peccatum, quam res *meritoria*.

C A P. VII. De novo Fœdere, & Hominis Redemptione, seu liberatione per Christum parta.

A. **S**tatum Hominis miserrimum ex peccato ortum dixisti, nulla vero in meliorem transeundi spes est?

B. Imo plurima, virtute Novi (seu Gratiæ) fœderis à Deo cum Homine peccatore initi.

A. Quid est illud fœdus novum?

B. Est quo Homini lapso, modo a resipiscenti, & in Christum Mediatorem vere credenti, peccatorum omnium venia, & salus æterna, ob unius Christi merita gratia promittitur; ^a Mar. 1, 15. ^b Mar. 16, 16. ^c Dan. 9, 24. Heb. 8, 10, 12. ^d Jo. 3, 16. ^e 1. 53, 4, 5, 6. Rom. 3, 24, 25. ^f Eph. 2, 8.

A. Quando autem initum est fœdus Gratiæ?

B. Statim à lapsu, ante prolatam scilicet contra peccatores Legis sententiam, Gen. 3, 15.

A. Da veteris illius ante lapsum & novius huiusce Fœderis discrimina.

B. Præcipua hæc sunt. 1º. In Vetere ex

geba

gubatur *personalis* ^a eaque *perfectissima* quoad partes & gradus præstanda toti legi obedientia, sub pœna mortis, & in ^b propria similiter peccantis persona; in Novo sufficit obedientiæ quoad partes omnes ^c *sinceritas*, & pœnæ delinquenti debitæ per ^d *mediatorem* vicarium solutio. ^a *Gal.* 3, 10. *Deut.* 6, 5. ^b *Gen.* 2, 17. ^c *Job.* 1, 1. *Luc.* 1, 6. ^d *Ij.* 53, 5. *Gal.* 3, 13.

A. *Cedo alterum discrimen.*

B. In Novo Fœdere Deus ipse ^a operatur ex beneplacito suo in servandis & *facere* & *velle*, conditiones ad salutem requisitas, quod in Veteri ante lapsum fœdere ex usu Liberi Arbitrii humani magis pendebat. ^a *Phil.* 2, 13. *Ezek.* 36, 26, 27. *Jer.* 32, 40.

A. *Nonne potuit Deus pro infinita sua misericordia sine interventu mediatoris & solutione Debiti peccatorem servare?*

B. Potest Deus *quicquid vult*, imo, & quæ non vult; sed hoc eum noluisse palam est: unde insuper summæ non minus justitiæ quam misericordiæ luculentissima edidit argumenta.

A. *Quî sic?*

B. Quoniam & totum (hoc pacto) debitum peccatori *remisit*, & totum à mediatore Christo *accepit*. *Rom.* 3, 24, 25.

A. *An ergo Christus vere satisfecit pro peccatis fidelium?*

B. Prorsus: quod ubique clamat Scriptura; unde dicitur ^a *propitiatio*, ^b *ἀίτησις*, ^c *ἀντί-
λυτρον*,

αυτοῦ, pro peccatis nostris; nec tantum *bo*
nostro, sed ^a *vice nostra* perpeffus. ^a 1 Jo.

2. ^b Mat. 20, 28. ^c 1 Pet. 3, 18. & cap 2, 2

^d Heb. 9, 28. Is. 53, &c.

A. *At hoc videtur à justitia remotum, ut* CAP.
liena quis insons culpæ debitam luat pœnam.

B. Effet quidem, nisi hoc *ultra* & nemi
ullatenus cogente in se susciperet; idque
Dei ^a gloriam, ^b quod fecit Christus. ^a H

10, 5. *ad v.* 10. Jo. 6, 51. 2 Cor. 8, 9. ^b Jo. 1

A. *Sed quomodo Christus pœnam peccat*
debitam persolvit, cum ea fuit mors æterna

B. Eandem *formaliter* pœnam mini
sustinuit, sed *æquivalenter* eandem, imo
majorem; idque ob *dignitatem personæ* ^a

ανδράπυ, cujus patri merito erat charior v

quam universi generis humani, plurif

satisfactio tot & tantis angoribus illius p

stita (quamvis duratione temporanea) qu

totius mundi æterna esset futura. ^a Act. 2

28. 1 Jo. 3, 16.

A. *Nunquid ergo per unum Christum ja*
tis porta peccatoribus aperitur?

B. Ita res est; diserte id testante Sc

ptura, Jo. 14, 6. Act. 4, 12. suffragante

tione: nam si alius quispiam ad salutem a

tus pateret, (puta per cæcos *naturæ* duct

aut ex intuendo, haud satis in hunc fine

polito, *creaturarum speculo*) nulla potest aff

nari causa cur in Hominum salutem desce

deret è cœlo Filius Dei ad Crucem in Terr

vid. Eccles. Angl. Art. 18.

CA

CAP. VIII. De officio Christi Mediatorio.

Quaenam oportet esse Mediatorem inter Deum & Hominem?

R. 1°. Ab omni vel minima peccati labe-
cula immunem: nam frustra pro peccatore
medium se iustitiæ Divinæ objiceret pecca-
tor. *Heb.* 7, 26, 27. 2°. Utriusque naturæ
participem; *Humanæ*, qua scilicet læso nu-
mini satisfaciatur, magisque Hominem pecca-
torem affectu sympathetico complectatur
homo; *Divinæ*, qua satisfactionem atque
adeo quicquid est muneris Mediatorii cumu-
late adimpleat, eique vim & meritum
affundat. *a Heb.* 2, 14, 15. *b Jo.* 19, 30. *Heb.*
a 10, 14. *c Eph.* 4, 8, 12. *d Rom.* 8, 32, 33, 34.

A. Quotuplex est Christi munus Mediatorium?

R. Triplex: *a Regium*, *b Sacerdotale*, *c Pro-
pheticum*. *a Mat.* 21, 5. *b Heb.* 6, 20. &
salutem passim. *c Act.* 3, 23.

A. Quæ partes sunt Regii muneris?

R. Populo suo *a* leges dare, *b* piis tutelam,
privilegia, *d* præmia largiri, & merita im-
pio, prosequi *c* vindicta. *a Is.* 33, 22. *Mat.*
28, 20. *b Jo.* 10, 11, 28. *c 1 Pet.* 2, 9. *Apoc.*
2, 6. *d Apoc.* 22, 12. *c Luc.* 19, 27.

A. Quenam ad munus Sacerdotale perti-
nent?

R. In genere duo: 1°. *a* seipsum semel
pro

pro peccatis offerre *victimam* Iustitiæ Divinæ *ex asse* satisfactoriam. 2º. Pro peccatoribus in eum credentibus jugiter apud Patrem ^b *intercedere*. ^a *Heb. 9, 28.* ^b *Heb. 7, 25.*

A. *Quid ergo statuendum est de Sacrificio quod vocant Missæ, peccatorum (saltem quod pœnam temporalem) expiatorio?*

B. Blasphemum id esse figmentum Hominum Scripturas non intelligentium. Hæc quidem nullum tale nobis commendant sacrificium præter sanguinem Christi, ^a *solus abluit peccata*. Interim ^b sacrificium Christiana (sensu figurato) agnoscimus, *ritualia* scilicet, *eucharistica*, & magni cultus sacrificii *commemorativa*, ^d *quale est Cœna Domini*. ^a *1 Jo. 1, 7. Jo. 1, 29.* ^b *1 Cor. 10, 15. Heb. 13, 16.* ^c *Hos. 14, 2.* ^d *1 Cor. 11, 24, 25, 26.*

A. *Nonne & Sancti in Cœlis sunt Mediatores intercessionis?*

B. Nequaquam: quia ^a *unus sufficit nobis mediator & intercessor Christus*, nec ullo præcepto, vel exemplo, vel promisso in Scripturis proposito ad alios relegamur. ^a *Heb. 7, 25. 1 Tim. 2, 5.*

A. *At Sancti in Terris intercedunt pro fratribus suis.*

B. Sane: hoc enim ^a *Lex (Divina) cultus ritatis postulat*; at vel *in genere tantum* (quod & Sanctos in cœlis facere pie credibile est) aut si pro hominibus (eorumque conditionibus) singularibus, intelligendi de

tant sunt ii, quorum necessitates sibi per-
spectas habent: ea vero *singularium* aliquot
cognitio cum Sanctis vita *functis* ^b *ordinario*
non competat, uti olim in terra degentibus
limo neque nisi ex ^c *revelatione divina* compe-
tere possit) inde fit quod Horum preces flagita-
mus. Illorum ambiendas neutiquam cense-
mus. ^a *Eph. 6, 19. Jac. 5, 16. b Is. 63, 16.*

Luc. 15, 7.

*A. In quo munus suum exercet Christus
Propheticum?*

B. Non tantum ^a *multa prædicendo, quæ
aut post evenerunt, aut certo creduntur e-*
ventura; verum etiam ^b *docendo populum*
suum, eosque in omnem veritatem ducendo
ad salutem necessariam. ^a *Mat. 24, 2. & c.*
1. 43. Jo. 16, 32. Mat. 25. à v. 31. ad fin.
Jo. 15, 15.

Quomodo autem id facit?

*B. Intus Spiritu, ut causa principali; extra
Verbo, ut instrumentali. Is. 59, 21.*

C A P. IX. De Fide.

Q. Uotuplex in S. Scriptura Fides legitur?

*B. Non uno gaudet significato: nam
intendum capitur objective, pro ipsa Fidei
Doctrina; at sæpius subjective, prout est in
Credente.* ^a *Act. 6, 7. Rom. 10, 8.*

Sensu autem posteriore quotuplex?

Quadruplicem memorat Scriptura: Fi-

E

dem

dem scil. ^a *Miraculorum*, ^b *Historicam*, ^c *Temporaneam*, & ^d *Justificam*. ^a *Mat.* 17, 2. ^b *1 Cor.* 13, 2. ^c *Jac.* 2, 19. ^d *Mat.* 13, 20, *1 Heb.* 6, 4, 5. ^d *Rom.* 3, 28.

A. *Quomodo distinguuntur tres istæ Fidei species priores à Justifica?*

B. Non gradu tantum, sed ipsa quod *essentia*.

A. *Unde hoc evincitur?*

B. Hinc potissimum, quod diversa habent *principia*, tum *subjecta*: nam principium fidei Justificæ est ^a *gratia Dei specialis*, reliquas sufficit generalior, & viribus *turæ* magis accommodata. ^a *Eph.* 2, 8. ^b *1 Jo.* 2, 20, 27. ^c *Cap.* 3, 9.

A. *Dic subjecta itidem diversa.*

B. Fidei Justificæ est homo ^a *electus* vitam, & ^a *natus ex Deo*; reliquarum sunt esse ^b *filii perditionis*, ^c *Hypocritæ*, (*fidem Historicam quod attinet*) ipsi quoque ^d *Diaboli*. ^a *Tit.* 1, 1. ^b *Jo.* 1, 12, 13. ^c *Jo.* 12, collat. cum *Mat.* 10, 4, 8. ^d *Act.* 8, collat. cum *v.* 18. *ad v.* 24. ^e *2 Tim.* 4, ^d *Jac.* 2, 19.

A. *Quid est Fides justificata?*

B. *Habitus animæ humanæ*, ^a *divinus* & *gratis infusus*, quo homo peccator *conversus* ad Redemptorem, quoad omnia ^b *ejus* *merita*, ^c *animitus* ^d *agnoscit*, eumque ^e *ad vitam amplectitur*. ^a *Eph.* 2, 8. ^b *Jo.* 22. ^c *Rom.* 10, 9, 10. ^d *Mat.* 16, 15. ^e *Jo.* 6, 68. ^f *Jo.* 3, 16. ^g *Jo.* 3, 12. *Cant.*

A. Q

A. Quenam est nota Fidei Justificantis certissima?

B. Quod^a purifiset cor, &^b per charitatem agat, ^a Act. 15, 9. ^b Gal 5, 6.

A. Possuntne Infantes habere fidem?

B. Possunt in actu primo seu radice, non in actu secundo, sive fructu; eodem plane modo quo rationem habent naturalem: cum enim veræ regenerationis per occultam Sp. S. virtutem^a capaces esse dubitandum non sit, eisdem quoque tum fidei, tum omnium eo pertinentium virtutum, in semine & radice participes fieri nil vetat. Huc accommodetur^a Mar. 10, 14. Apoc. 21, 27.

CAP. X. De Justificatione & Sanctificatione.

A. Quid est Justificatio?

B. Est actus Dei^a judicialis, quo justitia^b Christi cuilibet in eum credenti ad salutem^c gratis^d imputatur. ^a Rom. 5, 16. ^b cap. 8, 33, 34. ^c 1 Cor. 1, 30. ^d Phil. 3, 9. ^e Rom. 3, 24. ^f Rom. 4, 3. ad v. 9.

A. Annon ergo justificantur peccatores per justitiam illis infusam, seu quovis modo inbærentem?

B. Nequaquam, (tota enim^a Scriptura testatur:) sed per unius Christi justitiam Cant. apphensam & applicatam. Consule

loca in respons. prox. anteced. & ^a Rom. 5, 24. & ^a Rom. 5, 18. Gal. 2, 20. Tit. 3, 4.

A. Quomodo igitur Fides justificare dicitur cum sit qualitas infusa & inhærens?

B. Non ut *causa principalis* efficiens, neque ea ^a Deus est; non ut *causa meritoria*, neque ^b Christus est; sed ut *instrumentum* quoddam Christi iustitiam peccatori applicans. ^a Rom. 8, 33. ^b Isa. 53, 5. Rom. 5, 19.

A. Quid hic censendum de bonis operibus quibus justificationem cum fide sociam tribuere videtur S. Jacobus c. 2.

B. Quanquam Scriptura nos *sola fide* justificari non asserit diserte & totidem tenet; id tamen locutione prorsus æquipollens; id tamen locutione prorsus æquipollens sapiens enuntiat: ut cum dicit justificari *operantem & sine operibus*. Ro. 4, 5. Ro. 3, 28.

A. Quomodo ergo intelligendus est S. Jacobus c. 2.

B. De operibus ut *adjunctis* fidei iustificationi necessariis, non ut ad ipsum (sicut fides) justificandi actum requisitis; hæc enim (sicut evangelice bona) non præcedunt justificandum sed sequuntur justificatum.

A. An ergo nulla datur Justificatio sine fide?

B. Nulla prorsus in ^a foro Conscientie imo nec in foro Dei ^b actualis & completa datur tamen in ^c decreto divino, & quæ ^d actualis appellatur in capite ^e Christo. ^a Rom. 1, 17. ^b Heb. 11, 6. ^c Eph. 1, 11, 12, 13. ^d Rom. 8, 30, 8.

A. Nam Justificatio simul & semel peragitur.

Rom. B. Ita, si quoad *gradus* intellecta (sic enim
. 3, 4 omnibus & omni quoque tempore ^a eadem
dicu est) non vero quoad ejus live *sensum*, live
ens, n *durationem*: utpote peccatori credenti & re-
ria, q *sipiscenti* continenter ^b repetita. ^a *Ez. 18,*
uod d *22. b Ro. 3, 25.*

A. An denique est *Homini lapsa sub lege*
s. a Ro *eadem, quæ sub Evangelio Justificatio?*

B. Eadem, per fidem scil. in ^a Christum
perib *mediatorem* (utrobique communem) sub lege
tribu *exhibendum*, sub Evangelio *exhibitum*. ^a *Heb.*
ade Ju *10, ad v. 15. & c. 11. per tot & c. 4, 2. 1 Cor.*
m ter *10, 3, 4. & alibi passim.*

A. Itaque promissionibus spiritualibus non
ipolle *carere fideles ante incarnatum Christum?*

B. Nullatenus: nam sic aut *vana* aut *cæca*
ficari *admodum* fuisset illorum fides; quin & di-
Ro. 3, *ferre contrarium* asserit Apost. *Heb. 11, 13.*
Jacob *ad v. 17.*

A. Potesne instantia aliqua *Veteris Testa-*
justifi *menti res clarior fieri?*

B. Omnino: idque ex verbis ipsis pacti
fides *cum Abrahamo* foederis, *Gen. 17, 7. Ero tibi*
him (fi *Dens & semini tuo.*
ficand

A. Quid inde conficitur?

B. Promissiones factas esse Patribus & Fi-
scient *delibus* ante Christum *plusquam terrenas*:
comple *imo Christum ipsum*, (qui promissionum
quæ *omnium nucleus est*) eis promissum & prædi-
a Rom *catum fuisse* constat, ex *Gal. 3, 8, 14, 16,*
, 13. *17, 18. Heb. 11, 16.*

A. Quid est *Sanctificatio?*

B. Est

B. Est actio Dei gratuita, qua peccatores jam ^a justificatum peccati ^b omnis dominii per ^c Spiritum suum ^d gradatim liberat, eumque studio constanti bonorum operum inflammant. ^a Ro. 8, 1, 2. *Heb.* 11. per totum ^b Ro. 6, 14. *passim.* ^c Ro. 8. *passim.* ^d *Phil.* 3, 1.

A. In quo discrepat Sanctificatio à Justificatione?

B. In tribus potissimum, (si strictius prout in descriptione exhibetur, accepta
1°. Quod sit natura posterior justificationis (nam tempore coincidunt.) 2°. Quod sit qualitas animæ Credentis realiter inhærentem eamque modo *reali & absoluto* afficiens, quæ & in *Lege* præscripta, cum *Justificatio* per fidem sit opus pure *Evangelicum*. 3°. Quod per gradus absolvitur; in Terris *inchoata*, in *Cœlis perfecta*. *Phil.* 3, 12, 14. *2 Pet.* 3, 14. 4°. Quod secundum opera *sanctitatis* ferretur *sententia* in foro, dieque novissimo. *Matth.* 25, 35. *Eccl.* 2. *Cor.* 5, 10.

A. Quam vero ad regulam exigendum est hujus Sanctificationis exercitium?

B. Ad unum Dei verbum in Scripturis consignatum; præcipue ad Decalogum *Sanctimonie normam summariam*.

CAP. XI. De Decalogo.

Num Decalogus Christianos ex æquo cum Judæis obligat?

B. Omnino: Lex enim naturæ (seu moralis) quam exhibet est omnium hominum (idque æternum) obligatoria; quod idem constat ex ^a Christi & ^b Apostolorum testimonio, qui ad legem in Decalogo comprehensam, ut sanctitatis regulam, omnes amandant: ut ^a Mat. 15, 3, 4. Luc. 10, 26. ^b Jac. 2, 8, 11.

A. Quomodo distribuitur Decalogus?

B. In binas (quas vocant) *Tabulas*, seu *mandata magna* (generalia) ut appellat Christus, Mat. 22, 38, 39, 40.

A. Istæ autem *Tabulæ* quomodo distinguuntur?

B. Prior (quæ 4 prima continet præcepta) Deum immediate respicit; altera proximum, vel Deum mediante proximo.

A. Quænam sunt regulæ ad interpretandum Decalogum observatu digniores?

B. Istæ tres.

1°. Præceptum omne negativum oppositas exigit virtutes, similiter affirmativum prohibet vitia. Exempla vid.

1 Cor. 15, 34. Eph. 4, 28. Is. 58, 4. ad v. 8. Rom. 12, 2. &c. 2°. Mandatum generale omnes includit ^a species, imo

&

& *occasiones* quaslibet non pure accidentarias, *irritamenta*, atque ad quæcunque eo conducentia adminicula. ^a *Mat.* 5, 21, 22. collat. cum *1 Jo.* 3, 15. *1 Thess.* 5, 22. *Jude* 2. *Heb.* 10, 25. *2 Cor.* 6, 14, 15. *Psal.* 1, 1. 3° Præcepta affirmantia obligant *semper*; negativa in *sempiternum* *ad semper*: v.g. *semper* tenemur dare pauperibus, sed non dare *semper* quod si ullo vitæ totius momento eum opprimamus, violatur lex negativa quæ id severe prohibet.

A. *Ecquid legi in Decalogo comprehensum novum aliquod præceptum substantiale Christi attexuit?*

B. Prorsus nullum: quia sic lex divina non esset perfecta, totum continens officii humani, contra *Pf.* 19, 7. imo *perfectio* (& hoc ipso nomine) ei tribuitur, nullis finibus circumscripta, *Pf.* 119, 96. Præterea sequeretur, quod si quis totam legem cumulate adimpleret, nondum tamen officii sui partem omnes percurreret, quia peragendæ restarent aliæ à Christo Domino præscriptæ; nec posset consequenter introire vitam, recte manente totius Scripturæ suffragio, ut *Lev.* 18. collat. cum *Gal.* 3, 12. *Mat.* 19, 17.

A. *Quid ergo hac in re Christum præstitisse censendum est?*

B. Veteri nimirum legi *lucem* attulisse *novam*, nova (nec satis unquam miranda) im-

imposuisse hominibus Christianis obsequii
vincula. *Mat. 5. Jo. 13, 34. collat. cum Lev.*
19, 18. Heb. 2, 2, 3, 4, 5.

A. At pactum præstantius, & promissa præ-
stantiora legimus. *Heb. 8, 9.*

B. Fœdus Evangelicum & gratiæ esse o-
perum fœdere præstantius, in confesso est a-
pod omnes: sed cum fœdus illud gratiæ sit
duplex, vel *typicum* scilicet, vel *spirituale*,
priori videtur hîc opponi posterius; quod
cum promissa spiritualia exhibet tum uberius
multo, tum dilucidius, fœdus ipsum præ-
stantius & promissis præstantioribus stabili-
tum dicatur. *Heb. 8, 11.*

A. Quid existimandum est de operibus (quæ
vocant) Supererogationis, quæque meriti esse
maximi dicuntur, neque tamen intra ambitum
Decalogi conclusa; qualia somniant Pontificii,
sua cœlibatus, obedientiæ, & paupertatis
spontaneæ vota, quibus veluti quartum adjece-
runt Jesuitæ sibi proprium, viz. missionis?

B. Fieri non potest ut opus ullum morale
extra legem moralem (nedum *supra*) collo-
cetur, nam *latum mandatum tuum nimis*, Ps.
119, 96. Rejicienda itaque consilia illa horum
sensu Evangelica dicta; quæ, ut aiunt, suadent
tantum, nullo modo præcipiunt: nam si
suadent ad bonum, omne bonum in lege bona
& perfecta, vel in specie vel in ^a genere, vel
expresse vel ^b implicite continetur. ^a *Mat. 14,*
^b *Deut. 6, 5. collat. cum Mat. 22. 37.*

A. Sed videtur Apostolus consilium suum
(γνώ-

(*γνώμην*) à præcepto *secernere*, i Cor. 7, 25 collat. cum v. 12.

B. Ita, à præcepto quidem speciali & expresso, non autem ab implicito sive virtuali quod ad casum præsentem ex *Spiritus Sancti dictamine* accommodatum sibi *persuasum* habuit. v. ult.

A. *Quid vero de Votis istis censendum?*

B. Omnia rationi & Scripturæ adversantur. Nam quod ad Votum *Paupertatis* attinet, i. erga Deum ^a *ingratitude*, erga se & proximum ^b *charitatis defectum* arguit. Votum *Cælibatus* pugnat contra ^c remedium incontinentiæ à Deo ^d omnibus ex æquo indultum, promissione divina caret. Votum *obedientiæ & missionis*, prout à Pontificiis describitur, est *obedire Hominibus magis quam Deo.* ^a Prov. 30, 1, 9. ^b 1 Tim. 5, 30, 1, 9. ^c Prov. 3, 10, 16. ^d 1 Cor. 7, 9. ^e Heb. 13, 4.

CAP. XII. De Præcepto primo.

A. **Q**uid in Primo Legis Præcepto directè & explicite prohibetur?

B. *Idololatria, & Polytheismus*, sive falsi numini (unius aut plurium) cultus Religiosus.

A. *Quid autem implicite exigitur, secundum Regulam cap. 11. traditam?*

B. Ut unum illum verum Deum toto quidem corde ac viribus ^a amemus; ^b fiduciam ei omnem, ^c æstimium, ^d honorem, & ^e obsequium.

sequium perpetuo & ^f palam, ut fert occasio, deferamus : ut nobis denique, præ ipsius infinities augustissima omnium maiestate & gloria, & cuncta plane sordescant. ^a *Deut.* 6, 5. ^b *Pf.* 91, 2. ^c *Pf.* 73, 25. ^d *Pf.* 29, 2. ^e *Mat.* 4, 10. ^f *Pf.* 40, 10. *Luc.* 12, 8, 9. ^g *Phil.* 3, 8.

A. Annon ergo licet ulli Creaturæ, puta Angelis & Sanctis Cœlitibus (omnium præstantissimis) cultum exhibere religiosum?

B. Non : nam scelesti hoc esset Sacrilegii, quia Finis & Objectum Religionis ^a solus est Deus. ^a *Mat.* 4, 10. *Augustin.* de Civ. Dei, l. 10. c. 1. *Aquin.* 2^a 2^a q. 31.

A. Quod Deus sit objectum Religionis ultimum in confesso est apud omnes : ecquid vero obstat quo minus Creatura sit objectum intermedium & quasi transitorium?

B. Obstat incapacitas subiecti naturalis : cum enim res creata neque proxime (sive transitorie) neque remote possit esse Deus, consequens est ut neque sit cultus Divini capax ; alioqui (ingratiis quidem omnis Dialecticæ) communicatio fiet Accidentis proprii subiecto, non tantum specificæ, sed modis infinitis diverso.

A. Quid itaque per Duliam & Hyperduliam sibi volunt Sophistæ Pontificii, illam Sanctis vita functis communem, hanc B. Matri Virgini peculiarem?

B. Hæ nimirum Argutiolæ sunt causæ desperatæ ultima, sed ægra, subsidia : incassum vero novis pugnatur vocabulis, quorum ex-
uta

uta est jam pridem castris sententia ; imo suo
sibi licebit hos telo conficere.

A. *Videamus quo pacto.*

B. Sic itaque Cultus à Latria (*i. e.* Divino)
specificè distinctus non potest esse religiosus
(nisi ludatur in vocabulo Religionis :) cum
enim omnis actus Religiosus ad Deum vel
ad scopum & Finem proximum recta colla-
neet, actusque morales quoad *speciem* sepe-
rentur invicem Finibus & Objectis ; aut illi
Cultus Sanctorum alio fertur quam ad Deum
sicque non erit Religiosus ; aut si eo dirigitur,
non potest à Latria specie discrepare
quod tamen rotunde asserunt ejusdem Patris
ni. *vid. Aquin. 2^a 2e. qu. 103. Art. 3.*

A. *Nullum vero cultum Creaturae deferendum censes citra horrendam Idololatriæ d-*
cam?

B. *Religiosum* omnino nullum : ut omnes
tamen in aliqua positus *excellencia* detrecte-
mus, (sive ea sit pure *civilis* & externa, quæ
lis est superioris respectu subditi, sive *mor-*
lis & interna, in animi dotibus & virtutibus
fundata) permultum abest.

A. *De Sanctis autem, præcipue qui sunt*
patria, quid in hoc negotio statuendum?

B. Horum scilicet memoriæ (quicquid
contra dicant Adversarii) debitum Honoris
præconium recusamus nullum ; cujus multa
in se luculentissimum est, a Deoque gratissi-
mum, eorum pietatis indefessa & acris im-
ratio. Ore laudamus, de illorum excellenti-

pre Confratrum in via honorifice sentimus,
de præfulgentibus virtutum exemplis Deo
omnis gratiæ laudes & gratulationes nostras
quotidie fundimus. Interim vero quem sibi
tribuendum animitus aversantur^b ipsi, quem
uni^c sibi sacrum secluserit Deus, cultum illis
religiosam omnem, uti par est, pernegamus.
^a Rom. 4, 20. ^{Heb.} 13, 7. ^b Rev. 4, 9, 10, 11.
& c. 19, 10. ^c Is. 42, 8.

A. Istius vero cultus (quem religiosum vocas)
naturam singularibus aliquot Instantiis dilu-
cidiorē fieri cuperem.

B. Instantiæ sunt, Invocatio, Fiducia,
Corporis Incurvatio religiosa quæcunque,
oblationes, suffitus, & id genus alia quam
plurima, quæ Papalem maxime deturpant
gremem.

A. At Purpuram, Sellam, Imaginem Re-
giam honore prosequimur, imo^a eodem (dicunt
aliqui) quo Regem ipsum: & hoc dato, nonne
licebit honorem quoque Sanctis apud Deum
exhibere Divinum? ^a Aquin. 2^a. 2^æ. qu. 103.
Art. 4, 10.

B. Uno quidem absurdo dato sat multa sub-
sequuntur. Passim ista ab Adversariis propi-
natur nobis instantia, qua nihil tamen fœ-
dius. Nam 1°. Sani nemo sincipitis eundem
purpuræ, sellæ, aut imagini Regiæ honorem
præstat quem ipsi Regi; aut si mentis com-
pos, plurimæ saltem laborat erga Principem
irreverentiæ morbo. 2°. A cultu civili ad
Religiosum ulli creaturæ deferendum tur-

pissima est consequentia, utpote quæ facit ex
Creatura Deum.

A. *Quid demum de cultu Reliquiarum sen-
tiendum?*

B. Si divinum intelligis, eum scilicet ex
antedictis (Argumento à *maiore* negativo
suoapte ingenio concidere: ut ne quid de il-
larum ridiculo admodum & pleno fraudum
fraudentissimarum abusu, toti jam olim
orbi ad nauseam usque explorato & explo-
dicatur.

CAP. XIII. De Præcepto Secundo.

A. *Unde dignoscitur præceptum primo
à secundo?*

B. Illud circa cultus Divini objectum primum
mario & proprie versatur, hoc circa cultus
ipsum ut à Deo præstitutum, vel (ut alii) *ma-*
dum, eumque præcipue externum.

A. *Quid itaque in secundo præcepto; & explicite
prohibetur?*

B. Ne Deum in sculptili aliquo, pictura
quavis, aut imagine visibili colamus, ejus
a similitudinem ullam fabricemus: quippe
qui & incorporeus est, & b supra quam
arte humana aut re qualibet creata exprimi
aut effingi possit, gloriosus. a *Deut.* 4, 17
b *II. 40, 18.*

A. *Quid autem implicite interdictum in
continetur?*

B. Ne alio prorsus modo colatur Deus
quam eo quem præscripsit ipse. Quod etiam
fuit. *divis.*

summa ratione nititur: cultus enim cum sit obsequium, Imperantis eum voluntatem sequi par est. ^aExod. 25, 40. Mat. 28, 20.

B. *Quomodo specialiter appellatur hujus præcepti transgressio?*

B. Binis vulgo nominibus; ^asuperstitio-
nem intelligo, & ^bἰδελοδρησκευταιν, sive cultum
humani tantum arbitrii sobolem: quorum
utriusque (ex sensu vocabulorum *usitatissimo*)
hæc esse potest descriptio, quod sit cultus
meticulosus (aut quasi adulatorius) numinis
ab eo minime requisitus. ^aAct. 17, 22. ^bCol.
2. v. 23.

A. *Sin modus colendi Deum legitimus sit is
unus quem ipse præscripsit, quid existiman-
dum est de Ritibus & Ceremoniis in cultu Di-
vino solius Ecclesiæ Auctoritate adhibitis?*
Quomodo istis conveniet cum hoc Præcepto?

B. Pontificiis quidem pessime, utpote ^anu-
mero, ^asuperstitione, & venditata necessitate
(ut meritoriis, & cultus divini ^bpartibus)
ipsa demum levitate gravibus, & Fidelium
Conscientiis iniquissime ^amolestis. ^avide præ-
quippat. Liturg. Anglic. præfixam de Ceremoniis.
am ^a Bellarmin. Tom. 3. lib. 2. cap. 31. prop. 5.

A. *Quid vero de Ceremoniis Ecclesiasticis
in genere censendum?*

B. Eas minime damnandas, si ex prudentia
Ecclesiæ Christiana ad regulas Scripturæ ge-
nerales (uti par est) exigantur, satente inter
Deos ipsorum fratrum dissentientium ^aPrimi-
od etiam. ^aT.C. Replic. ad Respons. admonit. dat. c.
sum. divis. 5. apud Whitgift. fol. 86. A.

A. *Cedo istas mihi regulas.*

B. 1°. Ne, dato scandalo, erga fratres charitati adversentur. 2°. Ne honestati & decoro. 3°. Ne Ecclesiæ ædificationi. 4°. Ne gloriæ divinæ vel minimum.

A. *Nonne quadruplicem hanc regulam Ceremoniis suis aut ritibus instituendis probet Ecclesia Anglicana?*

B. Omnino: quod constat ex gravissima præfatione Liturgica supra memorata.

A. *Mirum itaque videatur cur matris tantopere irascantur Fratres: sed nostras fuisse Ceremonias aut partes aut modos cultus Divini persuasum habent, proinde secundum (quod præ manibus est) Præceptum secius animatas.*

B. Sed neutrum ipsis (quantum ego intellectu assequor) concedit Ecclesia, quæ præculas illas Ceremonias à se institutas per Christiana quidem prudentia, sed verbo moderanda, agnoscit *mutabiles*: quod cultu Divino vel ejus modo proprie sic dicere pronuntiare illius pietati religio est. *ubi supra.*

A. *Quos loqueris mihi cultus modos, & tales esse Ceremonias nostras inficiandum cesses?*

B. Modi cultus sunt vel *primarii* vel *secundarii*: illi istarum omnium virtutum quod Deum proxime respiciunt peracta (modo debito) intus exercitia, quales sunt actus *Amoris*, *Admirationis*, *Fidei*, *Spei*, *Dilectionis*

& illorum similes : modi secundarii priorum sunt aut *delineationes* aut *indicia* externa ; cujusmodi sunt oris *precatio* & inter orandum genu *flectio*, *auditio* verbi, sacramentorum *participatio*, &c.

A. Res equidem in liquido posita videtur, *Ecclesie Anglicanae ceremonias ad horum neutrum pertinere modum.*

B. Nihil manifestius : quin nec proprie respondent ad quaestionem *Quomodo*, v.g. quaerenti *Quomodo* Cajus aut Mævius colit Deum, recte possit responderi *devote*, & *ex animo*, *invocando*, *celebrando* nomen Dei, &c. sed inepte responderetur, cum *superpellitio*, vel sine ; signo *Crucis* adhibito, vel omisso : hoc enim non est proprie respondere ad *Quomodo*, sed ad *Quid*. i. e. Quid una agit, vel induit, dum colit Deum. Nimirum indicat *Accidentia cultum libere concomitantia*, non modum cultus.

A. Verum ulterius instatur, Ceremonias suas ab *Ecclesia* pro significantibus haberi, proinde cum hoc praecepto male convenire. ^a vide praefat. antedictam.

B. Significatio duplex est, vel pure *Spiritualis* & indebitae gratiae, vel *Ecclesiastica* (sive *Politica*;) eaque vel debiti officii, ut cum Baptizatus in fronte *Crucis* figura signatur, aut cum Praesul Biblia tradit Presbytero tunc primum sacro ordini initiato ; vel tantum *Decorum*, ut usus *Superpellitii* in ministerio divino. Illam diserte ^a respuit Ecclesia nisi ab omnis gratiae perenni fonte instituta ;

tam : Hanc b ipsa potest instituere cum debita regulis Scripturæ generalibus exhibita reverentia. ^a vide Canon. 30. de usu Crucis in Bapt. ^b 1 Cor. 14. v. 40.

A. At hinc exoritur Infirmis Scandalum.

B. De eo *Reſtorum* est Ecclesiæ pro sua in ovis Christi ^a cura pariter atque ^a misericordia sedulo providere ; gregi tamen in adiutorio parendum est Pastoribus suis, sive Politicis, sive Ecclesiasticis : aut si id minime ratione præceptæ materiæ per conscientiam erroneam præstare poterunt, Superiorum censuris ^b sine murmure & strepitu acquiescendum erit. ^a 1 Cor. 10, 32, 33. 2 Cor. 11, 29. ^b Phil. 2, 14.

A. Quid ita vero ?

B. Quoniam scilicet obsequium in re debita debitum est juris *naturalis* Superioribus persolvendum : at exoritur scandalum (in tali saltem materia) non nisi *per accidentem* vitio scilicet accipientis ; & longe iniquissimum est, ut obedientia *per se* debita locum cedat scandalo *accidentali*, præceptum transgressioni.

A. Qui vero cum Libertate (à lege Ceremoniali) Christiana constabit ejusmodi Ceremoniarum præscriptus usus ?

B. Quippini ? nam Lex ista omnino ^a Figuræ tantum *umbra*, Ceremoniarum numero ^a necessitate, vi Conscientiarum ^b sub poenis atrocibus immediate obligatoria, Ecclesiæ morenni Judaicæ jugum erat cervicibus (et

duris)

nostra
posito
& ubi
nidæ.
• Act.

A.
præsto
Script
jusque
superi
levem

B.
fuffec
esse h

Ceren
Scrip
neral

confu
quem
que e

deren
specta
raculi
falten

parar
tramen
sed q

berun
fit, ab
collat
A.

daris) * permolestum: contra, Ceremoniæ
 nostræ *præsentium* sunt, & in liquida luce
 positorum, *perpauca*, in se semper *adiaphoræ*,
 &, ubi videbitur Ecclesiæ, *mutabiles* ac *eva-*
nidæ. ^a *Heb. 10. v. 1.* ^b *Levit. 7. v. 20, 21.*
 * *Act. 15, 10.*

A. *Verum alia fratribus argumentorum
 præsto sunt capita: nimirum ex perfectione
 Scripturarum, Regio Servatoris munere, e-*
*jusque in Ecclesiam Mosaicæ suppari, si non
 superiori, fide, petita: quibus illi singulis baud
 levem quiritantur hinc fieri injuriam.*

B. Ne nimii simus, reponere in præsentia
 fuffecerit. 1º. Illorum æque ac nostra inter-
 esse hujusmodi objectorum ictus amoliri, qui
 Ceremonias nullo prorsus mandato speciali
 Scripturæ nixas, ad ejus tantum regulas ge-
 nerales accommodatas, tuto usurpari posse
 consentitur, nec ulla ipsi admittimus alias:
 quem itaque nobis nexuere nodum pro utrif-
 que eadem charitatis opera solvendum sua-
 derem. Quin ne inutiles & asymboli adsumus
 spectatores, dicimus. 2º. Cœlestibus illis o-
 raculis per Ceremonias nostras, aut quales
 saltem ex regula Fratrum *quadruplici* com-
 parari nihil vetat, quoad *sensum & significa-*
tionem plenariam demtum, adjectum nihil:
 sed quod *in genere* præcipitur, & *in specie* li-
 berum relinquitur, ad casus speciales, ut
 fit, ab Ecclesia debite aptatur. 1 Cor. 14, 40.
 collat. cum v. 27, 29.

A. *Quid de Regio Christi munere, & feren-*
darium

*darum in Ecclesia legum potestate & utroque
eius? hæccine potestatem illam circa res Ec-
clesiasticas ferent humanam?*

B. Regnet æternum supra omnia bene-
dictus Rex Ecclesiæ: *subordinata non pugnant.*
Nullam sibi arrogat Ecclesia potestatem
Christi Domini aut *contrariam* aut *coordina-*
tam; imo nullam, quam non *in genere* ab ipso
illo fonte potestatis haustam accepit, quan-
quam (ut ante diximus, ex apertissima illius
sententia) *in specie materiæ* præceptæ (si
quando poscit prudentia Christiana) *muta-*
bilem: sed ista omnia cum sint *in se adiaphora*,
non cujuslibet privati *Hominis* sed *Reſtorum*
Ecclesiæ iudicio permittenda ratio facile
monebit.

A. *Quid de Beatissimi mediatoris Fide in
Ecclesiam, intuitu a Mosaica statuendum?*
^a *Heb. 3, 5.*

B. Absit ut ulla tantæ Fidei splendorem
vel umbra contumeliæ hinc obscuratum eat.
Tradidit omnia Christus Ecclesiæ ^a ad salu-
tem *necessaria*; omnia, ^b quæ à Patre acce-
perat: plus fides non præstitit Mosaica, nec
minus Christi. ^a *Jo. 20, 31.* ^b *Jo. 15, 15.* De
istis qui plura volet consulat Reverendum
D. Sanderſonum de *Conscientia, prælect. 6.*

CAP. XIV. De Præcepto Decalogi Tertio.

A. **Q**uid in tertio Præcepto vetitum conti-
netur?

B. *Abu-*

B. *Abusus nominis Divini*: qui fit quotiescunque illud ore vel mente usurpamus, aut sine Causa, & in rebus leviculis; aut non ea, qua par est, ^areverentia & animi devotione. ^aPf. 111, 9.

A. Cum hoc interdicto quodnam ex consequenti cohaeret præceptum?

B. Ut quicquid mens de Deo, Rebus, Institutionibus, aut Operibus Divinis concipit, quicquid lingua profatur, Sacro-Sanctæ nominis ejus sublimitati & præstantiæ respondeat. Pf. 96, 8.

A. Igitur hoc maxime tenendum est in juramento, cum in eo perversus Divini nominis abusus sit maxime detestabilis. Mal. 3, 5.

B. Plane: unde, & rite usurpatum sit pars, ^aeaq; non minima, cultus Divini, ut ^aDeut. 6, 13.

A. Quid autem est Juramentum?

B. Est actus religiosus in quo ^aad finiendam legitimi momenti litem Deus ^btestis & ^cjudex invocatur. ^aHeb. 6, 16. ^bGen. 31, 50. Mal. 3, 5. ^cGen. 31, 53. 2 Cor. 1, 23.

A. Quomodo dividitur?

B. Multimode: sed potissimum (& in amitu maximo) in *Affertorium* & *Promissorium*. Quorum illud est de tempore præsentis & præteriti, hoc tantum de futuro; illud in iudiciis obtinet, hoc in ^apactis & conventibus. ^aGen. 24, 9. & cap. 31, 53.

A. Juramenti legitimi quæ sunt leges?

B. Ut nomen ^aunius Dei juretur; idque in

in ^b veritate, *judicio, & justitia.* ^a *Is. 65, 16* *judicio*
Jer. 5, 7. ^b *Jer. 4, 2.* *hujusce*

A. *Quidni liceat jurare per Creaturam?* *B. Q*

B. Quia nulla potest aut *testis* esse infallibilis juramenti aut *vindex* male præstiti *rite in*
 hoc enim ejus est privilegium, qui est *Scr* *solidum*
tator cordium, & supremus mundi *judex* *mere, a*
 hic ei soli *cultus* debetur. *ut vilit*
bilibus,

A. *Sed ejusmodi per Creaturas Juramentum*
probare videtur, imo & stabilire Dominus
Mat. 23, 21, 22. siquidem eo loco diserte pro
nunciat jurantem per Templum, aut Cælum
ipsum, jurare Deum. *personu*
obligati

B. Non probat iste Textus juramentum *Mar. 6*
 per Creaturam, sed vetat *perjurium,* etiam *A. S*
 Creaturæ solius nomen in juramento audiri *nis omni*
 tur, ut locum attentius intuenti constare po *B. S*
 terit. Dicendum itaque quod possit aliqui *& exen*
 dici jurare Deum *bisariam.* 1°. *Directe* *rationi*
formaliter, quando Deus ipse testis invocatus *lico scr*
 tur, aut diserte & expresso nomine, aut sal *dem fin*
 tem sensu ^a figurato, tropico, & adumbrato *Res fac*
^a *Gen. 31, 53.* 2°. *Indirecte & æquivalenter* *ralem,*
 id vero non respectu *formæ* sed *effecti,* viz *ordinario*
 obligationis, quatenus nimirum ita jurans *A. S*
 tenetur ad fidem juramenti liberandam, aut *cibo*
 deoque Deum ipsum testem accerlit & Ju *B. P*
 dicem (quamvis imprudens fortasse, nec ali *petend*
 quid tale cogitans) quasi per ipsum nomina *A. 9*
 tim jurasset: & sic qui jurat creaturam, *B. N*
 dicatur jurare ipsum quoque Deum. *g. &*
ju. 3. & c.

A. *Cum autem juramentum in veritate,* *ju. 2 C*

65, 10 *judicio, & justitia suscipiendum sit, quænam
huiusce legis vim omnem elidunt?*

*B. Quæcunque a dolo malo peraguntur, aut
rite instituta, vel non omnino, vel non in
solidum præstantur; suscepta omnia aut te-
mere, aut non b satis cocta deliberatione, de
civilitiis & rebus supervacaneis, de impossi-
bilibus, aut quæ c turpem continent materi-
am, i. e. lege prohibitam, & istis similia:
de quorum singulis, quin & tota Juramenti
natura, Reverendus & Doctissimus noster San-
derfonus i pangeims in aureolo de Juramenti
obligatione libello. a Ps. 24, 4. b Josb. 9, 24, 25.
Mar. 6, 23. c Act. 23, 21.*

*A. Sunt tamen qui juramento uti Christia-
nis omnino illicitum putant.*

*B. Sane: sed facile revincuntur ratione,
& exemplis, quæ instar habent validissimæ
ræsonis. Primo ratione, quia, teste Evange-
lico scriptore, a eoque δεονεύου, Jus-juran-
tiæ finis est apud homines omnis controversiæ.
Res facti intelligit, finem debitum & natu-
rale, cujusque luculentior haud potest or-
di, viz. avaricio haberi evidentia. a Heb. 6, 16.*

*A. Sed utendum intelligis ut Medicina non
aut eibo.*

*B. Prorsus: adeoque parce, nec per se ex-
petendum, sed ubi postulat necessitas.*

A. Quæ autem profers jurandi exempla?

*B. Non modo a sancti Pauli, sed b beati An-
geli, & denique beatissimi c Dei. a 1 Cor. 15,
31. 2 Cor. 1, 23, &c. b Apoc. 10, 6. c Heb. 6,
ju. 13. & centies alibi.*

A. Sed

A. *Sed quomodo conciliabitur jus-jurandum cum^a interdicto Christi, ne juretis omnino, cujus eandem repetit sententiam^b D. Jacobus*
^a Mat. 5, 34. ^b Jac. 5, 12.

B. Quanquam locis illis nonnulla infusa difficultas, eos tamen clarioribus præponderare modo citatis æquum non est. Scripturæ enim Scripturæ non contradicit, & obsecro, riores à luculentioribus & minus impedit lucem opemque mutuam accipiunt.

A. *Quid vero cominus respondendum?*

B. Ad interdictum Christi duo solent respondere pars maxima Theologorum. Non jurandum esse per *Creaturas* per *Altare* *Templum*, &c. quod in usu erat Judæis, cui ista Christus interdiceret. 2º. Non esse facti per *Creaturas* juramenti violandam, (ut supra). Et certe non exigui ponderis utraq; videtur interpretatio: illa, quod interdictum (suis instantiis illustratum) Creaturarum quidem facit mentionem, nullam jurandi Deum, quod potius ut licitum supponit; ista, quoniam ex sermone Domini patet, est juramenta *alia* per *Creaturas* à Scribis & Phariseis habita obligatoria, secus *alia*.

A. *Sed dicit Apostolus simpliciter, Ne juratis ante omnia.*

B. Quantumvis igitur verissimæ sunt interpretationes jam nunc allatæ, in se scilicet expensæ; fortasse tamen (quod tantorum pace virorum dictum sit) haud satis ferivimus Christi & Apostoli scopum, qui positus videtur

andum in juramento *promissorio* potius (sive voto)
 nino quam *assertorio*; ita tamen ut *assertorium*,
 acobus temere & sine gravi causa adhibitum, ex ob-
 ligo percutiat.

a inf. A. *Id vero uberius explicetur.*

ponde B. Non potest melius quam ex ipsius Christi
 riptur verbis, qui suum (*Ego vero dico, ne jurate*
 obsecr. *omnino*) opponit præcedentibus (*Dictum est*
 pedic. *quisquis, non pejerabis, sed reddes Domino*
vota tua :) quæ certe *promissorium* sonant ju-
 m? ramentum, non *assertorium*.

ent m. A. *Quo autem spectat Jacobus?*

m. B. Eodem sane primario videtur quo
 Altar. Christus, ubi dicit, *sit sermo vester, Etiam,*
 is, cu. *Etiam, Non, Non*: quippe priora, *Etiam,*
 on el. *Non*, *promissionem* videntur notare *factam,*
 adam. *posteriora impletam*, uti 2Cor. 1, 18, 19. De
 qui po. utroque loco vide quæ attulit Cl. Grotius lib.
 lla, qu. *de Jure Belli, cap. 13.*

m) C. A. *An ergo simpliciter interdicta sunt Chri-*
 nulla. *stianis Juramenta promissoria?*

um su. B. Nequaquam: sic enim actum esset in
 mini. hoc lubrico ad fidem naturæ humanæ statu
 a Scri. de conventibus & pactis Civilibus, præcipue
 us alia. inter Principes, qui utinam vel sic (*sacra-*
 e jurat. *mentum* scilicet *juris-jurandi religione*) ad ex-
 sunt. tendendam fidem (hominibus, nedum *summis,*
 e scilicet. nedum *probis*, nedum *Christianis*, dignissi-
 antor. tum) se semper obstringi paterentur; ac quid-
 s feriu. ne potius ludos facerent, quam sacro-san-
 tus vid. ctum *Altissimi* nomen, simulque ingenitam
 severam illam Evangelii *verecundiam*.

G

A. *Quid*

B. 1°. Votum soli Deo nuncupatur, Pro-
missio jurata ad *Homines* quoque pertinet.
2°. Votum potest esse non invocato numine,
jurandum non potest.

A. *Quid igitur est Votum?*

B. Solennis, ultronea, & Religiosa pro-
missio, Deo facta. *Gen.* 28, 20, 21, 22.

A. *Suntne Vota Christianis licita?*

B. Nihil impedit; etli parcius, ob majorem
Dei reverentiam & voventis ^a ex male
estitis periculum, usurpanda: sunt enim
(quod de Juramentis diximus) non ali-
mentum sed *medicina* animæ, & hinc ^b libera
dixit Deus. ^a *Deut.* 23, 21. ^b *ibid.* v. 22.

A. *Quotuplex est Votum Christianum?*

B. Vel *commune* & *ordinarium*, ut Baptis-
mus, in quo se totum Christo mancipandum
provet Baptizatus; vel *specialius*, & extra
ordinem: quod rursus est vel ^b *prudentiale*
præventivum peccati, vel *pœnitentiale* de
omisso; vel denique *eucharisticum* de quo-
vis beneficio impetrando, aut impetrato.

Pet. 3, 21. ^b *Pf.* 119, 106.

A. *Quæ sunt leges Voti Christiani?*

B. 1. Ex parte *finis*, ut fiat animo super-
tione vacuo, Gloriæ Dei & suipius com-
odi spiritualis unice studioso. *Pf* 132, 2.

Mal. 1, 14. 2. Ex parte *voventis*, ut suæ sit
se potestatis & arbitrii. *Nam.* 30, 5, 8.

3. Ex parte *materiæ*, ut ea neque præcepto
Divino, nec in *specie* vocationi nostræ
viribus repugnet; qualium exempla

habemus adversantia in *Votis Papiſtica*
vide c. II.

C A P. XV. De Sabbato.

A. **C**UM constat *Sabbatum à Deo ipso*
inſtitutum, imo ^a *in Arca ſæderis*
una cum reliquo Decalogo, præceptum de
atque intemeranda ejus obſervantia deſcriptum
variis inſuper ^b *elogiis ornatum, &* ^c *ſan-*
ctionibus munitum, utrum tamen juris natu-
ralis (immutabilis) an poſitivi cenſendum erit
^a *Dent. 10, 4, 5.* ^b *Exod. 31, à v. 13. ad ſ.*
^c *cap. 16, 56, 2.* ^d *Exod. 31, 14. Ezek. 20, 12, 13.*

B. *Eſt juris naturalis quoad ſubſtantiam*
præcepti, i. e. cultum Dei ſolemne, & pu-
licum, eumque ſtato aliquo tempore ex-
bendum, (hoc enim ratio naturalis dictabitur)
eſt juris poſitivi divini quoad circumſtan-
tiam, ut ſcilicet hac hora aut die celebra-
tur.

A. *Quando primum Deus ſanctificavit Sa-*
bbatum?

B. *Statim à aſinita mundi creatione, &*
nimirum ſeptima; quanquam variis popu-
lorum migrationibus, & ſervitute potiffimum
Ægyptiaca ita neglectum, ut nullum ejus
celebrandi ante Moſen diſertum occurrat
exemplum. ^a *Gen. 2, 2, 3. Heb. 4, 3, 4.*

A. *Verum ſi* ^a *ab orbe condito obtinuit Sabbathi*
obligatio, cur dicitur ſignum datum Iſraeliti-
^a *Exod. 31, 13.*

B. *Ne*

B. Non quod tum primum esset *institutum*, sed *restitutum*, (seu de novo repetitum;) & *signum* dicitur, non quasi nullam ante haberet significationem, sed quod *Israeli*, ex parte tum ^a *obligationis*, tum ^b *materiae*, novam. *Exod.* 31, 17. collat. cum *v.* 13. ^b *Deut.* 5, 15.

A. Cur *mutatum* est *Sabbatum Christianum* die *septimo hebdomadis* in *primum*?

B. In memoriam *Resurrectionis* die *Dominica*, unde & dies dicitur *Dominicus*. *Apoc.* 1, 10.

A. Sed qua auctoritate facta diei mutatio?

B. Omnino videtur quod *Divina*, i. e. vel Christo ipso à mortuis excitato, vel Apostolis, monente Spiritu Sancto, ita decernentibus.

A. Quam hujus responsionis rationem offers?

B. 1°. Quod nonnulla mutationis istius indicia verisimilia habeantur in ^a *Scripturis*. *Act.* 20, 7. *1 Cor.* 16, 2. 2°. Quod à tempore Apostolorum praxis ea passim invaluerit in Ecclesia.

A. Num dies integer debetur *Sabbato* sanctificando?

B. Nullam diei partem exceptam legimus, qua licet aliquid agere (citra casum aut ^a *necessitatis*, aut *charitatis*) quod solennem *Sabbati* sanctificationem impediat. ^a *Mat.* 23, 11.

A. An igitur ex æquo tenentur *Christiani* ad diei *Dominicæ*, ac *Judæi* ad sui *Sabbati* observantiam?

B. No

G 3

B. Quoad

B. Quoad opera pietatis & cultus Divini tenentur, etsi non quoad rigorem circumstantiarum isti ^a populo peculiarium, ^a *Vid. Num. 15. & v. 32. ad 37.*

CAP. XVI. De obedientia in quinto Decalogi Præcepto mandata.

A. **Q**uinam Patris & Matris nomine in isto præcepto intelliguntur?

B. Non ii tantum, à quibus progeniti sumus; sed qui nobis *legitime* ^a præsunt, aut superiores jure audiunt, in statu sive *Oeconomico*, sive *Politico*, sive demum *Ecclesiastico*. ^a *Is. 49, 23. 2 Reg. 2, 12. & cap. 5, 13.*

A. Quis autem iis debetur honos?

B. Non illius externæ modo in ^a *vultu* ^b *gestu*, ^c *dictis*que reverentiæ, imo neque debiti personarum ^d intus æstimii, sed ^e promeriti quoque & ^f fidelis obsequii illorum licitis quibuscunque *mandatis* & ^g *sanctionibus* deferendi. ^a *Pro. 30, 17. b Gen. 23, 7. c Job. 34, 18. d Eccles. 10, 20. 1 Thes. 5, 13. e Eph. 6, 5, 9, 7. f Heb. 13, 17. g Heb. 12, 9.*

A. Cum vero circa obedientiæ in hoc præcepto stataminatæ materiam periculosissimæ (idque à non unius Sæcæ hominibus) erretur, primum de obedientia in universum quaeritur, utrum cæcam esse par sit?

B. Per cæcam obedientiam opinor te intelligere

Divin
circum
a Vi
quint
ne in i
eniti fu
ant, au
re. Oec
clefias
p. 5, 13
a vult
eque de
e prom
m liciti
ibus de
Job. 34
Eph. 6
hoc pra
lofiffim
erretur
quero
r te in
telligere

colligere *Jesuiticam* illam, quam Superiori-
bus suis (Generali præsertim & Pontifici)
active præstandam volunt, non tantum non
assentiente, sed pertinaciter etiam recla-
mante proprio obsequentis judicio. Ea non
video quâ sit aut Religioni aut Rationi con-
sentanea.

A. *Cur autem primo non Religioni?*

B. Quoniam illa diserte præcipit cavere
ne ^a seducamur, ^b ne cuilibet spiritui non
ante explorato fideni habeamus, ut ^c omnia
ad examen revocemus, nec nisi bonum quic-
quam retineamus : monet deniq; quod ^d *quic-*
quid non ex fide est, peccatum est, & si ^e *cæcus*
cæcum duxerit, ambo in foveam decident ; quæ
singula, & id genus complura alia, *cæcæ* isti
obedientiæ è diametro adversantur. ^a *Eph.*
^{6.} ^b *I Jo. 4, 1.* ^c *I Thes. 5, 21.* ^d *Rom. 14,*
^{23.} ^e *Mat. 15, 14.*

A. *Cur secundo talem obedientiam à Ra-
tione alienam censes ?*

B. Quoniam ea quis facit, quod Homo so-
berius in re multo leviori minime faceret :
mult enim oculis sibi *alienis* videri viam æ-
ternæ vitæ, non suis ; *aliena* fide credere,
non sua : quod est oculos sibi proprios ha-
bere frustra, non obedire ut Hominem Deo,
sed creaturæ, *ut jumentum domino* ; non ipsum
obedientem credere, sed alium ; consequen-
ter, videre & non videre, credere & non
credere : *à se ipsa omnia.*

A. *Verum in hac cæca obedientia fortassis
accipiendum est peccatum.*

B. Verbo

B. Verbo excipi potest, re non excipitur sic enim vel apparet *superiori* esse peccatum vel *subdito*: non *superiori*, nam supponendum est ille faciendum non injungere peccatum non *subdito*, utpote cui jam eruti sunt oculi nec debet ille (si maxime posset) peccatum pronunciare, quod tale *Superiori* non videtur.

A. An ergo liberam relinquis *subdito* mandata *Superioris* examinandi facultatem?

B. Ita: *privatae* quidem *discretionis* judicio; non eam tamen vagam, sed debitis finibus circumscriptam.

A. Quinam vero isti sunt fines?

B. Hi sunt praecipui. 1° Ut ne id aliquis faciat nisi in materia graviore, & ut ^a Deus in Verbo suo contrarium praecipiat videatur. 2° Ut ^b *sobrie & modeste*, non pertulenter, animoque ad discendum non cavillandum parato, aut detrectet, aut dispertat obsequium. 3° Ut *sibi* ^c *uni* examine non *aliis*, ^d nisi quorum animarum tutela habet. ^a *Act.* 5, 29. ^b 2 *Sam.* 24, 3. 1 *Sam.* 23, 31, 32. ^c 2 *Cor.* 13, 5. ^d *Act.* 20, 28. *Deut.* 6, 17.

A. Pergamus ad obedientiae casus in speciebus & primo in statu Oeconomico. Possuntne *obedi*beri, vel inito conjugio, vel alio quovis modo, *è potestate parentum*, *ipsis nolentibus* exire?

B. De liberis minorennibus, & nondum per aetatem emancipatis nulla difficultas est. Horum enim conjugia quod attinet, sine parentum consentu

entum consensu peragenda omnino non esse
 Scriptura tum ^a dictis, ^b tum piorum ex-
 emplis abunde demonstravit: quod etiam ad
 alia vitæ genera *per analogiam* ex æquo tra-
 hendum ratio dictabit; quin & ^c *jus naturæ*
 una cum ^d *civili* hoc idem postulat. ^a *Exod.*
¹², 17. & ^c 34, 16. *Deut.* 7, 3. *1 Cor.* 7, 38.
^b *Gen.* 24. & ^c 28, 2. *Jud.* 14, 2, 3. ^c *Gen.* 34,
⁸ ad 18. ^d *vide Justin. Instit.* l. 1. tit. de
Nuptiis.

A. Quid si pater consenserit, mater recusa-
 verit?

B. Si in eundem consensum hæcti non
 potest mater (debitis & *mori* & *mediis* qui-
 uscunque adhibitis) suffecerit *mariti* con-
 sensus, qui est *caput* mulieris, & penes quem
patriæ potestatis multo potiore residere
 partem omnes agnoscunt.

A. Si Parentum utrique tum à liberis (ea
 qua par est *reverentia*) tum à communibus a-
 micis sæpius rogati pertinaciter abnuerint,
 quid hoc in casu faciendum censes?

B. Tali conjugio ante mutatam parentum
 voluntatem omnino abstinendum judico.
 Dato enim quod hoc pro suo tantum *imperio*,
 & mera animi *libidine* parentes fecerint, in
 eo quidem hi graviter peccant, *morosis* ta-
 men & *iniquioribus* obsequium debetur, non
 secus ac *moderatis* & *bonis*. *1 Pet.* 2, 18.
 Quod enim de servis dicit Apostolus, liberis
 quoque in præsentī casu similiter aecom-
 modandum est.)

A. Atqui

A. *Atqui poterunt hoc pacto Parentes nuptias quasque; liberis suis interdicere, & consequenter ad cœlibatum perpetuum obligare?*

B. Non sequitur: quia aliud est non habere, aliud nulli; nec potest auctoritas humana præjudicare divinæ, quæ^a peccati remedium instituit conjugium. ^a 1 Cor. 7, 2.

A. *Quid tamen si adhuc perstent in sententia parentes?*

B. Omnino provocandum est ad sententiam Principis (sive supremi magistratus) cujus est providere, ut ita singuli utantur potestate sua, ne quid inde *Respublica* detrimenti capiat.

A. *De liberis emancipatis & majorennibus quid in præsentis negotio statuendum?*

B. Debitam semper parentibus exhibendam esse reverentiam, eorum (quoad fieri potest) consiliis auscultando: ubi vero ad maturam ætatem pervenerint, neque amplius pars sunt familiæ paternæ (idque cum parentum ipsorum consensu) major illis conubiorum libertas concedenda videtur, ita ut invitis etiam parentibus ea possint contrahere, utpote sui jam juris facti; quod *Joseph* fecit, *Gen.* 41, 45.

A. *De obedientia in statu Oeconomico istius suffecerint, de ea quæ Rectoribus Ecclesiasticis debetur nonnulla cap. seq. dicemus. Pergamus ad regimen Civile; & primo, quam habet Princeps in Clerum potestatem?*

B. *Supremam in Terris* habet, hoc est, in foro

foro externo, non autem interno.

A. *Id amplius explicandum velim.*

B. Non in foro interno, utpote cui non sint datæ *claves* regni cœlorum, sive per Prædicationem verbi, sive per Administrationem sacramentorum, seu demum per delinquentium Excommunicationem, aut poenitentium Absolutionem, aut ^a alium quemcunque actum pure Ecclesiasticum. ^a 2 Chron. 16, 16.

A. *Qualis autem est ea, quam dixisti, potestas suprema in foro externo?*

B. Providendi scil. ut quod sui est muneris in religionis negotio ^a quisque faciat, & ^b gladio civili in contumaces animadvertendi. ^a 2 Chron. 19, 8. *ad finem*, & 29, 5, 11, 27, 30. & c. 30, 5. & c. 31, 2. *ad v. 6.* & c. 35, *ad v. 7. videbis Artic. Relig. Angl. 37.* ^b Ro. 13, 4.

A. *Licetne subditis, ullo stimulante prætextu, arma sumere adversus Principem?*

B. Non licet: quia tum ^a verbo Dei, tum piorum omnium exemplis (sub Lege, sub Evangelio) palam repugnat. ^a 1 Sam. 26, 9. Prov. 24, 21. Rom. 13, *ad v. 1. ad v. 6.*

A. *Quæ profers exempla piorum sub Lege?*

B. Davidis, cui licet Sauli *dominus* esset designatus *successor*, tamen armato illius odio, quamvis maxime immerito, non armis adversis. sed fuga, bonitate, patientia obfistendum duxit. Vide 1 Sam. a cap. 18. *ad cap. 27. præcipue cap. 24.*

A. Nun-

A. *Nunquid his habes alia, quæ adjicias exempla, durante Lege?*

B. Imo *Prophetarum ad unum omnium*, quæ pessimorum Regum temporibus vixerunt eosque Dei nomine severissime increpabant nunquam tamen ad rebellionem subditos verbo sollicitabant.

A. *Exempla quænam habes sub Evangelio*

B. Innumera: ipsius nimirum Christi dum in Terris versaretur, ejusque Apostolorum, atque adeo omnium priscae Ecclesie Christianorum adusque *tyrannidis Pontificum* tempora, qui gravissimis regum suorum persecutionibus misere vexati, nunquam tamen ad alia quam *precum & lacrymarum* arma convolarunt; quod nulli non testantur Apologistæ Christiani.

A. *Verum illis fortasse defuit rebellandi non animus, sed facultas.*

B. Imo gravis hæc esset, eaque crassissima in Heroum istorum pietatem calumnia, quam & ratio ipsa, & universæ Ecclesie primæva Historia nullo refellit negotio.

A. *Quomodo Ratio?*

B. Quia cum tantus ubique esset Christianorum numerus, ut ^a *omnia implerent loca*, (neque tamen eorum multi essent infimi ordinis homunculi) potuissent verisimiliter, modo id ipsis visum fuisset, in majorem se libertatem armis asserere. ^a *Tertull. Apol. l. 2. c. 37*

A. *Nonne vero hoc Tyrannos esset animare ad cædem innocentium subditorum?*

B. Minime

B. Minime: sed eos atque adeo totam
Divino iudicio causam permittere, nec
denegatum nobis gladium arripere. ^a 1 Sam.
24, 13. ² Chron. 24, 22. ^b Mat. 26, 52.

A. At multis prospere cessit adversus Prin-
cipum rebellio.

B. Ad tempus fortasse, id iusto permit-
tente Deo: sed multo plures in scelerato pe-
ccato auso; & si minus in hoc seculo, sal-
tem in futuro, Prosperitas stultorum perdit
ur. Prov. 1, 32.

CAP. XVII. De Præcepto Sexto.

Quid sextum vetat Præceptum?

B. Homicidium quodcumque (in casi-
bus à Deo ipso non exceptis) sive manus, sive
cordis, seu demum ^b linguae amarulentæ
& ferocientis ad vindictam; adeoque vim om-
nem & injuriam, qua corpus lædatur, nedum
vita periclitetur. ^a Zach. 7, 10. ¹ Jo. 3, 15.
^b Mat. 5, 22.

A. Cum autem injusta effusione sanguinis
humani nihil Deo magis ^a execrabile, quodque
tam crebro, tam ^b atrocibus Homicidæ pœnis
denuntiatis interdixerit, qua potissimum equi-
tate nititur Præceptum? ^a Gen. 4, 11. Num.
35, 33. ^b Gen. 9, 5, 6. Num. 35, 31, 32.

B. Triplici: tum quod homo sit ^a imago
Dei; tum quisque cuiusque ^b caro; nec de-

num habeat hic orbis vita quicquam humana dignius, quippe cui conditæ res omnes velut ex officio, famulantur. ^a Gen. 9, 3. ^b Eph. 4, 25. ² Sam 19, 12.

A. Cedo casus istos (quos ante insinuasti) Deo exceptos, in quibus, incolumi hoc precepto, sanguinem humanum effundere & vi privare licet.

B. 1° In judiciis capitalibus, Rom. 13, 4. Act. 25, 11. 2° In bellis ex ^a iusta causa, ^b legitima auctoritate, ^c nec prava intentione susceptis. ^a 1 Reg. 20, 7. ^b Deut. 7, 16. Mat. 26, 52. ^c 2 Reg. 10, 16. collat. cum Hos. 1, 3. 3° In necessaria vitæ suæ defensione à sicario aliquo derepente impetitæ, & ubi nulla effugii nedum magistratus adeundi copia. Siquidem unicuique vita sua potior esse debet alieni Homini & privati, in eamque contra fas & jura aperta vi involantis: imò & interpretative sibi Minister est Justitiæ non ad vindicandum, sed ad se defendendum.

A. Id certe lex naturæ suggerit; sed Christianis bellare nefas videtur ex præceptis Evangelicis de mansuetudine, tolerantia, animoquæ à vindicta maxime alieno, Mat. 5. à com. 38. ad 45.

B. Ad privatam ista vindictam primario referenda esse non obscurum est. Cæterum & publicam prohibent in bellis de rebus minoribus, aut ubi citra venæ incisionem dari res potest. Imo detestatur Evangelium (quam quod maxime) bellandi ardorem istum

ambitionem prorsus *belluinam* ; qua Superbiæ, ambitionis, Avaritiæ stimulis concitati præcipites aguntur nimium multi, professione quidem Christiani, re ipsa sanctissimi nominis *propudia*.

A. *Non itaque vetat Evangelium Bella simpliciter ?*

B. Minime : imo professionem militarem aperte probat ^a Baptista, præco & prodromus nascentis jam Evangelii. ^a *Luc. 3, 14* & in bellum alias gladium gereret Magistratus, quo subditos tutetur & hostes coerceat. Imo, cum bella Juris sint *naturalis*, ad propulsationem publicæ injuriæ, non *Ceremonialis* Juris, in Evangelio vetari non possunt.

A. *Licetne vero bellum Fidei Christianæ viribus inferre ad fidem inter eos disseminandum ?*

B. Quin istam potius sementem messis fidei polcit Pontificia : nos nullam talem habemus consuetudinem, neque Ecclesiæ Dei ; ne scilicet edoctæ sunt à Christo, & Apostolis, *militiæ suæ tela non esse carnalia*, *Cor. 10, 4.*

A. *An saltem possit Princeps in subditos Hæreticos gladio animadvertere ?*

B. In ^a *Blasphemos*, aut ^b *Seductores* aperti & obstinatos (Legibus & paci Publicæ inimicos) potest : cætera poenis capitalibus Religionis negotio prorsus abstinendum esse, nimirum clementiæ & lenitati Evangelicæ minus consentaneis. Quæ lex per-

regrinum attingit, haud secus ac *indigenam*
& consequenter *Christianum*. ^a *Lev. 24,*

^b *Rom. 13, 4.*

A. *Quid autem de Duellis spontaneis, im-*
privatos suo pte impetu susceptis, statuendum

B. Quanquam istis, veluti tesseris, ex le
qualibet occasiuncula passim luditur (quæ
plorata est *Hominum superbia*, & cæca
dictæ cupiditas) nulla tamen fingi potest
occasio gravissima, unde lege aliqua, aut
vina aut humana, *naturali* vel *positiva*, (civ
vel canonica) fortes isti viri defensionem m
ris aut facti sui idoneam adornent.

A. *Sed durum est injurias pati & contumeli*

B. Imo pulcrum est *pati*endo (quod Ch
stianum decet) triumphandas superare; n
tamen parti defunt *offensæ* leges: utcunq
^a ad dura, sed eadem ^b *suavissima*, vocat Eva
gelium homines Christianos, & cœlestis g
riæ *candidatos*. Durius est cum Legibus n
humanis modo, sed divinis, Duello dimic
durius in Gehennam detrudi, quam c stui
affectui non obtemperare. Imo horren
plane res est, Christiani quemquam nomi
ultra mortis adire discrimen cum apertissim
legis Christianæ fastidio; in quo si anim
efflaverit, nulla unquam ei *vera Theolog*
^d *spem salutis* relinquit. ^a *Pro. 20, 3. Ro*
12, 21. b Mat. 5, 20, 46, 47, &c. 10, 37, 38
^c *Tit. 3, 3. d Luc. 19, 27.*

A. *An demum αὐτοχτεία (sive cædem*
voluntariam) Præceptum hoc interdicit?

B. Pro

B. Prorsus: quia in confesso *proximi* ve-
 tur Homicidium, & *amor sui* illius est
norma qui debetur alteri; imo peccatum
 hoc esset maxime inimicum naturæ, cum
 nemo unquam (teste ^b Apostolo) *odit carnem*
sua. Adde, neminem vitæ suæ esse *dominum*;
 neque cum nupta corpori anima agendum,
 quemadmodum duræ cervicis Judæi cum
 moribus suis, quibus, ansa qualibet arrepta,
bellum repudii dabant. ^a Mat. 19, 19. ^b Eph.
 29. ^c Gen. 9, 5.

A. Qui vero in *Fidelium Albo* ^a recensatur
Samson hoc ^b fecit. ^a Heb. 11, 32. ^b Jud. 16.

B. Fecit quidem, nec fortasse sine culpa,
 cuius ei gratiam fecit *misericors Deus*; sed
 nostris exemplum illud singulare
 parum aut nihil proderit.

A. Quid ita vero?

B. 1° Quia *Samsoni* animus non erat se-
 sum interimere, nisi hoc solum consilio
 quod aliter medio quovis adhibito *naturali*
ordinario effectum non iri probe intellexit)
 plurimos *hostes Ecclesiæ Dei* insensissimos
soli vitæ pretio è medio tolleret; eadem,
 ne opera Patriæ, Populisque suis, ærumna-
 m *Dux populi* interspirationem daret. Quin
 Si vir sanctus ille non erat *humanitus* de-
 ctus, sed *latenter a Deo iussus* (quod statuit
^a *Augustinus*, & certe præmissa ad Deum
 precatio subindicare videatur) actum erit
 omni Patrocinio tam atroci *avrov* fla-
 tio ab exemplo *Samsonis* accersendo. ^a De

B. Pro
 H 3 Civit.

Civit. Dei, l. 1, c. 21. ^b *Jud.* 16, 28. 3° Sed gloriæ Divinæ zelo solo accensus, ejusque Spiritu per omnia monitus mortem istam sibi consciverit, seu aliquid ei humanæ fragilitatis obrepserit, in neutro imitandum constat: non in illo, quia factum erat *extraordinarium*; nedum in isto, quia *vitiosum*.

A. Quid ergo existimandum de *avropoli* ista nautica, qua, ne deveniat navis in potestatem hostium, eam ultro seque ipsos exitio devovent?

B. Si navis istius *prora* & *pappis* esset saltem *Reip.* non omni colore factum careret: sed cum res ita nunquam se habuit, nec verisimiliter habitura sit, nulla prorsus *Auctoritate* Divina, nulla *Ratione* talia nituntur exempla.

A. Quidni Ratione?

B. 1° Quia *vita* humana pluris est, quam quæ gloriolæ mundanæ litari debeat, nulla tantam *jaſturam* cogente *neceſſitate*. 2° Nihil inde *damni* accreſcit hostibus, cessat tantummodo *lucrum*; & se perdere ne quid lucelli capiat hostis, idque sine ullo ejus detrimento insolentem sapit *Logicam*, & miram planè *Theologiam*. 3° *Providentiæ* Divinæ plurimum hoc pacto derogatur, quæ aut naverit *dedititiam* (idque citra *miraculum*) possit dominis integram ante restituere quam ad ora hostilem captiva applicuerit, aut aliunde damnum facile refarcire; quorum certe prius illud de amissa *vita* sperandum non est.

A. Quid

A. Quid ergo in summa de adprobis istis & consimilibus statuendum?

B. Nimirum cogitare serio debent secum Christiani, non esse ludendum cum ipsorum visis & animabus immortalibus; quarum supremo Domino & tremendo Judici, tantam ab Oeconomis, ratio severa admodum solim reddenda.

A. Cum ea vitæ caducæ & mox in nihilumitura habenda sit ratio, multo magis immortalium Animarum, quæ pretio quovis mundaestimari nequeunt. Mat. 16, 26.

B. Omnino; proinde quod ad Animas aenas attinet, hoc maxime Superiorum interest, ^a Magistratus intelligo, ^b Patres-familias, ^c Praefectos & Tutores literariæ Juventutis, &c. præcipue vero ^c Pastores Ecclesiæ, eorum peculiare munus est cura Animarum. ^a 1. Cor. 3, 11. ^b 2. Cor. 2, 29, 30, & 34. ^c Gen. 18, 19. Jos. 24, 15. ^c Ezek. cap. 33, 7, 8.

A. Quid vero de privatorum hominum correptione quam vocant fraterna statuendum, (nam hoc præceptum vulgo reducitur?)

B. Charitatis id esse medicinam Animabus valde salutarem, cum in ^a lege, tum in ^b Evangelio præscriptam; sed quæ hinc fratrum vel turpi incuria vel prava animi timiditate, hinc fœderato quasi malarum cupiditatum complexu, atque adeo reprehensionis impatientia & fastidio, passim fere (proh dolor!) solevit. ^a Lev. 19, 17. ^b Luc. 17, 3. Col. 3, 16.

A. Quo-

A. *Quomodo adhiberi debet reprehensio Christiana?*

B. 1° Ex nota tantum aut prorsus ^a veri simili (eaque ^b graviore) plerumque culpa ^c non autem in *Delatorum* rumusculis fundata. ^a Hinc in *Hannam* graviter peccantem *Eli*. 1 *Sam*. 1, 14. & in *Iobum* cognati. ^b *Job*. 29, 21. ^c *Eccles*. 7, 21. *Prov*. 26, 20. 2° *Prudenter*, servata ^a temporis aliarumque circumstantiarum commoditate, ne forte medicina in venenum faceffat. Hinc non sunt temere ^b qui nobis *dignitate multum antestantur* monendi; cumque id postulare videtur necessitas, non sine debito ^c modestie temperamento. ^a *Pro*. 15, 23. ^b *Job*. 34, 18. 1 *Tim*. 1. ^c 1 *Sam*. 25, 23, 24.

A. *Quid si peccanti animus (puta, bile ac vino) effervescat?*

B. Expectandum potius dum ad se a redierit, *אורחיו*, ^b ad auram Diei; sedatis nimium affectibus, & ad reprehensionem feliciter imbibendam magis compositis. ^a 1 *Sam*. 25, 37. ^b *Gen*. 3, 8.

A. *Perge ad Cautelas reliquas.*

B. Præcipuæ sunt: ut nullum Corripientem sibi finem, nisi ^a animæ liberandæ, ^b ædificationis, & medelæ Fratris proponat, quem itaque cum debita lenitate & misericordia tractabit, memor tamen non ^c morbo parcendum sed ægro. ^a *Ezek*. 33, 9. ^b *Mat*. 18, 15. *Gal*. 6, 1. ^c *Tit*. 1, 13.

A. *Correptum more Christiano quid decet?*

B. Hu

B. ^a *Humilitas*, ^b *gratitudo* Deo pariter
 ac Hominibus, vitæque ^c *emendatio*. ^a 2 Sam.
 12, 13. ^b 1 Sam. 25, 32, 33. *Psal* 141, 5.
^c *Neb.* 5, 12. *Prov.* 29, 1.

C A P. XVIII. De Præcepto Septimo.

QU I D vetat Præceptum septimum?

B. *Scortationem*, atque adeo quamvis
immunditiam libidinofam, corpore vel mente
 sola perpetratam, & quoscunque lascivie
 aut *fornices* aut *incentiva*.

A. *Quid autem affirmate præcipit?*

B. Ut *Castitatem* omnem & *Continentiam*
 corporis, animique, diligenter excolamus,
Theff. 4, 4.

A. *Quomodo dividi solet Scortatio?*

B. In *simplicem*, & *compositam*: illa est
soluta cum *soluta* (& usitato dicitur *Fornica-*
tiō;) hæc *conjugati* cum *conjugata*, aut, si
conjugatus ipse scortatur, cum *soluta*, (&
 vulgo nuncupatur *Adulterium*.)

A. *Quid sibi volunt qui simplicem fornica-*
tionem vix (aut *ne vix quidem*) *concedunt ab*
 hac lege damnatam, neque proprie dici pecca-

B. *Cogitationes* animorum (*scrutatori-*
um) Deo judicandas relinquimus: in-
 terim certissimum est *Fornicationem* om-
 nem *Præcepto septimo aperta fronte contra-*
 dicere;

dicere; nec quicquam Doctrinæ Evangelicæ
velut indicto ei per præconem Bello, magis
adversari.

A. *Cur hoc Evangelio tam inimicum statuitur?*

B. Quia tantum abest (quæ sanctissima est
illius indoles) *Evangelium*, ut fornicatori ipse
fucum paret *meretricium*, ut^a contra illius
fœditatem præ cæteris fere criminibus stu-
diose exaggeret, & nativis coloribus gra-
phice depingat. ^a 1 Cor. 6. à. v. 15. ad v. 20.

A. *Sin ea sit hujus criminis turpitudine, con-
itaque a Concilio Hierosolymitano (in^a Spiritu
Sancto legitime & vere congregato) pari cum
b rebus adiaphoris jugo copulatur?* ^a Act. 15.
28. ^b v. 29.

B. Quia Gentes *αἰσχρολογῶσι* in quarum gra-
tiam coactum est, & ad quas literas istas De-
cretorias dedit Concilium, ante factam pro-
fessionem Evangelii, fornicationem in mini-
mis ponebant, (ut notum est eruditis, quod
etiam satis constare videtur ex 1 Thes. 4, 3.
4, 5.) Hinc itaque ne Christianismum pro-
fessis in castissima Religionis opprobrium
hærent veteris contagia morbi, de re olim
ab eis pro levi habita, sed turpissimo quæ
veritatem crimine, districte monendos oportet
tuit. confer Apoc. 2, 14.

A. *Quid itaque censendum est de Concubinariis
et Polygamiis Judæorum fidelium sub lege?*

B. Quæstio de Concubinariis in cardine Poly-
gamia vertitur: erant enim Concubinariæ
non Scortæ, sed^a Uxores, quanquam secundum
daria,

aria, per desponsationem ducta, etsi non
per scriptam dotem, & uxori *primaria* quo-
dammodo ^b obnoxia. ^a *Gen.* 16, 3. & c. 30,
4. 9. ^b *Gen.* 16, 9.

A. Cum in difficili admodum & lubrico ver-
satur polygamia Patriarcharum sub lege (quam
nomen Deus nec punivit unquam, nec liquido
reprehendit) suffecerit in praesentia quaerere
anrum possit illa excusari sub Evangelio?

B. Non potest: 1° Ex lege Apostolica, quæ
statuit, ut unusquisque vir suam uxorem ha-
beat, & proprium virum (τὸν ἰδίον) quæque fœ-
mina, 1 *Cor.* 7, 2. ubi numerus singularis u-
triusque adhibitus (adjecta Emphasi [τὸν ἰδίον]
quæ indubie ad partem utramque attinet)
polygamiam ab Ecclesia Christiana prorsus
examinare videatur. 2° Inter laudabilis E-
piscopi ^a characteres iste ponitur, quod sit
unius uxoris vir. Ejus autem (utpote Pasto-
ris) exemplum toti sine dubio ^b gregi imitan-
dum proponitur. ^a 1 *Tim.* 3, 2. ^b *Phil.* 3, 17.
Concessa Christianis polygamiae copia,
cum una uxore dimissa tuto quis poterit
(extra crimen adulterii) alteram ducere: at
consequens ex ^a ore ipsius Christi interdictum
constat, ergo & antecedens. ^a *Mat.* 19, 9.

A. Quid si loco B. Pauli, viz. 1 *Tim.* 3, 2.
secunda tantum prohibentur nuptia?

B. Indulta quidem polygamia nil opus erit
secundis nuptiis: neque istas ulli prohibet
Evangelium, cum eadem possit esse ratio
secundas conficiendi quæ primas, vitandum
scil.

scil. *Ustionis periculum*, 1 Cor. 7, 9.

A. *Licetne uxoris demortuæ sororem in matrimonium accipere?*

B. Nequaquam : nam (misso quod *legibus* quibuscunque Christianis, qua *civilibus*, quæ *canonicis*, ei constantissime obnunciatur) *legis* repugnat Divinæ, quæ dicit, *nuditatem uxoris fratris tui*, Lev. 18, 16. & 20, 21. *Parium vero par est ratio.*

A. *Scil. vir non ducet uxorem fratris, neque scæmina in matrimonio habebit maritus sororis. Sed quid nostra Christianorum interest ista lex Levitici?*

B. Quantum sane ipsius populi *Judaici* ex perpetuo Theologorum consensu : imo suffragatur ratio, quia in gentibus illis inter necioni *devotis*, praxin contrariam aversus est Deus & severissime ultus, Lev. 18, à *comm.* 24. *ad fin. cap.* coll. cum initio v. 20. & præcipue cum c. 20. à v. 11. ad 24.

A. *Certe quod ipsis gentibus interdictum Christianis minime licere nullus ibit inficere. Legi tamen supra memoratæ dissentire videtur altera, Deut. 25, 5. ubi fratris defuncti uxorem in matrimonium ducere non modo permis-*

sum est, sed præscriptum, v. 9.
B. 1°. Id nunquam permissum est *simpliciter* sed in certo casu. v. g. si improles è vivis excesserit Frater (ut constat ex citato) ad tandem scilicet hæreditatum a confusione

Num. 27. *ab initio ad v. 12.* & Deut. 25, 5. 2°. *Exceptio non tollit sed firmat regulam*

non exceptis. Supremo visum est Legislatori in isto casu cum veteri populo suo dispensare, quod in aliis non fecit.

A. De Primorum quos vocant consobrino-
rum nuptiis, quid ex lego Divina eruendam?

B. 1°. Eas non diserte, neque ex consequen-
tia evidenti aut necessaria prohiberi. At 2°.
cum in vetitorum graduum Oreo ^a proxime
consistant, tutius & ^b ἀκριβείᾳ pietatis Chri-
stianæ multo dignius videtur ab istis in so-
lutum abstinere. ^a Lev. 20, 20. ^b 1 Thes. 5, 22.

A. Quid itaque sibi volunt, qui in Gradibus
prohibitis Dispensationes (vel millenas in die,
si adsint mercatores) promptissime nundinan-
tur?

B. Insignem certe faciunt majestati Divi-
næ contumeliam; illius voluntatem suæ ipso-
rum libidini, quæstuique, turpiter & sacri-
lege mancipando.

A. Sed fortasse leges istæ de Connubiis
Judaicæ Judiciales erant & Positivæ, istique
populo peculiare; proinde in Ecclesia Christi-
ana aut emortuæ, aut saltem dispensabiles.

B. Imo hypothësin istam paulo ante ab-
iici subruimus, ubi palam fecimus prædictas
leges Gentium quoque profanarum fuisse ob-
ligatorias; cujusmodi lex Hebræorum judi-
cialis nulla erat, cum minime data sit Gen-
tibus.

A. Quid proxime de Repudiis & Divortiis
eruum?

B. Repudia proprie sunt Matrimonii per
1 spon-

sponsalia tantum *inchoati*, Divortia *confirmati*: quorum hoc insigne discrimen, quod semper potuerint Repudia fieri sine macula, modo cum debita *solemnitate*, & *causa* valde gravi non ante sponsalia per pudiantem deprehensa; quod secus habet Divortiis (saltem *Christianis*) & per Matrimonio, nisi in casu unico Adulteri.

A. *Licuitne Judæis uxores dimittere arbitrio, vel ob causam quamlibet leviores*

B. ^a Non licuit: etsi ^b *permissum* hoc fuerat *ob duritiem cordis*, cum nullam huiusmodi Divortiis aut irrogare *pœnam*, aut nunciare Deo placuerit. ^a *Mat. 19, 8.* ^b *Mat. 2, 14, &c.* ^b *Mat.* ubi supra.

A. *Sed locus iste Mal. 2, 14. ab aliis exponitur, ad permissionem usque Divortii approbatoriam.*

B. Ita: quin fortasse non satis attenditis ad verba aut scopum Textus. Multum enim abesse videtur à loci sententia, ut confirmatum eat *injusta illa & temeraria* Judæorum divortia: quippe *perfidiam* maritorum ibi graviter perstringit, & uxorem vel *sociam*, eamque *fœderalem* mariti; & consequenter haud temere, imo, nisi in causa adulterii, nulla lege Evangelica dimittenda.

A. *Uxores vero adulteræ non dimittuntur nisi prorsus è vivis, erant. Lev. 20, 10.*

B. Certe, si accusarent mariti; quod dubie illorum *arbitrio* mittebatur. *Jo.*

A. Nunquid eadem est uxoris potestas in
maritum adulterum? ita enim videtur, Mar.
10, 12, & in lege ^a Civili par fere utriusque
ratio. ^a C. 5, 17, 8.

B. Uxor sub potestate viri est, tanquam a ca-
pitis, neque potest ^b Dominium exercere in
virum. Locus autem ex Evangelio nihil ha-
bet, unde colligatur id sceminæ licere (quippe
semper obstat diversissima uxoris & mariti
conditio ^c divinitus præscripta) sed ex hypo-
thesi quod maritum voluntario deserit, A-
dulterii manifestum pronunciat. ^a 1 Cor. 11,
3, 5. 1 Tim. 2, 12. ^c Gen. 3, 16. Interim haud
negandum leges humanas in tali casu uxori-
bus quoque posse succurrere, quod fecit Lex
Imperatoria. v. Legem modo citat.

A. Superest ut de rebus illis, quæ libidinis
& impuditiæ in hoc præcepto vetitæ plurimis
videntur Administra, (quales sunt præcipue
Salutationes & Choreæ publicæ (uti solent ex-
ecrari) Ludi Theatrales, & id genus alia)
pauis quid tibi videatur exponas.

B. Longum est ad ista punctim respondere,
ob immensam circumstantiarum varietatem:
sed cum gravissimis nunc dierum (imo & an-
tiquitus) scatere soleat corruptelis ejusmodi
ludicrorum usus (in quæ Patres Ecclesiæ an-
tiquiores eo nomine vehementius detona-
runt) poterit Christianus quisque tantisper
ab eis abstinere, dum mendis & fœditatibus
suis felici aliqua manu repurgentur.

CAP. XIX. De Præcepto Octavo.

A. **Q**UID est Furtum quod prohibetur
Præcepto octavo?

B. Est contrectatio rei alienæ, invito Domino.

A. Quotuplex est?

B. Varie dividitur: nos tantum quæ non
sunt instituti delibamus. 1°. Itaque rationis
modi, vel est *apertum*, quod dicitur *Latrocinium*; vel *occultum*, & specialiter appellatur
Furtum: utrumque rursus vel est *directum*
vel *indirectum*.

A. De Latrocinio directo non est dubitandum
locus, ad indirectum vero quænam referenda?

B. a *Bella injusta*, (quatenus bona & con-
cultates, non *vitam* alienam, petunt;) ^b em-
constuprataque judicia; ^c *ferreus* erga tenu-
res locupletum animus, & *nimum contra-*
manus; *Patronorum* in clientes, & ^d *Potent-*
rum in debiliores *immanitas & rigor*; ^e
pinæ, sacrilegium, ^e *detentio notoria De-*
marum & ^f *patrimonii Ecclesiastici contra-*
Fas & Jura (vel in toto, vel in parte;) & illa
consimilia plurima. ^a 1 Reg. 20, 3, 5, 6, 1
^b Am. 5, 12. ^c Deut. 15, 7, 8. collat. cum Ps. 1
3, 27. ^d Is. 3, 14, 15. & c. 5, 7. ^e Mal. 3, 5
9. ^f Act. 5, 3, 4.

A. Quæ autem sub furto indirecto continen-
tur?

B.

B. ^a *Simonia*, Contractus in Civilibus quicunque ^b *mala fide* instituti, atque adeo *insidiosa* quævis rei alienæ Piscatura. ^a *Mat.* 21, 12. (huc enim locus iste à veteribus passim accommodatur.) ^b *Mic.* 6, 10, 11, 12. ¹ *Tbes.* 4, 6.

A. *Quin primo dispiciendum videtur, utrum Proprietas ista (quæ Meum & Tuum vulgo dicitur) vel potius Bonorum Communitas apud Christianos obtinere debeat.*

B. Recte mones: alioqui furtum *Nomen* est, præterea nihil; etenim sublata Proprietate Furtum tollitur. Verum cum ista Communitas non sit nisi somnium *Anabaptisticum* ab *Ethnico Platone* mutuum, non est quod multum morari nos debeat.

A. *Paucioribus itaque revincatur.*

B. Hoc magna quidem ex parte jam pridem docuit *Aristoteles* in *Politicis*. Ad *Anabaptistas* dicimus. 1º. Hinc integrum eliminari Præceptum ex Decalogo, saltem inter Christianos, quorum omnia secundum ipsos (illorum certe Patres) debent esse *communia*. 2º. Hinc unum quoque frangi *industriam*, & turpi *avaritiæ*, adeoque virtutis Heroicæ omnis fastidio latam aperiri fenestram. ^a *Mal.* 1, 10. ¹ *Tim.* 5, 17, 18. 3º. Tolli quoque *Liberalitatem* in egenos, toties, idque tam sollemniter, in Scripturis commendatam; & verbo, omnia in *Chaos antiquum* relabi.

A. *Ajunt vero Communitatem suam invaluisse temporibus optimis Apostolorum: quid.*

ni & nostris obtineat?

B. 1°. Apud aliquam Ecclesiæ partem, *deles* scilicet Hierosolymitanos, *Act.* 2, 4 non vero apud totam Ecclesiam: quippe *gimus* nonnullis suas fuisse proprias privatas Domos, uti *Mariæ* matri *Joanne* *Act.* 12, 12. imo & *S. Petro*, *Mat.* 8, 12°. Communitas erat pure *voluntaria*, non cogente Præcepto Divino, a Decreto nullo Apostolico. a *Act.* 5, 4. 3°. Bonorum Communitatem, quali utebantur tunc temporis nonnulli Christiani, *cæteris paribus* & hoc usurpari posse concedimus. i. e. si eadem per omnia *Temporum* esset & *Circumstantiarum ratio*. Interim à casibus *singularibus* & *ordinarios* turpissime arguitur.

A. *Sed rerum omnium Proprietas fundè videtur in gratia, neque consequenter jus ulli infidelibus esse in iis quæ possident. Omnia vestra sunt* (inquit Apostolus) *vos autem Christi.* 1 Cor. 3, 22, 23.

B. Non ibi loquitur Apostolus de Proprietate *temporali*, sed Beneficio *spirituali*. Omnia Fidelium sunt, i. e. illorum spirituali commercio per gratiam subserviunt. Adde, quod dicatur Deus a Terram dedisse *Filiis Hominum* (indefinite) non autem solis *Fidelibus* qui quidem ista phrasi rarissime indignantur. b *Infideles* sæpe. a *Pf.* 115, 16. conf. *Deut.* 5: cum *Ezek.* 29, 9. *Dan.* 4, 17. b *Gen.* 6, 1 & c. 11, 5. *Pf.* 4, 2. & c.

A. Quid censes de Sacrilegio?

B. Hoc

B. Horrendum esse, si quod aliud, *Furti* genus; Deo ipsi, quod *a peculiariter* (non modo tantum *b generali*) suum est, abripiens. *Suum* autem est, quod *publico* ejus cultui & ministris Ecclesiasticis separatum dicatur. *a Num.* 18, 20, 21. *Mal.* 3, 8, 9. *b Ps.* 24, 1.

A. Non ergo licet alienare *Fundos & Bona Ecclesiastica?*

B. Ab hoc vel illo clerico (si demerebitor) ad alium clericum magis idoneum licet, quia sic semper sunt *Dei*, quod modo diximus, *e.* eorum qui solenni ejus *ministerio* in Sacris ad id specialiter *separati* vacant: ad alios non licet, nisi de consensu *manifesto* ipsius Dei; quia sic quod suum est aliorum *sacrilega* raptatur. Huc minime pertinent *Monasteriorum* superiore seculo abolitorum proventus, quos non ministerio *Ecclesiastico*, sed rei potius *Eleemosynariae*, aut ad minimum *Literariae* sepositos, ad usus consimiles a Principe inflecti nil vetat.

A. Sed durum Os Sacrilegii a multis integrum deglutitur.

B. Ita, quia plenum *medullae*: quin male ut plurimum in ventriculo coqui nimis multa docent *Historiae*. Huc accommodari poterit *Job* 20, 15.

A. Quid ergo faciendum iis quos iste casus *obscure recta* videatur?

B. Quid aliud, nisi ut mature reddantur Deo quae sunt Dei: quod ut cum minimo fiat possessorum dispendio, legum est *Christianarum*

rum

B. Ho

rum ex *post-facto* (& in secunda quasi *Tabula* cum primis providere. *Mal* 3. à v. 8. ad v. 12.

A. *Hæc optare quidem pietatis est; sperare, singularis animæ fidentia: quod impossibile tamen apud Homines, Deo possibile. Sed an idem de Decimis dolo malo surreptis, ac aperta vi expilatis, sentiendum?*

B. Prorsus: idque ex abundanti, lege scilicet Humana, eaque omnium constantissima (ex quo primum facta est Ecclesiæ Decimarum donatio) corroboratis, & in contrariis nunquam non Ecclesiæ reservatis.

A. Num itaque solo nititur Humano *Juramento* *Decimarum solutio?*

B. Equidem si solo, bonorum est civium parere legibus, quarum communi beneficio quod suum est sibi habent: nam hic quoque qui sciens volens offendit in uno, reus tenetur omnium.

A. Sed de Jure Divino Evangelico quid dicendum?

B. Præmissis, quod aliud sit Decimarum separatio, aliud separatarum solutio, & quantum de posteriore quaeritur, intrepide statuendum Decimas istas ex *hypothesi*, i. e. ut semel Deo dicatæ fuerint, juris esse Divini &, nisi jure suo cedente Deo, ^a prorsus immutabilis: neque enim potest jus (inferius humanum præjudicare (superiori) divinum. Quid, quod Evangelium nullibi Decimas aliter rogaverit, etiam ^b ante legem solutas, quam potius oblique ^c communiat? ^a *Act. 5.*

^b Gen

Tabula
ad v. 12
st; spe
imposs
ile. Se
tis, au
lege so
tantiss
æ Dec
contra
tis.
no Jac
civium
benefici
quoque
eius tem
quid d
cimarm
& quon
epide fl
i. e. ut
Divini
orsus in
inferi
) divini
cimas a
tas, qui
Act. 5,
b Ge

Gen. 14, 20. & c. 28, 22. c 1 Cor. 9. à v. 9.
ad v. 15.

A. *Perge ad Simoniam, quam Furti speciem
superius enumerasti.*

B. Ea, quam hîc præcipue attingimus, est
Datio vel Acceptio pecuniæ aut emolument
cujuscunque Temporalis ob jus aliquod aut
Beneficium spirituale, seu pure Ecclesiasticum.

A. *Unde id nominis contraxit?*

B. A Simone illo Mago, qui Spiritum San-
ctum (i. e. illius dona) pretio emere cupie-
bat, Act. 8.

A. *Sed videtur Simonia, quam nunc voca-
mus, à prima illa permultum distare, cum
certum sit χάρισμα, sive dona spiritualia, quæ
assectabat Simon, neque de Jure neque de
facto redimenda, Spiritu Sancto pro suo u-
sus arbitrio cuncta gratis dispensante (quo
magis execrandum Simonis Crimen;) secus
autem habet in Beneficiis, & rebus Ecclesiasti-
cis, ad quarum collationem Humanæ volunta-
tis consensus requiritur. 1 Cor. 12, 11.*

B. Discrimen esse haud obscurum fatemur:
neque tamen Simoniam hodiernam ad pri-
mævam illam sat commode revocari posse
dubitamus.

A. *Profer rationem.*

B. De Clericis ministerio sacro minus
digne, i. e. non sufficienter (ut voce utar
Apostolica) διακονοῖς, in expedito res est.
Cum enim ad id muneris rite obeundum an-
tecedenter necessaria sint (idque debita pro-
por-

portione) dona *spiritualia*, & virtutes, a qua
 practicæ, qua speculativæ, qualesque *animæ*
 statim *argentoque* emi, ubi illis opus est, non
 posse constat, (magis quam dona ipsa *miracu-*
culorum) satis liquet apud talem *Simoniacæ*
 promovendum pecuniæ suam donorum spi-
 ritualium *instar* obtinere, cum illa impe-
 trare satagit, *impetratque*, quod istis tan-
 tummodo debetur. a 1 *Tim.* 3.

A. Certe hæc eadem specie videtur, licet non
 gradu, cum prædicta Magi *Simonia*. Quid
 vero si Clerici cætera sint idonei?

B. Casus semper excipio raros admodum
 & singulares. Cum vero illi quoque rem fa-
 cram, viz. *Curam Animarum*, qua citra opera
 Sp. Sancti *specialem*, pro muneris dignitate
 defungi nequeunt, obtorto collo (*i.e.* mercede
 data) sibi trahere nihil vereantur, ad *Sim-*
oniæ proprie dictæ prædicamentum red-
 ditive illud pertinere dubitandum non est.
 Mitto quæ ab Ecclesiæ Patribus & Conciliis
 passim effulminantur in *Simoniam*, qualis post
 ipsum *Simonem* ad hodiernum usque diem
 existit. Unum hoc indicare liceat, adver-
 sus *Simoniacum*, quemvis, etsi a maxime in-
 famem admitti, sicut in crimine læsæ Ma-
 jestatis, eumque c Hereticis annumeratum.
 a *Decret.* 5. tit. 3. c. 7. tanta. b 15, 3. Sane.
 c *Decret.* p. 2. caus. 1. q. 1. cap. *Presbyter.*

A. Interim quid de Patronis *Simoniaci*
 dicendum?

B. Quod veritatis est, eos pestes esse Eccle-
 siæ.

fix, sui amantes, animarum oſores, proſſigantes conſcientiam, ut ex ipſo Dei Fiſco depeculentur pecuniam: nec Chriſtianæ Reipublicæ quicquam fere magis intereſſe, quam ut quos non regit metus Numinis, coerceat auctoritas Magiſtratus; eadem ſaltem juramenti Religione adverſus Simoniam teneri, qua Clericus.

A. Inſtabunt tamen ſe dignos promovere, ſi ſaltem à Superioribus judicatos.

B. Quæſi vero ignorent ipſi dignos non eſſe Homines perjuros; quique non per januam intrant Canonicam, ſed, ut Jupiter ille Poëticus, imbre Aureo per tegulas delatuntur.

A. Multi quoque Uſuram, quæ eſt Acceptio pecuniæ à Debitore ſupra ſortem, Furti hujus indirecti poſtulant.

B. Ut quod res eſt fateamur, male ſemper dividit antiquitus, in orbe non ſolum Chriſtiano, verum etiam Ethnico & Infideli.

A. Nunquid ergo illicitum putas?

*B. Non eſt hoc temere & ſimpliciter affirmandum; & multa poſcit (quæ Enchiridii anguſtiis includi haud facile ſuſtinebunt) accurata talis controverſiæ ventilatio. Nam 1°. Distingui ſolet uſura in *compensatoriam*, & *lucratoriam*: *compensatio* autem 2^x eſt, æquitatis ſcil. & gratitudinis; illa, qua Creditori damnum (ſi quod acciderit) grave & improvifum ex creditæ pecuniæ carentia à Debitore ultro refarcitur; iſta, cum Debitor,*

tor, nulla *pactione* interposita, *minis* nullis, *vi* nulla impellente, *lucris* sui particulam aliquam Creditori delibandam *dono* porrigitur, quarum neutra (vel ex hujus parte, vel illius) Christianæ legi adversatur, ut è *comparatorum* legibus arguere licebit, ex *Luc.* 6, 33.

A. *Cum* hoc Usuræ genus simpliciter voluntarium esse constat, de eo nullus, ut *puto*, scrupulus *herere* poterit. Quid vero de *lucra* toria illa, & facta legibus humanis necessaria arbitrandum?

B. Leges quidem eam *tolerantes* (*Anglice* nas nostras potissimum loquor) minime damandas, cum id ob Christianæ charitatis defectum quodammodo *invita* faciant, ipsæque interim usuram probris infectentur gravissimis, ut legi *Evangelicæ* parum consonum: nec sane tam *tolerare* videntur quam *pudescere*, & malum (alioqui ferox & indomitum) finibus utcunque certis contineri. *v. Stat. 37. Hen. 8. c. 9. & 5. & 6. Ed. 6. 20.* (quæ quidem lex, etsi nunc antiquatam omnem simpliciter usuram severissime damnavit.) *13 Eliz. c. 8. 21. Jac. 17. ad calceem ubi clausula quædam occurrit exceptoria notum non indigna.*

A. *Judæis* quidem *scenerare* Fratribus Christianis ² interdictum constat, sed an Christianis lege *Evangelica*, res in ambiguo posita videtur. ² *Deut. 23, 19, 20.*

B. Multi

B. Multi tamen à Christo prohibitum statuunt, Luc. 6, 35. Δαριζοι μὴ δὲ ἀμαρτίζετε. Cumque ea sub lege Mosaica vigeat Charitas, ut Fratribus mutuum daretur sine Interesse, indignum prorsus existimant Evangelio aureum illud Charitatis laxare vinculum.

A. Sed Aedium, Fundorum (& similium) locatio nunquam male hactenus audit; cur itaque suspecta redderetur pecuniæ fœneratio?

B. Quod illa nullibi, nunquam fuerit reprehensa, hæc omni ævo & loco, satis indicat (vel ipso generis humani sensu) minime parem utriusque rationem; nec fortasse ita tenebris involutum est discrimen, quin posset (modo ponerentur præjudicia) in lucem vindicari. Sed de hoc, Obe, jam satis est. Liceat modo coronidis vice hoc unum monere, in dubiis sentienda tutiora: certissimum est, non fœneratorem non peccare, an æque hoc certum de fœnerante fuerit, suo per me quisque suffragio & sensu fruatur.

A. Hoc itaque misso: in contractibus ordinatis quæ regulæ generales, ut Furtum vitetur, observandæ?

B. 1^a Ut iusta sint pondera & mensuræ. Lev. 19, 36. Am. 8, 5. 2^a Ut proba & utilia sint mercimonia, emtorisque pretio proportionata. Am. 8, 6. 3^a Ut Emtores, siquid in istis (aut alio quovis mercaturæ nomine) peccatum fuerit, re cognita, damnum præstentur. Luc. 19, 8. Contrahentes autem in

K

omni-

omnibus regat (ubi loquitur) *Scriptura*; et
tacet, propria *Conscientia*, optimorum
prudentissimorum consiliis adjuncta: memor
Hominum dolo malo in re qualibet et
quosvis utentium *ultorem esse Deum*. i Th
4, 6.

CAP. XX. De Præcepto Nono.

A. **Q**UID Nonum vetat Præceptum?

B. Mendacio, falsisque *Crimina-*
nibus & Calumniis alicujus vit
nomen, aut fortunas impetere.

A. Quid præcipit?

B. Ut in asserenda *veritate* ista om
quoad licet, unicuique facta testis præst
tur.

A. Num itaque Proximi nomine in P
cepto quemvis intelligendum putas?

B. Sic, Domino ipso exponente, *Luc.*
à vers. 27. ad 38. Cum enim *Amor proximi*
secundæ legis Tabulæ vim omnem contineat
(ut *ib. v. 27. & alibi*) nec ulli prorsus
talium facienda sit injuria, *Proximum* istud
unumquemque indigitare necesse est.

A. Quid est mendacium?

B. Est rei falsæ significatio quævis
voluntate fallendi.

A. Quotuplex est?

B. Triplex: *Perniciosum*, cujus finis
proximi damnum; *Officiosum*, quod in illi
bono

bonum dirigitur; & *Jocosum*, quod ejusdem voluptatem & delectationem primario respicit.

A. *Ecquid horum licere nullum arbitraris?*

B. Certe nullum probatur in verbo Dei; quoniam potius contra mendacium in genere illustrata exstant ^a edicta, ^b severissimis sanctionibus munita. ^a *Lev.* 19, 11. *Col.* 3, 9. ^b *Pf.* 5, 6. *Apoc.* 21, 27.

A. De mendacio Pernicioso nulla lis est quin minime ^a exosum sit Deo, & detestandum Homini-
bus; quippe quod in jura Charitatis per-
nicio ac veritatis maligne invadit. ^a *Pf.* 52, 3,
4. & *Pf.* 120, 3, 4. *Prov.* 6, 19.

B. Verum multi non idem sentiunt de mendacio Officioso & Jocososo: neque diffi-
cile est ista virtutes fere videri posse, ubi
cum illo vitii monstro conferuntur; non
posse tamen in totum excusari, nec ullius
mendacii praxin Homini Christiano conve-
nienter asserendum.

A. *Fac initium à mendacio Jocososo.*

B. Diligenter hinc notandum. 1° ^a *Ironias*,
^b *Hyperbolas*, ^c *Metaphoras*, & id genus ^d al-
ias locutiones figuratas (ubi rite adhiben-
tur) mendaciorum nomine minime deni-
grandas; utpote quæ veritatem (minus qui-
dem usitata, at satis nota veste conspicien-
tes) exhibent, quibusque tota scatet Scrip-
tura. ^a *1 Reg.* 18, 27. ^b *Joh.* 21, 25. ^c *Joh.* 15, 1.
^d *Mat.* 26, 26, 28. & passim alibi. 2° Si
autem, ad jocum & voluptatem, sermonibus

suis intersperferit, quod tamen signo quod aliter habere indicat, non videtur ad mendaciorum censum tale dictum pertinere, magis quam *Ironiam* aut *Tropum* consimilem. Effrænem tamen ejusmodi dictorum jocurium usum vix culpa carere, cum gravitate haud deceat Christianam; certe non periculo, cum lingua istis nimium *assuefacta* ipsius mendacii laqueum facilius incipit proruit.

A. Sic autem subductis rationibus quidam *bes contra mendacium quod dicitur* Jocosum

B. 1°. Quod sit minime necessarium possunt enim cordati quivis a (modo Christiani) satis in quotidiano convictu obesse sine mendacio. ^a *Phil. 4, 4.* 2°. Quod virtutis formaliter inimicum; nec obstat finis (potius Jocantis *Intentio*) quo minus mendacii *formalis* & *directi* stigma gerat. Neque qui sciens malum facit ut eveniat bonum *Spinās plantat ut colligat uvās, Gehennam mittit ut Cælum metat.* Rom. 3, 8.

A. Ad mendacium perge Officiosum.

B. Hoc omnium maxime coloratum, certis præcipue casibus: cum vero non mentiendum a propter Deum, multo minus ut gratificemur creaturæ, neque (quod maxime allegavimus) *faciendum est malum ut consequatur bonum*, ab eo cavendum propter Homini Christiano censemus. ^a *Job. 13,*

A. Solent vero ^a *Obstetricum Aegyptiorum*, ^b *Rachabæ*, & ^c *Abrahami exemplum*

mendacii Officiosi tutamen urgeri. ^a *Exod. 1, 20, 25.* ^b *Jos. 6, 21.* ^c *Gen. 12, 13.* & c. 20, 2.

B. Exempla non probant, nisi ad imitandum divinitus proposita. Remuneratus est Deus obstericum & *Rachab* ^a sui *timorem* ac ^b *fidem*, condonavit *mendacium*. Abrahamus autem omnino non mentitus est, etsi carnis immunitati succubuisse ^c constat, unde & ^d *Abraham* periculo uxorem exposuit. ^a *Exod. 1, 21.* ^b *Heb. 11, 13.* ^c *Gen. 12, 12.* ^d *v. 19.*

A. Annon pro mendaciis habendæ sunt Equivocationes?

B. Non Logicæ seu verbales, (quarum haud similis ipse Ager Domini, sacram intelligo script.) at vero mentalium alia plane est ratio, quæ cum à mangonibus Jesuitis primis adornatæ (si non excogitatæ) fuerint, Jesuiticæ vulgo appellantur. ^a *Mat. 9, 24.* & c. 11, 11.

A. Quas dicis Equivocationes Jesuiticas?

B. Quæ, parte tantum sensus ore prolata, mente premunt alteram prolata destructio-

rum.

A. Da exemplum.

B. Quærenti Judici, Esne Jesuita, aut Sacerdos, quem vocamus, Seminalis? is autem, etsi talis revera fuerit, intrepide negaret, tacite secum intelligendo in hunc modum: non ita, ut hoc tibi patefaciam, vel, ut mille tibi Aureos donarem, aut aliquod si-

de. Vide Mason. de Equivoc. c. 3.

A. An vero fieri posset, ut Christianitatem

professi, quique sibi Columnæ videntur, quibus destituta concideret omnis Religio vriter ac Ratio, talia nobis propinent Errorum portenta, quibuscum neque Religio proposita ulla, neque Societas Humana constare poterit. Absit credere quæ videmus.

B. Excipiunt quidem (verbo tenus) negotia Fidei & contractuum civilium: verum hæc non discedunt ab Arte sua, & æquivalent semper agentes. In utrisque quis Fidem habiturus est eis, quorum in reliquis se vestigia terrent? ^a v. Mason. ubi supra.

A. Nunc tandem mirari desino prodigia istud doctrinale, Fidem non esse Hæreticam servandam, i. e. nullis, qui Romanæ Communionis non audiunt.

B. ^a Illud tamen à Sancti Concilii Oecumenici ^a Constantiensis Patribus (quanquam in omnibus non probantur) in casu celeberrimo Jo. Hus, & Hier. Pragensis strenue definitum constat; cujus equidem dogmatis Decreti Conciliaris huc redit Christiana auctoritas modum sententia, Pontificiis licere tum Hominines ludos facere, tum Deum. ^a Sess. 19.

A. Quid vero circa Criminationes & probationes in Proximi nomen jacta speciatim observandum?

B. Ea sunt vel de Criminibus maligne confectis, vel temere suspectis, vel certo convictis.

A. Quid si maligne ab ipso Criminatore confectis? ut Jer. 18, 18. Ps. 35, 11. Dan. 6, 4.

B. Di-

B. Diabolicum prorsus ingenium pro-
 dere, præcipue si in viros ^a dignitate aut
 virtute præstantes. ^a *Zach.* 3, 2. ² *Pet.* 2, 10.
³ *Pro.* 17, 15. Quos, *Primo*, Thesauro spo-
 liant longe pretiosissimo, bona nimirum fama.
Ecl. 7, 1. *Secundo*, Auctoritatem & Religio-
 nem per ejusmodi latera convitiis proscin-
 dunt. *Pf.* 69. à v. 7. ad 13. *Tertio*, Convitiis
 electos, quantum in se est, Ecclesiæ Reipub-
 licæque inutiles reddunt, qui fortasse nil
 plus habent quam ut de utraque præclare
 mereantur. *Dan.* 6. ubi *supra*.

A. Quid si leviter tantum suspecta sint cri-
 mina quæ rumusculis ultro citroq; agitantur?

B. 1° Neminem decet adversus quempiam
 (maxime honesti nominis) temere accusatio-
 nem ^a admittere, nedum ^b disseminare: imo
 hoc fieri libenter, ex pravo saltem animi
 consilio, non potest, ^c citra æternæ Salutis
 discrimen. ^a *1 Tim.* 5, 19. ^b *Prov.* 10, 18. *Jer.*
 24. ^c *Pf.* 15, 1, 3. 2° Militat ista *argu-
 menta* prurigo adversus aureum illud legis
 & Prophetarum, Evangelii, imo & luminis
 naturalis oraculum, Quod tibi non vis fieri,
 alteri ne feceris. 3° Hominem non decet
 recordatum *ulla* in re levibus duci suspicio-
 nibus, nedum in ea quæ Proximi sui tantum
 interlit. ^a *Pro.* 14, 15.

A. Quid demum si probri materia (Crimen)
 certo perspectum fuerit?

B. Distinguendum de Personis & de Cri-
 mine. Personæ sunt vel publicæ, vel privatae.
 Crimen

Crimen, vel quod Ecclesiæ & Reip. detege-
 dum omnino refert, vel non. Si notum
 personæ publicæ (magistratui) sitque Crimi-
 nosus intra suæ cognitionis fines, non ag-
 contra charitatem, si pœna prudenter impo-
 sita ^a manifestum faciat. Si personæ tantum
 privatæ innotuerit, neque tanti sit momen-
 ut in Conscientia foras eliminare teneatur
^b privatim monuisse sufficiat, idq; ^c *in spiritu*
mansuetudinis, considerans seipsum ne & ipse
tentetur. ^a 1 Sam. 3, 13. 1 Tim. 5, 20. ^b Mat.
 18, 15. ^c Gal. 6, 1.

C A P. XXI. De Præcepto ultimo.

A. **Q**uid in Præcepto ultimo vetitum conti-
 netur?

B. In diversa hîc abeunt Theologi.
 Quin 1° Non est dubitandum in hoc Præcepto
 aliquid prohiberi, quod in nullo proprie re-
 liquorum; alias non constaret *Decalogus*
 five *decem verba*: quippe *decem* non erunt,
 alterum ab altero non *specificè* distinguitor
 proinde necesse est ei objectum *speciale*, ut
 cæteris, assignari. 2° Itaque duo hîc pro-
 hiberi videntur: primum scilicet, *inordinatus*
 quicunque motus, etiam *sine consensione* ac
 étuali voluntatis, (quos *primos*, & *primo pri-*
mos in Scholis vocant) qui cum legi Divinæ
 conformes non sunt, aut hic aut nullibi in-
 terdictos habemus.

A. A.

A. *An censes quoque pravitate[m] illam originalem (peccatorum omnium actualium fontem perpetuum) specialiter h[ic] prohibitum includi?*

B. Ita, (quanquam proprie & primario vetantur *Actus*, pronitas autem radicalis ad malum, ab Actu illo primo proveniens, duntaxat ex consequenti) nam ad illam referens Apostolus *Concupiscentia* nomine designat, citatis hujus Præcepti verbis, *Non concupisces.*

A. *Sed vetantur futura & libera, non præsentia, præterita, aut quoad statum naturalia. Peccatum vero originale omnibus præsens, & ex lapsu ingenitum adhæret.*

B. Imo lex moralis in Decalogo comprehensa non ad Hominem in certo statu (puta peccati) sed potius ad Hominem simpliciter pertinet, & consequenter in statu integro ac lapsu, quo Concupiscentia ista caruit & carere potuit, haud secus atque ex quo heret lateri lethalis harundo. Deinde, concupiscentia non ad hanc magis quam ad illam temporis differentiam restringitur.

A. *Quodnam est alterum illud in Præcepto positum?*

B. *Sortis suæ displicentia, cui ex adverso includitur præceptum positivum, ut sua sit quisque portione contentus. Phil. 4. 11.*

A. *Verum hoc alibi præscriptum videtur, ut in Præcepto octavo.*

B. Non tamen ut h[ic], generaliter; sed respectu

specū possessionis alienæ, & *qua talis* : fieri enim poterit, ut etiam si totum quis orbem possideret, sicque nulla superesset in terra quam concupisceret *res aliena*, sorti suæ minime acquiescat. *Eccles. 1, 8. & 4, 8.*

A. *Potestne Viator aliquis implere legem*

B. Sensu proprie *Legali* non potest, enim peccati immunis esset (quod *cis patriam* non est exspectandum.) Sensu *Evangelico* (i. e. quoad omnes et si non *gradus*, ^b *partes* tamen, animique ^c *sinceritatem* habitualiter non modo potest (^d *Gratia* adjutus divina) verum etiam sub animæ periculo legem ^e adimplere tenetur. ^a *Jac. 3, 2. 1 Jo. 1, 8. b* *Luce 1, 6. Psal. 119, 6. c* *Job. 2, 3. 2 Cor. 1, 12. d* *Jo. 15, 5. e* *Jac. 2, 10.*

A. *Sed execrabilis est quisquis non manserit in omnibus quæ legis sunt, ut ea faciat* Gal. 3, 10.

B. Quin *Factus est pro nobis Execrabilis* qui est *Benedictus in sæcula*. Gal. 3, 13.

C A P. XXII. De Ecclesia.

A. **Q**uid significat vox Ecclesiæ sensu Theologico & maxime usitato?

B. In genere cœtum Christianorum, sive in Christum ^a credentium, per ^b verbi præconium (ordinario) & ^c Spiritum Dei è reliqua mundi colluvie ^d evocatum. ^a *Act. 2, 44, &c. c. 19, 2. b* *Ro. 10, 14. c* *Is. 59, 21. d* *Roma. 1, 7.*

A. Quæ

A. Quotuplex est Ecclesia?

B. Distingui solet, 1°. In ^a militantem (in Terris) & ^b triumphantem (in Cœlis.)

^a 2 Cor. 10, 3, 4. ^b Apoc. 7, 9, &c. 2°. In Vi-
sibilem & Invisibilem.

A. Unde autem oritur ista Ecclesiae distin-
ctio posterior?

B. Ex varia membrorum unde componi-
tur conditione, tum interna, tum externa?

A. Quì vero ex interna?

B. Nempe *visibilis* conflatur ex fidelibus,
qui tales ^a habentur, sive *judicio charitatis*,
sive *veritatis*: *invisibilis* ex iis tantum qui
fideles *revera* ^b sunt; quorum scilicet interna
fides, etsi Deo *καρδία γνῶσις* notissima, aciem
samen *humani intellectus* (nisi divinitus
revelata) fugit. ^a 1 Cor. 1, 2. *Act.* 8, 13. *A-*
poc. 3, 2. ^b *Rom.* 2, 29. *Eph.* 5, 25. ^c *Act.* 9,
13, 15. *Mat.* 23, 28.

A. Dic quomodo ab externa Ecclesiae con-
ditione nascitur discrimen?

B. Nimirum *Visibilis* dicitur Ecclesia,
quæ ob multitudinem aperte profitentium
veritatem, non sibi tantum ipsi, sed & ho-
minibus Evangelii est ^a conspicua: *Invisibilis*,
quæ ob membrorum sive paucitatem, sive
dispersionem (ex persecutione ortam) in an-
gulis ^b obscura, nisi sibi met ipsi, delitescit.
^a *Rom.* 1, 8. *Is.* 11, 9. ^b *Mar.* 14, 50. *Apoc.*
12, 6.

A. Quod si Ecclesia sit unquam hoc nomine
invisibilis, quomodo dicitur ^a Lux Mundi?

^a *Mat.* 5, 14.

B. 1°.

B. 1°. Non ex splendore semper exteri quippe quæ suas, ut Luna, *Phases*, imo *Eclipses* habet; sed ex munere potissime & officio, quod est in tenebris sedentes (ut verbi præconio, tum vitæ exemplo) illustrare luce Evangelii. 2°. Quoniam in se semper lumine cœlesti perfusa, potest tamen (ut *S.* ipse) aut cæcis, aut videre nolentibus, aut (per *secutionis* & errorum) opaco interposito collocatis ^a minime apparere, iis interim ^b filii sunt lucis utcunque radiosa. ^a *Apoc* 8, 12 & c. 9, 2. ^b *Mat.* 11, 19.

A. At quomodo cum promissione Christi convenit; ubi dicit, quod ^a portæ Inferorum adversus Ecclesiam minime prævalebunt ^a *Mat.* 16, 18.

B. Intelligendus est de Ecclesia universali & invisibili; nam de particularibus & visibilibus experientia reclamatur: ut (si alia essent testimonia) exemplo sunt Ecclesia daica, & septem illæ Apocalypticæ (c. 2, & c. 3) utinamque non Romana.

A. An ergo non potest Ecclesia militans terris penitus deficere?

B. Non potest: pugnat hoc enim cum promissionibus divinis, qualis ea modo memorata, *Mat.* 16. *Mat.* 28, 20. Hinc seculis tiam corruptissimis, & maxime Apostaticis ubi prorsus interiisse videretur Ecclesia, sibi fidelium reliquias in tuto condidisse gem Ecclesiæ omnes docent historiæ, quæ admodum 1 *Reg.* 19, 14, 18.

A.

*A. Ast ubi gentium fuit Ecclesia per tot
seculorum Centurias ante Reformantem Lu-
therum?*

*R. In mediis Ecclesiæ hostibus captiva,
oppressa sæde, variisque maculis deformata,
sicut tempore Achabæ Israelitica, vel ut arca
inter Philisthæos ad tempus triumphata,*

*Qualis vero erat ista Ecclesia, quæ nul-
lus comparuit, quæ nullos sibi proprios ha-
bat pastores, Regimen Ecclesiasticum &
disciplinam nullam, quæ denique cum cœti-
bus (quos ipsa vocat) Idololatricis communio-
nem ordinariam exercere sustinuit? Ad ista
enim ut sigillatim respondeas.*

*R. Ad primum quæsitum caput, ostensum est
superius, minime necessarium esse ut Ecclesia
semper compareat, nisi suis ipsius membris.
Ad 2.º ex abundanti dicimus, sub ipsa Papa-
re tyrannide comparuisse sæpius gregem
Christi, etsi obscuriorem paulo & minus fre-
quentem; (nec erubescendum est Ecclesiæ,
si quando ^agrex pusillus audiat. ^aLuc. 12, 32.)*

*Imo nullo defuere seculo qui veritatem
Christi, idque in gravissimis fidei capitibus,
contra sacrilegas novitates Papicolarum, qua-
dammodo, qua factis, qua denique proprio san-
seculis, vindicabant. Hic Judicem appellamus
historiam Ecclesiæ.*

*Quid autem de defectu Pastorum sibi
comparandum, Disciplina, & regiminis Ecclesi-
æ, querendum, sentiendum?*

R. Nimirum (ut alia præteream) quod

A. L. pa-

pastores illi Pontificii (quales quales) sufficerent *ad tempus* inserviendis Ecclesiæ conmodis *simpliciter* necessariis, ut Scribæ & Pharisei Ecclesiæ Judaicæ, quibus ex precepto Christi pro tempore auscultandum erat.

A. Quid porro de isto *Disciplinæ defectu* tuendum?

B. Disciplinam scilicet (omnibus quæ numeris absolutam) ubi haberi potest ad Ecclesiæ ædificationem apprimè facere, ^a *essentiam* minime constituere. ^a *vid.* I Cor. c. collat. cum I Cor. I. v. 2.

A. Quid demum ad communionem *istam* cum cæteris *Idololatricis* dicendum? potest *ullo nomine Ecclesiæ titulum* mereri, quæ *istis* admiscuit?

B. Hoc fidelium tunc temporis *infirmitatem & infortunium* arguit, non prohibet minus ^a Ecclesiæ Universalis membra conferentur: præcipue cum duram sub Papâ fervirent servitutem; nec plena Evangelii luce, ut postmodum, essent imbuti. ^a Jo. 2, 13.

A. Quæ sunt notæ veræ Ecclesiæ?

B. *Invisibilis* eadem quæ vere fidelium ^a vita scilicet & virtutes vere Christiani. *Visibilis* sana in *fundamentalibus* ^b professio prædicatio fidei, cum debita (quoad *substantiam*) administratione Sacramentorum. Jo. 2, 29. ^b I Jo. 4, 13, 14. Mat. 28, 19.

A. Nonne hæc inter notas Ecclesiæ *certæ* debet, quod unum in terris caput visibile

agnoscat

gnoscat, illudque Pontificem Romanum?

B. Nequaquam; quia nullum tale caput nobis commendat Scriptura, nedum Pontificem Romanum: & in talibus argumentum ex verbo Dei negativum valet.

A. Quo potissimum fundamento nititur adversa Romanensium sententia?

B. Eo nimirum: quod S. Petrus tali gaudebat præ cæteris Apostolis privilegio; quod Romæ sedit Episcopus, ibique Coronam tulit Martyrii; demum, quod ei successor sit Pontifex Romanus.

A. Unde autem colligunt Petro indultum præ reliquis) Episcopatum istum Oecumenicum, sive potestatem in omnia Ecclesiæ militantis membra supereminentem?

B. Quod nimirum ei a nominatim Christus tradidit claves Regni Cælorum, atque adeo commisit supra Petram (quam illi Petrum ipsum interpretantur) se ædificaturum Ecclesiam suam. ^a Mat. 16, 18, 19.

A. Quid ad ista respondendum?

B. Primo Claves non uni Petro, sed omnibus Apostolis ex æquo conceditas, ut liquido constat ex Mat. 18, 18. & Jo. 20, 23.

A. Cur igitur eo loci Petrum duntaxat allatus est Christus?

B. Quoniam is a nomine reliquorum præteream illam de Christo confessionem edidit, & que ad illius nomen (responso ad ^b singulos qualiter pertinente) alluderet. ^a Mat. 16, ^b collat. cum v. 15.

A. *At primus dicitur Petrus, Mat. 10.*

B. *Inde ordinis fortasse colligatur primus, nulla jurisdictionis. Primus appellatus est Petrus, quod primus omnium vocaretur à Christo ad Apostolatam scilicet; et si Andreas prior ad discipulatum. confer Mat. cum Jo. 1.*

A. *Estne aliud aliquod ex Scriptura petrum quod S. Petri in reliquos Apostolos jurisdictioni suffragetur?*

B. *Omnino nihil: imo nonnulla potius in speciem contraria; qualia sunt quod eum ex infirmitate carnis (statim à concessione omnibus privilegio) labentem, ^a Satanam appellaret Christus; eique in faciem obstitens ^b S. Paulus: quibus nihil simile cæteris Apostolis factum legimus. ^a Mat. 16, ^b Gal. 2, 11. Adde quod Paulus asserit se humilio inferiorem fuisse reliquis Apostolis & consequenter non Petro, 2Cor. 11, 5. nulla demum talis jurisdictionis umbra Scripturis ostendi potest.*

A. *Quid vero quod Ecclesiam super Petrum edificandam promisit Christus?*

B. *Non dixit super Petro, sed super Petra; ea nimirum fide, quam suo & reliquorum Apostolorum nomine professus est Petrus.*

A. *Quid si demus super ipsum Petrum?*

B. *Incommodi nihil sequetur, modo si Fundamentum statuatur Petrus non persona (quod ^a solus est Christus) sed doctrinalis*

at. 10. nec 2°. Doctrinale *primarium*, sed ^b *secun-*
darium, ipsi scilicet Christo Prophetæ mag-
 nâ & super-ædificantem & ædificatum: nec
 vel hoc sensu *super Petro* magis, quam
 super ^c reliqua Prophetarum & Apostolorum
 Corona. ^a 1 Cor. 3, 11. ^b Mat. 28, 20. ^c Act.
 3, 23. ^c Eph. 2, 20.

A. Sed quid demum Romano Pontifici in
 hoc negotio cum S. Petro?

B. Non magis quam cum Philippo aut
 Bartholomæo: nam potestatem istam *Aposto-*
licam, (quoad eam quam ille sibi arrogat la-
 titudinem jurisdictionis *Oecumenicam*) exspi-
 cisse cum ipsis Apostolis (non secus ac dona-
 torum) palam ex historia Ecclesiæ;
 nec per multas annorum à Christo centu-
 ris tale nihil meminit, nedum agnovit,

A. Quomodo igitur toto eo tempore regeba-
 tur Ecclesia?

B. In suis cujusque Parœciis (sive Diœce-
 sibus) Episcopi *independentem* ab alio quo-
 vis Episcopo jurisdictionem exercebant.

A. Quod si Petrus Romæ sedem habuit E-
 piscopalem, (idque per multos, uti ferunt, an-
 nis) nonne sequetur successoribus ejus æqualem
 potestatem?

B. 1°. Non illis magis (data hypothesi)
 deberetur, quam reliquorum Apostolorum
 successoribus; & hinc nihil Pontifici ac-
 crescit Romano. 2°. Non Romæ magis quam
 Antiochiæ, aliisque locis, ubi Petrus ali-
 quando hæsit Episcopus, deberetur. 3°.

Loci successio per se nil facit ad successionem potestatis ex jure divino. 4° Nec, vel maxime faceret, successionem suam per tot *Schismatum* gravissimorum, Pontificum que aut *indebite* electorum, aut postea *hereseos* manifestorum devia (ab ipsis Pontificiis abunde nobis indigitata) illamque ant & incolumem ad S. Petri Cathedram perducere. 5° Etsi constat de Paulo, merum hactenus dubitatum est de S. Petri tali saltem Romæ residentia qualem illi volenti nolent obtrudunt Pontificii. Certe de illa filia omnis Historia sacra, nec quod sciam Tertullianus eo ullus urgetur, nisi ^a qui Babylonem Romam facit (& per me esto.) ^a 1^a Pet. 5, 13.

A. *Multæ tamen Ecclesiæ Romanæ præter reliquis honestarunt sedem.*

B. Honore quidem *reverentiæ*, ut Soranus; non *obsequii*, ut Dominam: hoc enim fecere salvis primo suis sibi juribus; & 2° ob hanc præcipue rationem, quod esset Romana *sedes Imperii*, sicut ex antiquis Canonibus manifestum est.

A. *Verum suas sibi res habente Romanæ Pontifice, nunquid alienum est à mente Christi ut Presbyteris reliquis in unaquaque Diocesi unus superemineat & præsit Episcopus?*

B. Nequaquam: nam 1° in ipsis Apostolorum temporibus talis reperitur Episcopus, ut in Epist. ad *Tim.* & *Tit.* & in Angelis istis septem Ecclesiarum Apocalypticis, quos ut *Antistites* per S. Jo. literas dat ipse

Christus

Christus monitorias. Et 2°. à dicta Apostolorum ætate ad avorum usque nostrorum tempora, nulla unquam in Terris audita est hæc *Episcopo* Ecclesia Christiana, ni omnes frustra nos habeant historiæ.

A. *Sed à facto ad jus non valet argumentum.*

B. Imo hoc in casu plurimum: nam indiana est vigilantissima Christi super Ecclesie sua sollicitudine cogitatio, ut eam ab illius usque incunabulis ad canitiem fere finiret tali politia uti, quam ipse minus probaret.

A. *Quam statuis Ecclesiasticæ potestatis in subditos materiam?*

B. Ea duplex est: aut scilicet res in se adiaphora, aut in lege Dei comprehensa.

A. *An circa utramque modo consimili occurratur?*

B. Nequaquam: habet enim Ecclesia potestatem in materia adiaphora *τοιοῦται* (hæc leges condendi) Christo subordinatam, ad ædificationem gregis Dominici. a 1 Cor. 14. 26.

A. *Id unde constat?*

B. Partim ex verbo Dei, partim ex usitatissima veterum Ecclesiarum praxi, simul ac à persecutionum æstu satis respiraverant, 1 Cor. 14. 40. 1 Cor. 11. 2. & 16. 1.

A. *In rebus lege morali divina aut jam præceptis aut prohibitis, quomodo ista exercetur Ecclesiæ potestas?*

B. Non

B. Non ut quicquam ^a *immutet*, sed ut omnia suis quoque sanctionibus ^b *corroboret*, alioqui *parendum est Deo magis quam hominibus*, *Act.* 4, 18, 19. ^a *Deut.* 4, 2. *Gal.* 1, 8, 9, 12. ^b *1 Cor.* 5. *ad v.* 6. *Judæ* 22, 23.

A. In controversiis fidei quænam sunt partes Ecclesiæ?

B. Se fidei ^a *Testem*, ^b *Custodem*, ^c *Interpretem* (idque non nisi secundum ^d *Analoga* *fidei*) præstare, ^e *seductos in viam placcide revocare*, in ^f *seductores & præfraçtos* gravius animadvertere. ^a *Act.* 1, 8. *1 Tim.* 3, 15. ^b *Jud.* 3. *1 Tim.* 1, 11. ^c *Job.* 33, 23. *Act.* 15. *ad v.* 30. ^d *Rom.* 12, 6. vide Ecclesiæ Angl. *Art.* 20. ^e *2 Tim.* 2, 24, 24. ^f *Tit.* 1, 10, 11, 13.

A. Estne vero Ecclesiæ *Interpres* infallibilis?

B. Reverenter ^a *auscultandum est Ecclesiæ*, imo & in illius sententia (ubi nil verbo Dei adversum statuitur) eo usque humiliter acquiescendum, ut ne illius voci palam contra obstrepamus, nec paci quoquo modo aut damnum aut molestiam inferre velimus. Arg. à minori vid. ^a *Mat.* 23, 3. & Ecclesiæ Angl. *Art.* 21.

A. Sed nisi tum *Interpres* tum *Judex* in Terris detur infallibilis, quis erit in Ecclesiæ finis controversiarum?

B. Resp. 1° Non expectandum esse finem omnium circa religionem controversiarum, dum Ecclesiæ versatur *in via*; præmonenti-

bus

us in contrarium & ^a Christo & ^b Aposto-
 is, suffragante itidem universa Ecclesiæ
 historia. ^a Mat. 18, 7. ^b I Cor. 11, 19. 2°
 Ad nullum talem Judicem in rebus fidei rele-
 gavit Christianos aut S. Scriptura, aut Eccle-
 sia Primitiva, in qua tamen subinde glisce-
 rant schismata & discordiæ. 3° Sine Judice
 hoc in Terris *infallibili* Ecclesiam & con-
 sistere posse & vigere, testem appellamus *ex-*
perientiam, cum per annos à Christo incar-
 nato 300 & amplius, *nulla* esset in Concilio
 generali Ecclesia *repræsentativa*, nedum Ec-
 clesia *virtualis* (ut vocant) habitus est Pon-
 tifex Romanus; tota autem credentium
multitudo sententiam latura in unum aliquem
 locum convenire non potuit. 4° Nec qui
 Judicem hunc falso venditant Pontificii, aut
 quis sit inter se unquam convenerunt, aut
 quemcunque demum statuunt objecti nobis
 mali remedium inveniunt.

A. Quorsum itaque indies audiuntur Ec-
 clesiæ Pastores, si non sint infallibiles?

B. Non id à bono Pastore requiritur, ut
 non possit sed ut ^a nolit fallere: tenentur
 autem populi eos reverenter ^b audire, ut, ad
 examen vocatis quæ Christi nomine dicunt
 omnibus, *quod bonum est amplectantur & re-*
lineant. ^a 2 Cor. 4, 2. ^b Mal. 2, 7. Act. 17, 11.
 1 Thef. 5, 21.

CAP. XXIII. De Sacramentis in genere

A. **Q**uid proprie est Sacramentum novi Foederis?

B. Est ^a *signum & sigillum* externum Justitiae quae est per fidem, ^b *divinitus institutum*.
^a Rom. 4, 11. Exod. 12, 13. Col. 2, 12. 1 Cor. 10, 16. ^b Mat. 28, 20. 1 Cor. 11, 23.

A. Quotuplicia sunt ejusmodi Sacramenta?

B. Duplicia: alia sub lege, sive Judaica, *Circumcisio* nimirum, & *Agnus Paschalis*; alia sub Evangelio, sive Christiana, *Baptismus* & *Cæna Domini*. De proribus vide Gen. 17. & Exod. 12.

A. Utriusque generis Sacramenta quomodo distinguuntur?

B. Est alterum scilicet *initians*, idque tantum Infantum quam Adultorum, *Circumcisio* & *Baptismus*: alterum *continuans & confirmans*, idque tantum Adultorum, *Agnus Paschalis* & *Cæna Domini*.

A. Unde liquet Circumcisionem & Baptismum fuisse Sacramenta initiatoria?

B. Ex eo, quod in Ecclesiam Judaicam ^a *mas* omnis per circumcisionem *solemniter* admitteretur; in Christianam (sive *mas*, sive *foemina*) excipitur nemo nisi per ^b *Baptismum*. Proin utrumvis semel duntaxat adhibebitur legimus; non autem, ut Sacramenta

con-

confirmantur

10, 12. ^b

A. Qui

ificiis cen

B. Eor

hoc est eo

mini in co

A. Oste

B. On

hoc est, q

sto (ad qu

id negoti

Baptismo

A. Qui

de Ordine

vangelii?

B. No

mus. 1°

Cæna Do

chalis) ex

teriam.

restringa

ex æquo

A. Qui

tione lap

B. Ea

nam, non

quoniam

quam Ch

erudit.

mentum

de impo

confirmantia, sæpius repetendum. ^aGen. 17, 10, 12. ^bMat. 28, 19.

A. *Quid de aliis quinque Sacramentis Pontificiis censendum?*

B. Eorum nulla esse proprie Sacramenta, hoc est eo sensu quo Baptismus & Cœna Domini in confesso sunt habenda.

A. *Ostende discrimen.*

B. Omnium generale idque palmarium hoc est, quod nullibi pro Sacramentis à Christo (ad quem unum utrisque consentientibus id negotii pertinet) instituta legimus; at de Baptismo & Cœna Domini lis nulla movetur.

A. *Quid ad ista in specie dicendum, & 1° de Ordine, seu Ordinatione Ministrorum Evangelii?*

B. Non esse Sacramentum sensu quo diximus. 1° Quod nullam (sicut Baptismus & Cœna Domini, Circumcisio & Agnus Paschalis) externam habeat & aspectabilem materiam. 2° Quod ad certum hominum genus restringatur; non autem (ut ista) ad omnes ex æquo Christianos pertineat. 1 Cor. 12, 17.

A. *Quid habes de Pœnitentia, seu Absolutione lapsorum pœnitentium?*

B. Eam quidem institutionem esse divi-
nam, non vero sacramentum Evangelicum:
quoniam 1°. Ecclesiæ Judaicæ non minus
quam Christianæ convenit (quo nihil notius
eruditis.) 2°. Quia nullum hîc reperitur ele-
mentum externum divinitus institutum; nam
de impositione manuum super lapsos nihil
præ-

præcepit Christus; nec *contritio*, *confessio*, *satisfactio* Elementis annumerari debeant.

A. Quid autem de Confirmatione statuedum?

B. Eum ritum esse antiquum, pium, & laudabilem, quo Episcopus, vel ejus suffraganeus Episcopus Baptizatis (*fidei sue rationem* sufficientem in publico prius exhibitibus) manum imponit, & solennem benedictionem impertit; verum pro Sacramento nullibi à Christo Ecclesiæ commendatum: & huic quoque deest *elementum sensibile*; nam de oleo Pontificio, reliquisque ceremoniis hîc adhibitis, altum est in Scriptura silentium.

A. Succedat Unctio Extrema.

B. Hæc signum erat *temporarium* (quandiu scilicet in Ecclesia vigeant miracula) idque non *gratiæ* spiritualis, sed *sanitatis* corporalis, *Mar. 6, 13.*

A. At remissio peccatorum eo significari videtur, *Ja. 5, 15.*

B. Imo hoc impetrat *oratio fidei*, uti constat ex loco.

A. Nec denique Matrimonium vis esse Sacramentum.

B. Neq; istud. 1° Quia ad V. Testamentum perinde pertinebat ac Novum; ad statum hominis *integrum*, æque ac *lapsum*; ad *Infideles & Paganos*, non secus ac ad *Christianos*. 2° Mirum erit Sacramentum, cujus illi ad unum omnes (& quatenus ipsi) quorum peculiarare

culiare m
unt inca
versarii.

C A

Q U
B.
derati, no
ti invoc
nem, aqu

A. Quæ

B. 1° U

a reliquo
Signum &

per unum

1° Ut fig

ualis, &

vere Chr

A. Cui

B. Eju

28, 19.

A. Nu

zandi sun

fantes?

B. On

quibus pr

potest.

Deut. 29

A. Qu

esse fæder

culiare munus est administrare Sacramenta,
sunt incapaces; quod tamen asserunt Ad-
versarii.

CAP. XXIV. De Baptismo.

A. *Quid est Baptismus?*

B. Est Sacramentum initiale, quo fœ-
derati, nomine Patris, Filii, & Spiritus San-
cti invocato, secundum Christi institutio-
nem, aqua abluuntur. *Mat. 28, 19.*

A. *Quem in finem institutus?*

B. 1° Ut sit *tessera* Christi, qua gregem suum
a reliquo mundo secernit. *Act. 8, 37.* 2° Ut
Signum & Sigillum *Remissionis* Peccatorum
per unum Christum impetratæ. *Act. 2, 38.*
3° Ut signum quoque *Regenerationis* spiri-
tualis, & obligatio ad novam vitam seu
vere Christianam. *Rom. 6, 3. ad v. 7.*

A. *Cujus est Baptismus administrare?*

B. Ejus, cujus est Verbum prædicare, *Mat.*
28, 19.

A. *Num fœderatorum numero, qui Bapti-
zandi sunt, horum quoque includuntur In-
fantes?*

B. Omnino: sunt enim & ipsi a fœderati,
quibus proinde signum fœderis denegari non
potest. *Gen. 17, 7.* collat. cum *Act. 2, 39.*
Deut. 29, 10, 11, 12. *1 Cor. 7, 14.*

A. *Qui possunt esse fœderati, qui quid sit
esse fœderatos ignorant?*

M

B. Possunt

B. Possunt (ut in legitimis fœderibus & contractibus humanis) per alios, etsi non per se.

A. Sed in tota Evangelii historia nullum reperitur exemplum, lex nulla de Baptismo Parvulorum.

B. Exempla videntur esse, Act. 16, 15 & 33. 1 Cor. 1, 16. De exemplis tamen non est anxie laborandum, cum argumentum inde negativum nihil probat, præcipue nisi singularis aliqua id poscat circumstantia.

A. Quidni hic posceret circumstantia mutati elementi, sive signi Circumcisionis in Baptismum?

B. Quoniam mutato signo idem & immutabile manet fœdus: nec novum erat Infantes gaudere Sacramento initiali Fœderis; proinde expressa illorum mentione opus non erat. * Gen. 17, 7. Heb. 13, 20.

A. Cedo Legem vel Præceptum de Pado-Baptismo.

B. Sufficit præceptum generale istud, Mat. 28. Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς.

A. Verum ibi jubet Dominus ante erudiendos esse quam Baptizandos.

B. Alii alias exponunt vocabulum μαθητεύσατε. Sed quicquid sit de ista voce, hinc tantum sequetur, prius instituendos esse Patentes in Fide, quam illorum liberi baptizentur; quod nemo unquam negavit.

CAP. XXV. De Cæna Domini.

A. Quid est Cæna Domini?

B. Est novi Fœderis Sacramentum alterum Christianum, quo ^a Panis & Vini precibus eo pertinentibus) ^b benedictorum usu Spiritualis manducatio Christi adultis fidelibus obsignatur. ^a 1 Cor. II, 23. ad v. 30. ^b 1 Cor. II, 24.

A. Ad quos vero hujus Sacramenti Administratio pertinet?

B. Ab iisdem, ministris scilicet Evangelicis, utrumque Sacramentum administrari par est. Præterea, cum Cæna Domini sit cibus & nutrimentum gregis Christi, merito ad Pastores ejus dispensatio pertinebit: adde fragrantem perpetuo Ecclesiæ universæ Paxin.

A. An nudum Panem & Vinum percipimus in Cæna Domini?

B. Imo ^a corpus & sanguinem Christi, sed spiritualiter & per ^b fidem; non modo isto, sed etiam per Pontificii, ^c Capernaitico, crasso, carnali, & per vere corpoream (quam vocant) Transsubstantiationem. ^a 1 Cor. II, 24, ^b Jo. 6, 40. collat. cum v. 35, & 54. ^c Jo. 6, 52. 58, 63.

A. Quid habes vero quod contra portentum huius (tam vocabuli, quam rei) Transsubstantiationis objicias?

M 2

B. Eam

A P

B. Eam scilicet & Primitivæ Ecclesiæ igitur notam, & pugnare cum *Scriptura*, cum *Ratione*, cum *Sensibus ad unum omnibus*.

A. Cur dicis pugnare cum *Scriptura*?

B. Quoniam Christus ipse quod bibit in Sacramento vocat *a fructum Vitis*; & Sanctus Paulus quod editur, *ter singulis conjunctionibus* versibus, *etiam peracta consecratione* Panem. *a Mat. 26, 29. b 1 Cor. 11, 26, 27, 28.*

A. Verum quod ibi percipitur, Corpus & Sanguis Domini appellatur.

B. Locutione scilicet *Metonymica* & *Sacramentali*, qua Signum pro Signato *usitate* ponitur: ut *Gen. 17, 10, 11. Exod. 12, 11. Tit. 3, 5.*

A. Dic qui pugnat *Transsubstantiatio* cum *Ratione*?

B. Quia ponit multa perabsurda, & *contra naturam*. qualia sunt primo eundem (Christum scilicet) comedisse *seipsum*; accidentia nuncium agnoscere subjectum; *τολυναν* ejusdem corporis eodem tempore, ita ut localiter distaret à *seipso*, simul & quiescat & moveatur (sursum, deorsum, antrorsum, retrorsum) obviam fiat sibi ipsi; & alia hujusmodi potentia patiatur.

A. An omnibus quoque sensibus *adversatur*?

B. Sint ipsi testes: Panem esse clamant singuli.

A. Sed credendum est, ratione & sensibus etiam reclamantibus.

B. Imo, credere nec debet, nec potest quia

quam c
que Sen
que suff

A. P
tit, aut
racitate,

33.

B. Re
rationem
cii) non

44. à v. 1

A. At

su crassiss

B. Pot

sed quod

contradictio

ut ipse

præstare

A. Qu

entiendum

B. Ea

substantia

Hoc est

et verba s

A. Ubi

B. 1°.

um quoa

, cum,

sanguis C

um elem

cali, sed

imimum i

quam contra *Scripturæ*, *Rationis*, omnium-
que *Sensuum* luculentissima constantissima-
que suffragia.

A. *Potest tamen quis credere quod non^a sen-
tit, aut cujus^b rationem, seposita testantis ve-
racitate, non capit.* ^a Jo. 20, 29. ^b Rom. 11,
33.

B. Recte: sed ^a contra omnem sensum &
rationem credere (quod hîc volunt Pontifi-
cii) non est credere, sed ^b insanire. ^a vid. *1J.*
44. à v. 12. ad v. 21. & c. 46, 8. ^b *Is.* 44, 19.

A. *At potest Deus efficere ut panis sit sen-
su crassissimo Corpus Christi?*

B. Potest quidem Deus ^a quodcunque vult,
sed quod non vult non facit: repugnat hæc
contradictio voluntati divinæ, nec ^b potest
aut ipse mentiri, aut hominum mendacia
præstare vera. ^a *Pf.* 135, 6. ^b *Heb.* 6, 18.

A. *Quid de Consubstantiatione Lutherana
sentiendum?*

B. Ea quidem in hoc convenit cum Tran-
substantiatione Pontificia, quod verba Christi
[*Hoc est corpus meum*] utraque *πρωτῶς*, seu
ut verba sonant, intelligat.

A. *Ubi situm est discrimen?*

B. 1°. Afferunt Lutherani panem & vi-
num quoad *substantiam* minime mutari, licet
in, cum, vel *sub* iisdem sit verum corpus &
sanguis Christi. 2°. Nec corpus Christi una
elementis esse statuunt unione proprie
locali, sed *personali* & *hypostatica*, quatenus
mirum inseparabile est à λόγῳ sive persona
Christi;

Christi; in quo multo tolerabilior est Trans-
substantiatione Pontificia.

A. *Ad eam vero quid dicendum?*

B. 1°. Nullam esse talis commenti necessi-
tatem; neque enim hic *caro quicquam profici-*
cit magis quam in sententia Pontif. Jo. 6, 63.

2°. Naturarum in Christo proprietates, ubi-
quitatem scilicet & *finitudinem localem*, con-
fundere videtur, contra omnem sanam phi-
losophiam. 3°. Nec corpus Christi in Sacra-
mento ponit *corporaliter* magis quam in qua-
vis re alia; nam *ubique* (illorum sensu) u-
nitum est naturæ omnipræsenti, videlicet
Divinæ: sicque de pane communi non mi-
nus quam Sacramentali vere diceretur, *hoc*
est corpus meum. Id vero ipsi inficias ibunt.

A. *Quid censes de Calice Sacramentali La-*
cis denegata?

B. Id esse Sacrilegæ prorsus audaciæ de-
cretum, *non obstante institutione Christi*, quin
& *Primitivæ Ecclesiæ praxi*, à ^a Concilio
Constantiensi (rotunde quidem & *terminis*
terminantibus blasphemante) eruatum
unde *Lutherus* facete Concilium Non-ob-
stantiense dixit. ^a *Sess.* 13.

A. *Sed in solo Pane (Corporis Dominici*
Symbolo) utrumque percipitur elementum
viz. per concomitantiam.

B. Sic & ipsis *Sacerdotibus* sub una specie
communicare sufficeret, & sic frustra sub u-
traque specie cœnam instituisset Christus;
quorum alterum contra *Missificantes* faci-

Sacer

Sacerdot
& præce
stante so

A. Qu
mini?

B. Ba
dem sic
nem Ec
scandalo
11, 29.

A. Q
condition
finendum

B. Ac
modi in
rere: ve
quis frau
gorem,

A. Qu
ordinaria
nus ad
^a 1 Cor.

B. In
facit cor
mini cor

præcepto
Christo

tem, quo
sas ordi
dissimili

non comm

28. coll

Sacerdotes, utrumque contra *institutionem* & *præceptum* Christi. Sed omnes *Non-obstante* solvet nodos.

A. *Quinam admittendi sunt ad Cœnam Domini?*

B. *Baptizati* omnes adultiores, circa ^a *fidem sic satis* ^b *informati*, extra Communio-
nem Ecclesiæ non ^c *ejecti*, quique *sine dato*
scandalo vitam instituunt. ^a *Heb. 6, 1.* ^b *1 Cor. 11, 29.* ^c *1 Cor. 5. à v. 7. ad fin. cap.*

A. *Quid si contigerit, ut quibus istæ desunt*
conditiones admittantur nonnulli, an ideo ab-
stinendum erit bonis & rite preparatis?

B. Ad Rectores Ecclesiæ pertinet ejus-
modi incommodis (qua fieri potest) occur-
rere: verum ut ob noxam *alienam*, suo se
quis fraudaret privilegio, nimium sapit ri-
gorem, sui que neglectum.

A. *Quod si cum impiis (ad mensam scilicet*
ordinariam) non sit ^a *edendum, multo hoc mi-*
nus ad mensam sacram licitum videatur.
^a *1 Cor. 5, 11.*

B. Imo valde dispar est ratio, quæ irritam
facit consequentiam: quoniam mensa Do-
mini communicare quilibet Christianus ^a *ex*
præcepto tenetur, eique hoc indultum à
Christo constat in maximam animæ utilita-
tem, quorum neutrum Communioni ad men-
sas *ordinarias* quadrabit; proinde in tam
dissimili casu frustra est qui eandem urget
non communicandi libertatem. ^a *1 Cor. 11, 26.*
28. collat. cum *1 Cor. 10, 16.*

A. *De*

A. *De Gestu in Sacramento Eucharistiæ percipiendo quid censes?*

B. Arbitrio Ecclesiæ (utpote rem mediam) relinquendum.

A. *Sed Apostolos ad mensam cum Christo accumbentes percepisse liquet ex Mat. 26, 26.*

B. Id quamvis valde sit probabile, tamen certo constare non potest: nam hoc tantum inde liquido evincitur, Dominum instituisse Cœnam suam, priusquam ex mensa cum reliquisurgeret. Hoc vero multo evidentius est, Christum de Gestu præcepisse nihil: imo neque S. Paulus, qui circa hoc sacramentum se tradidisse asserit quod accepit à Domino, ullam omnino ejus mentionem innuavit; unde rem esse adiaphoram tuto concluditur, quia sine præcepto nullum obligat exemplum.

A. *Non est igitur Ingeniculatio, dum sacra Cœna celebratur, gestus aut Idololatricus, aut superstitiosus?*

B. Pari quidem superstitione teneri videntur, qui gestum sacramentalem aut absolute necessarium habent, aut per se illicitum: quippe qui sub Præcepto Divino non cadit, (ut ante diximus.) Nedum Idololatra est, qui maximi Hominibus collati beneficii resseram, idque orans (sicut in Ecclesia Anglicana) de genu accipit.

A. *In hoc aut alio quovis consimili casu, quid factu optimum videtur?*

B. Ecclesiæ judicio, & receptis Legibus, &

& Consuetudines
utiles seu
vinculorum
2, 14.

A. A
derivanda
stri?

B. M
um Dei
aut imp
percipien
tium; c

A. I
dilas?

B. S
tum bo
Instituti
tionibus
ut effect
tiantur

A. I
sam ma

B. M
mum v
sequitur
zari; c
ordini
utrum
Papa,
fides C

A. S
aut ad

& Consuetudini acquiescere ; non autem in-
utiles serendo ^b lites, ^c concordiae fraternae
vinculum diffecare. ^a 1 Cor. 11, 16. ^b 2 Tim.
2, 14. ^c Eph. 4, 2, 3.

A. Ad vim Sacramentorum percipientibus
derivandam, estne necessaria Intentio Mini-
stri ?

B. Minime : sic enim penderet benefi-
cium Dei & fidelium consolatio ex infirmitate
aut improbitate humana, eaque non sua
percipientium, sed aliena, male administran-
tium ; quod perabsurdum est.

A. In quo cernitur istius sententiae absur-
ditas ?

B. Scilicet indignum nil magis infinita-
tum bonitate, tum sapientia Christi, quam
Institutionum suarum vim appendere *inten-
tionibus* Ministrorum : sic enim fieri possit
ut effectum ab eo designatum nunquam sor-
tiantur, vide 2 Cor. 4, 7.

A. Nonne etiam hoc telo suam ipsorum cau-
sam maxime jugulant Pontificii ?

B. Nihil verius : cum enim v.g. Baptis-
mum volunt ex *intentione* Ministri pendere,
sequitur *Ministro non intendente* non Bapti-
zari ; qui autem Baptizatus non est, nullius
ordinis Ecclesiastici capax censetur. Hinc,
utrum quis sit Presbyter, Episcopus, aut
Papa, ignoratur ; sicque fluctuabit omnis
fides Curiae Romanae.

A. Quid vero si Minister aut joco tantum,
aut ad corporis immunditiam abluerdam, aut
alio

alia quovis consimili fine, parvulum aqua conspergeret, hoccine Baptisma appellabis?

B. Si, ad Baptisma conferendum serio accersitus, præscriptam à Christo verborum formam adhibeat, quicquid intenderit Minister, verum contulit Baptisma.

A. Unde vero hoc efficitur?

B. Ex eo, quod defectus iste, quem fingis, Ministri (quanquam gravissimus) non est in substantia Sacramenti, sed pure accidentalius; accidentia autem non mutant rei essentiam.

CAP. XXVI. De statu Mortuorum.

A. Quid accidit animabus humanis corpore per mortem solutis?

B. Piorum animæ^a æternam^b mox possident felicitatem^c cum Christo in Cœlis; impiorum^d æternos patiuntur^e Inferni cruciatus. ^a 2 Cor. 5, 1. ad v. 9. ^b Phil. 1, 23. ^c 2 Cor. 5, 8. ^d Mat. 25, 41. ^e Luc. 16, 23.

A. Quid de Corporibus statuendum?

B. Utrorumque^a resurrectura in die Judicii, suis denuo animabus consocianda; ^b illorum quidem ad statum gloriæ, horum ad ignominiam, æternumque contemptum. ^a 1 Cor. 15, 35. ^b Dan. 12, 2.

A. Nunquid idem numero corpus resurget?

B. Idem sine dubio quoad^a substantiam, hoc est, ex eadem numero materia de novo

con-

construct
idem quo
tacet Scr
rendum.
ibid. v.

A. Qu

tertio, q

B. Eur

turalis c

esse potiu

quam in

A. De

orum H

fin est qu

ed quam

B. Har

ti elevau

commisc

asque po

undat g

quod pro

esse fatist

vide. D

Heb. 10

A. No

quitus h

B. De

tativis v

etitoriis

nolevit.

ihil ha

A. Qu

constructum, ^b sicut Deo videbitur; non
idem quoad ^c accidentia. Hic autem, quando
tacet Scriptura, in specie nihil temere asse-
rendum. ^a 1 Cor. 15, 53, 54. ^b ibid. v. 38.
^c ibid. v. 42, 43, 44. Phil. 3, 21.

A. Quid censes de loco Pontificio *Animarum*
tertio, qui dicitur Purgatorium?

B. Eum ne *unius* quidem testimonii Scrip-
turalis colore vel umbra niti, quin turpem
esse potius *animarum mercaturam*, nec exi-
guam in Christi sanguinem contumeliam.

A. De mercatura ista (*multisque aliis il-
lorum Hominum ejusmodi nundinationibus*)
non est quod ea satis innotescit orbi Christiano;
sed quam sanguini Dominico labem adspersit?

B. Hanc scilicet, quod *satisfactionem Chri-*
sti elevat, si non evacuat: cum ea siquidem
commiscet *satisfactiones* Justitiæ Divinæ,
etque post mortem, humanas; unde hoc re-
fundat gravissimæ in Christum contumeliæ,
quod pro peccatis ex parte tantum, non ex
se satisfecerit, tota reclamante Scriptura.
vide. Dan. 9, 24. Rom. 4, 25. c. 8, 33, 34.
Heb. 10, 14, 18.

A. Nonne vero preces pro defunctis anti-
quitus haberi consueverunt?

B. De precibus *Eucharisticis & commemo-*
ratiis verissimum est, quin & de proprie-
tatiis post aliquot à Christo secula mos
molevit, sed cum Purgatorio isto commune
nihil habentibus.

A. Quæ sic?

B. Quo-

B. Quoniam hoc tantum in illis volebant Veteres, ut fidelium animæ ad plenariam gloriæ possessionem in cœlis admitterentur, qua non ante diem Judicii fruituras existimabant: imo fiebant preces istæ ob ipsos quoque *Confessores, Martyres*, atque adeo *B. ipsam Virginem*. Nihil interim de *Satisfactione* post mortem futura, aut de fictitiis Purgatorii terriculamentis prodiderunt Antiqui.

A. Sed nonne ^a *Apostolus ipse pro defuncto orat*, viz. *Onesiphoro*? ^a 2 Tim. 1, 16, 18.

B. Dato nunquam concedendo, *Onesiphorum* cum ista *Paulus* scriberet è vivis excessisse; tamen illa precatio Apostolica cum Pontificiis, in gratiam Animarum in Purgatorio sudantium institutis, nihil habet commune, (nam hîc de cruciatibus *3^æ xvi*).

A. Quidni vero Onesiphorum concedis es loci mortuum?

B. Quia nulla loci cogit circumstantia: nam 1°. Si *Ephesi* tum ageret (ubi mansit ejus familia, c. 4, 19.) quidni includeretur, ut Pater-familias, in sua ipsius domo? 2°. *Mortui* familia minus congrue diceretur. 3°. Alibi fortasse peregrinantem novit *Apostolus*.

A. In *Judicio Universali* quis futurus est *Judex*?

B. ^a *Christus ipse*, cui *omnis commissa est potestas*, hominum peccatorum gratia *judicio* (longe iniquissimo) ad *Crucem* damnatus ^a *Act. 17, 31. 2 Cor. 5, 10.*

A. A

A. *At de Sanctis dicitur, quod ipsi quoque*
a judicabunt mundum. a 1 Cor. 6, 2.

B. Prius scilicet *judicati*; & tanquam
Adseffores Christo comprobabunt ejus senten-
tiam.

A. *Cur infideles dicuntur (in hoc præsente*
seculo) a jam damnati? a Jo. 3, 18.

B. Nimirum *ex decreto Legis*, non ex
a sententia solenni seu formali Judicis. a Mat.
25, 41.

A. *Peraçto hoc Judicio quid superest?*

B. Tunc *Regnum* (Mediatorium scilicet)
Patri traditurus est Christus, & (evanescente
isto munere Oeconomico) a Deus erit omnia
in omnibus. a 1 Cor. 15, 28.

Cui omnis sit laus & gloria,
nunc & in secula seculorum. Amen.

APPENDICULA PRACTICA

De Cœna Domini.

A. **Q**Uorsum instituit Christus Sacramentum ^a Eucharistiæ, quod ^b Cœna Domini appellatur? ^a * 1 Cor. 10, 16. ^b 1 Cor. 11, 20. * *εὐχαριστίας* idem quod *ευχαριστίας*. Confer *Mat. 26*, cum *Luc. 22*.

B. In gratam sui ^a commemorationem, ut ^b mortem ejus percipientes annuntient. *Cor. 11, 24, 25.* ^b *v. 26.*

A. Qualis autem ea debet esse Commemoratio?

B. Non tantum historica, in summis ac labris aut cerebro fluida (quæ ^a Hypocritarum & maxime Impiorum esse potest) sed ^b practica & ^c affectuosa, quæ ^d vim quandam salutarem animæ *fideli* alte imprimit ac infigit. ^a *Pf. 78, 35, 36.* ^b *Pf. 103, 18.* ^c *Mat. 26, 75.* ^d *Is 26, 8, 9.*

A. Id explicat uberius.

B. Talis esse debet Christi in Cœna recordatio, quæ 1° *Crucifixi* Domini ^a amoris erga se mellitissimo sensu participantium animum pascit, & cœlesti ^b voluptate perfundat. ^a *Jo. 15, 13.* ^b *1 Pet. 1, 8.* 2°. Quæ amoris vicissim erga ^a Christum igniculos

con

corde Communicantis exsuscitet, & in illius
 laudes meritissimas & obsequium rapiat.

Jo. 21, 16, 17. *Cant.* 1, 7. ^b *1 Tim.* 1, à v. 12.
 ad v. 18. 3° Quæ Charitate flagret in ^a pro-
 ximum, maxime in ^b domesticos fidei, ^c *ὁμογενε-
 ῖς*. ^a *Mat.* 18, 32, 33. *1 Jo.* 4, 11. ^b *Gal.*
 6, 10. ^c *1 Cor.* 10, 17.

A. Quid est annuntiare mortem Domini?

B. Est publice, atque uno simul ore omnes
 lateri, mortem ejus nostram esse vitam, cujus
 ubi non signa modo, sed & *arrhæ* quædam ac-
 cesseræ ob oculos ponuntur: imo neque signa
 tantum aut *repræsentantia*, aut *obsignantia*,
 verum etiam *exhibentia* merito appellari
 dicat ratio.

A. Dic primam quomodo elementa illa in
 Sacramento *aspectabilia* (cum *actionibus* co-
 pertinentibus) signa dicantur *repræsentantia*
 mortis Christi, simulque *beneficiorum omnium*
inde scaturientium?

B. Panis scilicet, etsi fractus, est ^a *bacu-*
lum vitæ; imo, nisi dentibus comminutus,
 illendo corpori non sufficit: nec vinum ^b *la-*
rificat cor, nisi ab Uvis expressum, alioque
 transfusum, & quasi *extravasatum*. ^a *Psf.* 105,
 16. ^b *Psf.* 104, 15.

A. Hæc autem accommodanda censes ad
 Corpus & Sanguinem Christi in sacra Cæna re-
 præsentatum?

B. Plane: cum sacratissimi Corporis istius
 contusionibus & vibicibus sanati nos simus,
 & pretiosissimi Sanguinis ^b *effusione* à pec-
 catorum

catorum omnium sordibus & maculis abluti.

^a *Is.* 53, 5. ^b *1 Jo.* 1, 7.

A. Unde constat signa illa Sacramentalia
tesseras quoque & sigilla esse nostræ per Chri-
stam vitæ?

B. Multifariam. 1° Ex adjuncto Sacra-
mentis omnibus (sive Legalibus, sive Evan-
gelicis) communi, quod est ^a *obsignare vitam*
in novo fœdere promissam. ^a vide *Enchirid.*
c. 15. 2° Ex fine Politico convivii publici,
quod ut certissimum amicitiae ^a *fœderalis* sym-

^a Vide eruditam
D. Cudworth dif-
fertat. de Cœna
Domini.

bolum est semper inter ^a omnes
gentes adhibitum. Fieri non
potest ut Christus ad Cœnæ suæ
honorem ac delicias vocaret, nisi

quibus tanto beneficio testatissimum faceret,
eos secum in gratiam rediisse, nec se peccato-
rum velle recordari amplius. ^a *Gen.* 26, 30.
& c. 31, 54. *Pf.* 50, 5. 3° Ex ipsa Institu-
tionis forma & phrasibus, *Accipite, edite, bi-
bite, hoc est corpus meum*, minime obscurum
est Sacramentum istud *obsignare* fidelium a-
nimis, quæ sensibus offert beneficia; alioqui
non responderet signo res significata.

A. Quî sic?

B. Nempe non *accipitur & editur* corpus,
neque *bibitur* sanguis Christi nudo repræsen-
tamine, (nam ad hoc utriusque elementi ad
sacram mensam *appositio*, & hujus *effusio*, il-
lius *fractio* sufficeret) sed altiorem *obsignan-
di* sensum verbis istis inesse suadet ratio.

A. Dic quomodo?

B. Scilicet

B. So
Dominu
mensan
tis corp
guinem
vestras
externi
corpora
A. Ea
exhiben
B. Sic
pori affe
vitæ filu
id anima
fidem pr
A. Cu
positis (a
mysterii
B. Q
quæsitis
& omni
sponder
men div
Mat.
A. Pr
B. 1°
potius p
ria mag
mentoru
commod
finem ca
Evangel

B. Scilicet eodem recidit ac si dixisset Dominus: 'Quicumque rite præparati ad mensam meam acceditis, tam certi esse possitis corpus meum pro vobis immolari, sanguinem pro vobis effundi, utrisque animas vestras ad vitam æternam alii, quam estis externis hisce symbolis pasci & sustentari corpora.

A. *Ea quoque Signa in Sacramento adhibita, exhibentia vocasti.*

B. Sic: quod enim panis & vinum corpori afferunt, vires scilicet & vigorem, quæ vitæ filum extenditur, validiusque redditur; id animæ *fideli* corpus & sanguis Christi per fidem præstat in Sacramento.

A. *Cur vero signis usque adeo obviis & expositis (cujusmodi sunt panis & vinum) tanti mysterii sublimitatem adumbravit Dominus?*

B. Quamquam huic, eique consimilibus quæsitis, sufficeret apud homines cordatos, & omnisapientiæ Divinæ reverentes, ^a respondere, quia ^b *sic ei placuit*; non desunt tamen diversi generis rationes. ^a *Rom. 9, 20.* ^b *Mat. 28, 18.*

A. *Proferantur in medium.*

B. 1°. Ne signis nimium tribueretur, quin potius per horum *vilitatem* Instituentis gloria magis emicaret, & per *infirmi- tatem* elementorum *sua perficeretur potentia*. Huc accommodari possunt illa 1 Cor. 1. à ver. 25. ad finem cap. 2 Cor. 12, 9. 2°. Ne Sacramenta Evangelica, quæ toti Ecclesiæ tam plena gra-

tia & suavitatis esse voluit, sint vel ulli membro vel ullo nomine *onerosa*. Quin 3° nec symbolis potuisse *aptioribus* totum repræsentari videtur mysterium, siue Christum ipsum, siue Corpus ejus mysticum spectemus. Quid enim suave illud *fidei* epulum, partibus suis omnibus & numeris *integrum*, signantius adumbrare potuerit, quam *panis* & *vinum*, quorum ille stabile *fulcrum vitæ*, hoc dulce *cordis levamen*? Quid fra-

† Eadem mensa
participantium.

trum † *consilium* in tanta personarum ^a varietate (seu ^b *fidei* seu *charitatis*, qua aliis præluce debent) *unitatem* coloratius depingere? a 1 Cor. 12, 12. b 1 Cor. 1, 10.

A. Quid ergo de iis censendum, qui hoc animæ pabulum Ecclesiæ Infanti, non Adultæ, proprium asserunt?

B. Eos facile revinci: tum 1°. Ex discretis Apostoli verbis, ubi dicit, *quotiescunque panem hunc ederitis, & poculum biberitis, mortem Domini annuntiatis* usquequo venerit, i. e. in gloria ad judicium: tum 2°. Ratione ab *analogia* alimenti corporalis ducta, quo neque infans, neque Adultus carere diu potest.

A. Quid de iis, quos nulla ad hoc epulum invitat orexis, aut quomodocunque tanti non faciunt?

B. Pessime scilicet animabus suis istos consulere, non secus ac illi corporibus facerent, qui escam corporalem fastidirent, vide Exhort. primam in Liturgia Eccles. Angl. ante administr. *Eucharist*. A. Quid

A. Quid
diutius quæ-

B. a Ubi
que dubi-

aliunde (i.
milias illa-

pensandum

A. Ad
nem quid

B. Ut si
agnoscat

A. Isti
ent objec-

B. Tri-
des erga

num; fin-
dit ac bi-

1 Cor. 12

A. Ista
oc in ne-

aneum R

B. Que-
minime C

itur, qu-

Heb. 10

A. Qui-
B. Est a-

ersio b c
regnant
Rom. 6,
19, 128
A. Ad ve-

A. *Quid tamen si quis ab hoc Sacramento, diutius quam par sit, culpa non sua abstinnerit?*

B. ^a *Unusquisque portabit onus suum*; neque dubitandum est, quin istum sibi defectum aliunde (ex Verbi maxime penario) Paterfamilias ille cœlestis, & Deus omnis gratiæ ^b pensandum curabit. ^a Gal. 6, 5. ^b Cor. 12, 9.

A. *Ad salutarem Eucharistiæ participationem quid requiritur?*

B. Ut sui quisque ^a *examen* instituat, atque agnoscat corpus Domini. ^a 1 Cor. 11, 28, 29.

A. *Istius autem examinis quænam esse debent objecta?*

B. Tria: ^a *Resipiscentia*, erga Deum, ^a *Fides* erga Christum, & *Charitas* erga proximum; sine quibus omnibus qui edit & bibit, *edit ac bibit* ^b *Judicium* sibi. ^a Act. 20, 21. ^b 1 Cor. 11, 29.

A. *Ista ordine percurramus, & primo cur hoc in negotio necessarium est examen antecellens Resipiscentiæ?*

B. Quoniam si illa desit, corde impuro & minime Christiano ad Christi mensam accedatur, quod nemo hominum ^a impune feret. Heb. 10, à v. 22. ad v. 32. præcipue v. 29.

A. *Quid autem est Resipiscentia?*

B. Est ^a donum Dei gratuitum, quo fit conversio ^b cordis & ^c vitæ à peccato ^d omni regnante ad obsequium Dei. ^a 2 Tim. 2, 25. Rom. 6, 17. Ps. 119, 80. ^c Ps. 119, 59. ^d Ps. 19, 128. ^e Rom. 6, 12.

A. *Ad veram Resipiscentiam quid requiritur?*

B. 1°:

B. 1° *Tristitia secundam Deum*, ^a cuiusque nunquam poeniteat, ex peccati ^b odio, ^c amore Dei, & ^d spe misericordiae divinae prognata. ^a 2 Cor. 7. 10. ^b Psal. 119, 104, 113, 163. ^c 1 Jo. 5, 3. ^d Ps. 51, 17. Is. 55, 7.
2° Peccatorum ^a *Confessio* apud Deum ^b minime fucata, & ^c particularis, eorum praecipue ^d quae vastant Conscientiam; quae iis insuper ^e qui animabus nostris invigilant dicenda est, ut prudentia Christiana dictabit. ^a Ps. 32, 5. 1 Jo. 1, 9. ^b Ex. 9, 27, 34. Ps. 78, 34, 36, 37. ^c 1 Tim. 1, 13. Psal. 51, 14. ^d vide exempla proxime citata ad ^e. ^e Arg. a minori vid. Jac. 5, 16. 3° *Satisfactio* (ubi is quoque pars laesa est) praestanda proximo. Lu. 19, 8. & c. 17, 4. & c

A. *Quae praecipua sunt ad Resipiscentiam irritamenta?*

B. 1° Laesa peccato ^a Majestas, ^b Puritas & ^c Misericordia Divina. ^a Jer. 7, 19. ^b Hab. 1, 13. ^c Rom. 2, 4. 2° Amor Christi, qui se victimam (in Eucharistia commemoratam) pro peccato obtulit. 2 Cor. 5, 14. 1 Jo. 3, 16. 3° Spiritui quoque Sancto (contra luctanti) peccatorum ^a multitudine, ^b magnitudine, ^c totiesque recursantibus injuriis incussas ^d dolor. ^a Ps. 40, 12. ^b Ezra 9, 6. ^c Ps. 78. 40. ^d Is. 63, 10. Eph. 4, 30. 4° Datum inde ^a proximo, & ^b Ecclesiae, imo & ^c inimicis Dei scandalum. ^a Gen. 34, 30. ^b Gal. 2, 11, 14. ^c 2 Sam. 12, 14. Rom. 2, 24.

A. *De Resipiscentia satis: cur Fides bic requiritur?*

B. Non

B. Non
si placent
libere (sp
Christi, n
erte quic
us, & o
Heb. 1
A. Qua
iunt?
B. a Ve
em b am
9, 20. b
3, 37.
A. Cur
requiritur
B. 1°
nec cont
ui Frate
o Frustr
atorum f
nterim f
o b amic
4. & 6.
A. Dic
ento dig
B. Est
ationem
um com
stem & d
1 Cor. 1
A. Qua
ne dixin

B. Non solum quia ^a *sine Fide impossibile est placere Deo* : sed quia ^b *accipere, edere, & bibere* (spiritualiter) corpus & sanguinem Christi, nihil aliud est quam credere ; aut certe quidem effectum Fidei, quæ hîc & manus, & oris, & ventriculi vicem sustinet. *Heb. 11, 6. b Jo. 6, 47, 48.*

A. *Quænam huc incentiva potissimum faciunt ?*

B. ^a Veracitas Dei, ineffabilis erga Hominem ^b amor, & ^c patientia Christi. ^a *Is. 1, 9, 20. b Jo. 10, 11, 15. c Apoc. 3, 10. Mat. 3, 37.*

A. *Cur demum & Charitas in Proximum requiritur ?*

B. 1° Quia non potest Christum diligere nec consequenter ei gratus esse conviva) qui Fratrem non diligit. *1 Jo. 3. & 4.*
2° Frustra est qui ^a suorum remissionem peccatorum sperat à Deo impetrandam, nec suas interim fratri condonat injuriolas, aut cum ^b amicitiam colere fastidit. ^a *Mat. 5, 23. 4. & 6, 15. b 2 Cor. 13, 11.*

A. *Dicendum proxime quid sit in Sacramento dignoscere corpus Domini.*

B. Est illius dignitatis idoneam habere venerationem ; & *summa reverentia*, ^a non ut cium communem & ordinarium, sed ut *cæssem & dulcissimo plenum mysterio*, tractare *1 Cor. 11, 20, 21, 22.*

A. *Quænam vero hoc urgent, præter ea, quæ ante diximus, argumenta ?*

B. Illud

B. Illud potissimum, quod *Cenæ* suæ plurimum impertivit honorem ipse Christus.

A. *Id unde innotescat?*

B. 1° Ex circumstantia temporis, quo instituit; *ea* nimirum *nocte* qua tradendus erat in manus peccatorum, quaque cum Justitia Divina arduum erat & cruentum ei certamen *nostra vice* subeundum.

A. *Quid inde colligis?*

B. 1° Nihil esse in hoc Sacramento humile aut leviculum; quippe quod Christi curam eo potissimum tempore, idque tam solenni apparatu, exercere potuit. 2° Ut *Legatum* pretiosissimum, & summi, quo in eam flagrabat, amoris arrham Ecclesiæ morientem reliquisset.

A. *Rationem cedo alteram.*

B. Ea est hæc: quod ex omnibus Institutionibus suis nullam adversus Hominum audaciam & contemptum adeo muniendam curavit, cum per ^a Apostolum interminatus esset contemptori corporis & sanguinis sui horribilem reatum. ^a 1 Cor. 11, 27.

A. *Ad ista vero quis idoneus? quis stabit coram devorante hoc Igne?*

B. Suo nullus mortalium merito. Sed bono sis animo contremiscens peccator: ecce *vocat te*, non quia *tu* dignus es Conviva, sed quia *ipse* benignissimus, idemque clementissimus Hospes. *Accede, Crede, Resipisce, & manducasti.*

ELEN

Ele

CAP.

An

Qui

De

CAP.

Quo

A

CAP.

Perf

CAP.

Quo

CAP.

dere

Cont

CAP.

conf

De

Nul

CAP.

De S

CAP.

torio

An p

Elenchus Capitum.

C A P. I. De Sacra Scriptura.	pag. 1.
<i>An illius Auctoritas pendeat ab Ecclesia?</i>	3, 4
<i>Quid Rationi in Rebus Fidei tribuendum?</i>	5, 6
<i>De Libris Apocryphis.</i>	7, 8
C A P. II. De Natura Dei.	8
<i>Quod Omniscientiæ Divinæ objectum sunt</i>	
<i>Futura Contingentia.</i>	11, 12
C A P. III. De Tribus in Essentia Divina	
Personis.	13
C A P. IV. De Providentia Divina.	16
<i>Quomodo circa malum operatur Deus?</i>	17, 18
C A P. V. De Creatione Hominis, & Fœ-	
dere primo.	19
<i>Contra Præ-Adamitas.</i>	19, 20
C A P. VI. De Lapſu Hominis, & miseriis	
consequentibus.	22
<i>De Peccato Originali.</i>	23, 24, &c.
<i>Nullum esse Veniale</i>	27, &c.
C A P. VII. De Novo Fœdere.	28
<i>De Satisfactione Christi.</i>	29, 30
C A P. VIII. De Officio Christi Media-	
torio.	31
<i>An plures sint Mediatores Intercessionis?</i>	32
C A P.	

C A P. IX. De Fide.

Quod Fides Justifica à reliquis specie distinguitur.

Quomodo competit Infantibus ?

C A P. X. De Justificatione & Sanctificatione.

An detur Justificatio ante Fidem ?

An Justificatio simul & semel peragatur ? ibi

Promissiones Spirituales & æternæ factæ sunt Fidelibus sub V. T. 37, &c

C A P. XI. De Decalogo.

An ei Præceptum aliquod substantiale attexuit Christus ? 40, &c

De Conciliis & Votis Papisticis. 41, &c

C A P. XII. De Præcepto primo

De Dulia, Hyper-Dulia, &c. 43, &c

C A P. XIII. De Præcepto secundo.

De Ceremoniis. 47, &c

C A P. XIV. De Præcepto tertio.

An liceat per Creaturam jurare ?

Juramentum Christianis non interdictum 55, &c

De Voto. 58, &c

C A P. XV. De Sabbato.

C A P. XVI. De Præcepto quinto.

De Obedientia Cæca. 62, &c

De Obedientia Superioribus debita.

De Potestate Parentum circa nuptias liberorum. 65, &c

Non per

C A P.

An C

De Z

De C

De C

A P. X

Quod /

non i

De Co

An lice

An ux

nium

De Nu

De Dis

De Rep

A P. XI

DeComm

De Sac

De Dec

De Sim

De Ufu

A P. XX

De Me

De Eq

De Cri

tatis.

A P. XX

An ibi P

Non licere Arma sumere adversus Principem. 67

AP. XVII. De Præcepto sexto. 70

An Christianis liceat Bellare? 70, &c.

De Duellis. 72, &c.

De Cæde sui voluntaria. 72, 73

De Correptione Fraterna. 75, &c.

AP. XVIII. De Præcepto septimo. 77

Quod simplex Fornicatio sit peccatum, idque non levissimum. 77, &c.

De Concubinis. 78, &c.

An licita sit Polygamia sub Evangelio? 79

An uxoris demortuæ sororem in matrimonium accipere liceat? 80

De Nuptiis primorum Consobrinorum. 81

De Dispensationibus Pontif. circa nuptias. 81

De Repudiis & Divortiis. 81, 82

AP. XIX. De Præcepto octavo. 84

De Communitate Ana-Baptistica veteri. 85, 86

De Sacrilegio. 87

De Decimis. 88

De Simonia. 89, &c.

De Usura. 91, &c.

AP. XX. De Præcepto nono. 94

De Mendacio. ibid. &c.

De Equivocationibus Jesuit. 97

De Criminationibus in Superiores intentatis. 99, &c.

AP. XXI. De Præcepto ultimo. 100

An ibi Peccatum originale vetetur? 101

CAP. XXII. De Ecclesia.	102
<i>An semper Visibilis?</i>	103, &c.
<i>De Ecclesia ante Lutherum.</i>	105, &c.
<i>De Episcopatu Oecumenico Pontif.</i>	107, &c.
<i>De Episcopatu ut distinguitur à Presb.</i>	110
<i>De Potestate Ecclesiæ.</i>	111, &c.
<i>De Judice infallibili.</i>	112, &c.
CAP. XXIII. De Sacramentis in genere.	114
<i>De Sacramentis Pontif.</i>	115, &c.
CAP. XXIV. De Baptismo.	117
<i>De Pædo-Baptismo.</i>	118
CAP. XXV. De Cæna Domini,	119
<i>De Transubstantiatione.</i>	120
<i>De Consubstantiatione.</i>	121
<i>De Calice Laicis non denegando.</i>	122
<i>An cum malis communicandum?</i>	123
<i>De gestu Ingeniculationis in Euchar.</i>	124
<i>De Intentione Ministri.</i>	125
CAP. XXVI. De statu Mortuorum.	126
<i>De Purgatorio, & Precibus pro Defun-</i>	
<i>ctis.</i>	127, &c.
Appendicula Practica de Cæna Domini.	130

ECCLE-

ECC
Ad al
De Per
Rel
De ejus
De mi
vid.
De Lib
De Pec
De Sat
De Miss
De Inv
De Just
& H
De eade
ante
Hom
De Oper
De Ima
Temp
tria,

ECCLESIAE ANGLICANÆ

Ad aliquot *Enchiridii* loca, ubi videbatur, annexa suffragia.

De Perfectione S. Script. cap. 1. vid. Art. Relig. 6.

De ejusdem perspicuitate. Hom. de Script. part. 1, 2.

De miseria generis humani Lapsi, c. 6. vid. Homil. eo de Argumento.

De Libero Arbitrio. Art. 10. 13.

De Peccato Originali. Art. 9.

De Satisfactione Christi, c. 7. Art. 31.

De Missæ Sacrificio, c. 8. ibid.

De Invocatione Sanctorum, ibid. Art. 22.

De Justificatione per Fidem, cap. 10. Art. 11. & Homil. de Salute gen. humani.

De eadem Justificatione & iisdem promissis ante & post Christum, ibid. Art. 7. & Homil. de Fide.

De Operibus Supererogationis, c. 11. Art. 14.

De Imaginum cultu, earumque abusu in Templis. Homil. de Periculo Idololatriæ, part. 2.

Ju-

Juramentum esse licitum, & de natura Juramenti, c. 14. Art. 39. Homil. contra εὐορκίαν & perjurium.

De Sabbato Christiano, c. 15. Homil. 1. de Loco & Tempore precatationis.

De Obedientia Princip. debita, c. 16. Homil. 5. contra Rebellionem.

De Potestate Ecclesia, c. 22. Art. 20.

Contra Infallibilitatem Ecclesia. Art. 19.

De natura Sacramenti, c. 23. Art. 25.

Contra Sacramenta Pontif. Art. 25.

Contra Transubstant. Art. 28. & in Rubrica novissima ante S. Synaxis Officium.

De utraque Specie. Art. 30.

De statu Piorum post mortem, c. 24. Liturg. Offic. Funebr. precat. prima.

De Purgat. & Indulgent. Pontif. Art. 22.

FINIS.

SYM

P R

DO

E

Typis
Im

74.
ON.
I.
10.
9.
U.
fi.
i.
2.

SYMBOLI APOSTOLICI
ET
PRECATIONIS
DOMINICÆ
EXPOSITIO.

OXONII,
Typis LEON. LICHFIELD.
Impensis J. KNAPTON.
An. Dom. MDCCXIII.

SYM

T

N

ruente,
Neque
bet cu
zternæ
ster ha
immer
ineptæ,
me digi
censur
teor, v
mur se
Hebrai
hinc à
sublest
illum s
bus :
sub *H*
cum ta
modo,

D E

SYMBOLO APOSTOLICO.

Præloquium de Titulo.

Nomen *Symboli* (ut inde ordiamur) familiaræ recentioris videtur, quam ipsa *Res*; seculo nimirum quarto ruente, vel potius ineunte quinto, natum. Neque enim *Pseudo-Clemens* morari nos debet cum *Epistolis* suis *Decretalibus*, quibus æternæ memoriæ * *Juellus* no-
*Op. Lat. Gener. Edit. fol. 149.
 ster hanc probri notam (nec immerito) inussit, quod *ita futiles sint, & ineptæ, ut eas vel ingenio mediocri puer facillime dignoscat atque dijudicet*. Taceo quas alii censuras de istis tulerint: occurrit ibi, fa-
 teor, vox *Symboli*, idque eo plane quo loquimur sensu, *Epist. 1. ad Jacobum Fratrem* (i.e. Hebraismi jure, *Cognatum*) Domini. Atque hinc à multis, iisque gravioribus Theologis, sublestæ fidei arguitur *Epistola*, *Jacobum* illum septennio ante vita functum asserentibus: *Zebedæi* vero *Filium* intelligunt, qui sub *Herode* martyrii coronam tulit, *Act. 12.* cum tamen ejus *αὐχέν* essent, non *Alpheus* modo, sed & *Jacobus* cognomento *Iustus*, Hieroso.

rosolymæ *Antistes*, quem Domini *Fratrem* prodidere magni nominis, iique pervetusti Patres. Verum de illo *Jacobo* quicquid sit, certum est *Beati Clementis* nugas esse non posse, quibus ista scatet Epistola; uti cum *Jacobum* monet, *ne litium Advocatus, aut Judex secularis* (quidni insuper *ne Villicus, aut Colonus*) fieret. Idemque de reliquis *Epistolis Clementinis* statuendum, quanquam his & hujusmodi deliriis sui nunquam defuere patroni. Citatur etiam pro vocabulo *Symboli B. Ambrosius* in Epist. & Sermonibus: sed cum, fatentibus inter alios
a De Scriptor. Eccl. clest. in Ambros. b Ad Annum 388. & *a Bellarmino* & *b Baronio*, multa in utrisque supposititia reperiantur, perexiguam utraque merentur fidem.

De *Rafino* tamen, & *Hieronymo*, qui *Ambrosium* ætate proxime insecuti sunt, alia res est: siquidem apud eos diserte occurrit, idque sensu nostro, *Symbolum*; cum aliis olim gauderet titulis. Apud Latinos quidem *Regula, Norma, Confessio fidei, Indicium, prædicationis Clavis* appellitatum: apud Græcos *πράων πίστεως, διδασκαλία, πίσις ἐκτετατα, ὁμολογία, ἔκθεσις, & si quod simile.*

Quod autem ad *Symboli* notationem attinet, vox ea πολύσημο^ς est; sed primario & generaliter *notam* five *signum* & *indicium* exprimit, eo plane sensu quo nomina & verba dixerit *Aristoteles* esse *σημείον ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σμβολα*. Quippe (inter alia) *συμβολον*,
βάλλει.

ἀλλαν conficere, seu *conjectura* assequi significat, hoc enim *signis & indiciis* maxime peragitur. Quod idem *Symbolo* Apostolorum haud male quadrat; quo nimirum Fideles ab Infidelibus, Desertoribus, & Hæreticis ut-
cunque dignoscuntur.

Significata quæ huc faciunt tralatitia, & rei propinquiora sunt. 1° *Collecta* (ut aliquam multi volunt) *Epularis*; quæ scilicet adornando convivio à singulis convivis in medium deponitur: atque huc fere veteres in voce respiciunt, quasi *Symbolum* hoc esset unctarum in commune circa confessionem fidei operatum opus. Nam quod Apostolorum singuli singulos conferrent Articulos, ad veris fortasse *Luciani* narrationibus, aut *Historiæ* de 70. seniorum cellulis commode annumerari possit. Citatur quidem venerabilis *Augustinus* huic conceptiunculæ Patronus Serm. 115. de *Tempore*. sed mira est hominum aut frons, aut cerebrum, aut *βλαψία* saltem, qui tales populi Filios venerandis etiam Ecclesiæ Patribus tam facile obtrudunt. Utcunque Etymon Cl. *Vossio* in sua de *Symbolo* dissertatione haud admodum arridet, sic enim non *Symboli* sed *Symbolæ* nomen usurpandum merito contendit; & quod ad vocem attinet Latinam, quicumque satis Latine sciunt, uno, ni fallor, ore suffragantur. De voce quoque Græca calculum adjicerem, ni absterret *Helychii* auctoritas, cui *σύμβολον, συμπόσιον*, i. e. *epulum collatitium*; qui

qui tamen forte ciborum in epulis congeriem respexit, vel convivarum multitudinem cum *μενοσιτέτων* nullum sit convivium. 2° *Symbolum* Tesseram notat *contractus* (idem prorsus quod *Syngrapha* vel *Arrha*) neque hoc male convenit *Symbolo* nostro *Apostolico*, aut *Baptismo*, cum quo semper conjuncta est (immo antecedere debet) *Confessio fidei*, Adulterum scilicet in propriis cujusque personis, Infantium per Fidei-jussores. 3° *Symbolum* Tesseram designat *Militarem*, seu vocabulum in Excubiis, aut prælio imminente dari solitum (Anglice, *Watch-word*;) quin & insigne, seu vexillum sub quo fiunt stipendia, & quo intentos esse decet militum oculos. Quid autem aliud est *symbolum* nostrum *Apostolicum*, quam *Tessera* Christi militum, qua se ab hostibus internoscunt; quæ suos ad certamen Fidei & vocat, in eaque continet? Quin & 4° prætereunda minime videtur *Tessera* illa publica *Amicitiae* vetustissima, *Symboli* vocabulo indicata, quam Civitates & qui rerum potiebantur Amicis peregre proficiscentibus dare consueverint, ut Hospitaliter & benevole à *Federatis* suis exciperentur. Immo & inter Privatos hoc obtinuisse notissimum est. Cujusmodi & erant in Ecclesia veteri tesserariæ illæ (creberrimi usus) *Epistolæ Canonicae*, quæ *Pacificæ*, *Commendatitiæ*, *Communicatoriæ*, sive *Formatæ* audiebant; omnes ad Fidei communionem, & *φιλadelphίας* illam inter Orthodoxos sanctissime colendam faci-

entes

entes. H
prime con
namvis
is juncta
atis, & A
Atque
tiant. C
er Theo
intrepide
postolis i
culo 4° a
scriptis A
paucata
sunt, & s
2. & 6, r
Quem in
tissimi L
ficavit Ap
interpret
cernendæ
mata dū
quod Apo
initio E
geli epit
Regula
Hæc ille
ab aliis
loca, &
ἀποξ
nobis su
tam ex
neque t

antes. Hoc autem cum *Symbolo Apostolico* ap-
 prime convenit, quippe quo Ecclesiæ membra
 quamvis longe lateque locorum intervallis
 disjuncta, communi quodam Fidei, Hospitali-
 tatis, & Amicitiae *Tessera* ac vinculo sociantur.
 Atque hæc de *Symboli* vocabulo suffi-
 ciant. Cur autem dicatur *Apostolicum*, in-
 ter Theologos haud ita convenit, duo tamen
 intrepide affirmare nil vetat. 1° Quod A-
 postolis ipsis magno veterum Consensu à se-
 culo 4° adscribitur. Et quanquam nulla sit in
 scriptis Apostolicis disertà illius mentio, non
 pauca tamen eo respicere videantur. Qualia
 sunt, τὰ στοιχία τῆς ἀρχῆς τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ, Heb. 5,
 2. & 6, 1. ἀναλογία τῆς πίστεως, Rom. 12, 6.
 Quem in locum non est prætermittenda Do-
 ctissimi Beze interpretatio his verbis: signi-
 ficavit Apostolus verum Canonem prophetiæ, i. e.
 interpretationis scripturarum veræ à falsa dis-
 cernendæ; nempe si ad Christianæ Fidei axio-
 mata αὐτῶντα exigantur *Symbolo* comprehensa,
 quod *Apostolicum* vocant, & quod jam inde ab
 initio Evangelicæ prædicationis, veluti Evan-
 gelii epitome scriptum fuit, ideoque norma &
Regula Fidei merito à Tertulliano vocatur.
 Hæc ille. Huc adducta sunt
 ab aliis multa S. Scripturæ Geo. Alhæel, Fidei
Apostolicæ, cap. 3.
 loca, & quædam verisimilia, quale illud est,
 ἡμεῖς ὁδοῦ ἀληθείας τῷ πρίν, Judæ. 3. sed hæc
 nobis sufficiunt, qui argumenta quæcunq; non
 tam ex numero quam ex pondere æstimamus:
 neque tantum aut nostris, aut aliorum tribui-
 mus

mus conjecturis, quin facile præ veritati
 simul & pacis reverentia melioribus moni-
 cedamus; tantisper potissimum dum intra
conjecturæ limites tota quæstio versatur, quod
 in hac contingere arbitramur. Multa qui-
 dem acriter & docte, suo more disputat Cl.
Vossius, quæ tamen (quo fuit & iudicio &
 modestia) vix opinor ab eo pro demonstra-
 tionibus habita. Sit hic libera cuique per-
 me sententia. Alterum illud de quo minime
 hæsitandum reor hoc est; quod *Symbolum*
Apostolicum, si non ab ipsis *Apostolis* conditum,
 in Ecclesia tamen ab illorum temporibus
 proxime obtinuit. Constat quidem de *Igna-*
tio, qui se Christum post resurrectionem in
 * *Epist. ad* carne * vidisse asserit, modo locus
 * *Smyrnenf.* ille in Epistola ad Magnesianos, ubi
 totum fere *Symbolum* ἀποστολικὸν recitat, non
 sit interpolatus; nam ut suspectum, & veteri
 Latinæ editioni subdititium *minio* signifi-
 cat in editione sua *Magnus Usserius*: &
 ejusdem fere notæ sunt illa *Symboli* frustula,
 quæ exhibet Epistola ad Trallianos, in qui-
 bus à *Symboli* nostri verbis longius disceditur.
 Ego sane nullus dubito *symbolum* hoc sub ea-
 dem prope forma, qua nunc cernitur, Eccle-
 siæ notum fuisse B. istius *Martyris* ætate;
 de exemplarium Fide non ita constare arbi-
 tror. Apud † *Irenæum* vero,
 † *Advers. Hæret.* qui ætate proxima floruit, & *Po-*
 † *lycarpi* (Apostolorum συγγεγραμμενόν) Discipulus fu-
 erat, multa occurrunt *symboli* nostri vestigia,

ter.

terminis solummodo pauculis discrepantia.
 Pari modo habet *Tertullianus* (qui seculo
 tertio ineunte floruit) adv. *Hæret.* l.
 c. 13. Idem & *Cyprianus* ei contiguus,
 quamvis expositio illa *Symboli* non sit *Cypri-*
ani, sed *Rufini*, sub cuius etiam nomine re-
 peritur inter opera *Hieronymi*: nam & *A-*
rianorum & *Donati* ibi meminit, quorum
 nomina non nisi multis post ejus *natalitium*
 (ive *Martyrium*) annis audita sunt. *Cy-*
prianum excipiat *Marcellus Ancyranus* tem-
 pore *Epiphanii*, qui ob intentatam Hæresin
 quasi in *Sabellii* & *Novati* quoque caltra tran-
 sisset, munere abdicatus, literas, quibus se
 pargaret, ad *Julium* Episcopum Romanum
 dedit (vel potius apud eum exsul reliquit)
 inserta confessione Fidei, quæ cum *Symboli*
Apostolici verbis, si unum aut alterum exci-
 pas, per omnia convenit. Neque de viro
Epiphanius ipse male sentit; nec, sicuti o-
 ranor, debuit. Recitato autem *Symbolo* mox
 subjungit, ταύτην καὶ ἡμεῖς ἀπὸ θεῶν γεγενημένην εὐληθῶς
 ὡμίστην, &c. 'Hanc Fidem à S. Scr. acceptam
 & à majoribus doctam ad te mitto, cujus ex-
 emplar apud me retineo. Inde ab *Epiphanio*
 ad *Hieronymum* proxime proceditur, à quo
 secundo summe, imo & præcipiti serimur
 ad nostram usque ætatem. Hinc, uti reor,
 palam est, *Symbolum* hoc nostrum, si minus
 ab ipsis *Apostolis* conditum, certe ab ulti-
 ma secundum eos antiquitate eruendum.
 Neque tanti videtur, quod non eadem pror-

sus *imagine*, qua hodiernum conspicitur; aut
 quod in eo recitando Patres aliquantula ver-
 borum libertate, sensuum tenacissimi, utan-
 tur. Nam cum eodem plane ordine, & iisdem
 fere verbis recenseant, nonnulla tantum, ut
 res tulit, subinde interpolantes, seu *explen-*
candi, seu *Hæreticis occurrendi* gratia, pau-
 culis item, quæ ad præsens institutum mi-
 nus fortasse faciebant, interdum prætermis-
 sis, iniquum videatur, ut tantula hîc illi-
 discrepantia *Symboli* hujus venerandæ anti-
 quitati quicquam derogaret. Articulum de
Descensu tantum excipio, qui licet eadem
 nunc (adeoque à permultis retro annorum
 centuriis) cum reliquis gestet insignia, ta-
 men ut *Junioris Domus* (si ita loqui fas sit)
 cum *Differentia*; nam in *Symbolis* antiquissi-
 mis eadem fere verborum forma consentien-
 tibus haud reperitur, ne in *Nicano* quidem
 illo seu *Constantinopolitano*; & quanquam in
Athanasiano locum habet, nulla tamen *Sepul-*
turæ mentio, unde secundum illius mentem
Descensus & Sepultura *in diva* videantur
 atque hæc omnia palam cuique faciat. Porro,
 cum *Symboli* originem à seculo fere
 Apostolico deduximus, & Patres ultimæ an-
 tiquitatis ut rei notissimæ & dudum ad eor-
 derivatæ mentionem ejus semper faciant
 quidni hîc celebrata *Augustini* Regula ob-
 neat (sed bona cum Doctiorum venia) haud
 video: Quod semper in Ecclesia obtinuit,
 Concilio aliquo definitum est, id ab Apostoli-
 traditum rectissime creditur.

Syn

Credo in

N

xorum

B. Ita

æ Cathol

nim sing

ibus (eti

ueretur

emus, à

ppellatio

es, quæ i

ita) stric

A. Qui

saluten

B. Ad

endum

alterum

deus est &

S Y N

Symbolum. Art. I.

Credo in Deum Patrem Omnipotentem, &c.

A. NUM omnes qui *Symbolo Apostolico assensum profitentur, continuo Orthodoxorum Albo inscribendos existimas?*

B. Ita sane; si sensu *Scripturali & Ecclesiæ Catholicæ primitivæ* intelligant. Secus enim singulis nomen Christi falso venditantibus (etiam maxime Hæreticis) sana tribueretur Fides. Itaque si explicationem spectemus, à *Symbolo* ad *Scripturas* ipsas datur appellatio; utpote multo copiosius exponentes, quæ illic (uti summa tantum Fidei Capita) strictius perstringuntur.

Credo.

A. Quid est Fides qua *Symbolum* creditur ad salutem?

B. Ad vitandas, qua pote, tenebras, distinguendum arbitror de duplici objecto Fidei. Alterum *simplex* dicatur & *personale*, quale Deus est & Christus *θεὸς υἱὸς πατρὸς*, quo proprie

dirigitur Fides Justifica ; quæ, ut Christum respicit, describitur, *Enchirid. c. 9.* Alterum vero *complexum* five *materiale*, propositione scilicet aliqua exhibitum, qualis hæc est, *Christus venturus est ad judicandum vivos & mortuos.* Ista autem Fides est quæ potissimum in questione continetur ; illamque Affensum esse dicimus firmum & indubitatum, divino nixum testimonio, cum amore simul & debita applicatione veritatis ?

A. Quorsum vero adjecisti, cum amore & debita applicatione veritatis ?

B. Ut distinguatur Fides (qua credi debet *Symbolum*) *necessaria à sufficiente* ; à *Dialecticorum* scilicet, *Hypocritarum*, atque adeo *Inpiorum* quorumcunque Fide, aut phantasmatis.

A. Cur in singulari dicit *Symbolum*, Ego Credo ; non autem, Nos credimus ?

B. Quia Justus ex Fide ^a sua vivet, non aliena ; nec verbum Dei minime applicatum Credentis personæ quicquam prodest, ut nec jejuno non sumtus cibus. ^a *Heb. 16, 38.*

In Deum.

A. Cur in Deum dicis, in Christum, in Spiritum sanctum, locutione puritati Latinarum consentanea ?

B. 1° Quia vox *μενω*, Credo, ubi *transitiva* est, & objective ad Deum relata invenitur in N. T. semper fere *assecclam* habet præpositionem

positionem
cum &
fere sibi
Græcis
ut ex H
suetudin
in Deum
& ipsi q
credant
men h
Symbolo
no Aug
phrases
stinguer
Deo, ej
in Deum
& miser
fiducian
tiam me
cere.

A. V

in ad om

B. Al

furdum
cum in
canda fi
& divin
diximus

A. Q

B. El

stentiar
prietati

positionem *eis*, vel *im*, Hebraïzans, ut puto, cum & ejusdem significationis *אמן* accersere sibi soleat præpositiones *ל*, vel *ב*, quæ Græcis *eis*, vel *im*, vel *in* respondent: ita ut ex Hebraïca & Hellenistica loquendi consuetudine fatendum sit, æquipollere Credere *in Deum*, & Credere *Deo*. * Verum 2° Cum & ipsi quoque Diaboli *Deo* credant, neque Fidem tamen habeant omnem in Symbolo requisitam; cumque (præeunte *Magno Augustino*) Theologi plerique omnes phrasas istas diligentissime distinxerint, distinguendas & Ipsi censemur: ita ut Credere *Deo*, ejus tantum *veracitatem*, sed Credere *in Deum*, *potentiam* quoque, *benignitatem*, & *misericordiam* respiciat, idem scilicet quod fiduciam in eo collocare, non autem *existentiam* modo & proprietates infinitas agnoscere.

* Vide plura apud *Dobres Heylyn & Pier-son in Symbolum.*

A. *Vi'n' ergo ut vocabulum [Credo] hoc sensu ad omnes similiter Articulos accommodetur?*

B. Absit: hoc enim impium foret & absurdum; sed tantum qua refertur ad Deum, cum in eo a solo spes omnis & *fiducia* collocanda sit. De reliquis sufficit assensus certus & divinus, cum debita applicatione, ut ante diximus. a *Jer. 17, 5.*

A. *Quid itaque est Credere in Deum?*

B. Est 1° unius & veri Dei agnoscere a *existentiam*, cum omnibus eo attinentibus proprietatibus. 2° Neminem habere neque in

cœlis, neque in terris, cui innitatur & incumbat, anima, vel ad vitam hanc mortalem & ærumnosam, vel ad futuram beatificam, præter ipsum. ^a *Heb.* 11, 6. ^b *Pf.* 73, 25.

Deum esse dicere omnes natura duce vel hi rectissime pronuntiavit *Cicero*,
de *Natura D.* l. 1. prope initium * *Tusc.* l. 1.
& alibi, * loco satis celebrato: *Nulla Gens tam fera, tam barbara, quin Deos habenda sciat, etsi quales sint ignorent.* Quod enim de *Protagora* ibidem memorat, eum scilicet an Dii essent dubitasse, *Diagoram* vero & *Theodorum* omnino nullos sensisse (quibus equidem, ut alios taceam, eodem jure ascribatur *Lucianus*;) multum abest ut eos Atheos fuisse credam, quin potius circa Deum unum & verum rectius Orthodoxos, Idololatras stupidissimos & Polytheistas false quidem, sed merito ridentes: quod de *Luciano* potissimum ostendunt arguti ejus *Dialogi*. Neque mirum videri debet, si ideo *Marcellinum* (uti *Socrates*) minime affectarent, sed vulgo εἰδωλομανεῖντι risum mallerent quam bilem excitare: id enim norunt adverso flumine Remigium.

Quamquam vero fieri potest (imo usæpe venit) scelerum suorum diuturna consuetudine, turpissimisque complexibus demeratos Homines, eo præcipitari blasphemiarum, ut Deum ore negent, voto horreant, moribus ejurent, mihi tamen ægre fiet fides, hæc eis deesse Fidem, utpote,

— quæ

Mens ha

quibus
pendu
imo v
Terrar
tidie e
iplos c
Quo
singula
suo me
impiet
minus
jores &
sive pa
tumcu
minun
dine e
num d
agnitu
vam, i
dubito
que Z
ut ejus
quasi
tantisc
rum si
lum a
mes, in
sequut
cus re

— *queis diri conscia facti*

Mens habet attonitos, & surdo verberare pulsat ;

'quibusque oculi unquam indulti, queis stu-
'pendum illum cœli fornicem suspiciant,
'imo vel mundi pavementum intueantur
'Terram, quæque in utrisque mirabilia quo-
'tidie etiam invitis occurrant, si saltem se-
'iplos contemplari non vacat.

'Quod autem ad *Unitatem* Divinam (sive
'singularem Dei naturam) pertinet: quicquid
'suo more fabulati sunt *Pœtæ*, (ne forsan
'impietatis apud vulgus notam & periculum
'minus caute subirent) sive tamen Deos *ma-*
'*jores & consentes*, sive *minores & selectos*,
'sive *patrios & domesticos* respiciamus, quan-
'tumcunque demum justo Dei judicio, Ho-
'minumque inexcusabili stoliditate & libi-
'dine excrevit numerus, notissimum est *u-*
'*num* duntaxat omni apud eos seculo *Deum*
'agnitum supremum, viz. *Jovem*, (sive *Joho-*
'*van*, nam inde nomen profluxisse nullus
'dubito) quem idcirco *Patrem Hominum at-*
'*que Deorum* vocitarunt: cæteros potius
'ut ejus *ministros* subsidiarios, & feudataria
'quasi numina, agnoscebant; quippe tot
'tantisque negotiis unum minime suffectu-
'rum stulte judicabant. Cur vero non so-
'lam *animalia Bruta*, sed res quoque *inani-*
'*mes*, imo & *manu factas* divino honore pro-
'sequuti fuerint, nullus eis admirationi lo-
'cus relinquetur, qui iusta Dei judicia se-
'cun-

‘cundum Scripturas serio perpenderint. Cre-
 ‘diderunt tamen illi, rebus istis, quas ita
 ‘colebant, vim quandam virtute consecratio-
 ‘nis humanæ famulari divinam, quod op-
 ‘time monet *Grotius* in *Exod.* 32, 5.

‘Ubi obiter *Moncæii* cujusdam prætere-
 ‘unda non est arrogantia, qui in Tractatulo,
 ‘quem *Aaron purgatus* inscripsit (de *Vitulo*
 ‘aureo) contra manifestissima ipsa sacri
 ‘Textus testimonia, Patrum, omniumque,
 ‘ut puto, Scriptorum antiquorum & recen-
 ‘tiorum, ne *Judaicis* quidem exceptis, *Aa-*
 ‘ronem, si non *populum*, (nam hoc æquo sal-
 ‘tem jure potuit) tam infando crimine ab-
 ‘solvere ausus est. *Vide in Crit. Sacr. tom. 9.*
 ‘Ille interim causæ suæ Pontificiæ servire
 ‘voluit, & per me *vitulam* istam sibi suisque
 ‘habeat, qua dignum censent qui librum
 ‘Typis commendabant. Hinc tamen disca-
 ‘mus ex quo fonte hauserint Pontificii de-
 ‘functorum Hominum & Imaginum cultum,
 ‘de quo nemo contra eos melius disseruit,
 ‘quam *Medus* noster in aureo suo de *novissi-*
 ‘morum *Temporum Apostasia* libello.

Patrem.

A. Num vox Patris hic sumenda est essen-
 tialiter, uti loquuntur, sive ut singulis in Sa-
 crosancta Triade communicanda personis; vel
 potius personaliter, & primæ peculiaris &
 propria?

B. Per-

B. Pe
in Sym
tamen
tur.

A. A
Terra, a
excluden
singulas

B. Se
scilicet,
nis, Cr
sicut &
ritui Sa

A. U
Deus, q

B. i
omnium
tente c
cum Cr
servati
nomine

Mal. 1
est Ado
Regeni

li mod
tuuntu
su adhu

est Don
Hic Fi

mera t

A. A
B. D

B. Personaliter potius : alioqui nulla erit in *Symbolo* primæ Personæ mentio, qualis tamen reliquarum diserte facta conspici-
tur.

A. *At idem Pater Creator dicitur Cæli & Terræ, à quo tamen glorioso opere neque Filius excludendus est, neque Spiritus Sanctus, unde singulas videatur includere personas?*

B. Sed hîc primam tantum designat; cui scilicet, etsi toti Triadi suo modo commu-
nis, *Creatio* peculiari ratione adscribitur, sicut & *Redemptio* Filio, & *Regeneratio* Spi-
ritui Sancto.

A. *Unde igitur Patris appellationem habet Deus, qui prima Persona dicitur?*

B. 1° Generalius respectu Creaturarum omnium, quas verbo & manu sua omnipotente condidit, alit, ac sustentat. Quippe cum *Creatio* sit quædam *Generatio*, & *Conservatio producta* quædam *Creatio*, utroque nomine ^a merito omnium dicatur Pater.

^a *Mal. 2, 10. Eph. 4, 6.* 2° Specialius Pater est Adoptionis jure Justificatis omnibus & Regenitis in Christo; cum quo etiam non *Filii* modo, sed *Hæredes & cohæredes* constituuntur felices Animæ, *Rom. 8, 17.* 3° Sensu adhuc sublimiore magisque restricto Pater est Domini nostri Jesu Christi, ita scilicet ut *Hic Filius* sit ejus unigenitus, quod innumera testantur S. Scripturæ suffragia.

A. *Explicetur hoc uberius.*

B. Deus (persona prima) Pater est Christi.

1° Per^a *generationem æternam*, sive^b communicationem essentia divinae prorsus ineffabilem, ita ut (quod *Symbolo* habetur *Nicæno*) sit *Deus ex Deo*, *verus Deus ex vero Deo*. Hic autem vela contrahat Ratio, & pandat Fides. ^a *Heb.* 1, 5. collat. cum v. 3. ^b *Jo.* 5, 26. & 6, 57. 2° Quoad *generationem temporaneam* naturæ humanæ in utero B. *Virginis*: nam etsi opus istud supernaturale Spiritui Sancto peculiariter tribuatur, tamen cum sit *Ille Spiritus Dei*, & Pater Personarum sit ordine prima, & Fons quasi Deitatis, ad ipsum quoque Generatio ista pertinebit, unde merito dicatur Pater. *Luc.* 1, 35.

A. *Quid est itaque credere in Deum ut Patrem nostrum?*

B. Est omnia illa ab eo fidenter expectare (modo in Filios adoptemur) quæ à Patre summe bono, & de Liberis suis maxime sollicito sperari possint & debeant. *Mat.* 7, 11.

Omnipotentem.

A. *Cur dicitur Deus Omnipotens?*

B. Tum ratione potestatis, sive juris & ^a *Dominii*, quod super omnia extenditur; tum ex parte virium, sive potentia, qua facit, & potest facere ^b quicquid vult. ^a *Psal.* 103, 19. ^b *Psal.* 135, 6.

De Attributis aliis, sive Proprietatibus, vide *Enchirid.* c. 2.

Creato-

A. Q
B. C
sive inv
do aut
bent, q
Scriptu
A. I
eximen
sua Cre
B. Q
cui hoc
corpore
verum
bunde
A. C
B. U
dabo te
Nam p
cælis su
sibilia,
sive Pr
eum &
intellig
A. 2
B. P
appella
terræ
A. 9
B. 1

Creatorem Cæli & Terræ.

A. *Quid nomine Cæli & Terræ continetur ?*

B. Creaturæ omnes, siue visibiles sint, siue invisibiles, quæcunque scilicet in mundo aut superiore aut inferiore locum habent, quod satis explicant complura alia Scripturæ testimonia, uti *Psal. 146. &c.*

A. *Itaque à creaturarum classe non sunt eximendi Angeli, de quibus tamen Moses in sua Creationis Historia nihil attigit.*

B. Quod de *Mose* dictis verum est ; quippe cui hoc consilium erat, ut de rebus tantum corporeis & sensibilibus sermonem texeret : verum ex aliis Scripturis & rationibus abunde hoc evincitur.

A. *Cedò istas.*

B. Unicum (instar omnium) è Scripturis dabo testimonium, *Col 1, 16.* Verba hæc sunt : *Nam per eum condita sunt omnia tum quæ in cælis sunt, tum quæ in terra, visibilia & invisibilia, siue Throni sint, siue Dominationes, siue Principatus, aut Potestates, Omnia per eum & in eum condita sunt.* Hic Angelos intelligi nemo sanus negabit.

A. *Da itidem Rationes.*

B. *Palmares hæc sunt :* 1° Quia *Filii Dei* appellantur, eique applausisse, cum jaceret terræ Fundamenta. *Job. 38, 6, 7.*

A. *Quid inde colligitur ?*

B. 1° Cum Angeli *Filiorum Dei* nomine in-

insigniantur, neque tamen citra absurditatem Filii tot *unigeniti* (sicut Christus) appellari possint, eo minores esse, & consequenter esse *Filios per Creationem*. 2°. Angelos inter creaturarum primas imo & præcipuas fuisse conditos.

A. *Quam habes aliam Rationem?*

B. Jubentur omnes Angeli Christum ^a adorare, etiam cum forma servi descendit in mundum hunc inferiorem; proinde non esse Christo conferendos, utpote meras creaturas. ^a *Heb.* 1, 6.

A. *Quando autem conditus est Mundus?*

B. *Initio* temporis proprio, *Gen.* 1. Non autem initio illo *æternitatis* improprio, uti Christus existit, *Jo.* 1, 1. quippe quia Deus erat. *ibid.*

A. *An ergo Mundus non erat, aut saltem esse potuit, coæternus ipsi Deo?*

B. Non fuisse altum clamat Scriptura, ubi dicit *verbo & manu Dei* conditum, uti rem ab ipso Creatore diversam, proinde non ei coæternam; nullus enim effectus per transmutationem, qualis est mundus, potest esse causæ suæ coævus: mundum autem statuere effectum per *Emanationem* (quanquam & sic natura posterior esset) est facere Deum, aut (quod idem est) Proprietatem aliquam Divinam, quod maxime esset impium, & ab omni ratione alienissimum. Hinc etiam evincitur, quod non potuit ipsi Deo coæternus existere.

A. *Sec*

A. *Sec*
ulla ma
em ipsu

B. *Ce*
i impos
nihil faci
endente
quicquid
non) Cr
nihil ef
dementia

A. *Vi*
Mosaïca
Terraque
ex nihilo
Creationi
at Hom

B. *Id*
ro Creat
ens dici
is, ut il
dictæ æqu
naturali
species &
rorfus e
quam po

A. *Qu*
B. *10*
nitatis,
ia. *Psalm*
am form

A. *Sed quomodo potuit mundus creari ex nulla materia, sive ex nulla re extra Creatorem ipsum præexistente?*

B. Certe hoc finitis creaturæ viribus fieri impossibile concedimus, quæ ex nihilo nihil facit. Sed Deum Omnipotentem, Independentem, & soli sibi Sufficientem (ut agat quicquid velit, seu materia adhibita, seu non) Creaturæ ulna metiri (quæ ad ipsum nihil est, & minus nihilo) non rationis, sed clementiæ est. ^a *Is. 40, 17.*

A. *Videtur tamen ex historia Creationis Mosaïca sensibili nulla præter Lucem Cæli, Terræque molem (rudem adhuc & informem) ex nihilo fabricata; certe quicquid de reliqua Creationis parte sublunari statuendum, constat Hominem ex Terræ pulvere (quoad corpus) constitutum.*

B. Id quidem negari non debet: ista vero Creatio impropria, secunda, & æquiva-
lens dici consuevit, non propria & formali, ut illa prior; Creationi tamen proprie dictæ æquivalet, quoniam sine virtute supernaturali & omnipotente in tales corporum species & formas plane ^a admirandas inepta rorsus esset materia, quæ compaginari unquam potuit. ^a *Psal. 132, 14, 15, 16.*

A. *Quid hinc discit Fides?*

B. 1°. In admirationem rapi potentiae, bonitatis, & sapientiæ, qua condita sunt omnia. *Psal. 104, 24, 25. Apoc. 4, 11.* 2°. Vi-
am formare totam in ^a cultum, obsequium,

Q

&

& amorem Dei, in eoque ^b spem omnem ponere. ^a Jer. 5, 22. ^b Is. 40, 28, 31.

ART. II. Et in Jesum Christum, &c.

A. Unde *Θεωδεωτης* inditum nomen Jesu

B. Jubente Deo per Angelum antequam nasceretur, addita meritissima nominis ratione; ^a Ipse enim servabit populum suum. Quippe *Jesus*, sive *Jehoshua*, Hebraïce idem sonat, quod *Salvator* Latine. ^a Mat. 1, 21. Luc. 1, 31.

A. An itaque *Jesus* ei nomen proprium & personale fuit, quale Circumcisionis tempore infantibus inditum solitum?

B. Sane: sicut & *Christus*, sive *Messias* Hebraïce nomen Officii, quod *unctum* notat, ratione muneris, & Regii, & Sacerdotalis, & Prophetici, quibus etiam singulis examullis præstandis *unctionem* à Spiritu accepit sine modo. Is. 61, 1. collat. cum Jo. 3, 34.

Valde placet ariolatio doctissimi * Pier-

* In Symb. fol. 96. lgc. *soni* (cui etiam adstipulantur

Fagius, Bonfrerius, & alii) de mutato à *Mose* nomine *Oseæ* filii *Nun* in *Jehoshuam*, sive *Jesum*: Num. 13, 16. (alii 17.) quod scilicet haud sine magno & singulari mysterio factum fuerit, cum eum *Jesu* nostri Typum luculentissimum fuisse constet; ut qui populum suum in Terræ promissæ possessionem quietam, debellatis & deletis circumquaque hostibus, intro-

duxit.

duxit. Licet enim Hebræis familiare sit, Heamanticum in formatione nominum Propriorum præponere (seu ornatus, seu animi causa) quo tamen consilio mutationem istam *Moses* faceret, nisi *μυστηριώδης* haud expeditus est conjecturæ locus; præcipue cum nulla alias sit in sensu variatio (idem enim & *יהוה* & *יהוהו* sonant) itaque non ibi nudæ Heamanticæ munus exercet, sed vice fungitur magni Tetragrammati (cujus est litera prima,) sicque *Salvatorem Domini* (i. e. à Domino constitutum vel per Dominum) notat. Dominus autem ille noster est *Jehoshua*, sive *Jesus*, omnigenæ salutis Dux invictus & Fons perennis. Sed videtis Auctores supra laudatos, præcipue vero Reverendum *Pierfonum*.

B. Num *Christus noster ille idem est Messias*, qui promissus est Patribus jam inde à primo lapsu, quemque tot venturum denunciant Prophetæ? ^a *Gen. 3, 15.* & *12, 3.* collat. cum. *Gal 3, 16.* *Gen. 49, 10.* *Deut. 10, 15.* collat. cum. *Act. 3, 22.* *Is. 9, 6.* *Dan. 6, 24,* &c. cum innumeris fere aliis.

B. Hoc Promissionum simul & Prædicti-
um indubitata adimpletio satis superque demonstrat; quicquid pro vetere ingenii cervicacia, iustoque simul Dei Judicio occaecata obstrepat blasphema Judæorum coluvies.

A. Quibus præcipue mediis miserorum Hominum nuncionum revinci hoc poterit insania?

Q 2

B. Lu.

B. Luculentissimis veteris Instrumenti
Tessimoniis, cujusmodi ea omnia sunt, quæ
ante ^a subversam, & ab imis radicibus evul-
sam, eorum Politiam, (quomodo nunc cer-
nitur, atque ab excidio urbis usque & Tem-
pli universo orbi notissimum fuit) ventu-
rum prænunciant Messiam; eaque insuper
quæ gloriam pollicentur multo majorem
• *Templo* ^b secundo quam primo, cum hoc ta-
men omnibus omnino nominibus multo effect-
illo ^c augustius, uno hoc excepto, quod illud
Christus Dominus *Gentium desiderium* præ-
sentia sua, dictis, factisque divinissimis or-
naverit, aliamque frustra est qui rationem
vel unam expiscari velit. ^a *Gen.* 49, 10.
^b *Hagg.* 2, 7. ^c *Hagg.* 2, 3.

A. Sed dato quod Messias de facto venerit,
unde liquet Jesum Christum illum esse ipsum
revera Messiam?

B. Ex eo quod omnes de Messia Prophe-
tiæ (ad minimas usque circumstantias) in
illo uno complementum acceperint, quod
bina Fœderis Instrumenta invicem conse-
renti facile constabit. Nos brevitati stude-
mus. Qui plura volet, consulat Reverendis-
simum *Pier sonum*, in *Symb. Art.* 2. qui hæc
omnia non minori quidem eruditione quam
copia & diligentia pertexuit.

A. Quid hinc Fides efficit, quod Jesus noster
sit Christus?

B. Totum quodammodo Religionis Chri-
stianæ: nisi enim *unctus*, i. e. à Patre con-
stitutus

stitutus
fitemur
Fides,
fere su
Salvato
stitutus

Um

De
ante d
& Offic
c. 3. &
A. C
noster?

B. I
ti, (a
in secu
& De
10. Ge
est in C
20. Spe
five a p
quo tu
2 Cor.

A. 9
boli) de
B. F
minum
ri nost
à potes
pretios

stitutus esset ad singula, quæ illius esse profiteremur, obeunda munia, vana esset omnis Fides, vana Evangelii prædicatio, cujus fere summa est Jesum esse ^a Christum, *i. e. Salvatorem à Deo Patre ordinatum & constitutum.* ^a *Mat. 16, 16, 17. 1 Jo. 5, 1.*

Unigenitum Filium ejus, Dominum nostrum.

De Filio Unigenito respice quæ paulo ante dicta sunt de Patre; deque Persona, & Officiis Christi Mediatoris, *vide Enchirid. c. 3. & 8.*

A. *Cur dicitur Jesus in Symbolo Dominus noster?*

B. Non tantum ratione Dominii *absoluti*, (^a qua est super omnia Deus benedictus in secula, ^a *Rom. 9, 5.*) sed Jure *Oeconomico* & *Delegato*, ut Mediator: eoque duplici.
1° Generali, quo omnis ei potestas tradita est in Cœlo & Terra. *Mat. 28, 28. Jo. 5, 27.*
2° Speciali: idque est, 1° Jus acquisitionis, sive ^a pretii, quo nos redemit; 2° Jus ^b belli, quo subegit. ^a *1 Cor. 6, 20.* ^b *Rom. 5, 10. 2 Cor. 10, 4. Col. 2, 15.*

A. *Quid itaque credimus (ex mente Symboli) de Jesu Christo Domino nostro?*

B. Eum scilicet Deum esse verum, Dominumque omnium, sed ratione peculiaris *nostrum*, id est, *Credientium*; qui solus à potestate tenebrarum, mortis, & Diaboli, pretioso suo sanguine, & victrice manu redemit,

demit, ^a nostri curam semper agit, ^b quosque captivos plusquam victores & Reges fecit, per quem ^c unum sperando omnis salus, cui demum uni ^d vivere & mori debemus. ^a Jo. 14, 18. *Heb.* 13, 5. ^b *Apoc.* 5, 1. *Rom.* 8, 37. ^c *Rom.* 8, 32. ^d *Rom.* 14, 8.

ART. III. *Qui Conceptus est ex Spiritu Sancto, &c.*

A. Cur conceptus est Christus ex Spiritu Sancto, non autem ab Homine per generationem naturalem?

B. Quoniam erat ipse Sanctissimus, Agnusque sine macula futurus, qui tolleret peccata Mundi. Luc. 1, 35.

A. At quamvis ^a animus proprie quoad naturam esset humanam, ^a quomodo potest esse mundus qui nascitur ex muliere? ^a Job. 25, 4.

B. Per Sanctificationem uteri Virginis supernaturalem plane & mirificam, quæ ob umbrationis vocabulo notatur. Luc. 1, 35.

A. Quomodo conceptus est Christus ex Spiritu Sancto?

*B. Non per communicationem *Essentia* divinæ (qua Filius Dei nunquam caruit,) non per *Creationem* alicujus novæ Substantiæ à ^a semine Virginis diversæ; sed ejusdem *sanctificatione* simul ac *præparatione* in utero, modo prorsus ineffabili, ut inde prodiret Christus Homo, non ^b exuendo quod ante fuit, sed induendo quod non. ^a *Gal.* 4, 4. ^b *Rom.* 9, 5. *Jo.* 1, 14.*

A. Num

A. Num itaque Christus verus erat Homo,
vero corpore animaque humana præditus ?

B. Omnino, quod ubique clamat Scri-
ptura : 'Ejusdem plane * carnis & sanguinis
nobiscum particeps, esuriens, sitiens, e-
dens, bibens, dormiens, lachrymans, sudans,
manu palpabilis uti nos, & demum in ea-
dem carne multa à sanguinariis contribuli-
bus indigna & horrenda ad mortem usque
perpeffus. * Heb. 2, 14.

A. Hæc quidem carne indutum probant,
quid habes de Anima ?

B. Testem Ipsum (omni cavillo majorem)
in agone isto Animæ mirabili, Mat. 26, 28.
Nec potuit sane Filius Hominis dici, si hu-
manum haberet nihil præter corpus, nec * in
sapientia crescere (cujus non est capax sub-
jectum moles corporea) imo nec dolores
sentire, quos sensit tamen acerbissimos : &
multa insuper, ex isto Hæreticorum delirio
tampridem exploso, præter jam prolata na-
ceretur absurdorum seges. * Luc. 2, 52.

A. Manserunt igitur in Christo suæ cuique
naturæ proprietates illæ, distinctæ, & in-
converſæ ?

B. Prorsus : idque in una & eadem per-
sona Θεωσώπῳ suffragante passim Scriptura
& Symbolo Athanasiano.

A. Qua autem ratione hoc probatur ?

B. Ex eo, quod si esset ulla naturarum aut
confusio, aut absorptio, Christus nec Deus
esset, nec Homo, sed medium nescio quid ex
utroque

utroque conflatum; uti mistum neque hoc est elementum, neque illud, unde contemperatur. Quod autem ad naturarum *conversionem* attinet, ea tot & tantis scatet absurditatibus, ut recensere pigeat. Videtis Doctiss. *Pierfonum* in Art. 3.

A. *Quid ex incarnato Christo discimus?*

B. 1° Stupendum mirari Gratiae Divinae & Amoris Christi mysterium. His enim uenice stimulis incitatus Servator Mundi, quam *minime latrocinium duxerat equum Deo*, formam Hominis, imo & *servi* non respuit, quo peccatores Deo reconciliaret. *Heb. 10. à v. 5. ad v. 10. Gal. 4, 4, 5.* 2° Hinc quoque Justitiae Divinae speculum nobis insigne proponitur, quæ nullum nisi ex Christo carne induto voluit accipere placamentum: hinc & ira Dei adversus peccatum, una cum peccatoris miseria luculentissime ostenditur. *Heb. 9, 22. & c. 10, 4.* 3° Cum unio illa personalis & hypostatica in Christo cum natura Divina ad tantum honoris fastigium evexerit Humanam, memores esse oportet Christianos, ne quid humile aut sordidum, aut natura sua usque adeo exaltata quidvis indignum faciant. *1 Cor. 6, 15, 20. Eph. 5, 30.*

Natus ex Maria Virgine.

A. *Unde constat Mariam, quando Christum peperit, fuisse Virginem?*

B. Ex

B. E.
præ cete

Virgo con

A. Al

(que Vi

re, quam

la valere

care.

B. V.

mirum,

nullibi

Scriptu

(scorto c

nino m

intactu

necessit

constab

A. S

quam

vocem e

B. I

Achaze

quod fi

la, int

haud r

erat in

etas m

nihil e

novi.

A. M

modar

B.

des. I

B. Ex virgine nasciturum Christum illa præ ceteris docet Prophetia, Is. 7, 14. Ecce Virgo concipiet, &c.

A. At constanter volunt Judæi, vocem עלמה (quæ Virgo redditur) non tam statum notare, quam ætatem, idemque quod Adolescentula valere, & בחורה proprie virginem significare.

B. Volunt sane, sed odio Jesu Messia; nec mirum, cum hic locus tantopere pungat, nullibi enim alio significato reperitur in Scriptura: nam ut עלמה Prov. 30, 19, de scorta cum eis interpretemur, aut de ulla omnino muliere, nisi cujus pudor Virginalis intactus adhuc & illibatus est, nulla cogit necessitas, uti Textum ipsum inspicienti constabit.

A. Sed hoc Judæorum protervia dato (nuncquam concedendo) poteritne aliunde constare, vocem eo loci virginem ex necessitate indicare?

B. Facillime: nam Virginem parituram Achazo prædicitur^a signi vice, sive miraculi; quod si de nupta quavis, licet Adolescentula, intelligendum esset: miraculum utique haud magnum sonaret. Adde quod Hebræis erat in more positum, quam cito pateretur ætas matrimonia contrahere; proinde hic nihil ex illorum glossmate aut miraculi aut novi. ^a Is. 7, 11, 14.

*A. Nulli itaque nisi Mariæ χειρὸς accom-
modari potest ista Prophetia?*

B. Certe nulli, si historiæ Evangelicæ fides. Mat. 1. Luc. 1.

A. An

A. *An vero parturientium more naturali
& ordinario Filium enixa est virgo?*

B. Sane: aperto scilicet utero (invitiis Pontificiis) ni illis malimus veritatis osoribus, quam Spiritui Sancto aurem præbere.
Luc. 2, 22, 23.

A. *Quid de perpetua Mariæ Virginitate censendum?*

B. Esse pie credibilem, utpote Traditioni Catholicæ consentaneam, nec matre Christi indignam. Cum vero ne apicem fane unum eo pertinentem reliquit nobis sacra pagina, cumque tanti non interesse Religionis videatur, de ea silendum potius judicarem, quam inutilibus liticulis Ecclesiæ pacem turbari.

Ἀντιπαρθεσία istam Mariæ tanti jam olim fecit Ecclesia, ut contra sentientes Hæreticis accensuerit, quorum Fundator & Antesignanus erat *Helvidius* sub *Theodosio seniore* seculo quarto circa medium. Ejus autem Discipuli *Helvidiani*, *Antidico* Maritæ (*Baronio* Marianitæ) sive *Antimaritæ*; quibus ex adverso statim emerfere *Collyridiani*, B. Virgini κομμοειδᾶ sive libum immolare soliti, honoris divini specie, qui fortasse Hæreticorum nigro adjudicari multo magis quam priores isti merebantur. De hac autem Mariæ perpetua virginitate vide si libet quæ libro singulari scripsit ὁ πᾶν *Daillens*.

A. *Quid tibi de Virginis immaculata conceptione videtur?*

B. Ab-

B. Absurdum esse Scholasticorum aliquot inventum, à mancipiis Papalibus Jesuitis eo, quo solent omnia sua agere, zelo (seu furore verius) expolitum; cæterum nulla scripturarum Auctoritate, nullo veteris Ecclesiæ, aut vel unius Doctoris antiqui suffragio munitum, ne *Bernardo* quidem excepto (qui inter patrum novissimos censetur,) nulla deum ratione nixum, quin contra cum universis bellum gerens animosissimum.

A. *Quibus adversatur Scripturis?*

B. Plane innumeris: quæ docent, ^aomnes & singulos in uno peccasse, nemine præter *ἀνθρώπων* excepto; ^bmundum ex immundo prodire non posse; ^cquod ex Carne genitum est, Carnem (sive rem corruptam) esse: quin ipsa *B. Virgo* ^din Hymno Deum agnoscit servatorem suum. ^a*Ro.* 5, 12. ^b*Job.* 14, 4, *Jo.* 3, 6. ^d*Luc.* 1, 47.

A. Sed mirum est, eos qui ex *Bulla* ^aPontificia nullam debent evulgare doctrinam, nisi quæ Patrum communi stabilitur consensu, qui- que toties adversus Reformatos Patrum cre- ant Auctoritatem, Patribus ipsis nuncium remittere, iisque tanta sententiarum conspira- tione ab altera parte stantibus. ^a*Pii* 5^{ti}.

B. Mirum certe videatur, iis potissimum, qui frontem, ingenium, & technas illorum pondum plene explorarunt. Sed hoc illis so- lenne est, qui Patres & omnia pili faciunt, ubi causæ suæ minus inserviunt.

‘Audia.

' Audiatur *Dominicus Bannes* part. 1. q. 1.
 ' *Art. 8. Dub. 5, 9. arguitur.* 20. Communis
 ' inquit, Sanctorum est consensus B. Virginem
 ' in originali peccato fuisse conceptam, quo-
 ' rum nomina videre licet in *Cajetano*, opus
 ' de conceptione; specialiter apud magistrum
 ' *Vandellum* qui de hac re edidit longissimum
 ' tractatum, & tamen opposita sententia (ad-
 ' verte) non solum probabilis, sed & valde
 ' pia existimatur in Ecclesia. *Hæc ille.* Idem
 ' plane *Turrecremata de Consecr. dist. 4.* Fir-
 ' missime. n. 11. *Cortesius in Sent. lib.* quem
 ' *Julio* papæ nuncupavit, *Vincentium* quen-
 ' dam testes attulisse refert 260 adversus
 ' Conceptionem immaculatam facientes.
 ' Quin *Turrecremata* se asserit 300 tales in
 ' numero habere. *Bonaventura*, quem *Tur-*
 ' *recremata* Doctorem gloriosum vocat, vul-
 ' go Seraphicus. l. 3. dist. 3. qu. 2. in con-
 ' clusione tum *Securiorem* tum *Rationabili-*
 ' *rem* adversam pronuntiat sententiam. *Se-*
 ' *curior*, inquit, quia magis consonat fidei, pie-
 ' tati, & sanctorum Auctoritati. Et mox: com-
 ' muniter sancti cum de materia illa loquun-
 ' tur, Christum solum excipiunt ab ista gene-
 ' ralitate, qua dicitur, *omnes peccaverunt in A-*
 ' *dam.* Nullus autem (adjungit) invenitur di-
 ' xisse de his quos audivimus auribus nostris,
 ' Virginem *Mariam* à peccato Originali fuisse
 ' immunem. Cui etiam fere continuo
 ' subnectit, etsi mater habenda sit in reve-
 ' rentia, &c. nullatenus ab hac generalitate
 ' ex-

exclud
 amplia
 illo Ma
 lium e
 utpote
 nomine
 D. Bern
 concep
 somnio
 nicos
 gasticis
 quenti
 que or
 nican
 exagita
 Franci
 probabi
 dum (u
 a se aff
 ginem
 mum f
 quæ ob
 Deus n
 vel Au
 detur
 tribuer
 io. C
 tanti e
 ut Dui
 omnes
 minor
 Domin

excludenda est, ne, dum Matris excellentia
ampliatur, Filii gloria minuatur; & sic in
illo Mater provocetur, quæ magis vult Fi-
lium extolli & honorari quam seipsam,
utpote Creatorem creatura. Verba ab illo
nomine sane aurea: constat quidem, ante
D. Bernardi seculum sub An. 1136. de tali
conceptione nihil auditum; cui tamen ille
somnia vehementer restitit adversus Cano-
nicos *Lugdunenses*, qui illud officiis Eccle-
siasticis omnium primi obtruserant: se-
quenti seculo Doctores *Scholastici* utrius-
que ordinis tam *Franciscani* quam *Domi-
nicani* turpissimum errorem junctis viribus
exagitarunt. An. 1300. J. Scotus, & ipse
Franciscanus, 1° ut *possibilem*, dein ut
probabilem disseminavit, sed trepide admo-
dum (ut videtur.) Cum enim tribus modis
a se assignatis statuisset potuisse Deum *Vir-
ginem* immaculatam conservasse, huc de-
mum fluctuat: quod autem horum trium,
quæ ostensa sunt esse possible, factum sit,
Deus novit; si autem Auctoritati Ecclesiæ,
vel Auctoritati Scripturæ *non repugnat*, vi-
detur probabile, quod excellentius est at-
tribuere *Mariæ*. In 3. Sent. dist. 3. q. 1. q.
10. O Subtilitatem Doctoris! Utcunque
tanti eo tempore nominis celebritas effecit
ut Ducem jam inde sequerentur *Scotum*
omnes fere *Franciscani*, reluctantibus haud
minore vehementia sub *Thomæ* auspiciis
Dominicanis: mox tamen in *Concilio Basili-*

vicit *Francisci* Cocullus, tandemque *Sixtus*
 4us (*Franciscanus*) sua multum Auctoritate
 dementiam istam adjuvit, conceptioni *Festum*
 ab eo peculiari consecrato. Seculo supe-
 riore sub *Paulo* V^o & *Gregorio* XV° res magis
 incaluit, eo usque ut solenni legatione ad
 utrosque per *Ant. à Trejo* Episc. Carthag.
Philippus 4us Hisp. Rex vehementer urgeret
 ut finem imponerent Controversiæ quæ
 Ecclesiæ paci insensa videbatur. Nihil ta-
 men aut hic aut ille aliud quam publica
 altercationes & rixas prohibuit. De qua
 legatione, & re tota, vide lib. à *Waddingo*
 de legatione ista conscriptum in 4°. Res
 tandem ad Synodulum Oecumen. *Trident.*
 rediit; quæ, vafre admodum de consilio
 Pontificis ardenti Prunæ manum minime
 admovendam censens, nihil definiisse vide-
 tur, nisi ut *Sixti* Bulla illibata servetur
Seß. 5. ad fin. Hanc visum est Lectori (si
 quis forte minus intelligeret) rationem His-
 toricam paucis attexere.

A. Quid autem de aliis istis Virgini collatis
 Honoribus statuendum, quibus eam Christo ipsi
 supparem, si non superiorem faciant, Temples
 dedicantes, Vota nuncupantes multo ei plura
 quam Filio unigenito Dei; (a) matrem eam
 gratiæ & misericordiæ, mediatricem inter De-
 um & hominem, Reginam cæli, Deamque ap-
 pellantes, ut imperet Redemptori supplican-
 tes, omnia fere de Deo & Christo in (b) Psal-

(a) Vide Bonavent. in Opusc. de Corona B. Virg.

(b) Vide Psalterium B. Virg. inter Bonavent. Opusc. quod etiam
 Exanini suo intexuit Chemnitius.

nis dicta ei (scilicet) accommodantes, uti ex
 illorum Missalibus, Bréviariis, Rosariis, Ho-
 rariis, Psalteriis, orbi universo satis superque
 notum.

B. Ista quidem omnia Blasphemiam sapi-
 unt apertissimam, non pietatem Christia-
 nam. Huc autem Deus eos merito tradidit,
 ut alii mendacia cudant, alii credant, qui
 non obtemperant veritati. 2 *Thef.* 2, 11, 12.
 Verum 1° dicimus, pudere Beatissimam *Vir-*
ginem ejusmodi Honorum, (modo quales
 sunt agnoscat) & toto pectore detestandas
 execrari blasphemias. 2° Christus ipse, dum
 in vivis uterque esset, quamvis parentibus
 honorigerus, certo prævidens hanc insaniam,
 utque omnem ei occasionem præriperet, ta-
 lem nullibi honorem Matri exhibuit, usque
 adeo, ut sæpius ab eo compellata, ne semel
 quidem Matrem appellaverit, nedum *Matrem*
Gratiæ, Reginam Cæli, &c. imo interdum
 furius ad speciem alloquitur, *Luc.* 2, 48, 49.
Mat. 11, 48, &c. *Jo.* 2, 4. *Jo.* 19, 26. 3°.
 Nullam talem habere jurisdictionem in Cælis
 B. *Virginem* vel ulla Scripturæ umbra indi-
 cat, aut à Parasitis ullis collatam sustiner.
 Truitur quidem illa per Filium Redemptorem
 cælesti Beatitudine, exsultans & gratabun-
 da; sed ut *Domino* suo unico coronam aut
 bripiat, aut cum eo communem poscat, tam
 putidi hoc sacrilegii in sanctissimam ejus
 mentem nunquam venire potuit.

A. Quo itaque fundamento nituntur boni viri in crassa ista *περὶ θεολογίας*?

B. Eodem, quo alii solent *Enthusiastæ* (Pontificiorum^a fratres Fraterrimi,) suis scilicet ipsorum *Somniis, Visionibus, Revelationibus*, & id genus nugacibus imposturis quibus non in hoc modo, sed aliis plerisque Religionis suæ Articulis & fallunt & falluntur ipsi. ^a *vid. Stillingfleetum, Tract. de Idololatria, Fanaticismo, & dissidiis Eccles. Rom. c. 4.*

A. Quid demum habes de B. Virgine, Corpore simul & Anima in Cælum recepta?

B. Aniles fabulas, & superstitiones Pontificias, præterea nihil. 'Mirum est quam in hoc argumento se frustra vexarit *Analysta Cardinalis*, ita ut nesciat ubi pedem figat, nisi in illo Ecclesiæ suæ Traditionum palpitante luto. Quod enim stipendiariorum præsto adsint *Scholastici* (homines nudius tertiani) parum refert: novimus enim illorum ingenia. Patres quod jactat Græci & Latinos, paucos admodum vel hujus generis vel illius laudat. Ex Græcis quidem *Eusebium & Damascenum*; illum in Chronico, his citat verbis, *Maria Virgo Christi mater ad Filium in Cælum assumpta, ut Quidam fuisse sibi revelatam scribunt*. Adverte, Lector, quod hoc *Baronianus Eusebius* non sua fide dicit, sed *quidam*; inquit, (nullo hætenus noti, neque unquam noscendi nomine) non *traditum*, sed *revelatum*.

tum scribunt: nonne hoc aperte Fanaticismum Romanum olet? sed fucum, quo tota meretrix ista Pontificia incrustatur, hoc loco facile deterfit (mihi semper amicissimus, atque omni officiorum genere colendus) Cl. BARLOVIUS noster, Coll. Reginæ Præpositus, locum omnino spurium ostendens, neque in Græca *Scaligeri* Editione, neque in Latina *Amb. Nicræi*; quin & *Pontacum* in notis ad Editionem suam *Burdigalæ* editis An. 1604, delendum pronuntiare. Videsis (si vacat bonas horas perdere) quæ scripsit idem *Baronius* in Martyrologio suo, ex jussu *Gregorii* Pontificis XIII. edito, in diem *Augusti* 15. qui solet *Assumptioni* isti nugatoriæ dicari; in quo nihil fere habet, nisi quod in *Annalibus*. Neque tamen prætereundum est quod in Martyrologio *Usuardi*, quo usa est Ecclesia Romana, uti docet Inscriptio, non *assumptio* legitur, sed *Dormitio* B. V. M. quæ multum sane distant. Sed ad *Baronium* revertimur; proxime ab eo citatur *Damasenus*, seculi octavi Scriptor, cujus quanti esse debeat Auctoritas, ab ipso aliunde discamus *Baronio*, ubi eum non *levem* modo, sed *futilem, vanum, & mendaciorum plenissimum* aliquando Scriptorem esse pronuntiat. Euge præclarum Fidei Romanæ Testem! *Nicephorus* quoque *Calistus* adducitur, quamquam inter Patres seculi nimirum decimi quarti Scriptor; idemque, mitissimo etiam

* *Casaubono* Judice, *vanissimus, futilissimus*
 * *fabulosissimus, &c.* mox, ² *cui ipse Baronius*
 * *quoties animum intendit, fidem omnem abro-*
 * *gat.* Nonne risum meretur ornare quen-
 * quam Testes suos talibus Elogiis? Ex La-
 * tinis habemus præter *Bedam*, qui sub finem
 * seculi septimi floruit, *Gregorii Sacramenta-*
 * *rium*; quem *Librum* me fateor nondum vi-
 * disse, neque exstat eo nomine in operum
 * suorum Catalogo quem præ manibus ha-
 * beo: exstat tamen alicubi, uti vir *Cl.* ante
 * memoratus mihi retulit. *Gregorius* quidem
 * Pontifex fuit minime malus, sed neque
 * inter optimos numerandus, & ab eo semper
 * pejores: vixit utcunq; 600 annis & amplius
 * post natum Christum, neque ante eum
 * quisquam (si Ille tamen) de hac *B. Vir-*
 * *ginis Assumptione* certæ Auctor Fidei quic-
 * quam retulit, quod ex antedictis constare
 * arbitror. Judicent fermento Pontificio non
 * inquinati; præsertim *Baronio*, Causæ Pon-
 * tificiæ & juratissimo & diligentissimo om-
 * nium Patrono, nihil aliud habente quod
 * dicat. ² *Exercit. I. ad Baron. c. 12.*

Passus.

A. Cum toti Evangelio renunciaret necess-
est, quicumque Christum multa in carne in-
digna ad mortem usque perpeßum neget; qua-
nam tamen huc recta collimarunt Instrumenti
veteris Prophetiæ?

B. Christum

B. Christum habemus ipsum omni maiorem exceptione Testem; Prophetas omnes de ipso, speciatim quoque de *Pasuro* locutos esse. *Luc.* 24, 25, 26, 27. & c. 18, 31.

A. *Cedo aliquot ex istis Prophetis?*

B. De hoc apertissime agitur toto *Isajæ* cap. 53. quod ad alium quemvis accommodare nimis Judaicum est, certe in ullo homine Christiano vix satis consultum.

A. *Multa tamen in Scripturis dicta sensu mystico & sublimiore Christum respiciunt; quæ p̄tōs & sensu literali ad alios quoque pertinere constat, uti ex Mat. 2, 15, 23. & alibi sapius.*

B. Verissime: sed mortalium nemo istius *Prophetiæ* vel quoad literam sustinendæ sublimitati par est. Nemo iræ Divinæ adversus peccatores *onus* ^a *pertulit* præter Filium unigenitum Dei, nullius *vibicibus* sanati sunt, nullius *cognitione* salutifera ^b *Justificari* queunt, nisi unius Christi. ^a *Is.* 53, 4, 5, 6. ^b *v.* 15.

A. *Et si post hoc clarissimum Prophetæ Evangelici testimonium novis videtur nihil opus esse, proferatur tamen si habes aliud.*

B. Exstat luculentissimum, *Don.* 9, 26. ubi de tollendo ob aliorum delicta Messia (nominatim) Prophetæ loquitur missus è cœlo Angelus.

A. *Sed de temporum supputatione dissentiant Interpretes.*

B. Haud

B. Haud magna est discrepantia ; si-
Terminum à quo, siue ad quem respicias, pa-
lam est de Messia solo in Carne jampridem
manifestato intelligi oportere. Vide quæ
(inter tot alios) de hoc Argumento diligen-
ter & docte scripsit *Conrad. Pawellus* in
Consilio suo Chronologico, scopulo (uti vo-
cat) decimo, qui initium Hebdomadum figit
in anno 20. *Artaxerxis Longimani*, & fi-
nem in *Cruce Christi*.

A. Num etiam Typi isti de ^a Bestiis indies
immolatis, ^b Agno potissimum Paschali. ^c Ser-
pente æneo, aliisque id genus, eo respexerunt?

B. Plane, uti N. Testamenti passim testatur
Scriptura. ^a *Heb. 10. ad v. 15.* ^b *1 Cor. 5, 7.*
^c *Jo. 3, 14.*

A. Hanc autem Passionem sustinuisse Chri-
stum in humana tantum natura intelligis?

B. Omnino, ut in *Subiecto proprio*, quan-
quam sustinendi vim accepit victricem à di-
vina. *1 Pet. 3, 18.*

A. Sed num in corpore tantum, an in animo
quoque?

B. Imo & omnium gravissimos (supra
quam verbis dici possit humanis) angores ex-
pertus est in anima, sed sine peccato. *Mat.*
26, 37, 38. Et *cap. 27, 46.* *Mar. 14, 33.* Nec
certe Christo dignum erat ad mortem duntaxat
corporalem, etsi acerbissimam, usque ad
deo expavescere (quam etiam malefici inter-
dum tanta animi præsencia excipiunt) nisi
ex ira Dei in peccata, quæ sustinuit Vica-
rius,

ius, aculeatam, quæ sanctissimam ejus animam plagis & verberibus istis mirum in modum lacinavit.

A. Unde hæc omnia perpeßus est Salvator mundi?

B. Ex æterno illo inter Patrem eumque unito ^a consilio, simul & pacto; utque ita miseris peccatoribus infinitæ tum justitiæ tum misericordiæ ^b amplexibus via sternetur, sicque ^c mediator qua talis una cum populo suo (Fidelibus universis) transiret in Gloriam. ^a Act. 4, 27, 28. Heb. 10, 5, 6, 7. ^b Psal. 85, 10. Is. 53, 11. ^c Luc. 24, 26. ^d Eph. 2, 6. Jo. 17, 19, 26.

A. Quid hinc discunt Fideles?

B. In primis pio de peccatis dolore discrucari, ut quæ *Dominum vitæ* magis quam cruentæ Judæorum manus occiderint. Is. 53, 5. 2° Christum ut *fidelem & misericordem* Sacerdotem, quique *Sensum* habet infirmitatis nostræ, constanter intueri, maxime cum peccatorum eos premit & mordet sensus. Heb. 4, 15, 16. 3° Patientiam & fortitudinem in hac vitæ palæstra & stadio ad finem usque exercere, contemplantes Christum. Heb. 12, 2. 4° Omnem ei amorem & obsequium ad vitæ finem persolvere; nec illius gratia acerbissima quæque, imo nec mortem ipsam refugere. 1 Cor. 6, 20. Act. 21, 13.

Sub

Sub Pontio Pilato.

A. *Quid hominis erat iste P. Pilatus?*

B. *Præses* seu potius ^a *Procurator* Judææ, sub Imperatore ^b *Tiberio*, cui etiam tunc temporis jus Gladii indultum, à Judæis ipsis, *Archelao* Viennam relegato, ^c sublatum. ^a Ita *Tacitus* appellat, *Annal.* 15. ^b *Luc.* 3, 1. ^c *Jn.* 18, 31.

‘Falluntur indubie, qui Judæis volunt hoc tempore Capitalia remansisse Judicia, eaque tantum ob solennitatem Parasceves eo die repudiata, quasi vetita in Festo legis Mosaica: cum potius rebus minutioribus Reip. (seu malis Ecclesiæ) suæ gradu aliquo præessent. Quamvis enim nonnullos è medio sustulisse, etiam præeunte aliquoties Synedrii sententia, Historiæ illorum testantur, id tamen (ingenito illis) impetu populari factum constat potius quam ulla auctoritate legitima. Politicis interim rationibus ducti connivebant interdum Præsides.

A. *Quorsum ista de Procuratore Pilato adjuncta est in Symbolo circumstantia.*

B. Permagis refert: idque 1°. Ut de tempore saltem constaret mortis, quod Judæi tristic suis implexum reddere conantur, quo totius Historiæ (modo id possint *aut tunc tæpeant*) debilitetur Fides. ‘Mirum est quod prodidit *Irenæus*, l. 2. c. 39. Seniores videlicet Asiæ omnes ex ore B. Joannis (cujus discipuli

puli fu-
rum, e-
narium
que Sc-
logia,
scilicet
que So-
morte
Histor
rapit,
hamo g
tur Ju-
Oc.
lius ag
convin-
entes,
ex leg
nondun
etate
fost. p
ætatis
etfi fa-
(ita en-
brarii)
plariu
fortass
gui in
aut ab
intelle
servor
qui Ch
& æta

puli fuerant) & aliorum quoque Apostolorum, ei retulisse Salvatorem fere *quinguenarium* prædicasse Evangelium: quod neque *Scripturæ* patitur, neque *Pilati* Chronologia, qui haud multis post annis, ineunte scilicet *Cæsi* Imperio, sibi displicens, suæque Sortis impatiens, propria sibi manu mortem conscivit, uti testatur *Eusebius* in *Historia*. Imo c. 40. Judæos ad se testes rapit, ex Jo. 8, 57. ubi cum Christus Abrahamo grandiore se dixerat, ita obloquuntur Judæi, *Tu nondum es quinquagenarius, &c.* Verum hîc, uti recte *Grotius*, liberalius agunt, quo falsi (si fieri possit) facilius convincerent, ad Jubileum fortasse respicientes, quod quinquagesimo quoque Anno ex lege celebratum est: quasi dixissent, *tu nondum semisecularis es, quis ergo Tu qui te ætate Abrahamo confers?* vult tamen *Chrysostomus*. pro 50 legendum 40, ad quod insuper ætatis accessisse Christum asserit. Verum etsi facilis lapsus esset à numerali μ ad ν (ita enim antiquitus ista sæpe notabant *Librarii*) non est tamen à consentiente Exemplarium Fide temere discedendum. Sed fortasse *Irenæus* à *Papia* deceptus est, exigui ingenii viro (quod monuit *Eusebius*) aut ab aliis Senioribus, qui Apostolos male intellexerint, nisi cum *Fevardentio* malimus fervori contra *Gnosticos* errorem tribuere, qui Christum Anno *Tiberii* decimo quinto & ætatis trigesimo *Passum* mentiebantur,

cum

'cum quibus tamen facit *Tertullianus* l. ad
 'versus Judæos. Melius procul dubio docuit
 ' *Ignatius* ille *Polycarpi* (qui & *Joannis* Apo-
 'stoli auditor) Condiscipulus, Epist. ad *Tral-*
 ' *lianos*, Christum scilicet anno tricesimo
 ' baptizatum (uti *Lucas* c. 3, 23.) & tribus
 ' annis prædicasse (ita scilicet & quartum
 ' minime attingeret) in quo omnes fere docti
 ' nunc dierum consentiunt. Hinc interim
 ' discamus Patres, etiam qui barbaræ Inqui-
 ' sitionis tyrannidem evasere, non sine gravi
 ' cautela & judicio legendos præsertim à Ju-
 ' nioribus. Neque demum à *Suetonio* nobis
 ' metuendum est in vita *Claudii*; ubi scri-
 ' bit, quod Judæos impulsore Christo (ita vel
 ' ridens vel ignorans *Salvatore* vocat) tu-
 ' multuantes urbe Imperator iste expulsi-
 ' Per Judæos autem, monente *Lipso*, Chris-
 ' tianos intelligit, quos (non dubito) ex Fide
 ' tantum invidiæ publicæ tumultuatos ait,
 ' quanquam, ut fit, alia confingeretur causa.
 ' Quin siue Christianos (quod malim ego) siue
 ' veros & Gentilitios loquatur Judæos, nulla
 ' hîc fides habenda *Suetonio*, (gravi alias &
 ' diligenti Historico :) tum quod erga utro-
 ' que odio flagrant *Romani Scriptores*, tum
 ' quod in summa rerum istarum ignoratione
 ' (per contemptum puto Religionis) versarentur,
 ' cui Fidem quoque facit inter alios
 ' *Corn. Tacitus*, de Christianis, Annal. l. 15.
 ' de Judæis Histor. l. 5. 2° Nominatur *Chri-*
 ' stus, quia tam insigne toties innocentia
 Christu

Christi
 testim
 navit p
 Luc. 2
 genere)
 vere
 et ver
 Evasge
 2, 16
 A. Q
 vari?

B. P
 usu erat
 s fuisse
 ere pe
 & Prop
 dictio fa
 non mo
 time ig
 Hoc em
 tum &
 Romano

A. D
 is lega
 qua totu
 famis
 m, nam
 it : ubi
 Christus

Christi, quem nihilominus supplicio affecit, testimonium perhibuit, unde se Judex damnavit potius quam Reum. ^a *Mat.* 27, 24. *Luc.* 23, 22. 3° Procuratorem (saltem in genere) nominari oportuit, ut de mortis genere ^a Typorum & ^b Prophetiarum constaret veritas, quod etiam signanter notavit Evangelista. ^a *Jo.* 18, 32. *Jo.* 3, 14. ^b *Psal.* 12, 16. *Zech.* 12, 10.

A. *Quid hac contulit à Procuratore damari?*

B. Permulum. 1° Quia solis Romanis in usu erat Crucifixio, proinde si penes Judæos fuisset Christum morte multare, alio genere periisset, sicque irriti cecidissent Typi & Prophetiæ. 2° Ut, qui pro nobis maledictio factus est, mortem pro nobis subiret, non modo acerbissimam, verum etiam maxime ignominiosam, pariter ac ^a maledictam. Hoc enim supplicii genere in obscuros tantum & viles homunculos animadvertisse Romanos notissimum est. ^a *Gal.* 3, 13.

Crucifixus.

A. *Dixisti modo Crucifixionem Christi Typis legalibus & Prophetiis adumbratam (de qua totum adeo personat Evangelium) eamque infamis simul & peracerbæ mortis fuisse specimen, nam ibi tres saltem horas in cruce pepenit : ubi autem supplicium istud perpeßus est Christus?*

S

B. In

B. In monte *Calvariae*, Syris *Golgotha* quod locum cranii significat, interprete Evangelista, *Mat. 27, 33.* (sive à forma, sive à decollatis ibi corporibus.)

A. *Ecquid inde notandum velis?*

B. Maxime: 1° Sacrificium hoc Christi fuisse *Expiatorium*, cujus illud ^a sub lege fix dictum insignis Typus existit (qualis & summus Pontifex) offerentis se in cruce Christi. ^a *Lev. 16.*

A. *Ostende quomodo.*

B. 1° Quod tunc temporis ingrederetur Sanctum Sanctorum. *Lev. 16, 3.* collat. cum *Heb. 9, 12.* 2° Quod ipse solus. *Heb. 9, 7. Is. 63, 3.* 3° Quod semel tantum in Anno. *Exod. 30, 10. Heb. 9, 28.* 4° Quod Sacrificio (vitulo scilicet & hirco) epulandum (ut in aliis) non esset, sed totum Deo in ^a *Holocaustum* offerendum, prius tamen extra *Castra* portatum. Hic itaque Typo cum Antiquo Typo præclare convenit: itaq; enim Christus extra ^b *castra*, i. e. extra civitatem oblatum est. ^a *Lev. 16, 27.* ^b *Heb. 13, 13.*

A. *Quid vis præterea ex loco ubi crucifixus est Christus?*

B. 1° Infamem fuisse ob supplicia ibi publicato constituta; quod etiam facit ad ignominiam crucis, illic enim duo latrones crucifixi erant. *Mat. 27, 38.* 2° Pulchre respondet *Isaaco* typo: qui una cum Ligno quæ portabat, immolandus erat in monte ^a *Moriae*, non procul ab eo quo passus est Christus. ^a *Gen. 22, 2.*

A. Q

A. *Quo tempore crucifixus est ?*

B. Omnium solenni maxime, nimirum *Paschali*: quo tum Judæi, tum Proselyti Gentium undequaque confluxere, ut proinde testator esset Passio.

A. *Qua autem diei hora ?*

B. Nonnulla est ad speciem discrepantia inter Evangelistas, quæ interpretes admodum vexavit, atque etiamnum vexat : sed primo (a) *Matthæus* de hora crucifixionis nihil habet, sed tantum de tenebris, seu Eclipsi Solaris, cum quo nihil ob stare video quin Lucas omnino consentiat, c. 23, 46. (a) c. 27, 16.

A. *Itaque de Marco & Joanne præcipua lis est*: Marcus enim scribit hora tertia crucifixum, Joannes hora quasi sexta, Mar. 15, 25. Jo. 19, 14.

B. Ita est: si vero concedatur, (quod à Doctis fere fit) Judæos in 4 partes dispe- cisse diem artificialem, quarum quæque 3 integras horas complectebatur, nihil vide- bitur remanere difficultatis: sic enim quod factum est hora tertia, i. e. inter nonam & duodecimam, fieri potuisse quasi sexta nihil impedit, i. e. fere duodecima, qua Christus crucifixus est, & hora nona, i. e. ante vel sub tertiam pomeridianam animam effla- vit.

A. *Quæ colligis ex hac crucifixione Christi documenta ?*

B. Eum scilicet doloris nihil, aut infamiæ (mundo iudice) refugisse, quo coronam glo-
ria

riæ peccatoribus lucrifaceret: proinde æxultandum in cruce Christi (i. e. in crucifixo) nec ulla non subeunda ^b pericula, contumelias, & cruciatus, illius gratia. ^a Gal. 6, 14. ^b Act. 21, 13. 1 Cor. 4, 9. ad v. 14.

Mortuus.

A. Num Christus vere mortuus est per separationem scilicet animæ & Corporis?

B. Nihil manifestius: nam & Animam tot tantisque cruciatibus imparem (naturaliter) efflavit, & spiritum Deo reddidit, ut Evangelica satis testatur Historia; nec aliter factus esset *similis nobis in omnibus, excepto peccato.*

A. Potuit vero, modo tulisset animus, non mori?

B. Plane: quippe qui præsto habuit ad nutum suum plusquam duodecim Legiones Angelorum; cuique non tam vi rapta Anima, quam ultro ad tempus deposita: hinc & alta voce animam agens clamavit, *Mat. 26, 53. Jo. 10, 18.*

A. Cur itaque mori voluit?

B. 1°. Ut implerentur Scripturæ; quæ ita fore nullibi pene, qua verbis qua typis, non prænuntiarunt. *Mat. 26, 54. Luc. 24, 25, 26.* 2°. (Quod ante diximus) quia sine effusione sanguinis nulla futura esset remissio; utque satis Legi fieret interminanti mortem peccatori, ^a λέγων hoc erat Justitiæ Divinæ

per-

persolvendum, & vitæ nostræ Mors Christi
merces, uti passim Scripturæ. ^a *Mat. 20,*
^b *1 Cor. 6, 20.* vide *Enchirid. c. 7.*

A. *Quid hinc discendum?*

B. Ut, sicut Christus ob peccatum mor-
tem pertulit, ^a nos quoque *peccato moriamur,*
& vivamus Deo, ut ^b *sive vivimus, sive moria-*
mur, Christi simus; ne denique mortem per-
timescamus, illius morte ^c sanctificatam, po-
tentia devictam, extractoque aculeo iner-
nem. ^a *Rom. 6, 12.* ^b *14, 8.* ^c *1 Cor. 15, 55.*
&c. Heb. 2, 15.

A. *Quid mortem Christi proxime insecutum*
est memorabile, dum in Cruce adhuc penderet?

B. 1.º Quod ossa ejus fracta non essent,
ut aliorum omnium, qui isto afficerentur
supplicio; hinc etiam verum se Agnum Pa-
schalem demonstravit, qui nos ab Angelo de-
structore immunes præstat. *1 Cor. 5, 7.* collat.
cum *Ex. 12, 13, 46.* 2.º Quod mortuo latus
lancea militari apertum sit, aqua statim &
sanguine ubertim exsiliante; quod & vere
mortuum ostendit (tacto nimirum *pericardio,*
unde fluxit aqua) simulque docet quod quos
sanguine justificat, eosdem & spiritu suo ab
operibus malis (sive carnis) abluit. *1 Jo. 34,*
5, 8. Rom. 8. &c.

Sepultus.

A. *Cur eodem die & mortuus est Christus &*
sepultus, a cum Romanis in more positum esset,

quos in crucem egissent, animalibus carnivoris, & aliisque injuriis ibidem exponere? ^a de hoc vid. Doctiff. *Pierfonum*, in Art. 4.

B. Hoc scilicet Lex ipsa jussit Mosaica, *Deut.* 21, 22, 23. Instabant autem apud *Pilatum*, qui crucifixi erant, Judæi (hoc uno quidem, sed ingratis humani) ut corpus tumulandum auferretur; quo nihil fieret, aut legi adversum, aut quod summam & Pascha & Sabbati concursuram solennitatem quoquo modo dedeceret. *Jo.* 19, 31.

A. Quid autem indicat Christi Sepultura?

B. 1°. Vere mortuum fuisse, præcipue cum in Sepulchro tamdiu jaceret; non enim condi humo (saltem ab amicis) solent, quibus vitam inesse, aut minimo possit indicio colligi, aut mora ulla sperari. 2°. *Sepeliri* fundum erat immensæ voraginis, sive status humiliati, in quem nostra se causa demersit Christus æternum gloriosus. Hoc enim erat non solum quasi victum sed captivum quoque ad tempus teneri, quanquam & mortis ipsius *Mors* esset, & sepulchri *Sepulchrum*. *Hos.* 13, 14. *Act.* 2, 24.

A. Ecquæ erant circumstantiæ notabiles ad sepulturam præparatoriæ?

B. Imo binæ: 1^a. quod crucifixus & mortuus agnosceretur, tum à *Josepho*, tum à *Nicodemo*,^a summi utrisque apud suos loci, quique ejus fuerant (etsi ob metum Judæorum clandestini) Discipuli; quorum alter inhumandum petebat à *Pilato* Corpus, alter aro-

romatis condiendum curavit. ^a *Mar. 15, 43.*

Jo. 19, 38. & c. 3, 2.

A. *Quid inde vis?*

B. Insigne scilicet utrorumque Fidei, & Jesu innocentiae testimonium, quod etiam in *Josepho* signanter notavit Evangelista, quem *identer* ait *Pilatum* adiisse, *Mar. 15, 43.* Nam quo magis obscuratus erat morte sua Christus, magis in eum eluxit illorum pietas, quo & nullum ei testimonium illustrius dari potuit, Discipulis omnibus imo & Apostolis metu crucis aufugientibus, ^a una *Maria*, matre virgine, cum *Joanne* ad crucem adstantibus; etsi aliae quoque foeminae eminus spectarent, postque ad curam pollincturae accesserint. ^a *Jo. 19, 26.* de reliquis consule *Historiam Evangelicam.*

A. *Dic alteram circumstantiam.*

B. Ea est quod Amici corpus mortui ^a ceteris involverent, quasi adhuc vacillaret eorum de Resurrectione Fides; quippe linteis adeo glutinosis infixum difficillime se expedire posse haud ignorabant. Hoc quoque ad amplificandam resurrectionis gloriam haud parvum confert. ^a *Jo. 19, 40.*

‘Hunc modum funerationis *Judaei* sine dubio ab *Aegyptiis* hauserant, sic enim aromatis in *Aegypto* conditum erat *Josephi* cadaver, *Gen. 50, 26.* Morem *Aegyptiacum* prolixè fatis descripsit *Herodotus* in *Euterpe*, ubi inter alia, corpora inhumananda, gummi illita (quos & vice glutinis usos esse)

'esse) prodidit, ὑποχείοντες τῷ κόσμῳ, τῷ δὲ ἀν
 'κόλλης τὰ πολλὰ χρέωνται Αἰγύπτιοι. Sed & my
 'rhæ meminit, quod in Christi funeratione
 'Evangelium. Græci ἐνταφιασμὸν vocant &
 'παίχουσιν à conditis hoc fassamentis inflexo
 'significatu. Idem & δάπιν aliquando, no
 'tante etiam *Drusio* in *Gen.* 50. qui & suscipi
 'catur [ἐπίφιν] ita posse in *Symbolo* usurpari
 '& mihi quidem valde placeret conjectura
 'si antiquissima non vetarent *Symbole*, in
 'quibus nulla tunc esset ipsius sepultura
 'mentio, quæ in tali Confessione Fidei mi
 'nime prætermittenda.

A. *Quid Christus sepultus (quod ad praxin) docet?*

B. 1° Ut *Consepulti* simus ipsi peccato, ne
 majus in nos (quantum sane in nobis situm
 fuerit) exerseat imperium, quam exercere
 solet in mortuos & sepultos. *Rom.* 6, 4, 12.
 2° Ne à (domo caliginis) *sepulchro* nobis
 metnamus, quod sepultura sua Christus in
 'cubile vertit; idque (licet umbrosius, quod
 nunc lex naturæ postulat)^b gloriæ Propylæum
 fecit. ^a *Is.* 57, 2. ^b *2 Cor.* 5, 1.

ART. V. *Descendit ad inferos, &c.*

Græce, κατήλθεν εἰς Ἄδην.

A. *Quem putas sensum huic Articulo assignandum?*

B. *Ecclesia Anglicana* (quæ suâ erat in
 omnibus sapientissima moderatio) prævivit
 hic

hic nobis exemplo suo, ne quicquam dogma-
tice statuamus, contenta rem Fidei simplici-
ter proponere, *Art. 3.* Interim siqui Chri-
stum volunt, aut proprie *triumphos* agentem
(in statu qui erat summæ ^a humiliationis)
aut Patres è *Limbo* liberantem (qui jam e-
rant in ^b sinu *Abrabæ*) aut denique damna-
tis ipsis ^c *Evangelium* prædicantem, fateor
me nondum ea capere. ^a *Act. 2, 27.* *Rom.*
10, 7. ^b *Luc. 16, 22.* ^c *Mar. 8, 44.* Neque
ulla ratione nititur, ut qui missus non fue-
rit nisi ad perditas oves Israelis (exclusis in
universum Gentibus) infelicibus istis in Ge-
lienna animabus Evangelii gratiam porri-
geret.

‘Mirum sane est quam in diversa abeant
de hujus *Articuli* sensu *Theologi*. Nos ea
tantum quæ ab omnibus concedi possint aut
debeant sub aspectum dabimus, suis cujus-
que legibus relicto aliorum arbitrio. Et
1° quod ad ipsum spectat *Articulum*: nemo
eum opinor terminis, uti loquuntur, ter-
minantibus, in ullo *Symbolo Græco, Roma-
no, Africano, publico, privato*, fatente ipso
quoque *Rufino* in *Expositione Symboli*, in-
veniet ante annum à Christo nato prope
quadragesimum, *Rufino* scilicet & *Hie-
ronymo* tunc florentibus. Quin & qui *An-
gustini* nomen mentiuntur, *Lib. de Fide &
Symbolo, Sermones de Tempore. 123, 125,*
brevem reliqui totius *Symboli* expositionem
continentes, de *descensu* altum silent. Adde
‘(quod

‘(quod in *præloquio* monuimus) in *Symbolum*
 ‘non reperiri *Athanasiano*, nisi sensu quo
 ‘*Sepulturam* exprimit; in *Nicano* omittitur
 ‘prorsus, quod tamen unum in sua Fidei con-
 ‘fessione Patribus *Tridentinis* recitare visum
 ‘est, *Sess.* 6. Sed de tota hac materia vide
 ‘*Justellum* in Concil. *Afric.* Edit. in 8°. *P.*
 ‘*rifis*, Anno 1614. p. 13. & pluribus *Reve-*
 ‘rend. *Pierfonum*. 2° Vox *Ἅδης* apud Scri-
 ‘ptores externos, (sive Gentiles) duo omni-
 ‘no significare videtur: 1° Plutonium ipsum
 ‘*Ἥδης* μιν Ἄδης, *Hesiod.* in *Theogon.* aut
 ‘2° *Ἅδης* αἶδα, *Homero*; Domum Plutoni-
 ‘*Flacco*; aliis Orcum, Tartara, &c. utroque
 ‘sensu sic dictus quasi *ἀφανής* τι, uti *Suidas* &
 ‘*Hesychius*, extra visum aliquod & in ob-
 ‘scuro positum, ita ut ubi sit, ignoretur
 ‘*Ἅδης* autem pro domo ista Plutonia sumitur
 ‘*Animarum* semper (ut puto) non corporum
 ‘locus eis dicitur, unde neque apud ipsos
 ‘unquam pro *Sepulchro* capitur. Nam corpus
 ‘defuncti in *Ἅδῃ* condi durius sonaret, &
 ‘mihi quidem satis distinxisse *Poetarum* *Po-*
 ‘*ter* videtur, initio *Iliad.*

Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν
 ἠρώων, αὐτὸς δ' ἐλπίεα τέϋχε κύνεσσιν.

‘*Animæ* scilicet ad *Ἅδην* detrusæ erant, ca-
 ‘davera canibus objecta. Locum itaque &
 ‘statum *Animarum* quæ corporibus valedi-
 ‘xerunt, (ubi, ubi, aut qualiscunque fuerint)
 ‘designat *Ἅδης*. Idemque passim apud *præ-*
 ‘

* Tertius
 nun dic
 quanqua

eos quoque Scriptores Ecclesiæ notat, sive
 boni fuerint * qui "A^{ns} superiorem inco-
 ere dicti, sive mali qui inferiorem; u-
 rumque *Adyti, Cavernæ, Receptaculi, &*
ejusmodi nominibus reddidere Latini. He-
braico שְׁאוֹל *respondet, quod ab inexplebili*
voracitate nomen habet; semper enim in
illius gulam descenditur, neque unquam
tamen clamare auditum, Jam satis est. Duo
autem significare volunt Linguae Magistri,
Sepulchrum scilicet & Infernum. Ego sane
nullibi puto id Scripturis sepulchrum de-
finiite, i. e. ullius Hominis singularis ex-
primerè; sed indefinite tantum, & modo
generali, quemadmodum Prov. 30, 16. Is.
5, 14. Cum enim toties occurreret Sepul-
chorum singularium mentio, nunquam
certe ut ea significet invitatur שְׁאוֹל, aut
"A^{ns} sed prioris vice קבר aut קבירה à קבר
sepelivit. Unicus obstare locus videtur,
Act. 2. ex Psalm. 16. ad resurrectionem
Christi accommodatus, non derelinques ani-
mam meam in "A^{ns} Hebr. שְׁאוֹל, quod
multi insignes Theologi de Sepulchro inter-
pretantur, Animamque primo Christum
ipsum Synecdochice significare, secundo
non totum, sed (altera Synecdoche) par-
tem, i. e. Corpus. Sed hæc interpretatio &
paulo violentior videtur, & nulla (quantum

* Tertull. l. 4. advers. Marcion. c. 34. *Eam itaque regionem*
nunc dico Abrahamæ, etsi non cælestem, sublimiorem tamen inferis.
(quantquam hoc inter Tertulliani Paradoxa numerari queat.)

'ego opinor) necessitate adhibita. Res sane
 'eadem toto commate designatur, nimirum
 ' *Resurrectio Christi*, quæ fieri non potuit
 ' nisi per novam Animæ cum Corpore con-
 ' junctionem: proinde & ab hoc illam di-
 ' stinctam nominari nil mirum, *Corpus* in
 ' Sepulchro, *Animam* (licet in Paradiso, ta-
 ' men) & "Ad^{us} utpote *mortui* animam non
 ' viventis. Cum vero corpus sanctissima re-
 ' liquit anima, certa post biduum redeundi,
 ' sicque Christus è mortuorum numero æter-
 ' num esset eximendus, ideo cygneam hanc
 ' cantionem per Prophetam canit, *Non derelinq-
 ' ues Animam meam* (etsi ad tempus fu-
 ' turam) in *statu mortuorum*. Hic tamen oc-
 ' currendum est Objectioni: nam sic inquit
 ' aliquis; Nullæ neque Sanctorum Animæ
 ' derelinquendæ sunt, quippe aliquando ite-
 ' rum consociandæ corporibus. Sed responsio
 ' facilis est: Sanctorum animas denuo cor-
 ' poribus multo ante in pulverem redactis
 ' uniendas; at Christi corpus per omnia in-
 ' tegrum, & brevi quodque tempore, secu-
 ' dum Scripturas. An "Ad^{us} locum quoque
 ' damnatorum significet, perpauca, credo, nisi
 ' qui rem ipsam nolint, in dubium vocarunt.
 ' Ne multi simus, ita sumi ratio postulat, Ps.
 ' 9, 17. ubi dicitur, quod *Impii abigendi sunt*
 ' eis & "Ad^{us} וְשִׁמְרֵם, ubi non male monuit
 ' Ainsworthus duplicari significationem ab
 ' ה finalis, terminum motus ad quem notante
 ' & initiali (quod idem fere valet) præter
 morem

Res sane
 imirum
 potuit
 re con-
 lam di-
 rpus in
 diso, ta-
 am non
 tima re-
 deundi,
 ro æter-
 m hanc
 ion dere-
 pus fu-
 men oc-
 inquit
 Anima
 ndo ite-
 sponso
 uo cor-
 redactis
 nnia in-
 , secun-
 quoque
 edo, nisi
 carunt.
 ulat, Ps.
 endi sunt
 monuit
 nem ab
 notante
 præter
 morem

morem sensus vim intendere. Hoc autem
 & majus aliquod quam *Sepulchrum* respi-
 cere videatur, imo de pœnis post hanc vi-
 tam interpretantur *Rabbini*, teste *Grotio* in
 locum: sic & in Parabola, *Luc. 16, 23* de
 Divite illo immitti dicitur, quod fuerat in
 'Adh, idque ὑπάρχων ἐν βασίλει, inter crucia-
 tus & tormenta, quod nisi de loco *Damna-*
torum exponi commode non potest. Frustra
 enim erit (modo talis hæc fuerit) qui ex
 Parabolæ genio subterfugium quærit; vere
 enim dictum est *Parabolam omnem fundari*
in historia, & risu potius quam reverentia
 loquentem de 'Adh βασιλείς ad cavilla proni
 excepissent Auditores, si tales nullos fuisse
 cruciatus credidissent ipsi; imo nisi ad rem
 uti præsentem & sibi cognitam respexisset
 Christus, quorsum Prolepsi aliqua ante
 tempus exponeret? Restat itaque vocem
 'Adh in Scripturis usurpatam significare,
 1°. *Statum mortuorum*, idque multo fre-
 quentissime: 2°. *Sepulchrum*, sed indefinite
 tantum & universaliter: ultimo, *Infernum*.
 3°. Certissimum est animam Christi corpore
 egressam in *Paradisum* illico receptam. *Luc.*
23, 43. Hoc autem de Loco *Damnatorum*
 interpretari, profecto vis est; quid enim cum
 eo commune habet *Paradisus*, quem tanto
 chasmate ab eo longissime distitum pronun-
 tiavit in ' Parabola *Abrahamus*? ' *Luc. 16,*
26. Sed, hisce in genere delibatis, unicui-
 que per me liberum esto super tota mate-
 ria

ria iudicium, modo Fidei Analogum, contra
quam, uti *Pater Hipponensis*, pius nemo
loquitur.

A. *Quæ tua sit sententia de hoc Articulo
nondum capio.*

B. Nihil definiente Ecclesia, aliquid certo
definire vix tutum est aut sobrium. Hoc
interim censeo (bona cum Doctiorum venia)
antiquitus idem prorsus quod *sepulturam*
notasse (quod ex *Symbolis Athanasiano & Ni-
cæno* antea monuimus :) sed, ut nunc locum
adeptus est in *Symbolo*, de statu animæ
Christi demortui (felicissimo quidem illo,
sed ex oculis hominum subducto) intelligen-
dum iudico.

ART. V. *Tertio die resurrexit à Mortuis.*

A. *Ecquid habes à Vetere Testamento, seu
Typi, seu Prophetiæ, de Christo à mortuis ex-
citando ?*

B. *Typus* exstat insignis in *Jona*, ex alvo
Ceti, ubi sepultus jacuerat, ad vitam in Ter-
ris novam redeunte; quem & eo nomine
Christus ipse in Evangelio meminit, *Mat.*
12. & alibi.

A. *Quid de Prophetiis ?*

B. Eam præcipue, qua nihil illustrius,
quamque paulo supra memoravimus, *Psal.*
16, 10. *Non derelinques animam meam in*
Adm, &c. à *Petro* ad Christum (uti par erat)
accommodatam, *Act. 2.* Quin & *Is. 53, 11, 12.*
quem

quem mo-
dem hau-
scitand
erat labo-
istos labo-
cum for-
viri fort-
victoriar-
portasset
prætereun-
de tempo-

A. *De*
pinor ut

B. *à S*

um mor

nunc Ar-

postoli f-

tatione,

ex discip-

1 Cor.

A. *Qu*

B. *Pr*

itatem d

loci om-

tuis rev-

sumtum

vinam

cat: q

ubi *Fil*

trem un

26. &

Rom. 6,

quem moriturum prædixerat Propheta, eundem haud obscure innuit ex mortuis resuscitandum; qui enim aliter fructum visurus erat laborum animæ, (i. e. post exantlatos istos labores) v. 10? qui partiturus spoliū cum fortibus, v. 11. (i. e. quemadmodum viri fortes & victores solent) nisi de morte victoriam istam admirandam fortissimus reportasset? *Hoseæ* quoque Prophetia minime prætereunda, c. 6, 2. de qua paulo post, cum de tempore Resurrectionis agetur.

A. *De Novo Testamento nihil opus esse opinor ut dicas.*

B. ^a Summa scilicet Evangelii est *Christum mortuum esse & resurrexisse*: universa hunc Articulum historia, Evangelistæ, Apostoli sonant & personant; omni dubitatione, quæ infirmos primum occupaverat, ex discipulorum mentibus ^b penitus evulsa.

¹ Cor. 15, 14. ^b Jo. cap. 20. & 21.

A. *Qua autem virtute excitatus est?*

B. Prorsus *Divina*, eaque per totam *Trinitatem* diffusa. 'Huc mihi facere videntur loci omnes, qui Deum simpliciter ex mortuis revocasse dicunt, scilicet *Essentialiter* sumtum, non *Personaliter*, vel, uti vim Divinam singulis personis communem indicat: quanquam Dei nomen *indefinitum*, ubi *Filius* quoque mox exprimitur, ad *Patrem* unum pertinere constat, uti *Act.* 3, 26. & ejusmodi. 1° Dei *Patris* virtute, *Rom.* 6, 4. 2° Sua *Christi* ipsius, *Jo.* 2, 19.

Destruite hoc Templum, & Ego triduo illud excitabo. Sic Jo. 10, 17, 18. ubi dicit Christus potestatem se habere & deponendi & resumendi vitam. 3° Spiritus Sancti, 1 Pet. 3, 18. *Vivificatus Spiritu, per quem etiam iusti prædicatum spiritibus, &c.* per eum nempe Spiritum, qui locutus est per Prophetas, uti in *Symbolo Nicæno* cum Scripturis, *Nebem* 9, 30. 1 Pet. 1, 11.

A. *Ecquid sub lege significavit Christum tertio die resurrecturum?*

B. *Typus* ille (quem diximus) *Jonas* manifestissime, *Mat.* 12, 49. Eo quoque respicere *Hoseam*, 6, 2. persuasissimum habeo, (quo fine citatur in quibusdam Bibliis nostris *Anglicanis* ad oram 1 *Cor.* 15, 4.)

A. *Recitentur verba.*

B. Sic habent *Vulgata*, 'Vivificabit nos post duos dies, in tertia excitabit nos, & vivemus in conspectu ejus. Nihil signatius dici potuit, quam post duos dies, & in tertio die; neque ad exiguum modo tempus designandum, uti volunt nonnulli, nisi sine exemplo, & subfrigide locus accommodetur.

A. *Sed quid ista ad Christum? Non enim dicit Eum vivificandum, sed Nos.*

B. Imo facile de Christo intelliguntur, eoque præcipue; quippe qui nobis vitæ omninis (nisi quæ morte pejor) fons est & Auctor primarius, in quo uno omnes Dei promissiones *Etiam & Amen* sunt, i.e. certæ & immutabiles, ut loquitur Apostolus, 2 *Cor.* 1, 20.

A. A.

A. An

dies &

B. N

bus sepa

Nam die

suit, pri

Luc. 2

loquend

vespera

uralem,

uum ro

diei nat

Circumc

primæ a

pro com

antum c

tiam Jur

A. D

um pro

num?

B. Pl

Christus

una quic

Ceti, qu

quadrare

tiamus,

A. Qu

B. Or

vana eff

huc in

sente Ap

A. N

um pecc

A. *An vero mansit in sepulchro Christus tres dies & totidem noctes?*

B. Non sensu rigoroso, aut noctes à diebus separando, aut integros sumendo dies, Nam die ^a sexta (sive *Veneris*) vitam deposuit, prima autem (seu *Dominica*) resumfit.

Luc. 23, 54, 56. Sed more apud Hebræos loquendi usitato; qui 1° per suum ערבקר (vesperam scilicet & mane) diem volunt naturalem, quemadmodum Græci quoque per suum *νοχθημερον*. 2° partem vel minimam diei naturalis pro integro sumentes, uti in Circumcisione die octavo; cum tamen diei primæ atque ultimæ quantulæcunque partes pro completis haberentur, ita ut revera sex tantum completi intercurrant, quo pacto etiam Jurisperiti numerare solent.

A. *Diem itaque numeras Hebdomadæ sextum pro die & nocte una, similiter & primum?*

B. Plane: sic enim *tertio die* resurrexit Christus, & verisimillimum est *Jonam* ne una quidem horula amplius mansisse in alvo Ceti, quo Typo (divinitus ordinato) exacte quadraret Anti-typum; saltem ut aliter sentiamus, nulla cogit necessitas.

A. *Quis fructus Resurrectionis Christi?*

B. Omnino maximus: cum hac demta vana esset omnis fides Christiana, atque adhuc in peccatis nostris miseri essemus, docente Apostolo, 1 Cor. 15, 17.

A. *Nonne suffecisset mors Christi ad tollendum peccata?*

T 3

B. Suf.

B. Suffecisset quidem ex parte *meriti* & persoluti *pretii*, non ex parte *acceptationis* divinæ; siquidem nisi devicta morte nunquam nobis in manus traditum fuisset *Chirographum quod adversum nos fuit*, quodque Christus *suffixit Cruci*. Moriens acquisivit nobis *jus ad Rem* (i. e. ad peccatorum remissionem) *Resurgens, in Re*.

A. *Qui fit vero?*

B. Ex munere *vadis*, & communis quam legaliter sustinuit nobiscum *Personæ*: unde si morti cessisset ipse, nobis quoque consequenter cedendum esset; sed eo victore nos item victores (imo & plusquam victores) per eum constituti sumus. *Rom. 8, 37. Eph. 2, 5.*

A. *Quis autem hinc debet à nobis ad Deum redire fructus?*

B. Vitæ novæ sanctimonia, & in Christo Servatore summa (in omni statu) cum ^b exultatione ^c fiducia: ut denique cum Apostolo scire nihil cupiamus *præter Christum, ejusque Resurrectionis potentiam.* ^a *Rom. 8, 4, 5, 3.* ^c *Rom. 8, 32, 33. 2 Cor. 4, 14*

ART. VI. *Ascendit in Cælum, &c.*

A. *Quid habes ex vetere Testamento de Ascensione Christi?*

B. Typos in *Enocho & Elia*; Prophetiam satis claram *Psal. 68, 18.* quam Apostolus de Christo interpretatur, *Eph. 4, 8.* 'Monendi
' semel

semel h
Instrum
saltem
rice qu
adverso
drare p
bitur, &
pli caus
citavim
per Prop
cavi Fil
rum est
de popu
24, 22.
Christo
53. M
Angelu
Quis p
vam du
tem, D
præter
let, Per
potest,
A. N
manitate
localiter
B. D
bunde d
corpore
aliosque
se deder
is cœle

semel hîc Juniores, ne aut omnia Veteris Instrumenti loca, quæ Christum *μυστικῶς* saltem respiciunt, nemini præterea historice quoque convenire opinentur; aut ex adverso agnoscant nulla, quæ illi uni quadrare poterunt. Sic enim utrobique errabitur, & alicubi valde periculose. Exempli causa, locus iste *Mat. 2, 15.* quem antecitavimus, ut impleretur quod dictum est per Prophetam, dicentem, *Ex Ægypto vocavi Filium meum*, scilicet *Hof. 11, 1.* clarum est intelligi *καὶ πρὸς* sive sensu *literali*, de populo Judaïco primogenito suo, *Exod. 24, 22.* sensu vero *mystico* & *sublimiore* de Christo: si quis vero partem ullam *Isajæ cap. 53.* Messiaë soli non adaptaverit, etiam si Angelus esset de cœlo, audiendus non est. Quis pariter & hoc loco, ascendens *captivam duxit captivitatem* (i. e. peccatum, mortem, Diabolum) & *dona dedit hominibus*, præter Christum? Affingat alii, quam volet, Personæ *Judaus Apella*, Christianus non potest, certe non debet.

A. Num Christus vera quam assumpsit humanitate (Corpore scilicet Animaque humana) localiter ascendit in Cælum?

B. De hoc minime dubitandum, sacra abunde docuit Historia. Nam 1° eodem vivo corpore quo *resurrexit*, quo apud Apostolos aliosque *cibum* sumserat, quo illis *palpandum* dederat, quo per dies quadraginta multis cœlestia *documenta* instillaverat, eodem
(in-

(inquam) dum eum adspectarent, ex eorum oculis derepente sublatus ascendit. *Act.* 1, 3. 1° conferatur locus cum Evangelistis. 2° Non exutam fuisse *Humanitatem* ex eo arguitur quod cum ea reversurus sit ad iudicandum vivos & mortuos. *Act.* 1, 11. & *c.* 17, 31. 3° Nisi Christus ipse (*Caput*) proprie & localiter ascendisset in Cœlum, nulla eo ascendendi spes relinqueretur *Membris*, i. e. in eum Credentibus; quod est contra Fidem Catholicam in Scripturis fundatam. 1 *Thess.* 4, 17.

A. Quodnam istud Cœlum est quo ascendit Christus?

B. Idem prorsus, unde nondum incarnatus ^a descenderat, ^b Cœlum viz. Cœlorum, quod & ^c Thronus Dei dicitur, ^d supra Cœlos quoscunque alios non gloria tantum sed loco longissime positum. ^a *Jo.* 6, 62. ^b 2 *Chron.* 6, 18. ^c *Is.* 66, 1. ^d *Eph.* 4, 10.

A. Quem fructum ipsi percipimus ex Ascensione Christi?

B. Multiplicem, eumque beatissimum. 1° Est ^a *Abductio Captivitatis captivæ*, palam triumphante Christo (etiam dum in ^b Cruce penderet, multo magis in Cœlum evecto) de suis quibuscunque & Populi sui, ^c ne nobis amplius terrori essent, inimicis. ^a *Eph.* 4, 8. ^b *Col.* 2, 15. ^c *Rom.* 8, 38, 39. collat. cum *Psal.* 134. *Heb.* 2, 14, 15. 2° Est *Donorum collatio Ecclesiæ*, *Apostolorum* scilicet, *prophetarum*, *Pastorum*, &c. ad *Perfectionem sanctorum* operum

us Min
antisper
mensura
p. *Spiri*
Dux ve
tor sua
6, 7. b

EL

A. M
genti V
is huic
pius 1°
collat. c
iusmodi
B. L
perfectis
est, cum
tempera

A. Ce
h poscat
B. a H
nem Ch
patris p
Psal. 1
dextram
eterna e
A. Qu
Christum
B. H
& felici

us Ministerii, ad ædificandum ipsius Corpus,
 antisper dum ad suæ staturæ plenitudinis
 mensuram adoleverit. *Eph.* 4, 11, 12, 13.
 • *Spiritus Sancti* ^a *missio*, qui nobiscum
 Dux veritatis, ^c Monitor fidelis, ^d Conso-
 tor suavissimus semper permaneret. ^a *Jo.*
 16, 7. ^b 16. v. 13. • *Jo.* 14, 16. ^d *Jo.* 14, 26,

Et sedet ad dextram Dei, &c.

A. Ne immoremur aut ^a vaticiniis Instru-
 menti Veteris, aut Historicis Novi testimo-
 niis huic Articuli clausulæ suffragantibus, dic
 potius 1° quid hîc sit Dextra Dei? ^a *Psal.* 110, 1.
 collat. cum *Act.* 2, 34. &c. *Mar.* 16, 19. &
 ejusmodi.

B. Locutione ista metaphorica nihil in
 perfectissimo spiritu corporeum notari par
 est, cum ad nostram solummodo balbutiem
 temperata vox sit.

A. Cedo itaque quem sibi sensum in Artic-
 lo poscat.

B. ^a Honorem, ^b Potestatem, ^c Beatitudi-
 nem Christi supereminetissimam, & Dei
 Patris proximam indicat. ^a 1 *Reg.* 2, 19.
 • *Psal.* 110, 1. *Heb.* 1, 3. • *Psal.* 16, 11. ad
 dextram tuam (qua munera porriguntur) ubi
 æterna est voluptatum scaturigo.

A. Quid sibi vult ad hanc Dextram sedere
 Christum?

B. Honore scilicet isto, potentia summa,
 & felicitate frui: idque 1° Ut anteceden-
 tium

tium laborum & ^a fine & ^b præmio. ^a Phil. 2, 8, 9. ^b 1 Pet. 3, 22. 2° Secure, & fine omnis in posterum molestiæ aut metu aut periculo; gestus enim quietis est *sessio*, animi mique curis & anxietatibus omnino vacui quo sensu etiam usurpatur, *Mic.* 4, 4. 3° Potestatem Christi juridicam quoque indigitare videtur (nam & ^a Judicis hic gestus est) unde Deus sedere dicitur in Throno ut Rex & Judex, *Psal.* 29, 10. & 99, 1. ^a Pro. 20, 8. Sedetur post pugnam, sedetur post victoriam, sedet qui triumphat, sedet qui regnat, ut non male *Maldonatus* in *Mar.* 16.

A. At Stephanus (*Protomartyr ille beatissimus*) Christum in Cœlis stantem ad dextram Dei, non sedentem moriens vidisse dicitur, *Act.* 7, 56.

B. Ita: proinde Christi *Sessio* non est tam corporalis, quam metaphorica, & mystica; stans Martyri suo apparere voluit, quasi præstito ejus causam apud Deum & voce & manu acturus.

A. Nonne Christus ab æterno sedit ad Dextram Dei?

B. Non proprie & sensu Scripturali, quia nunquam ei honos iste tribuitur nisi ut *Θεοῦ πρῶτος*. Ut Deus, non dicitur ad Dei dextram sedere; nam hoc etsi proximum, tamen & secundum, seu dignitate inferiorem notat locum, qui Christo non convenit simpliciter ut Deo, sic enim (*ὶσα ἰσῶς*) æqualem esse Deo rapinam non duxit, *Phil.* 2, 6. nec

ma-

gis aut minus suscipit Majestas Divina.
 oinde superest ut de Christo *Mediatore in-*
car nato ista intelligantur.

A. *Quem fructum habemus à Christo ad dex-*
tram Dei sedente ?

B. * Hinc pro fidelibus suis intercedit,
 semperque vivit ut hoc faciat. ^a *Rom. 8,*
^b *Heb. 7, 25.*

A. *At Spiritus Sanctus quoque intercedere*
aitur, ὑπερευσχάμεν Rom. 8, 26. ‘Gemina-
 tionem istam Præpositionis ὑπὲρ non omni-
 no otiosam, sive Pleonasticam, opinor : sed
 ut (cum *Erasmo*) indicare quod Spiritus fi-
 delium votis præsit moderator ; ^a aut ad certi-
 tudinem rei facere, adeoq; Credentium con-
 solationem magis Emphaticam, quasi di-
 xisset Apostolus, intercedit *pro nobis, pro*
nobis (inquam) sive quod preces nobis ad
 Deum dicat, cum ὑπερευσχάμεν sit Advo-
 catorum qui Clientibus desideria suggerunt,
 ut *Grotius in locum*, aut ad certitudinem rei
 sc. ^a supra.

B. Multum discrepant Intercessio Christi,
 & Spiritus Sancti. Nam illa 1° est immediata,
 & formalis, & proprie dicta ; hæc mediata, cau-
 salis (effectiva) & impropria. Quippe Spiri-
 tus non aliter interpellat, quam orantibus
 suggerendo preces, & corda sic afficiendo, ut
 ardore ad Cælum usque penetrent, uti
 ex contextu præcedente liquet : at Christus,
 Patri proximus ad dextram sedet, non
 modo per Spiritum preces nobis suggerit,
 sed

sed in sua ipsius persona interpellat pro nobis. 2° Intercedit Christus virtute meriti & satisfactionis Deo præstitæ; non ita Spiritus Sanctus.

A. *Qualis est illa intercessio Christi?*

B. 1° Non vocalis, sed realis, sive a voluntatis, objecto quasi semper coram Deo sacrificii sui merito peccatorum expiatorio simulque volentis ut acceptetur: sicut *Abelis* dicitur clamasse sanguis, quo in caput *Fratricide* ultio divina caderet, non quod ediderit vocem, sed quod res ipsa posceret vindictam; ita auribus Divinis in gratiam fidelium nunquam non insonat sanguis ille *Christi*, ^b lætiora quam *Abelis* interfecti potestulans. ^a *Jo.* 17, 24. ^b *Heb.* 9, 24. 2° Est intercessio solitaria, quam cum nulla vult creatura (sive *Angelo*, sive *Cœlite Animæ*) partiendam: hoc enim esset Mediatoris quæque partes, proinde & gloriam suam alteri concedere. Vide *Enchirid.* c. 8. 3° Est particularis, i. e. singularibus omnium fidelium personis applicata, quemadmodum etiam dum in Terris ageret rogavit pro *Petro*, si fides sua deficeret, *Luc.* 22, 32. 4° Est interpellatio efficacissima, & quæ nunquam sua ad interpellantem redit, sed finem integrum assequitur. *Jo.* 11, 42. & c. 17, 9, 10, 20, 21. &c.

A. *Quid ex intercessione Christi lucrantur Fideles?*

B. A.

B. Aditum ad Thronum gratiæ cum fiducia. *Heb. 4. 14, 16.* Quid enim eis denebitur, queis *Intercessorem* Christum constituit Deus?

A. Quid docet?

B. Ut uno *Intercessoris* nostri (Filii sui) nomine patrem intrepide adeamus. *Jo 14, 13.*

A. Quid aliud habes de prædicta Christi Sessione notandum?

B. 1° Honorem naturæ humanæ (quàm immerito) habitum, quam in hoc supra omnem Angelicam evexit Deus, utpote quæ in Christo sedet ad dextram Dei; proinde tanto pluris faciendam, quam ut turpibus hominum cupiditatibus inserviat. 2° Cum Christus ad dextram Dei sedeat, non modo *Sacerdos* noster & *intercessor*, sed ut sumemus quoque mundi *Dominus* (quippe cui omnis potestas in Cœlo & in Terra, etiam *Mediatori*, à Patre demandata sit) hinc scimus illius subditis nihil metuendum à mundo, neque à *Principe* ejus (qui dicitur) *diabolo*, quin potius ejus potentiæ innixos opere Domini animose & constanter persequere debere. ^a *Jo. 16, 11.* ^b *1 Cor. 15, 57, 58.*

ART. VII. Unde Venturus est ad Judicandum Vivos & Mortuos.

A. Nullum licet post mortem expectare Judicium, ante Universale illud quo respicit articulus?

V

B. Imo

B. Imo privatum & particulare, statim exorta mortalitate; quod solennis ille Dies Domini & ratum faciet, ejusque summam æquitatem omnibus tam sanctis quam impiis (sive Angelis sive Hominibus) propalabit. Heb. 9, 27.

A. Unde hoc evincitur?

B. Ex Scripturarum oraculis, quæ prædicantes in Domino beatos prædicant, quæque in Paradiso, in sinu Abrahamæ, cum Christi idque in æternis Cœli Palatiis collocant, multum atque luteo corporis tabernaculo soluti fuerint: de impiis autem adversa omnia pronuntiant. Hoc enim indicat de utrisque (sive piis sive impiis) à morte recentibus latam esse Status immutabilis & æterni sententiam, etsi in foro magis privato. ^a Apoc. 14, 13. ^b Philip. 1, 23. ^c 2 Cor. 5, 1. ^d Luc. 16, 23. Act. 1, 25. vid. Grot. in loc.

A. Itaque quid opus est Judicio altero, nimirum Universali ad finem mundi?

B. Ad Pompam quasi debitam Justitiæ Divinæ, quo scilicet omnibus aspiciatur; Christus, toto spectante mundo, Judex re uti solenniter inauguratur: quin & ad ultimum felicitatis Piorum, & Impiorum sententiæ complementum. ^a 2 Thes. 2, 8.

A. Unde autem infertur Judicii futuri, præsertim Universalis, necessitas?

B. Non solum ex sacri Codicis frequentibus testimoniis, verum etiam ex privatorum cujusque accusantis vel excusantis Confessione.

ie volumine; ex c Piorum in hac vita
amitatibus omnigenis, & sceleratorum
umphis, quorum illi (justo in Cœlis reg-
nte Deo) non semper a expectato care-
nt præmio, neque debito illi supplicio.

Sal. 96, 13. Dan. 7, 10. cum Apoc. 20, 12.

17, 31. b Rom. 1, 32. c 2 Thes. 1, 6, 7.

Sal. 9, 17, 18.

A. An Christus solus judicabit, excluso Pa-
tr̃ & Spiritu Sancto?

B. Non quoad Potestatem illam ἀποκρῆστο-
ν, five originalem, quam æque singulæ
participant Trinitatis personæ; at solus
quoad potestatem, sibi a ut διαδρόνην pecu-
liter delegatam, quo eadem scilicet natu-
Deus juste judicaret, in qua judicium olim
quissimum subiit. a Jo. 5, 27. Act. 17, 31.

A. At de Sanctis dicitur, quod ipsi quoque
judicabunt mundum. 1 Cor. 6, 2.

B. Responsionem habes in *Enchirid.* cap.

A. Cum Articulus dicit judicandos esse
vivos & mortuos, utrum hoc de Piis modo in-
telligendum putas, an Impios etiam includere;
resertim cum Psal. 1. v. 5, 6. docemur,
quod isti non stabunt in judicio?

B. De utrisque sine dubio intelligendum,
constat ex *Matthæi* c. 25. v. 31. usq; ad fin.
c. aliisque Scripturæ locis quam plurimis;
Iesus autem loquitur de pessimo Impiis
sententia Judicii: non stabunt, i. e. causa ca-
vent, five damnabuntur.

‘Vox *Psalmi* est יָקִימוּ quod vi radice
 קָם significat non modo *stare*, sed *stare firmi-*
 ‘*ter & immote*; unde *Deuteronomii* illud
 ‘c. 19, 15. *ex ore duorum testium vel tri-*
 ‘*um יָקִימוּ (stabit) omne verbum*, reddi-
 ‘dit *Paulus* *σαδίσεται, stabilietur*, vel fir-
 ‘ *mum stabit*, 2 *Cor.* 13, 1. *Targum* optime
 ‘locum vertit לֹא יִתְּנוּ רִשְׁוֵי בִּימֵהוּרָא, non
 ‘*Justificabuntur Impii in Die magno*.

A. Quale vero futurum est ultimum & Ge-
 nerale Judicium?

B. 1° Omnibus valde *gloriosum*: ^bPiis qui-
 dem ineffabiles triumphos agentibus; contra-
 ‘Impiis horrendum in modum desperationis
 attonitis & confusis, neque excusationis aut
 subterfugii capacibus. ^a*Mat.* 25, 31, *Tit.* 2
 13. ^b*Apoc.* 7, 9. ^c*Apoc.* 6, 16, 17. 2° Judi-
 cium summa cum *aequitate peractum*, unicuique
 que scilicet *secundum opera*, 2 *Cor.* 5, 10.
 2 *Thef.* 1, 5, 6. 3° *Subitaneum*, & ex impro-
 viso. 4° *Irrevocabile*, Bonis aeterna salu-
 tionis, aeterno Malis supplicio mactatis
Mat. 25, 46.

A. Unde autem hujus Judicii formula &
 Processus?

B. Ex ^aduplicato isto volumine, ^bscripto
 nimirum *Sacri Codicis*, & ^cnon scripto *Codice*
scientiae. ^a*Apoc.* 20, 12. ^b*Jo.* 12, 48. ^c*Apoc.*
 6, 15. *Rom.* 2, 14, 15.

A. Quomodo ad Christi Tribunal congrega-
 ti sunt omnes, & vivi (hoc est, ad ejus adven-
 tum) & mortui? ^a1 *Thef.* 4, 17.

B. San-

B. Sanctorum ministerio Angelorum, quotetur non ex *necessitate* (quæ infinita ejus est potentia) sed pro suo ipsius *libero* beneplacito. *Mat. 13, 41, 42. & c. 25, 31, 32.*

A. *Ubi peragendum est Judicium?*

B. In Aëre, eoque (verisimiliter) *inferio*, *re. Mat. 26, 64. 1 Thes. 4, 16, 17.*

A. *Quando demum?*

B. De Die illo & Hora nemo novit; neque Angeli in Coelis, neque *Filius Homi*nis, sed *Pater solus. Mar. 13, 32.*

A. *Quid vero sibi vult Filius Hominis (i.e. Christum ipsum) nescire horam ac diem Judicii?*

B. De natura Divina (utpote omniscia) intelligi non posse constat, sed de humana facile potest, in qua Christum Scientia profecisse legimus, *Luc. 2, 52.* Scilicet † pro temporum ratione menti humanæ Christi effectus suos impressit *divina Sapientia*. Hoc itaque tunc temporis ignorasse Christum qua *Hominem* nihil vetat; sed post *Resurrectionem*, uti omnem, qua *David pater*, accepit potestatem, ita omnem quoque scientiam, quam tamen circa tempus hujus Judicii creaturæ nulli visum est communicare.

Mirum est quod clausulam istam * *Ambrosius* [neque *Filius Hominis*] non modo suspexam habet, ut à falsariis interpolatam, sed codices Græcos habere rotunde negat. Absit ut Fidem venerandi *Patris* in dubium trahamus, idque in *Re facti*: potuit

† *Greg. in loc.* * *Lib. 5. de Fide, c. 8.*

‘viro optimo ab aliis imponi, in Græcis non
 ‘admodum exercitato; aut (quod malim)
 ‘intercidere (labentibus seculis) aliquot ex-
 ‘emplaria, quæ tum exstabant. Certe in
 ‘nullo tunc codice Græco, Latinove, imo
 ‘neque apud *Arabem* aut *Syrum*, aut ullo om-
 ‘nino Interprete desiderari, fide sua docuit
 ‘eruditissimus *Capellus* in Loc.

A. *Ecqua saltem in propinquo esse prænu-
 tiabunt signa?*

B. Hoc Christus ipse sæpius monere vide-
 tur; sed magna interim cautela simul & mo-
 destia opus est, quo ab incertioribus & magis
 communibus certiora & propria separentur.

A. *Quæ communiora vocas signa?*

B. Qualia legimus *Mat. 24. ad v. 29.* quo-
 rum tamen aliqua excidium istud Hieroso-
 lymæ novissimum respicere minime dubitan-
 dum; quod, cum adeo horrendum erat, cum
 everfione (veluti alterius & antiquioris
Mundi) tum Reip. tum Ecclesiæ suæ con-
 junctum, illustris exstitit ultimi *Judicii*
 Typus. ‘Quo nomine statum sub tempore
 ‘Messiæ futurum, à Judæorum magistris no-
 ‘tari solitum, observarunt Eruditi; imo nec
 ‘semel à Scriptore Divino ita dictum repe-
 ‘rimus, *Heb. 2, 5. & c. 6, 5.* Huc etiam fa-
 ‘cere videntur promissa de Fœdere cum Ju-
 ‘dæis nunquam abrumpendo; quo minus
 ‘Natio & Populus Deo esset cunctis diebus
 ‘suis, *Jer. 31, 37.* quod interdum exprimi-
 ‘tur per לעולם vel simplex עולם *Seculum*.

Ævum; id autem sæpe non perpetuum tempus (sive *Æternitatem*) sed *longum* notat, & maxime cum de rebus istorum agitur) Status Judaici durationem. Ita *Gen.* 17, 13. *Fœdus* meum erit in carne vestra *Fœdus* *עולף*; *æternum* Ipsi reddimus, sed non ultra legis *Mosaicæ* durationem prospicere manifestum est. Sic & *Psal.* 24, 7. portæ *עולף*; Nos portæ *Æternæ*, & alibi multo-
 ties. Unde nemini mirum videbitur, si aut mundi Judaici excidium pro ultimo totius mundi *Judicio* (neque ab indoctis) per errorem subinde intelligatur; aut si de utrisque descriptio fortassis adeo implexa videatur, ut alterum ab altero secernendi locus haud ita expeditus fuerit.

A. *Habesne aliud signum communius?*

B. Maxime: quale est omnigenæ Impietatis, Tumultuum, & Persecutionum, ob Evangelii Testimonium in mundo grassantium; seges ad luxuriam usque fecunda. Vide *Mat.* 24, 2. *Tim.* 3. &c.

A. *Nonne hoc signum est peculiare ad finem ventis mundi?*

B. Omnino, ubi mensuram suam impleverit Hominum Apostatarum aliorumque nequitia; quod (si quando alias) in *Papatu* illa jam pridem scelerum omnium Sentina) effuisse videbatur. Interim tamen periisse propemodum è Terris & Fides & Charitas tam olim haud semel visa est; unde hæsitans ex hoc signo Finem in proximo adesse pro-

pronuntiandum, etsi gradum eo magis corripere tuto dicatur.

A. *Quid tibi videtur de plenitudine ista Gentium, & vocatione salutaris Iudeorum, quam loquitur Paulus, Rom. 11, 25, 26. nonne signa hæc erunt imminentis istius Judicii?*

B. Certe nihil Fidei Christianæ metuedum arbitror, si & hæc & illa concedatur, ut verba sonant; quæ si unquam eveniant, valde probabile est appropinquare Finem mundi.

A. *Unda ista autem conjectatio tua?*

B. Tum quod Scriptura de iis loquatur ut non nisi post *multa* Secula futuris, tum quod collecta in unum corpus maximum Ecclesia Gentili & Judaica, Christoque de utraque suaviter triumphante, nihil mirum erit si Regnum mox sit Patri traditurus, quod eo potissimum fine hætenus exercet, ut ^a Electos suos in unum colligat, & ^b de bellatis Hostibus æterna secum felicitate impertiat. ^a *Mat. 24, 31.* ^b *1 Cor. 15, 25, ad 29.*

A. *Novum Paulus etiam ruinam Anti-christi, quem Hominem Peccati (sive Sceleratissimum) vocat, inter signa magni Judicii propinquiora ponit? 2 Thes. 2, 3, 4, 8.*

B. Imo verbis docet disertissimis, quod postea Joannes in sua *Apocalypsi*, cap. scilicet 18, 19. Si autem *Apocalypsis* illa (quod multi censent & graves & docti Theologi) continuo quodam filo Prophetico Historiam Eccle-

sia per te
cepto ad
sum, pa
nam ista
premo r
quæ tot

A. D
dicium

B. 1
tor ipse
conspici

Hoc au
riorissim

sito in
non vi

tot om
mirum

nis & i
ciarent

eo Jud
plius,

res & c
stat. vi

gor Tu
ut Ma

A. J
Metap

B. I
plenur

etiam
liter ac
mulga

sic pertexit, à Christo scilicet in Cœlos recepto ad alterum de Cœlis in gloria Descensum, palam erit (cuilibet attendenti) ruinam istam quam diximus *Anti-Christi* à supremo mundi die haud procul distare, quippe quæ totam fere claudit Historiam.

A. *Da tandem signa omnino proxima & Judicium ipsum introducentia.*

B. 1°. Signum Filii Hominis, uti Servator ipse vocat, *Mat. 24, 30.* Tunc inquit *conspicietur signum Filii Hominis in Cælo.* Hoc autem qui de fulgore aliquo longe gloriosissimo, eoque in formam Crucis disposito interpretantur, mihi quidem ineptire non videntur. Cum enim Crucis nomine tot omni ævo indigna pertulit Salvator, quid mirum si in coronam vertat? Si quod sanis & injuriis (dum secure in Terris deliciarentur) Homines exceperere Signum, coram eo Judicandi procidant, non *ludibundi* amplius, sed *horrore* summo perculsi? [Veteres & Græcos & Latinos idem sensisse constat. vid. D. *Heylin* in Articulum.] 2°. *Gloria Tubæ*, cujus Scriptura toties meminit, ut *Mat. 24, 31. 1 Cor. 15, 52. & alibi.*

A. *An Tubam proprie dictam intelligis, vel Metaphoricam?*

B. Fragorem prorsus aliquem terroris plenum, uti Christo ipsi visum fuerit; qui etiam surdos, imo & mortuos, supernaturaliter ad attentionem excitet, qualis in promulganda lege *Sinaitica, Exod. 19, 16.*

‘ Alludi

‘Alludi putat *Drusus* ad clangorem in
 ‘festo *Tubarum* ab Ortu Solis ad Occasum
 ‘usque continenter auditum; idque ob hanc
 ‘causam inter alias, ut recordatio subiret il-
 ‘lius Dei, quo per *Tubam* Mortui excitandi
 ‘erunt: quod fore credebant eodem mense
 ‘Septimo (*Tisri* videlicet) sicut liberatio ex
 ‘*Egypto* fuit in *Nisan*; quo etiam mense li-
 ‘beravit nos Christus morte sua ab inferno.
 ‘*Ainsworthus Maimonidem* citat ad excitatio-
 ‘nem è somno peccati referentem. Videtis in
 locum.

A. *Restatne signum aliud?*

B. Ita, sed *Judicii subsequens* potius, quam
 ullo modo *antecedaneum*, v. 2. *machinae*
 scilicet *Universi visibilis dissolutio*, cujus &
Psalmista meminit, *Psal.* 102, 25, 26. & *S.*
Petrus, *Eph.* 2, 3, 10.

A. *Nunquid ista erit dissolutio quoad Ma-*
chinae substantiam, an solummodo quoad qua-
litates?

B. Finito hoc *judicio* nullus videtur
 mundi *visibilis*, usus, proin amplius quoad
substantiam existiturum nulla suadet *Ratio*.
 De mundo *invisibili*, *Piorum* puta & *Impio-*
rum vita *sanctorum* sedibus, alia plane res
 est, quoniam utrique vivent in *aeternum*.

A. *Ex hoc autem Judicio quid discendum?*

B. 1° *Incredulis & Impoenitentibus*, ut
 ad *Fidem* & *Resipiscentiam* mature excitentur.
 Hujus metu *Athenienses* ad poeniten-
 tiam exstimulavit *Apostolus*, *Act.* 17, 30, 31.

1° Fidelibus: idque 1°. Ut ipsi quoque, po-
 sto ob oculos timore Domini, ab omni *spe-*
ie mali abstineant. 2 *Pet.* 3, 11. 2° Ut So-
 cietati & divinis quibuscunque officiis a-
 riter *invigilantes*, perstent & proficiant in
 Bono. 3° Ut suas ipsorum animas possideant
 a patientia. 4° Ne Impiorum caducæ pro-
 peritati invideant: nec demum forti suæ
 quamvis afflictissimæ) irascantur, scientes
 atque quod *opera ipsorum non irrita erit in*
Domino.

ART. VIII. Credo in Spiritum Sanctum.

A. Cum Spiritus Sanctus sit tertia in Tri-
 nitate Persona, cur in Symbolo Spiritus dici-
 tur, & cur Sanctus magis quam Pater aut
 Filius?

B. Spiritus dicitur non modo quoad *es-*
sentiam, (sic enim Pater & Filius) sed quo-
 ad peculiarem *subsistentiæ* sive *personalitatis*
 modum, quo Spiramine quodam ineffabili à
 Patre & Filio procedit.

A. Cur autem Sanctus?

B. Non ratione duntaxat *essentiæ*, sed
muneris & officii, quod est immediate San-
 ctos facere. Pater enim Sanctificat per Fi-
 lium & Spiritum Sanctum; Filius à Patre
 per Spiritum; & Spiritus ab utroque, *per se*
ipsum, & *proxime*.

A. Estne Spiritus Sanctus verus Deus, &
 vera Persona?

B. O. n.

B. Omnino: vide Enchirid. c. 3. vide etiam Doctiss. Pierſonum in Artic.

A. Unde liquet Spiritum Sanctum procedere tum à Patre, tum à Filio?

B. De Patre nunquam est in Ecclesia dubitatum, cum diserte hoc asserit Scriptura, Jo. 15, 26. Quod autem à Filio, æquipollere videtur, quod toties dicatur Spiritus Christi, ut Rom. 8, 9. Gal. 4, 6. &c. vix enim intelligi potest, cur alias illius quoque Spiritus appelletur.

De Processione à Filio diu multumque non sine gravi scandalo & tumultu Orbis Christiani altercatum est inter Occidentis & Orientis Ecclesias, illis negantibus, istis agentibus: neque tamen apud Occidentales clausula in Symbolo ista [Filioque] sedem fere ullam (nedum quietam) reperire potuit ante Nicolai Pontificatum, seculo fere nono. Sed de tota controversia qui plura volet, consulat D. D. Heylinum & Pierſonum in Symbolum, Stillingfleetum in vindiciis suis Doctissimis Archiep. Cantuariensis, Part. 1. c. 1. Ego certe, salvo Doctiorum iudicio, nihil hæreseos video, sive hoc, sive illo modo statuatur. Imo consultissimum fuerit in istis mysteriis ad sobrietatem, nec ultra quod scriptum est (sensu saltem manifeste) sapere.

A. Da Spiritus effecta peculiaria, & Personæ suæ quodammodo propria.

B. Ad

B. Ad possunt; munium, gratis dicitur Scholasticis Spiritus à Filio.

A. A I (quæ

B. Domine que activæ

supra for- am & vultu

A. Exp

B. Super calorum,

quorum (9. 10. 11.

appellanti Artes &

minutione Aboliabum

Exod. 31, ita Heroi

populi sui A. Cur

B. Ne quia Hom

possunt. A

A. Perg

B. Ea a

B. Ad binas ea classes commode revocari possunt ; collationem scilicet *Donorum communium*, & *Gratiæ salutaris*. Illa *Gratia gratis data*, ista autem *Gratia gratum faciens* Scholasticis nuncupari solet, quam fructum Spiritus appellat Scriptura. *Gal. 5, 22.* & c.

A. *A Donis incipe : & primo, qualia sunt ista (quæ vocas) Dona, & cur communia ?*

B. Dona voco proprie virtutes quasque activas, præsertim intellectuales, si non supra sortem Naturæ, saltem supra ordinem & vulgarem.

A. *Explica instantiis.*

B. Supra vires Naturæ sunt Dona *Miraculorum*, *Linguarum*, *Prophetiæ*, & ejusmodi, quorum Catalogum habemus, *1 Cor. 12, 8, 9, 10, 11.* quæ *Dona Spiritus* diserte ibidem appellantur. Supra sortem *vulgarem* sunt *Artes* & *Scientiæ* quælibet in gradu multo eminentiore infusæ, qualibus *Bezaleelem* & *Ooliabum* instruxit ad opus Tabernaculi, *Exod. 31, 3, 6.* cui accensenda erit Fortitudo illa Heroica, quam Deus aliquoties indidit populo sui Ducibus, ut *Samsoni*, *Gideoni*, &c.

A. *Cur autem vocas Communia ?*

B. Ne cum *salutaribus* confundantur, & quia Hominibus etiam Reprobis conferri possunt. *Mat. 7, 22, 23.*

A. *Pergatur jam ad Dona Gratiæ salutaris.*

B. Ea autem aut *publica* sunt, aut *privata* :

Publica, quæ in usum Ecclesiæ conferuntur, uti media ordinaria quibus ad salutem perveniatur: *Privata*, quæ singulis ad vitam Electis Spiritus largitur.

A. Quænam sunt illa Dona publica?

B. Pastorum in Ecclesia ad Munus
^a Christo constitutum ^b *separatio*, ^c dotumque ministerialium *collatio*, prout vult
^a *Eph.* 4, 11. ^b *Act.* 20, 28. *Act.* 13, 2. ^c *1* *Tim.* 60, 1. *Act.* 2. *Mar.* 13, 11. Quod etiam ex Prophetis sub Vetere Testamento constat, qui omnes locuti sunt per Spiritum Dei
¹ *Pet.* 1, 11. *Neb.* 9, 30.

A. Verum ista quæ profers de separatione Ministeriali, dotibusque eo pertinentibus, exempla sunt prorsus extraordinaria, Christi scilicet ipsius, Prophetarum, & Apostolorum.

B. Sunt quidem: at suo modo, proportionem & gradu, Seculis omnibus Communia; cum nemini fas sit Episcopi, Pastoris, aut Minister (qui vulgo dicitur) exercere munus, nisi Spiritu Sancto vocatus fuerit, aut idoneis saltem argumentis vocatum se crediderit.

A. Unde autem cognoscere quis poterit hoc tremendi muneris se vocatum à Spiritu?

B. De Vocatione, ni fallor, loqueris ordinaria, non illa extra ordinem, quali nimis gaudebant Prophetæ multi, omnesque Apostoli.

A. Illam sane ipsam volo, cum post Apostolos rara admodum infrequensque sit extraordinaria vocatio, nec à quoquam nunc dierum

*respetanda, imo nec expetenda, quia nulla
omissione nixa.*

*B. Ad vocationem itaque Spiritus ordina-
tam tria omnino concurrere videntur.
1. Donorum (pro ^a infirmitate humana)
sufficiens mensura, quo saltem aptus sit vo-
catus ad docendum. ^a 1 Tim. 3, 2. 2° Vita
inculcata, & præcipue sincerus Deo ^b ser-
uendi zelus in Ecclesia & opere Evangelii.
1 Tim. 3, 2. ubi proxime. ^b Act. 20, 24. 1 Pet.
2. 3° Ad opus ^a separatio secundum
Christi & ^c Spiritus sui præscriptum per
Præfectos Ecclesiæ, debito prius & doctrinæ
morum habito examine. ^a Heb. 5, 14.
Eph. 4, 11. &c. ^c Act. 13, 2, 3. ^d Tit. 3, 5.
1 Tim. 4, 14.*

*A. Itaque qui alias ingrediuntur Ministe-
rium quam per hujus separationis Canonice
Ministerium, pro sacrilegis potius Invasoribus,
quam à Spiritu Sancto vocatis habendi sunt.*

*B. Nihil certius (quemcunque & sibi
illisque palpum miseri obtrudunt:) currunt
etiam non missi, unde & pacem Ecclesiæ vio-
lant, Deo ^a exosos se reddunt, everso à se
constituto ordine, & popello (cujus unius
sanctificationem meditari simulant versuti)
inutiles. ^a Jer. 23, 21. collat. cum v. 30.
ibidem v. 32.*

*A. Opportune nunc ad dona Gratiae salu-
tis privata festines.*

*B. Ea autem sunt: 1° Vocatio efficax,
2° Regeneratio, Jo. 3, 5. Tit. 3, 5. 2° Spi-
ritus*

Spiritus in Fidelium Cordibus habitatio
 1 Cor. 3, 16. & alibi sæpius. Hoc autem in-
 timam illius præsentiam, non *essentialem*
 modo (qua implet omnia) sed *gratiosam* &
 salutarem notat, unde etiam in omnem veri-
 tatem ducuntur. Jo. 16, 13. 3° Suavissimam
 in angustiis & ærumnis quibuscunque *Conso-*
latio, unde *Consolatoris* nomen per eminens-
 tiam à Christo accepit. Jo. 14. &c. 4° *Re-*
gimen perpetuum, quo Spiritus ducit &
 moderatur Fideles secundum voluntatem &
 verbum Dei. Rom. 8, 14. & alibi. 5° *Nu-*
tritio & ^a augmentum in Gratia ad finem
 nam hic quoque tenet Regula, *Ex iisdem*
nutrimur ex quibus constituimur. ^a Eph. 2, 21
 22. 6° *Obsignatio in diem Redemptionis*, Eph.
 1, 13. & c. 4, 30.

A. *Quid autem ista vult Obsignatio?*

B. 1° Ex parte Dei, curam ejus specia-
 lem & affectum in fideles designat, quibus
 (tanquam rei pretiosissimæ) notam sive Cha-
 racterem imprimit, quo ipsius esse innot-
 scant. 2 Tim. 2, 19. Vide D. Hammondum in
 locum. 2° Huc facit, ut verecundam Piorum
 animis ingeneret fiduciam, qui istud *Spiritus*
figillum & ^a arrhabonem pretiosissimum ac-
 ceperunt, Spiritu nimirum Sancto cum illo-
 rum Spiritibus testante se esse filios Dei, ut
 docet Apostolus, Rom. 8, 16. ^a Eph. 1, 14.

A. *Quid Hic docet Articulus?*

B. 1° Spiritum Sanctum coæqualem esse
 Patri, Filioque Deum; quippe alias non posset

esse o-
 rore
 quod
 rem n-
 na de
 c Eph
 xime
 largia
 petuu

A

De
 genus

A.

[Eccle
 & esse
 & Rat
 lesia?

B.

in Ar
 multo
 passim.
 grum
 positu
 caput e

A. U

B. I

A. C

cipium

esse objectum Fidei *Divinae*. 2° Non mœ-
rore afficiendum (uti monet ^a Apostolus ;)
quod faciunt quicumque ^b monitis ejus mo-
rem non gerunt, aut ^c vita minime Christia-
na dehonestant. ^a *Eph.* 4, 30. ^b *Is.* 63, 10.
^c *Eph.* 4, à v. 25. ad v. 31. 3° Hinc Deus ma-
xime orandus est, ut ^a Spiritum suum nobis
largiatur, utque nobiscum maneat ^b in per-
petuum. ^a *Luc.* 11, 13, ^b *Jo.* 14, 16.

ART. IX. Credo Ecclesiam Ca- tholicam.

De *Ecclesiæ* Natura, Proprietatibus, & id
genus aliis, vide *Enchirid.* c. 22.

A. Cum loquitur *Articulus in singulari*
[*Ecclesiam*], permultas tamen *Ecclesias* fuisse
& esse Scriptura docet & Experientia, quin
& Ratio postulat ; quomodo una dicitur *Ec-
clesia* ?

B. *Ecclesia* numero singulari non solum
in Articulo, sed in Sacro quoque Codice
multoties occurrit, ut *Eph.* 5, 25. & alibi
passim. Una autem dicitur quatenus inte-
grum ^a Corpus est, ex multis membris com-
positum, & ^b Spiritu Sancto animatum, cujus
caput est Christus. ^a *Col.* 1, 18. ^b *Eph.* 4, 3.

A. Unde vero oritur Unitas ista ?

B. Ex Unitate Principii, Finis, & Medii.

A. Quodnam est unum illud *Ecclesiæ* Prin-
cipium ?

B. Distingui potest in *Quod* & *Quo*: Illud est Christus Caput, qui sanguine ^a suo constituit sibi Ecclesiam; Istud est Spiritus ^b Informans, sicut Anima Corpus. ^a 1 Pet. 2, 9. ^b 1 Pet. 4. 6.

A. *Et si Christus solus sit Caput invisibilis Ecclesiae, nonne potest aliud esse Caput visibile, puta Pontifex Romanus?*

B. Binorum Ecclesiae *Capitum* Scriptura nusquam meminit, nullum omnino nisi Christum designat, qui (ut ^a Caput) vitam Gratiae cunctis ejus membris solus infundit; nec unquam ^b Corpus Ecclesia dicitur, nisi unius Christi; non *Papae*, non ullius demum Creaturae. ^a Col. 2, 19. ^b Eph. 1, 22, 23. & alibi saepies.

A. *Sed nullo prorsus sensu Pontificem vis esse Caput Ecclesiae?*

B. Nullo, nisi Ecclesiam intelligas *Malignantium*: nam quod ad Christi Ecclesiam attinet, probet se prius sanum esse Membrum. Utcunque constat eum si (vel maxime dignus esset *Petri*, quam falso jaëtat, Cathedra) non magis esse Caput quam reliquos Episcopos, ex paribus Apostolorum *πρεσβυτερις* sive praerogativis; utpote quorum singulis, non uni *Petro*, Regni Coelestis *Claves* cum ministerio *Verbi* & *Sacramentorum* ex æquo Christus concedidit, *Mat.* 28, 20. *Jo.* 20, 23.

^a Interim tamen si *Capitis* vocabulum (uti ^a apud *Hebraeos*, quin & aliis quoque linguis) latius

'latius us
'siae in pr
'cato, de
'nisi quoe
'neque in
'Mortale
'unde salt
'Scriptura
'de Eccle
'dum cen
'cula non
'Primores
'vnt Cap
'Micha, c
'dum Pri
'Politica,
'premu
'noscant,
'prium.
'mum sub
'rem, &
'ante dixi
'tamen no
'lum in F
'sasticum
'rildition
'possit (ut
'habemus
'* Hoc eni
'nulla pior

* Vid. Revere

'latius usurpetur pro membro aliquo Eccle-
 'siæ in præcipua sub Christo dignitate collo-
 'cato, de eo non esset anxie laborandum ;
 'nisi quod *Scripturæ* Stylus adversetur, quæ
 'neque in *Vetere Instrumento*, neque *Novo*,
 'Mortalem quemvis *Caput* Ecclesiæ vocat ;
 'unde saltem ob *reverentiam* Christi, ejusque
 'Scripturarum, ad miseros Peccatores (cum
 'de Ecclesia agitur) non facile accommodan-
 'dum censerem : alias, ut diximus, de vo-
 'cula non esset litigandum. Nam *Familiarum*
 'Primores , & *Præfecti Politici* multoties
 'כאן *Capita* audiunt, *Principes* exponente
 'Micha, c. 3, 1. Quo sensu non est denegan-
 'dum Principibus nomen *Capitis*, sive in re
 'Politica, sive in *Ecclesiastica*, dummodo su-
 'premum in utrisque *Dominum* Jesum ag-
 'noscant, & sensu longe *humiliore* Iplis pro-
 'prium. Quid enim hoc sensu inter supre-
 'mum sub Christo *Gubernatorem*, *Moderato-*
 '*rem*, & *Caput* interest, si excludas quam
 'ante diximus *reverentiam* Nominis ? Quod
 'tamen non ita dictum velim, ut actum ul-
 'lum in Foro *interno*, aut quem pure *Eccle-*
 '*siasticum* dicimus (Ordinis scilicet aut Ju-
 'risdictionis) Princeps secularis exercere
 'possit (uti verbis disertissimis suffragantem
 'habemus Ecclesiam *Anglicanam*, Art. 37.)
 '* Hoc enim nulli ferunt Ecclesiæ Canones,
 'nulla piorum Principum exempla commen-

* Vid. Reverend. Bramhallum, ubi paulo infra.

‘ dant, quin omnia potius explodunt. Imo
 ‘ invasionem istam in *Uzziah* Rege severissi-
 ‘ me olim notatam simul & divinitus ani-
 ‘ madversam legimus, 2 *Chron.* 26, a *comm.*
 ‘ 16. ad 22. Sed in foro *externo*, & quoad re-
 ‘ gimen *Politicum* Ecclesiæ *Capita* (sensu
 ‘ illo *abusivo*) Christiani Principes dicantur,
 ‘ i. e. summi sub Christo Præsides, & *utrin-*
 ‘ *que Tabulæ Custodes*, qui soli potestatem
 ‘ habent *Convocandi, Regulandi, Confirmandi*
 ‘ Synodos, earumque *Canones & Decreta*; &
 ‘ Ecclesiasticorum mores, si opus fuerit, pec-
 ‘ nis civilibus corrigendi. De His & hujus-
 ‘ modi breviter, sed docte admodum & dilu-
 ‘ cide (suo more) differentem vide Reveren-
 ‘ tissimum BRAMHALLUM, Responsi-
 ‘ ad Oratiunculam gloriosam *Meliterii Galli*
 ‘ (Transfugæ) Serenissimo Regi nostro (dum
 ‘ Exsul ibi ageret) fidenter satis inscriptam,
 ‘ à p. 37. ad p. 43.

A. *At hoc vult Papa (ni fallor) se Caput
 esse Universale totius Ecclesiæ Militantis, in
 eamque potestatis plenitudinem habere Apo-*
 stolicam.

B. Multi vero opinantur eum neque mem-
 brum esse sanum Ecclesiæ, nedum *Caput*, ne-
 dum *Universale*. Hoc Apostolorum praxi re-
 pugnare ostensum est supra, quorum nullus
 in alium potestatem aut exercuit, aut ven-
 dicavit; nec consequenter Successoribus
 reliquit. *Nihil enim dat quod non habet.*

A. *Procedatur ad unitatem* Finis.

B. Ec-

B. Ec
 habere *fr*
 serviens
 cunque
 pendeat,
 salutem
 diam qua
 v. 3. 2 T
 1 *Thes.*
 A. Pe
 dii.

B. Ea
 catione V
 c *Discipli*
 storibus
 vandæ st
 clesiæ (qu
 permultu
 16. b 1 C
 c 1 *Cor.* 5
 c 1 *Cor.* 1

A. Qu
 Ecclesiæ

B. Id
 mentalia
 omnia, c
 debet a

c *Eph.* 4.

A. Cur

B. Quo
 Deo popu
 mento, sa

B. Ecclesia Universa unum hunc debet habere finem ; ut Christo Capiti fideliter inserviens doctrinam ejus & præcepta quæcunque ^a sedulo tueatur, ab ^b eo in solidum pendeat, adeoque ^c communem singulorum salutem atque membrorum inter se ^d concordiam quam diligentissime promoveat. ^a Jud. v. 3. ² Tim. 1, 13. ^b Col. 2, 19. ^c Rom. 10, 1. ¹ Thes. 2, 16. ^d 1 Cor. 1, 10.

A. Perge ultimo ad Unitatem ex parte Medii.

B. Ea quidem in sincera constat ^a prædicatione Verbi, ^b legitimo Sacramentorum & ^c Disciplinæ Ecclesiasticæ usu, in debita ^d Pastoribus obedientia, & ^e Charitatis conservandæ studio ; quæ singula ad unitatem Ecclesiæ (qualem vult Articulus) haud obscure permultum faciunt. ^a Gal. 1, 8, 9. Phil. 1, 16. ^b 1 Cor. 11, 18. ad v. 23. ¹ Cor. 12, 13. ^c 1 Cor. 5, 13. ^d Jo. 3, 9, 10. Heb. 13, 17. ^e 1 Cor. 12, 25.

A. Quin circa hæc omnia non idem sentiunt Ecclesiæ Dei.

B. Id sane dolendum est : si vero fundamentalia Doctrinæ & Disciplinæ retineant omnia, circumstantiarum defectum supplere debet ^a vinculum illud Pacis, Charitas. ^a Eph. 4, 3.

A. Cur Ecclesia dicitur Sancta ?

B. Quoniam & ^a peculiaris, & selectus est Deo populus, sancto ^b superædificatur fundamento, sanctis & nititur ^c promissis & regitur præ-

^a *præceptis*, sanctitatem denique (• sine qua nemo videbit Deum) tota & spirare & sectari debet. ^a 1 *Pet.* 2, 9. ^b *Eph.* 2, 20. ^c *Pf.* 105, 42. ^d 2 *Pet.* 2, 21. ^e *Heb.* 12, 14.

A. *Car demum dicitur Catholica?*

B. 1° Ut Corpus integrum, respectu omnium eo pertinentium membrorum, quæ per varias passim mundi plagas dispersa reperiuntur. *Jo.* 11, 52. 2° Ex parte Fidei & Charitatis, quæ una inter omnes Ecclesias particulares esse debet. *Eph.* 4, 4, 5. Unde Ecclesiam quamcunque singularem Orthodoxam antiquitus Catholicam, imo & Episcopum quemvis appellitari consuetum, eruditus nihil notius.

A. *Quid itaque sibi vult Ecclesia Romana cum se Catholicam, (ad ravim plane Suam, nec minorem Audientium molestiam & nauseam) ubique venditat?*

B. Meras scilicet vult *nugas & mendacia*, (quibus stulto se ei mancipante mundo per tot secula saginatam constat) cum nullo nomine mereatur titulum *Catholicæ*; nedum eo sensu, quo sibi fidenter arrogat.

A. *Quid ita vero?*

B. 1° Quoniam in permultis *Fidem* deseruit *Catholicam*, eamque olim *Romanam*; neque toties monita & palam convicta redire sustinet, sed ficulneo *Ecclesiæ & Catholicæ* semper repetito muliebriter nomine obtecta (uti somniat) secunda deliciatur, inque omnes alias & multo puriores Ecclesias tyrannidem

dem atrociter evertit.

aliam in noscitur cum illa profitetur. Tonforibus

A. *Quid demum?*

B. 1°. Ecclesiam Iam lata fuerit 2° *Extra* & *Christi* enim Christus sper Caput, vinit. Col. quicunque petunt. 7 satis indiculus.

ART. X.

A. *Quid*

B. Duplex Dei; iique perfectione 12, 23. b 2

apparentia dicio Chan

dem atrocissimam exercet, diuque nimis exercuit. 2° Quia per Ecclesiam *Catholicam* aliam in orbe Christiano (si diis placet) agnoscit nullam præter seipsam, *i. e.* nisi quæ cum illa (scilicet) communionem indignam profitetur. Nota autem sunt ista Lippis & Tonforibus.

A. *Quid demum ex hoc Articulo eruendum?*

B. 1° Nunquam in terris defuturam Ecclesiam Dei, quoad universa in cælum sublata fuerit. *Mat.* 16, 18. & *cap.* 28, 20. 2° *Extra Ecclesiam, cum una sit, & Sancta, & Christi Corpus, nullam esse salutem.* Qui enim Christi *membrum* non est, frustra Christum sperabit *Caput*; & cui Christus non est *Caput*, virtutem ab eo vitalem incassum somniat. *Col.* 2, 19. 3° Sanctos esse oportere, quicumque locum sibi in Ecclesia salutarem petunt. *Tit.* 2, 14. *Apoc.* 22, 15. Atque hoc satis indicat, qui mox optime sequitur Articulus.

ART. X. *Credo Communionem Sanctorum.*

A. *Quotuplices sunt Sancti?*

B. Duplices: 1° Quoad *rem*, & *Judicio Dei*; iiique vel ^a*perfecti* in *Patria*, vel ^b*imperfecti* in *via*. ^a*Heb.* 12, 23. ^b*Phil.* 3, 12. *Jac.* 3, 2. 2° Quoad *apparentiam*, sive *speciem* externam, & *Judicio Charitatis*, ad quam quidem sanctitatem

tem non requiritur *efficax* Vocatio, *Cor novum*, & *vita nova* (sicut ad priorem,) sed sufficit Evangelii *Professio*, & *externa* præceptis ejus *obedientia*; eatenus scilicet, ut de ea bene sperare Charitas & possit & debeat, ac quod reliquum est *Cordium Scrutatori* relinquere. Ita Sanctos passim compellat *Paulus* in Epistolarum Inscriptionibus singula *visibilibus* Ecclesiæ membra (eos scilicet qui Sancti *vocati* sunt, καληται ἅγιοι) per vocationem sive *internam*, sive *solam externam* (utrosque enim eadem voce sæpius complecti liquet) ut *Rom.* 1, 7, 8. *1 Cor.* 1, 2. & alibi.

A. *Quin Apostolus loco posteriore illo ad Corinth.* sanctificatos vocat ad quos scribit; videtur itaque quod ad vere conversos tantum pertineat.

B. Ita quidem ibi compellat (ut sæpe alias) ex judicio *Charitatis*, simulque ex sua Christianorum *Professione*, in quam Baptizati sunt. Sic enim & ^a mortuos, ^b consepultos, & *resuscitados* cum Christo, ^c induisse Christum sæpe dicit, quicumque in illius Albo nomina scripsissent, non quod de singulis certo hoc sciverit, sed quod de nemine non bene speraret; quodque ista de se profiterentur Ipsi. ^a *Rom.* 6, 3. ad v. 12. ^b *Col.* 3, 1. ^c *Gal.* 3, 27.

A. *De quibus autem Sanctis intelligit Articulus?*

B. Quoad aliquam *Communions* partem de utrisque (uti mox patebit,) sed præcipue

de vere
potest Ch
lus. Phi

A. Qu

B. Du

A. Qu

B. 1°

commun

tiva majo

3, 1. ['E

'ubi dici

'cipes na

'ego aut

'terpreta

'bentes cr

'περισκοῦ

'Jac. 3, 7

'autem c

'præpositi

'liquo no

'nediction

'μαλθ. κ

'idem quod

'moniis.

'10, 33. S

'panions,

'Hoc aute

'rem Fana

'ex eo Te

'se Deific

'Christo, c

'communio

de

de vere & sine dolo *Sanctis*. Huc referri potest Character quo *Timotheum* ornat *Pau- lus. Philip. 2, 19, 20, 21.*

A. *Quotuplex est Sanctorum Communio?*

B. Duplex : interna, & externa.

A. *Quenam est Communio illa interna?*

B. 1°. Cum Patre, 1 *Jo. 1, 3.* cum quo communionem habent *Filiorum*, qua prærogativa major *Creaturæ* concedi non potest. 1 *Jo. 3, 1.* [Eodem spectat *Petri* illud, *Ep. 2, 1, 4.* ubi dicit esse κοινῶνς τῆς θείας φύσεως, *participes naturæ Divinæ*, uti vulgo redditur; ego autem (cum debita submissione) interpretandum censerem, *communione habentes cum Deo*, Nam θεία φύσις idem est, θεογενεσία, quod θεός sicut πᾶσα φύσις θείων &c. *Jac. 3, 7.* idem est quod πᾶν θείον. Κοινῶνς autem cum Genitivo, *simpliciter & sine præpositione, communionem habentes* cum aliquo notat; uti κοινῶνς τῷ πνεύματι in *Benedictione Apostolica* idem est quod μετὰ πνεύματος. Κοινῶνς ἐστὶ δαιμονίων, 1 *Cor. 10, 20.* idem quod *Communione habentes* cum Dæmoniis. Κοινῶνς ἐστὶ ἕως ἀναστροφῆς, *Heb. 10, 33. Socii, vulgata, & Beza, [i. e. companions, Nostra] communionem habentes.* Hoc autem censui notandum, quo occurrerem *Fanaticorum* quorundam deliriis, qui ex eo Textu præcipue (pessime intellecto) se *Deificari cum Deo, & Christificari cum Christo*, cornicantur.] 2°. *Sanctorum* ista *communio* est cum Christo, ut *Capite.* Hæc

autem tanta est, ut omnis cum Deo Sanctis-
que ipsis habitæ communionis sit quasi *Ra-
dix & Fundamentum*, cum * extra Christum
nemo sit aut acceptus Deo, aut charus in-
time sanctis confratribus. * *Eph.* 1, 6. *Jo.*
Epist. 2. 1, 2. 1 *Jo.* 5, 1. 3° Cum Spiritu
Sancto in eis * *habitante*, sub ^b cuius pro-
xime auspiciis totam peragunt vitæ præsen-
tis militiam, & * plusquam victores fiunt.
* 1 *Cor.* 6, 19. ^b *Eph.* 3, 16. * *Rom.* 8, 37.
4° Cum beatis Angelis, qui peccatoris con-
versione *letantur in Cælis*, quosque salutis
hæredibus * *Ministros* constituit Deus. * *Heb.*
1. ult. *Psal.* 91, 11. & *Psal.* 34, 7.

A. *Perge ad communionem Sanctorum
inter se, dum hic sunt in via (nam de Cæli-
bus alias dixisti*, *Enchir.* c. 8.

B. Externa est. 1° *Ratione Bonorum &
Facultatum*, quas urgente Rerum necessitate
cum Fratribus * communicari debent, prout
illis largitus est Dominus, utque pietas &
prudencia Christiana dictabit. * *Act.* 2, 44,
45. *Gal.* 6, 10, 2 *Cor.* 8. per totum cap. [* *De
Fanatica Anabaptist.* communitate vide *En-
chirid.* Cap. 19.] 2° *Ratione publici in
Ecclesia* * *Cultus divini*, ad quem omnes uno
corde animoque convenire debent: præcipue
vero cernitur hæc communio in pio & con-
cordi ^b *Sacramentorum* usu omniumque * ma-
xime in sacra *Synaxi*. * *Heb.* 10, 25. 1 *Cor.*
11, 20. *Act.* 2, 42. ^b 1 *Cor.* 12, 13. * 1 *Cor.*
10, 16. 3° Cernitur hæc Communio in om-
nibus

nibus in-
ulque (C
subeundo
Gaudio
Sympat
12, 15.
1. *Ec.*
A. *Quæ*
Communi-
B. *Pe-*
Domini,
mulque
omne g
cipue fra
46. ^b *He-*
A. *Quæ*
sula?
B. *Pe-*
villimi.
A. *De-*
B. 1°
Patre, F
nem mise
nitendun
sensus pr
hæreat, n
(qua lice
12, 13. b
6, 14, 15
se sit Com
a sine qu
frustra est

nibus mutæ^a *charitatis* officiis, ad^b mortem usque (si opus fuerit) Sanctorum commodo subeundam; inque sociali cum illorum^c & Gaudio, &^d Infirmis, atque angustiis, Sympathia. ^a*Gal.* 6, 10. ^b*1 Jo.* 3, 16. ^c*Rom.* 12, 15. ^d*Gal.* 6, 2. *2 Cor.* 11, 29. *Rom.* 15, 1. &c.

A. *Quomodo autem inter Sanctos hæc alitur Communio interna?*

B. Per^a *Verbum*, & *Preces*, & *Cœnam Domini*,^b vitæque Christianæ exemplum, simulque per^c *privata* (uti fert occasio) ad omne genus Pietatem & Dilectionem præcipue fraternam incitamenta. ^a*Act.* 2, 42. 46. ^b*Heb.* 10, 24, 25. ^c*1 Thes.* 1, 7. *Phil.* 3, 17.

A. *Quid hæc nobis suggerit Articuli clausula?*

B. Per multa quidem, eaque momenti gravissimi.

A. *Dic igitur præcipua.*

B. 1°. Quandoquidem cum ipso Deo, Patre, Filio, & Spiritu Sancto, communionem miseri peccatores habemus, summo opere nitendum est, ut^a gratissimus tanti beneficii sensus præcordiis intimis æternum infixus hæreat, nosque eo vitæ^b sanctimonia dignos (qua licet) constanter præstemus. ^a*Col.* 1, 12, 13. ^b*1 Pet.* 1, 15, 16. *1 Jo.* 1, 6. *2 Cor.* 6, 14, 15. 2°. Cum Sanctorum quoque inter se sit Communio, tum interna, tum externa, ^asine qua communionem cum Deo habere frustra est qui sperat, hinc discimus Homini

Christiano antiquius nihil esse oportere, quam ut utramque modis omnibus ligitimis colat & conservet. Id autem felicius præstando haud fuerit, quam si ^b pietatem infuscatam cum intensissimo *pacis Ecclesiae* studio sectetur. ^a 1 Jo. 4, 8, 20. ^b Heb. 12, 14. 2 Cor. 13, 11. 3° Hinc autem colligitur, quam grave sit Hæreseos aut Schismatis crimen, quorum altero *evertitur* Fundamentum Fidei, altero haud parum *periclitatur*.

A. *Cum tam gravia, uti dicis, sint ista Crimina, operæ pretium fore arbitror, si breviter utrumque depingas, & 1° quid sit Hæresis?*

B. Haud ita expeditum videtur ex Scripturis definire, quid sit; at sensu, qui diutissime obtinuit in Ecclesia, describi sic potest: *Hæresis est error in Fundamento Fidei* ^a *obstinatus*. ^a Tit. 3, 10. [Nempe non admodum frequens est scripturis *αἵρεσις* vocabulum, quando in vitio ponitur; ubi autem occurrat, nullam inde peculiarem descriptionem, uti nunc usurpatur, haurire licet, nisi ex parte, idque ex loco proxime citato: sed de hoc statim fusius.]

A. *Quando dicitur Error in Fide?*

B. Cum quis circa Doctrinæ Christianæ *substantiam* male sentit, & maxime si contra Fidem in *Symbolo Apostolico* comprehensam; seu id *explicite* fiat, seu *implicite*.

‘Tota quidem Scriptura cum qualibet sui parte dici potest objectum Fidei Christianæ

ne mat
Dei: ita
tantum
tas, &
(suffici
treclat,
quippe
Quin &
(veluti C
& his f
Doctis c
violatæ
phor arun
quæ ad
naturâ f
nent: pr
(etfi for
minime
sum Fide
substanti
dei Corp
quibus m
A. Quem
to Fidei?
B. Fun
(qua talis)
lus, viz. J
A. Qui
B. Hoc
turam ejus
aut Doctri
scientes v

nã materialiter, ut *deus*, & verbum
 Dei: ita *Lamechum* fuisse Polygamum, octo
 tantum *personas* in Diluvio *Noachi* serva-
 tas, & id genus innumera. Quique istis
 (sufficienter propositis & revelatis) fidem de-
 trectat, pro Christiano habendus non est;
 quippe qui non recipit testimonium Dei.
 Quin & multa in sacro codice descripta
 (veluti *Chronologica, Geographica, Genealogica,*
 & his similia minus aperte proposita) à
 Doctis disputari solent, citra ullam Fidei
 violatæ dicam. Eadem est & *Rerum adia-*
phorarum ratio, (cæteris semper paribus)
 quæ ad Fidei aut Religionis *Substantiam*
 naturâ suâ intrinsecâ non omnino perti-
 nent: proinde qui in his tantum dissenserit,
 (etsi fortasse *Schismatis* potest) Hæreseos
 minime tenebitur. Ea itaque solâ in cen-
 sum Fidei Christianæ, qua talis, & quoad
substantiam veniunt, ex quibus ejusdem Fi-
 dei Corpus integrum constituitur, & sine
 quibus mancum erit & mutilatum.

A. *Quem vero Errorem vocas in Fundamen-*
to Fidei?

B. Fundamentum Religionis Christianæ
 (qua talis) unum omnino prædicat^a Aposto-
 lus, viz. *Jesum Christum.* ^a 1 Cor. 3, 11.

A. *Quid inde sequitur?*

B. Hoc scilicet: quod quicumque aut na-
 turam ejus *Divinam*, aut munera *Mediatoria*,
 aut Doctrinam Pietatis (quocunque pacto)
 scientes volentes eversum eunt, in Funda-
 menta-

mentalibus Fidei errare censendi sunt ; qui
secus, quocunque teneantur errore alio, fun-
damentaliter non errant circa fidem stricte
Christianam.

‘Mirum est, quos hîc in vacuo Theatro
‘triumphos de Nostreis agunt *Pontificii* ; ad
‘*Fundamentalia* scilicet exhibenda nostra, nos
‘semper magno (sed inani) boatu, provocan-
‘tes. Exhibemus in genere, & semper exhi-
‘buimus. Multo magis eos deceret *rationi-*
‘*bus* agere, quam *clamoribus* ; qui si terro-
‘rem forte incutiant imperitis, certe risum
‘propinant cordatis. Suum interim ipsorum
‘fundamentum unicum satis ingenue palam
‘fecerunt (non *Jesum Christum*, sed) *Pontifi-*
‘*cem Romanum*. Loquatur pro cunctis,
‘(quanquam nec ipsi pro mutis haberi susti-
‘nent) *Doctor* eorum *Angelicus*, 2^a 2^a. qu.
‘11. Art. 1. ubi Catholicos, si accideret,
‘circa aliquos Religionis apices haud optime
‘sentientes, hoc (quæ sua est humanitas) te-
‘git pallio ; quod scilicet *Hæreticis* annume-
‘randi non sunt, quia non habent Electio-
‘nem (ea nimirum Hæreseos vocabuli vis est
‘radicalis) *contradicentem Ecclesiæ Doctrinæ* ;
‘& mox, postquam autem essent auctoritate
‘*Ecclesiæ* universalis determinata, si quis ta-
‘li ordinationi pertinaciter recusaret, Hære-
‘ticus censeretur, quæ quidem auctoritas
‘principaliter residet in *summo Pontifice*.
‘Habeant sibi itaque fundamentum *Pontificii*
‘summum suum *Pontificem hesternum* ; suffi-

‘cit

‘cit nobis
‘*Aternit*
‘A. *Quando*

B. Cui

bus Eccle
‘*Conciliar*
‘floralibus
‘sanam me
‘fructu ad
‘10. Huc
‘*Mat.* 18,

‘*Hæres*
‘electione
‘unusquis
‘*vita rat*
‘uti non
‘Hinc ap
‘tores ran
‘vitio pos
‘ni idem

‘*Doctrina*
‘losophi,
‘*teticorum*

‘severissim
‘*cta Chris*
‘*lianum* r

‘rum Se
‘rum *Josep*
‘*us* & ‘*I*
‘etiam 7°

‘itio. Int
‘rum *Se*

'cit nobis noster, Pontifex ille *Maximus*,
Aeternitatis Pater.

A. *Quando Error iste pro obstinato est habendus?*

B. Cum ita radices egit, ut non obstantibus Ecclesiæ (potissimum vero Universæ) *Conciliaribus* Decretis, quin & *a Monitis* Pastoralibus frustra repetitis, aliisque piis ad sanam mentem conducentibus *Remediis* sine fructu adhibitis, evelli non possit *a Tit. 3, 10.* Huc insuper à minore facit locus iste, *Mat. 18, 17.*

'*Hæresis*, cui *Seçta* Latine respondet, ab electione (τὸ ἀρξίναι) nomen habet; quod unusquisque sibi eam eligat *disciplinam* (aut *vita rationem*) quam putat esse meliorem, uti non male *Thomas 2^a 2^a qu. 11. Art. 1.* Hinc apud exteros (sive Ethnicos) Scriptores rarissime, aut nunquam (ut opinor) in vitio positum deprehenditur. *Seçta* *Ciceroni* idem est quod *Ratio & institutum vite, Doctrina, Disciplina* Magistri alicujus Philosophi, ut *Seçta Academicorum, Peripateticorum.* *Seçtam Stoicorum* asperrimam & severissimam dixit *Quintilianus*: imo & *Seçta Christianorum* haud semel apud *Tertulianum* reperitur. *Ἀίρεσις* de Philosophorum *Seçtis* usurpant *Græci*, & de Judæorum *Josephus*, κατὰ τὸν χρόνον τῶν τρεῶν αἰρέσεων ἢ Ἰουδαίων ἦσαν, Antiqu. l. 13. c. 9. quas etiam τρεῖς φιλοσοφίας vocat l. 18. c. 2. ipso initio. Inter istas autem occurrit *Pharisæorum Seçta* omnium celeberrima; quam mul-

'tis

'tis ille præconiis ornat, quamque *Paulus* ip-
 'se ἀνεβασάνη pronuntiavit, *Act.* 26, 5. &
 'quanquam ex ejusdem Apostoli verbis (*Act.*
 '24, 14.) viderentur Judæi nomen simplex
 'per opprobrium contra eum (adeoque to-
 'tam professionem Christianam) intorsisse,
 'ubi dicit, *Secundum viam istam quam vo-*
 'cant *Hæresin*, confiteor me Deum patrum co-
 'lere &c. prudenter adjectum dissimulavit
 'Paulus, ad invidiam scilicet vocabuli tunc
 'temporis amoliendam. Judæi enim per
 'Tertullum non Hæreseos simpliciter, sed ad-
 'jecto *Nazaræorum* (i. e. *Christianorum*) stig-
 'mate reum postularunt, v. 5. Verum in sa-
 'cris *Epistolis* vox pejus audit, ita ut exinde
 'non amplius sit *mediæ*, sed *pessimæ* in Eccle-
 'sia significationis: oportet esse *Hæreses*, in-
 'quit *Paulus*, 1 *Cor.* 11, 19. (de iis in sensu
 'sequiori verba faciens) quas etiam in Ni-
 'gro isto operum Carnis posuit, *Gal.* 5, 20.
 'Hebræi מוני Hæreticos vocant; non ex
 'Mane, sive Manete, quanquam *Glossato-*
 'rem in *Talmud* Hierosol. citat Cl. *Bux-*
 'torfius מתי appellantem, qui credunt du-
 'os esse Deos (ista autem notissima *Manichæ-*
 'orum Hæresis) sed ex Hæbreo מן *Species*,
 'quod scilicet Hæresis sit electa quædam vi-
 'tæ, religionis, aut instituti species, ab a-
 'liis ipso nomine separata. Secta autem ista
 'inquit *Buxtorfius*, procul dubio fuit *Baje-*
 'thæorum, (à quodam *Bajethoso*) & *Sadducæ-*
 'orum sive *Karræorum*, (illi à *Sadoc*; hi
 'quod

quod *pat-*
 rent, & f
 teucho ad
 cæros autē
 constat.
curæus a
 quo *Secta*
 Specie n
 summo in
 vocabulo
 difficilis e
 mate ex
 usu *Eccle*
 A. Jam
 B. Schi
 unque ci
 & sponte f
 Ecclesiæ.
 'Schism
 tur *Unit*
 autem C
 Christo,
 dem Corp
 habent, H
 per *Spirit*
 sam prox
 plicem op
 alteram H
 Schismati
 explicuit
 A. Quot
 B. Dupl

quod ~~παρεμεινεν~~ Phariseorum respue-
rent, & soli Scripturæ, vel ut alii, Penta-
teucho adhærerent, nomen traxere) Saddu-
cæos autem *Mane* multo antiquiores fuisse
constat. Quin אפיקורוס *Epicurus*, vel *Epi-
curæus* apud *Rabbinos* Hæreticum notat,
quo *Sectam* impurissimam delignant; & in
Spécie nomen utrumque Christianis, pro
summo in eos odio, accommodant. Sed de
vocabulo satis, vereor ne nimium. Reipsa;
difficilis est (uti diximus) *Hæreseos* à *Schis-
mate* ex Scripturis distinctio, quæ tamen
usu *Ecclesiastico* satis internoscuntur.

A. *Jam ostende quid Schisma sit.*

B. Schisma est peccatum, quo quis (ut-
unque circa Fidem Orthodoxus,) *aperte*
& *sponte sua pacem atque unitatem* impetit
Ecclesiæ. 1 *Cor.* 12. à *comm.* 13. ad 28.

'Schisma *Divisionem* sonat, & opponi-
tur *Unitati*, sicut *Hæresis Fidei*. Unitas
autem Christianorum vel est cum *Capite*
Christo, vel cum Socialibus *Membris* ejus-
dem Corporis. Illam per Fidem proprie
habent, hanc per Charitatem; utramque
per *Spiritum illum* vitalem Christi, ut cau-
sam proxime efficientem. Hinc itaque du-
plicem opponi divisionem manifestum est,
alteram *Hæreseos*, contra Fidem; alteram
Schismatis, contra Charitatem, uti satis
explicuit *Thomas*, 2^a 2^a qu. 39.

A. *Quotuplex est Schisma?*

B. Duplex, inchoatum, & completum:
illud

illud est hominis *inquieti*, sed in externa Ecclesiae Communione adhuc manentis; hoc autem eam aperte *deserentis*.

A. *Cum nova hac videatur distinctio, uberius explicatam velim.*

B. Et ratione fulcitur & Scripturis.

A. *Quomodo Ratione, Schismaticos scilicet posse dici, qui nondum se separarunt ab Ecclesia?*

B. Quoniam qui sponte & *sine causa* graves in Ecclesia turbas cient, *Unitatis* Ecclesiae, eo ipso, quantum in se est, scissuram faciunt, etsi non *discessionem*; quemadmodum in Republica *Seditiosi*, qui nondum in aperta prorupere rebellionem.

A. *Quomodo autem ex Scripturis hoc evincitur?*

B. Id clare docet Apostolus 1 *Corin.* 11. 18. verba hæc sunt, *συνερχομένων ὑμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀλλὰ χωρίσματα ἐν ὑμῖν ὁπάρχειν.* Id est schismata habemus inter eos, qui tamen in *eadem* Ecclesia (sive cœtu Fidelium) conveniunt: imo (quod urget fortius) ad eiusdem *Sacrae Cœnæ* consortium, uti constat ex v. 20. &c. Ita quoque usurpatur vocabulum, etsi in re paulo magis aliena, *Jo.* 7, 43. & c. 9, 16. c. 10, 19.

A. *Ad Schisma itaque completum requiritur actualis & nulla cogente necessitate ab Ecclesia discessio.*

B. Sic; qualis ea fuit illorum qui se separarunt, *Judæ* 19. *qui exierunt ab Ecclesia*

(non fuga

19.

A. *In*

ma?

1º. In c

renunci

Cætuum E

ium Offici

dio; ubi n

munionem

ro si in fac

men tribu

ur. * Heb

* Certe

Apostoli

stabant t

quodque

ille Prom

strum illu

Christiani

pus * tol

minime c

tibus Ec

corruptel

ob malam

tionem ab

potius ad

guam der

s, 29. Ro

s, 12. * 1

A. *In q*

B. *In ec*

(no

(non *fugati* scilicet sed *fugitivi*.) 1 Jo. 2,
19.

A. In quo autem cernitur hoc Schisma?

1°. In obedientiæ *Pastoribus* debitæ apertæ renunciatione, Jo. Epist. 3, 9, 2°. In *Cœtuum* Ecclesiasticorum, eoque pertinentium *Officiorum*, aperto & contemptu & fastidio; ubi nihil saltem observatur, quod *Communione* impedire debeat. ^b Præcipue vero si in sacra *Synaxi*, cui *Communions* nomen tribuit Apostolus, *Communio* respiciatur. ^a Heb. 10, 25. ^b 1 Cor. 10, 16.

^c Certe non de nihilo Scriptum est quod Apostoli (quanquam jubente Christo) perstabant simul eodem cœtu congregati; quodque haud aliter illapsus est eis spiritus ille Promissionis, Act. 2. quod toties Monstrum illud separationis fugere hortentur Christianos, eoque fine tam multa *ad tempus* ^a tolerarunt cum Religione examussim minime congruentia; quod neminem a cœtibus Ecclesiasticis, sive ob personarum corruptelas, etsi quandoque ^b graves, sive ob malam institutionum Christi *administrationem* abstinere jubeant, quin singulos potius ad unum Cor, unam Mentem, Linguam denique unam exstimulant. ^a Act. 5, 29. Rom. c. 14, & 15. ^b 1 Cor. 3, 3. & c. 5, 12. ^c 1 Cor. 11, 18. ad v. 23.

A. In quo 3° cernitur Schisma?

B. In eo potissimum, ubi quis non se modo
ab

ab Ecclesia separaverit, sed alios quoque possit se *Discipulos & Profelytos* undecunque collectos trahat. *Act. 20, 30. 2 Tim. 3, 6 Rom. 16, 17, 18. Jo. Epist. 3, 10.*

A. *Quid itaque censendum est de separatione Ecclesiae Anglicanae à Romana, nonne ista erat Schismatica?*

B. Si Schismaticus sit, qui causam dedit, fatendum est Schisma fuisse, sed ex parte *Romanensium*, non Ecclesiae Anglicanae quam illi fugarunt, nec illa aliter fugisset. Idem quoque quoad substantiam de cæteris Ecclesiis Reformatis dici nihil impedit, quanquam illis plerisque multum istius deest fuit *Decor, Ordinis, & Auctoritatis*, qua res apud nos agebatur.

A. *An ullos vero compulit Ecclesia Romana ad secessionem ab ea faciendam? nonne contra potius (ut matrem decuit) suos perpetuo libero monuit in Unitate Ecclesiae permanere, & abeuntes modis omnibus etiam severissimis ut Magistrum decuit, revocare studuit?*

B. Non verbo quidem aut decreto aliquo Reformatos abire, & suas sibi res habere iussit, sed communionis suae leges moraliter impossibiles (turpes volo & impias) ferendo ipsam quoque communionem impossibilem fecit, nec sine peccato, data Discedendi occasione, exercendam.

A. *Quas impias communionis leges objicit Etas?*

B. Ut nempe Pontificis Romani se quilibet

libet m
tum (m
Oraculo
onibus i
subscrib
onis leg
bendi vi
ana facil

A. A
re) quo
prior obj

B. Ve
Romae (
Schisma
corum Ca
discessit

liis,) Cap
dendo Po
saltem in
do (quor
liter inclu
onem sua

do, non se
um in Or
se habito
cundissim
'De Ecc
ditum A
gulari.

Eph. 4, 1
6. & ful
Chillingw

libet *mancia* agnoscerent; ejus unius *nutum* (maxime in Cathedra *somniantis*) pro Oraculo haberent; Idololatriis & Superstiti-
onibus innumeris, si non *manu*, saltem *praxi* subscriberent. Has & hujusmodi Communi-
onis leges minime ferendas (saltem ubi ela-
bendi via se obtulit legitima) pietas Christi-
ana facile dictabit.

A. At fortasse (Sorum *Meretricum* mo-
re) quo a se Schismatis infamiam depellat,
prior objicit.

B. Verissime; nullibi enim magis quam
Romæ (à multis retro seculis) regnavit
Schisma: quæ scilicet (ut taceamus *domesti-*
corum Catalogum bene longum) ab omnibus
discessit Ecclesiis antiquis (Apostolicis & a-
liis,) Caput Universæ Ecclesiæ suum obtru-
dendo Pontificem; & Articulos Fidei, Priscis
saltem incognitos, si non *Hæreticos*, cuden-
do (quorum utrumque *Schisma* in se *forma-*
liter includere, manifestum est,) & Communi-
onem suam, nisi istis legibus suis, denegan-
do, non solum ipsa est *Schismatica*, sed omni-
um in Orbe Christiano *Schismatum* (quæ ad
se habito respectu ista vocat) Parens una soci-
undissima atque alma Nutrix.

De Ecclesiæ Romanæ *Schismate* videfis eru-
ditum *Bramhallum* Archiep. tractatu fin-
gulari. *Usserium* τὸν πρῶτον Concione in
Eph. 4, 13. *Morton. Apol. Cathol. l. 2. c. 5,*
6. & fusius, *Magnæ imposturæ c. 15.*
Chillingworthum acutissimum, Part. I. c. 5.

aliosque passim.

A. *Dic breviter mala Schismatis.*

B. Pessimum esse Crimen indicio esse potest, quod nullum Apostoli diligentius depinxerunt, à nullo Fideles magis absterrebant: ut cui indulgentes, 1° Pro carnalibus habendi, 1 Cor. 3, 3. *Juda* 19. 2° Christi sanctissimo Corpori vulnus impingunt, & quantum in se est Unitatem abrumpunt, 1 Cor. 1, 13. 3° Evangelium sannis improborum & infidelium exponunt, *Jac.* 2, 7. collat. cum v. 2, 5. Hoc enim est *ambulare ut Homines*, non ut *Communione habentes* cum Deo & Sanctis ejus. 4° Nec minimum ex *Schismate* periculum creatur Reip. uti dicitur experientia. 5° Dulcedinem religionis, quæ ex membrorum communione per Charitatem oritur, aut tollit aut corrumpit: Cum enim in vita communi nihil sit infucata amicitia jucundius, nulla amicitia jucundior Christiana, vita utiq; *Schismate* venenata vitalis esse vix potest. 6° Haud impune crimen suum feret *Schismaticus*,^a Ecclesiæ censuris expositus & iræ Dei. ^a *Rom.* 16, 17. ^a *2 Thes.* 4, 6. (à minore) *Apos.* 2, 20.

‘Huc ducit Schisma, etsi (quod sperare jubet Charitas, ex intentione sese separantium haud raro) *per accidens*. Absit enim ut tot mala multo gravissima quasi Scopum sibi omnes præfigere statuamus. *Discrimen* ponendum monuit Apostolus, *Juda* 22. qui per totam omnino Epistolam ad hoc ipsum

‘argum
‘Schism
‘tamen
‘Christi
‘ut post
‘aut pri
‘am pac
‘munio
‘veant.

A R T

De Pe
in Chris

A. Cu

B. A

distingue
dari poss
que resp
vel est ex
ut *Judic*
poraria &
na: vel
publica,
clesiastic
homine f

A. Ex

liris?

B. R

proponer
lici seu p

‘argumentum collimat, etsi rebus à mero
 ‘Schismate alienis interspersum. Monendi
 ‘tamen & rogandi sunt omnes in *visceribus*
 ‘*Christi*, quicumque eum ex animo diligunt,
 ‘ut posthabitis quibuscunque aut *præjudiciis*,
 ‘aut privatis suis *affectionibus* & *commodis*, vi-
 ‘am pacis discant & sectentur, adeoque *Com-*
 ‘*munionem Sanctorum* omni studio promo-
 ‘veant.

ART. X. *Remissionem Peccatorum.*

De *Peccato*, ejusque *Remissione* per *Fidem*
 in *Christum*, egimus in *Enchir.* c. 6, 7. &c.

A. *Cujus est remittere peccata?*

B. Ambigua phrasis est, proinde cautius
 distinguenda. In peccato siquidem duo spe-
 ctari possunt; 1° *Culpa*, 2° *Pœna*: utrius-
 que respectu dicitur *Remissio*. *Pœna* autem
 vel est ex parte *Dei*, quæ eum proxime respicit
 ut *Judicem*; atque hæc iterum vel est *tem-*
poraria & *externa*, vel *spiritualis* & *æter-*
na: vel ex parte *Hominis*. *Remissio* vel est
publica, à Superiore, sive Politico sive Ec-
 clesiastico, indulta; vel *privata*, à quolibet
 homine singulari, cui facta est injuria.

A. *Ex hoc distinctionum apparatu quid mo-*
liris?

B. Rem verbis involutam enucleatius
 proponere. Deus enim & Homo (seu pub-
 lici seu privati ordinis) dicuntur utrique in

Scripturis *remittere* peccata, at sensu multum diverso ; qui sine distinctionibus explicari commode vix potest.

A. *Aggredere, & si voles, incipias à Deo; nonne Ipse solus remittit peccata?*

B. Solus indubie, vi *propria, originali, & autocratorica*, remittit. 1° *Culpam*, sive annexum reatum: cum enim culpa sit macula interna cordis, nulla ei eluendæ Creatura sufficit, (cor enim novum est ^a donum Dei, & Christi ^b sanguinis effectum :) cum insuper omne peccatum sit contra Legem unius Dei (proprie saltem & primario) necesse est ut ad Forum quoque divinum *ejus* remissio proprie dicta pertineat. ^a *Ezek. 36, 26.* ^b *Heb. 9, 22, 26.* 2° Solus Deus remittit poenam in Lege Divina præscriptam; nam ejus unius est tollere, cujus est imponere. Nemo certe Hominum hanc sibi potestatem arrogat, ut ab angoribus Conscientiæ, ab ærumnis hujus vitæ, à morbis, aut morte quenquam immunem esse jubeat.

A. *Qualis autem est Remissio peccatorum Humana in genere?*

B. Ea non formaliter & directe extenditur ad actus *interiores*, quos ut cognoscere non potest, ita neque punire aut remittere; indirecte tamen & reflexe, quatenus scilicet actus illi interni se produnt externis, ab Homine suo modo puniri possunt aut remitti. Vide *Suarez. de Leg. c. 4. c. 12.*

A. *Ex*

A. *E*
B. *Fu*
ac Divin
si quis a
mittend
tur; fin
prodider
luntas u
similiter
directe g
A. *An*
tit, vel s
B. *Ha*
duntur i
magistra
sive in
tales sint
gat, qui
eodem de
De Leg
les sint, v
A. *Perg*
Pastoribus
collat. cum
B. *Pote*
gandi & s
& retinen
eodem res
A. *Qua*
remittend
B. *Est*
Christo de

A. *Explicetur quod dicis aliqua instantia.*

B. Furtum lege prohibetur humana (æque ac Divina) i. e. actus furandi *externus*; à quo si quis absteineat, etsi *voluntas* peccatum admittendi haud desit, lege ista minime tenetur; si pravam se voluntas actu externo prodiderit, punitur actus iste *directe*, & voluntas unde manavit, *indirecte*, & negative: similiter, si condonatur actus, eadem fit *indirecte* gratia voluntatis, ut causæ.

A. *An vero Forum politicum culpam remittit, vel solummodo pœnam, & qualiter?*

B. Hæc duo parum aut nihil distare videntur in isto Foro. Sufficit itaque quod magistratus pœnam omnem possit remittere, siue in Legibus ^a pure pœnalibus (siquæ tales sint) siue non, ad quam Lex ejus obligat, qui tamen cum pœna legi Divinæ ex eodem delicto debita nihil commune habet. ^a De Legibus pure pœnalibus, an, & quales sint, vide *Suarez. de leg. c. 4, 5, 6.*

A. *Perge nunc ad potestatem Ecclesiasticam, Pastoribus scil. Ecclesie datam. Jo. 20, 23. collat. cum Mat. 16, 19.*

B. *Potestatem clavium* intelligis, siue ligandi & solvendi (ut S. *Matthæus*) remittendi & retinendi peccata, uti *Joannes*; quæ omnia eodem respiciunt.

A. *Qualis autem est ista Ecclesie potestas remittendi peccata?*

B. Est potestas tantum *ministerialis* à Christo delegata, cum ^a *Auctoritate* tamen

sub eo exercenda. ^a 2 Cor. 10, 8. Tit. 2, 15.

A. *In quo autem exercetur ista potestas?*

B. 1° Magis generaliter in Evangelii prædicatione ^a *auctoritativa*, qua Regnum Dei credentibus aperitur, incredulis occluditur, & Verbum his odor mortis, vitæ illis, 2 Cor. 2, 16. ^a Jo. 20, 21, 22, 23. 2° Specialius, Remissio ista pœnarum Ecclesiasticarum relaxatione, vel totali condonatione Pœnitentibus indulta cernitur, 2 Cor. 2, 6, 8. De hac fufe Hammondus noster *in marginibus*, Tractatu eruditissimo *De Potestate Clavium*, c. 4. per totum fere. 3° In Absolutione peccatori *Confesso & Resipiscenti* (quantum rationabiliter judicari poterit) à Sacerdote sive Ministro *occasionaliter declarata, pronuntiata, & particularius applicata*, idque cum *auctoritate*, nulli Laico, aut inferioris subfelli Clerico permiffa. Jac. 5, 14, 15. ἀπολύσεις αὐτόν.

A. *Quo autem spectat ista Absolutio auctoritativa?*

B. Plurimum certe valet ad consolandas sub peccati onere laborantium conscientias; qui si vere resipiscant, æque rata erit in cœlis Sacerdotalis absolutio, ac si Christum ipsum audirent pronuntiantem, *Bonus sis animo, remittuntur tibi peccata tua.*

A. *Quid vero si Privatus aliquis iisdem quoque confessionis & Pœnitentiæ legibus consimiliter absolvetur?*

B. Fa-

B. Fa-

est, cuius
dictione

A. 2

quivitur

illa, qua

dotis pec

omnibus

fessuro

currunt

B. Id

ribus nu

pissime

quas nul

modestia

constat,

publicar

mancipi

A. An

rem Sace

B. Im

que sauc

tum Art

tempore

dictamen

nimi pec

tare rem

lectui ha

A. Qu

mittere f

B. De

minicæ su

B. Faceret nimirum quod sui *muneris* non est, cuique Deus talem nullam promisit *benefactionem*.

A. *An ad Absolutionem Ministerialem requiritur Confessio (quam vocant) Auricularis illa, qua singula insusurrantur in aurem Sacerdotis peccata graviora cum suis quoque ad unam omnibus circumstantiis, quantum quidem confessuro (scrupulosissime vitam excutienti) succurrunt?*

B. Id plane jugum grave, quod peccatoribus nullibi imposuit Deus; ubi etiam sæpissime tales audiendæ sunt Confessiones, quas nullarum aurium (nisi talium) feret modestia. Quin illis *clavem* esse furtivam constat, qua secretiora Principum & Rerum-publicarum scrinia recludant, adeoque omnes mancipia sibi devotissima habeant.

A. *An ergo nullius est usus privata in Aurem Sacerdotis Confessio?*

B. Imo permagni esse potest, si libera, idque sauciata postulet Conscientia, non tantum Articulo *Mortis*, sed alio quocunque tempore secundum prudentiæ Christianæ dictamen: & dolendum sane, tam dulce Animæ peccato lancinati levamen, tam salutare remedium usque adeo nunc dierum neglectui habitum.

A. *Quo demum sensu dicantur Privati remittere fratribus delicta?*

B. De eo in *Expositione Precationis Dominicæ* suo loco dicetur.

A. *Ex*

A. *Ex Divina Peccatorum Remissione quid discimus?*

B. 1° Remittenti Deo deberi nos, nostra. que omnia, 1 Cor. 6, 19. 2° Ut tanti fenum beneficii nobismet ipsis applicati *Verbo, Precibus, Jejuniis*, de Corde *vigilantia*, adeoque piis quibuscunque mediis augere indies & amplificare studeamus, 2 Pet. 1. à v. 5. ad v. 12. 3° Ne duri simus in peccantes contra nos Fratres, Mat. 18, 32, 33. Eph. 4, 32.

A R T. XI. Resurrectionem Corporis.

De hoc Articulo vide *Enchirid.* c. 24.

A. *Cum Carnis Resurrectionem non modo deriserint Ethnici, & Hæretici aliquot ventustiores (etiam Apostolorum tempore,) quin & circa eam valde lascivierint (pudet dicere!) recentiorum quorundam, qui tamen se Christianos appellant, ingeniola; estne talis Corporum Resurrectio in se impossibilis?*

B. Nequaquam: quia etsi non potest fieri viribus Naturæ, potest tamen virtute Omnipotentis Dei, Heb. 11, 19. Imo & hoc futurum tota clamat Scriptura.

A. *Sed nonnullis (quæ illorum est sapientia) contradictionem sapit, idem numero Corpus resurgere.*

B. Verum, si contradictio tali subfit Resurrectioni, multo magis Creationi ex nihilo; quam tamen Adversarii non ita in dubium hætenus vocarunt.

A. Q.

A. O.
B. Sci

facere, ex
jecta & d
dem, qua
nulla sit

A. Ex
per Corpor

B. Plan
multis m

am. Nequ
eandem v

itaque pro
quoad sub

bet absur

coire possi
ordinem, a

minem in
rursus (&

Amico Lo
nibilatione

saltem cre
nihil, fieri

actu enim
mentum.

A. Sed
integrum

rum substa
risque ide

B. Hoc
triumphi

atoribus

A. *Ostende vim Consequentiae.*

B. Scilicet minus est, ex aliquo aliquid, facere, ex eadem materia (per mortem disiecta & dissoluta) rursus quoad *omnia* eandem, quam ex nihilo *omnia*. Si hñc itaque nulla sit Contradictio, nedum illic.

A. *Existimas itaque integram manere semper Corporis materiam?*

B. Plane quoad ipsam *substantiam*, licet multis mutationibus accidentalibus obnoxiam. Neque enim ulla est *annihilatio*, nisi per eandem virtutem qua facta est *Creatio*. Si itaque probetur nullam fieri Corporis mortui quoad *substantiam* *annihilationem*, nihil habet absurdi, partes quoque dissipatas iterum coire posse in *eundem* plane *statum*, *situm*, *ordinem*, atque *figuram*, non magis quam Hominem in extremis mundi partibus agentem, rursus (& hoc modo naturali) convenire cum Amico *Londini* habitante. Quin & data *annihilatione*, nihil impedit quo minus de novo saltem creetur, cum quod factum est de nihilo, fieri iterum posse perspicuum sit: ab actu enim ad *potentiam* nunquam fallit argumentum.

A. *Sed ponamus Corpus mortuum à Bestiis integrum devorari, consequenter autem in illarum substantiam facessere, num. possit esse usque idem numero corpus?*

B. Hoc quidem magna animi fidentia & triumpho plena ante victoriam, à Ratiunculatoribus nostris (parce Lector vocabulo)

ur-

urgetur ; sed quam ridicule parum attendunt.

A. *Id velim patefacias.*

B. 1° Etenim animadvertere minime videntur, nihil opus esse ut ad Bestias eatur, magis quam ad Terram ipsam, cujus in visceribus servanda deponuntur Cadavera, quoniam & ipsa ^a semper famelica satis devorat, inque sui substantiam convertit ; idque ex decreto Divino, *Pulvis es, & in pulverem reverteris.* ^a Prov. 30, 16. 2° Non sunt Bestiarum Corpora resurrectura (quod & ipsi concedunt) proinde à Corporum numericationis distractione nihil metuendum. 3° Qualescunque aut ubicunque fuerint partes istæ ita devoratae, easdem semper manere contendimus, proinde de nova adunabiles.

A. *Quid vero si devorata sint Corpora ab Hominibus istis carnivoris, quos Cannibales appellant ; quomodo suum utrique reddetur Corpus in Resurrectione ?*

B. Facilis est, & ab antedictis præcipue solutio : ad quam 1° Præmittatur, idem numero Corpus non ex eadem mole partium pendere, sic enim idem numero Corpus non esset Petri *Infantis* & *Adulti*, *Jani* & morbo *tabefacti* ; quod valde absurdum foret. Dato itaque partes aliquas esse non devoratas modo, sed in nihilum redactas, eadem potest esse Corporis numericatio. 2° Ponamus *totum* Corpus devorari ; perpauculum esse quod assimilatur Corpori devorantis, hinc itaque nihil

nihil per
idem dica
bit, quod
cunque e
Corpore,
rus est, c
rando :) i
cum null
nulla depo
facilis est
ris Resurr
probandu
futuram
mus.

A. *Quis*

B. 1° M

previ fut
potius ad
nubii sper
Hoc corrup
ligendum
mortale im
mimum c
ectionis fi
13, 14.
oribus m
dque non
memoriam,
is, quibus
er. 22, 19
emur, Co
templa Sp

nihil periculi est, ut devorantis & devorati
idem dicatur Corpus. 3°. Hinc satis consta-
bit, quod sicut vorax iste *Cannibal*, quantum-
cunque edat aut bibat, suo tamen vivit cum
Corpore, suo moritur, in eoque olim surrectu-
rus est, quamvis ipso quoque ab aliis devo-
rando :) ita in reliquis tenere necessum est,
cum nulla sit in rerum natura *annihilatio*,
nulla deperditio materiæ. Unde super toto
facilis est Conclusio, ejusdem numero Corpo-
ris Resurrectionem non esse *impossibilem*, quod
probandum ratione suscepimus, & de facto
futuram Scripturis edocti firmiter credi-
mus.

A. *Quis hujus Articuli ad praxin usus ?*

B. 1°. Ne ex divortio Corporis Animæque
brevis futuro nimium percellamur; quin
potius ad secundi, multoque beatioris con-
solationis spem erigantur animi, scientes quod
Hoc corruptibile (ad speciem in nihilum re-
digendum) induet incorruptibilitatem, *Hoc*
mortale immortalitatem. 2°. Ne de mortuis
nimium contristemur amicis, quasi resur-
rectionis futuræ *spem non habentes*, 1 Thess.
4, 13, 14. 3°. Hinc (fidelium saltem) cor-
poribus mortuis honesta debetur *sepultura*,
quæque non tantum ob debitam^a virtutibus
memoriam, sed in *spem* gloriosæ resurrectionis,
in quibus non convenit sepultura illa *Asini*,
1 Cor. 15, 22, 23. ^a Act. 8, 2. 4^c. Hinc etiam mo-
temur, Corpora nostra, non modo viva, uti
Tempora Spiritus Sancti, ab omni peccati
in-

immunditie illibata servare ; sed ut quæ mortua. Gloriæ palatia aliquando sunt futura, *Phil.* 3, 21.

ART. XII. *Et Vitam Æternam.*

A. *Quid intelligit Articulus per vitam æternam ?*

B. Non modo duratione *perpetuam* ^a (qualis etiam erit Impiorum, sed) supra quam aut ^b dici aut cogitari possit, *gloriosam* ; unde Reproborum status ille miserrimus post mortem nunquam neque *vitæ*, nedum *æternæ* nomine in Scripturis describitur, at ^c mortis sæpe. ^a *Mat.* 25, ult. ^b *1 Cor.* 2, 9. *2 Cor.* 4, 17. ^c vide *Apoc.* 2, 11. & 21, 8.

A. *Hinc tamen arguantur nonnulli Impios à morte statim annihilari ; & loca S. Scripturæ omnia, quæ Illorum perditionem & ruinam notant, subtiles huc trahunt.*

B. Hoc isti nimirum velint magis quam credunt, scelerum suorum incantamentis fascinati ; sed rebelles hosce contra Lucem in ordinem facile Lux ipsa coget : Lux (inquam) illa Verbi, ^a vermem *immortalem* ignemque *inextinguibilem* diserte toties pronuntiantis, imo *quingies* eodem capite, idque totidem contiguis fere versibus ; & per actio Judicio, pœnas manere Impios æternæ docet (ut supra) *Mat.* 25, 46. ^a *Mar.* 9, à 43. ad v. 49.

A. P.
concludi
Individ
perpetua
succentu
quidam
statu nih
tionem,
trimonia
nentium
Quid ad h
B. Ha
jus & ip
am istam
femi-pisc
bri depin
nebrarum
movere :
qui vitar
accensuit.
A. Nul
B. Plan
scipulis v
ditione u
Impios po
in Terris
proculdub
monio cop
os, atque

* Vide optimam
in Gehennæ cri

A. *Pœnarum* sane * *æternitas* hinc certe concluditur; hanc vero non respectu ejusdem Individui, sed specificam tantum diversarum perpetua sibi serie (prioribus annihilatis) succenturiatorum singularium vult Auctor quidam famosissimus: in quo etiam *Pœnarum* statu nihilo deteriorem fingit illorum conditionem, quam in qua reliquit Adamus, matrimonia scilicet contrahentium, prolem gignentium &c. *Leviath. c. 44. fol. 345, 346.* Quid ad hoc *Hominis* dicendum?

B. Hanc scilicet illius Theologiam (cujus & ipse primus *Fundator* exstitit) *Belluam* istam referre coronatam (semi-virumque, semi-piscemque) quam in Frontispicio Libri depingendam curavit; & *Regnum Tenebrarum*, de quo ibi delirat, maxime promovere: saltem ei parum debent Maritati, qui vitam Conjugalem *Gehennæ* tormentis accensuit.

A. *Nulla alia refutatione dignum censes?*

B. Plane nulla, quicquid bellis suis Discipulis videatur: nam eadem prorsus conditione uti (quidni gaudere dicam?) vult Impios post mortem, qua nunc abutuntur in Terris vivi, edentes, bibentes, & convivia, proculdubio cum choreis, agentes, matrimonio copulatos, gignundæque proli intentos, atque hæc omnia inter summos Inferni

* Vide optimæ memoriæ Hammondum, tract. singulari De æternis *Gehennæ* cruciatibus.

cruciatus; quod quam non modo Atheum, sed ridiculum sit,

Et pueri norunt, nisi qui nondum are lavantur.

nec istam sane circa Impios in orco suo Ethnicorum ullus (etiam dementissimus) insaniam unquam insanivit.

A. *Eo itaque Gehennæ suæ ludicro relicto, qualis est piorum æternitas?*

B. Sanctissima, ^a & sine omni peccati macula, disjectis ^b Ignorantiæ tenebris, cum luce mira & serenitate intellectus; à ^c molestiis omnibus, ærumnis, & periculis procul posita, cum plenitudine gaudii in visione illa beatifica, & voluptatum, quarum nulla erit aut ^d senectus aut satietas in secula seculorum. ^a Eph. 5, 27. ^b 1 Cor. 13, 12. ^c Apoc. 21, 4. ^d Psal. 16, 11.

A. *Ubi autem vita hæc æterna transigetur?*

B. Non in Terris (uti somniat nugator modo citatus, *Leviath. c. 38.*) quippe quæ cum Elementis, adeoque cœlis naturalibus, diluvio illo igneo absorptæ, & absumptæ evanescent, 2 Pet. 3, 10. sed in Cœlo Cœlorum ^a apud Christum, in illo nimirum domicilio, non manu factò, æterno in cœlis, uti Apostolus, 2 Cor. 5, 1. ^a Jo. 14, 2, 3.

A. *Quid ex hoc Articulo practice colligendum?*

B. 1° Vitæ hujus momentaneæ fordescere debere omnia præ illius æternæ gloriosissima beatitudine, qua dignæ non sunt
aut

aut per
culi, 2
per ad
defung
viarum
concide
ibi sit
10, 35,

A. Q
B. N
affensu
boli fide
diceretur

aut *perpeſſiones*, aut *commoda præſentis ſæculi*, 2 *Cor.* 4, 17, 18. 2° Ut, intentis ſemper ad vitæ æternæ metam oculis, ſtrenue deſungamur curſu *nobis præſtituto*, nullis viarum aſperis aut difficultatibus ^a animo concidentibus; utque ubi laborum merces, ibi ſit ^b *converſatio*. ^a 2 *Cor.* 4, 16, &c. *Heb.* 10, 35, &c. *Apoç.* 2, 10. ^b *Phil.* 3. 20.

A M E N.

A. *Quid hîc ſignificat Amen?*

B. Non videtur *optantis* eſſe, ſed potius aſſenſu maxime compendiarîo totam *Symboli* fidem claudentis & comprobantis; quali diceretur, *Hæc omnia firmiter Credo*.

P R E-

PRECATIONIS DOMINICÆ BREVIS EXPOSITIO.

A. **C**UM Agenda omnia Decalogus, Credenda Symbolum Apostolorum summarie complectitur, nullamne sibi talem Apothecam Petenda obtinent?

B. Maxime; in Precatione scilicet Dominica.

A. Prius vero quam istam in specie excutiamus, nosse oportebit quid sit Precatio (uti ad Deum refertur) in genere.

B. Precatio talis Christiana est Invocatio ^a Religiosa veri Dei, qua aut bonum aliquod ab eo petimus, aut malum deprecamur. ^a Rom. 10, 14. Psal. 50, 15.

A. Cum Invocationem dicis Religiosam, vis, puto, partem esse Cultus Divini.

B. Videlicet, eamque præstantissimam: quippe qua Deus se ^a delectari monet; ^b quæ reliquo ejus cultui, atque adeo toti Christiano πολιτεύματι ^c benedictionem è Cælo devocat; quæ ^d jugiter exercenda, & constantissima Sanctorum praxi, cum mirabili
ejus

ejus ap

datur :

cultum

^a Prov.

Mar. 1

Templ

4, 5.

ⁱ Psal.

A. 5

B. C

2, 1. v

boni,

Actio.

prie qu

semper

Precati

2, 8. R

A. C

Precati

B. C

107, 13

A. A

datur q

B. D

^b in sp

(qui vic

loquunt

dando e

deest,

Psal. 37

11, 12.

16, 33.

ejus apud ^e Deum virtute, passim commen-
datur: imo hinc universum quoque Dei
cultum ^f *Synecdochice* interdum designat.

^a *Prov.* 15, 8. *Cant.* 2, 14. ^b *Psal.* 19, 14.
Mar. 14, 22. ^c Vide *Solomonis* orationem in
Templi Encæniiis habitam, *1 Reg.* 8. *1 Tim.*
4, 5. ^d *1 Thes.* 5, 17. ^e *Jac.* 5, 16, 17, 18.
^f *Psal.* 54, 4. & 79, 6.

A. Quot sunt species Precationis?

B. Quatuor vulgo recensentur ex *1 Tim.*
2, 1. viz. *Deprecatio* mali, [*Ans.*] *Petitio*
boni, *Intercessio* pro aliis, & *Gratiarum*
Actio. Hæc autem novissima Precatio pro-
prie quidem non est, etsi eam ^a comitari
semper debeat, nec sine illa ^b utilis esset
Precatio proprie dicta. ^a *Phil.* 4, 6. ^b *Hof.*
2, 8. *Rom.* 1, 21, 24.

A. Quem fructum rite instituta adfert
Precatio?

B. Quod petiit Boni. *Mat.* 7, 7. *Psal.*
107, 13, 19, 28.

A. An ergo pie Deum Invocantibus semper
datur quod petunt?

B. Datur quidem suo ^a tempore, idque
^b in specie, si Deus eis expedire viderit
(qui videt omnia,) & cum exceptione, ut
loquuntur, ^c *Crucis*. Si non expediat, non
dando datur; & ex ^d *Gratia* Divina, quod
deest, cumulate pensabitur. ^a *Hab.* 2, 3.
Psal. 37, 34, 35. ^b *2 Reg.* 19, 20. *1 Reg.* 3,
11, 12. &c. ^c *Mar.* 10, 30. collat. cum *Jo.*
16, 33. ^d *2 Cor.* 12, 8, 9.

A. Sed multa consequuntur bona etiam qui non invocant Deum, aut secus quam oportet, uti Infideles & Profani.

B. Totus id a mundus clamat: sed bona quæ dicis non sunt hujusmodi Hominibus b ad Salutem profectura, quanquam eò vel recalcitrantes c exstimulant, & ingratos omni prorsus d excusatione vacuos relinquunt: a Act. 14, 17. Psal. 33, 5. b Ps. 17, 14. c Rom. 2, 4. d Rom. 1, 20.

A. Qualis itaque oratio esse debet, ut sit accepta Deo?

B. Talis ut neque a malum petat, neque bonum b male. a Mat. 7, 11. b Jac. 4, 3.

A. Quid ex parte modi requiritur, ut Oratio sit Deo grata?

B. 1º Distincta satis rei petitæ scientia; qua caruere Filii Zebedæi, Mar. 10, 38. omnesque qui preces in lingua sibi ignota deblaterant, 1 Cor. 14, 9, 16. 2º Fides in Verbo Dei fundata, Mat. 21, 22. Jac. 1, 6. Hinc huiusmodi corrumpuntur Preces ad Sanctos Cœlites institutæ; quæ verbo nullo aut promissione divina nituntur (ipsis quidem factentibus sæpe Adversariis.) 3º Ut fiat unius Christi Mediatoris nomine, Jo. 14, 14. Faceant ergo preces quæ Sanctorum nomine, intercessionibus, & meritis ad Deum diriguntur. 4º Ut cum summa fiat a sinceritate, animi demissione, & b reverentia Dei. a Ps. 78, 36, 37. b Gen. 18, 27. &c. 32, 10. Apoc. 4, 10. Hinc illorum excluditur

ditur a
velo qu
coram
memore
Eccles.
bone ex
non b lu
liud ag
conspic
scilicet
nus pre
cum der
a Jac. 5.
Ut inde
1. Job
A. Q
tium?
B. D
lica (in
A. E
B. Co
mere &
terim P
res fert
promissio
pturis b
& deside
a Mat. 1
84. ad v.
A. Qu
Formuli

ditur arrogancia, qui παρρησια Christianæ velo quidvis fere quod in buccam venerit coram Deo temere profundunt; haud satis memores, *Deum in Cælis esse, in Terris ipsos, Eccles. 5, 2.* 5° Ut ^a *vivida, efficax, & carbone ex altari accensa sit, non somnolenta, non ^b labialis, & Dicis tantum causa, ab aliud agentibus recitata; quales maxime conspiciuntur in Papatu, ubi βαττολογῶν, tot scilicet Pater-nostros, Ave-Marias, & id genus preculas (minime intellectas) tacite secum demurmurare, pro cultu Dei habetur.* ^a *Jac. 5. 16. Psal. 62, 8. ^b Is. 29, 13.* 6° Ut *indefessa sit, & labascere nescia, Luc. 18, 1. Job 27, 10.*

A. *Quotuplex est Precatio respectu precantium?*

B. Duplex: Privata (in Conclavi,) Publica (in Ecclesia.)

A. *Ex istis, quænam est acceptior Deo?*

B. Comparationes ejusmodi non sunt temere & sine gravi cautela adhibendæ. Interim *Publicis* Fidelium conventibus (ubi res fert) permagnæ & ^a *peculiares fiunt promissiones, luculenta exhibentur in Scripturis ^b elogia, summoque in eos ^c affectu & desiderio sanctos exardescere palam est.* ^a *Mat. 18, 20. Is. 4, 5. ^b Psal. 87, 7. ^c Psal. 84. ad v. 5. & 122, 1, 2.*

A. *Quid existimandum est de statis Precum Formulæ, sive Privatis, sive Publicis?*

B. Pri-

B. Privatas minime saltem *in se* damandas, exemplo suo Christus ipse docuit; *eadem*, idque quoad terminos, Precatione *ter* repetita, *Mat.* 26, 44. *Mar.* 14. 39. Privatum tamen cum Deo agentibus, si qua polent facultate, sine formula idonea Orandi (id autem ipsi viderint) liberum relinqui nil vetat, si non ad *profectum pietatis*, certe ad maiorem, ut fit, *rei convenientiam*: cum pie possint intra privatos parietes effundi desideria, quæ in publicum exire minus fortasse expediret; nec possit Formula, nisi in immensum excrescat, multigenis piorum necessitatibus, Deo interdum particulatim offerendis, commode prospicere.

A. Perge ad Preces Publicas?

B. Eas quidem concepta verborum Formula adornandas, non permisisse modo, sed *præcepisse* videtur Christus, *Mat.* 6. *Luc.* 11.

De hoc autem plenius in sequentibus.

Adde Ecclesiæ Judaicæ praxin apertè suffragantem, cui *Liturgiæ* (non divinissimæ tantum, sed & multo instructissimæ) vicem præstitit *Liber Psalmorum*, ut ex Titulis & Doctorum Commentariis abunde constat. Videtis speciatim *Psal.* 88. 92. & 106. quod etiam qui *למנוח* *Præcentori* inscribuntur aperte respiciunt. Confer 1 *Chron.* 16, 7. & 2 *Chron.* 20, 21. Quinetiam in *Precatione Dominica* varia Christo placuit à *Synagoga* formulis mutuari.

‘Testes

‘Testes
‘Ham
‘sim D
‘Eccle
‘& Bel
‘um ve
‘guis)
‘am q
‘tuntur
‘imo &
‘autem
‘confir
‘aliquo
‘rantes.
‘nemo
‘scripsi
‘haud i
‘videtu
‘Reform
‘candi
‘nistæ,
‘rati
‘RIO,
‘totider
‘nemini
‘tur no
‘A. 2
‘ventibus
‘B. 10
‘Spiritus
‘membris
‘do gener

'Testes vide *Drusium, Capellum, Grotium,*
 ' *Hammondum, Lightfootum,* aliosque pas-
 ' sim Doctos in *Mat. 6.* Quod autem ad
 ' Ecclesias *Transmarinas* attinet, de *Gallicis*
 ' & *Belgicis* res notior est, quam ut in dubi-
 ' um veniat, cum *publicæ* (in suis utraq; lin-
 ' guis) exstent illarum *Liturgiæ.* Quineti-
 ' am quæ rigidissimæ habentur Ecclesiæ u-
 ' tuntur *Formula,* diebus saltem *Profeſtis;*
 ' imo & *Dominicis* inde ordiri solent. Hoc
 ' autem de suis quique Ecclesiis Fide sua
 ' confirmarunt mihi *Poloni, Prussi, Hungari,*
 ' alique *Oxonie* Studiorum gratia commo-
 ' rantes. De Ecclesiis autem *Lutheranis*
 ' nemo dubitabit. Sed de istis vide quæ
 ' scripsit Eruditus *Durellus,* libro singulari,
 ' haud ita pridem edito. Constare quidem
 ' videtur mihi, nullam omnino Ecclesiam
 ' *Reformatam* usque adeo in *Formulas Pre-*
 ' *candi* exardescere, ac nostri solent *Bru-*
 ' *nistæ,* & alii, (*Presbyteranos* enim mode-
 ' ratius egisse ex suo liquet. *DIRECTO-*
 ' *RIO,* sive *Orandi Formula,* ad quam etsi
 ' totidem terminis neminem adstringant,
 ' nemini tamen interdicut, imo ut uteren-
 ' tur nonnulli, tacite hortantur.)

A. Quorsum ex Præscripto in sacris Con-
 ventibus orandum?

B. 10. Quo signantius testemur unitatem
 Spiritus in toto Christi corpore singulisque
 membris diffusam, ubi non ad sensum mo-
 do *generalem* (eumque defectu formulæ lu-
 bricum

bricum saepe & incertum) attenditur, sed in eadem quoque verba (usu satis familiaria) pia animorum foederatione conspiratur. Hinc etiam legitima auctoritate in usum publicum munita, non unius Pastoris aut Ministri, sed totius Ecclesiae preces audiunt. 2° Hinc magis prospicitur rudioris *popelli ignorantia*, qui orationem perspicuam & sibi notam majore cum fructu audiunt, quam *novam* indies & quasi peregrinam, nec satis intellectam. 3° Hinc obviam quoque itur, uti ait *Calvinus*, *desultoria quorundam ministrorum levitati*, eorumque infirmitatibus, qui *extemporaneae* quam affectant facultati pares minime judicandi, multisque aliis ejuscemodi incommotis.

A. *Verum ex adversa parte urgeri solet, Quod à statis Formulis coarctetur Spiritus Precationis, & quibusdam quasi cancellis includatur.*

B. *Spiritus ille Precationis, ut Personam in S. S. Triade designat, coarctari proprie non potest; sed ubi vult, spirat, & quod vult, facit. Interim tamen modo improprio, & ad id potius vim quandam pati dicitur, cum gratiose trahenti a obsistitur, aut agendi b modus & tempus ei praescribitur, quorum neutrum facit praestituta Orandi Formula. a Aët. 7, 51. b Ps. 78, 41.*

A. *Itaque si sumatur Spiritus metonymice pro effecto Spirituali, quid habes?*

B. Caute

B. C
tiam, &
Donum
ter estin

A. Q

B. E

12, 10.

plication

haud mi

26, 27.

ritus ille

in Anim

in ardor

erant, Z

tia mac

eum &c

Spiritus

Utroque

tiam Pre

delineatu

ulla exte

A. Ce

B. Id

hil vetat

sum scili

situm &

postoli,

quibus c

que super

in Eccles

bitandum

B. Caute distinguendum erit inter Gratiam, & Donum Precationis; deinde inter Donum verum, & ementitum, sive populariter aestimatum.

A. Quid vis per Gratiam Precationis?

B. Ea quidem in terminis habetur, Zach. 12, 10. Effundam spiritum gratiae & supplicationis: qui locus, si cum altero illo haud minus decantato conferatur, Rom. 8, 26, 27. clarissime docet, in quo constat Spiritus ille, sive Gratia Precationis, nimirum in Animo ad Orandum pie comparato, uti in ardore Fidei, aspicient me quem transfixerunt, Zach. v 10. in corde vera resipiscencia macerato & compuncto, plangent super eum &c. ibid. ad fin cap. Succurrit nobis spiritus gemitibus ineffabilibus, Rom. v. 26. Utroque loco spiritum habemus sive Gratiam Precationis, per pios Animi affectus delineatum; de verbis, nedum de facultate ulla extemporali, in utroque nihil.

A. Cedo Donum Precationis.

B. Id in Homine improbo reperiri nihil vetat: quod etiam esse potest, vel infusum scilicet & extraordinarium, vel acquisitum & ordinarium. Priore gaudebant Apostoli, aliique in Ecclesia illa primitiva, quibus cum Gratia Precationis donum quoque superadditum: Posteriore, multos passim in Ecclesia recentiore claruisse non est dubitandum.

A. Quid

A. *Quid demum est ?*

B. *Habitus, five facultas congrue orandi; five sensibus bonis verba commoda, gestus, & affectus aptandi.*

‘Hoc autem Impiis convenire potest & que ac piis, quo (inter cæteros) blasphemum quoque *Hæc* nostratem cum primis claruisse testis est hujus Historia; ne quid dicatur de temporibus *nuperis*, quorum cruda adhuc & *Gangræn*am minitancia supersunt vulnera.

A. *Quid autem voluisti per Donum ementitum Precationis ?*

B. Tale, quod reverentia Numinis & prudentia Christiana vacuum, futili verborum five *prolixitate* five *clangore* se prodit, quò populo placeat. Hoc autem Infirmitatibus humanis potius quam Donis Divinis annumerandum.

A. *Nonne vero Spiritus Infirmitatibus Orantium auxiliatur verba ipsa suggerendo.*

B. De istis altum silentium: tria vero alia supradictis attexit Apostolus effecta Spiritus; Unum *generale*, ut orent fideles *καὶ ὁ κτλ*, quemadmodum oportet; duo reliqua magis specialia. Primum est precandi ardor, ex delictorum pravitate & læsi Numinis reverentia genitus, *συναγμοῖς ἀλαλήτοις*, gemitibus infandis. Secundum est, ut oratio nuspiam à Verbi tramite in phantasmatum devia abripiatur, sed intra voluntatem Dei consistat. Intercedit enim *καὶ ὁ θεὸς*, secundum Deum, vel Dei Voluntatem.

A. *N*
rum pre

B. *I*

hiberi

adhiber

priores c

versum

tato pro

coccysmi

ac zelo,

gatur.

A. *Q*

istam suo

B. *No*

modulus,

quem co

sed ut ip

in Eccles

A. *Qu*

B. *1º*

que apud

necessario

ver] sed a

mula a n

Lucas fin

dicite, no

precantes

equuntur

etur occa

nde Ora

cipuli; n

is idem

A. *Nullum ergo locum in Sacris Ministrorum precibus concedis ?*

B. Imo ; possunt cum magno fructu adhiberi (& in omnibus Ecclesiis reformatis adhiberi constat :) Si 1°. formulæ publicæ priores dentur partes. 2°. Ne quid ei adversum petulanter proferatur. 3°. Ut vitato prolixitatis tædio, & inanibus quasi coccysmis, cum omni gravitate, haud secus ac zelo, animique intentione, res tota peragatur.

A. *Quorsum vero Christus Precationem istam suo nomine ornatam præscripsit ?*

B. Non tantum ut esset exemplar, sive modulus, (isque omnium perfectissimus) ad quem conformandæ sunt fidelium Preces ; sed ut ipsa Precationis absolutissimæ vicem in Ecclesia obtineret.

A. *Quomodo hoc efficitur ?*

B. 1°. Ex verbis ipsius Christi, quæ neque apud *Matthæum* neque *Lucam* sonant necessario [*In hunc modum, After this manner*] sed apud illum *ἔτος*, quod de ipsa formula *αὐτολεξία* usurpanda exponi potest ; & *Lucas* simpliciter ac diserte habet, *λέγετε*, dicite, non hoc vel illo modo, sed dicite precantes eadem ipsamet verba, quæ statim sequuntur. 2°. Hoc plus quam suadere videtur occasio (*Luc. 11, 1.*) à *Luca* memorata, unde Orare doceri à Christo peterent Discipuli ; nimirum quia suis quoque Discipulis idem præstiterat *Joannes*. Hoc autem

(prout temporis & collapsæ religionis ratio tunc ferebat) certa eum aliqua precatione perfecisse dubitari non potest, qua veluti *tessera* ab aliis sui gregis homines interscerentur.

A. *Cur itaque inter precandum aut non semper recitatur Oratio Dominica, aut ulla auditur alia?*

B. Precationem opinor esse *Liturgicam*, & *publicis* Ecclesiæ conventibus præcipue destinatam; proinde semper in Ecclesia sonare oportere: ita tamen, ut ab usu quoque magis privato, ubi res postulat, minime excludatur.

A. *Unde eo potissimum sine adornatam colligis?*

B. Non solum quia numero plurali enuntianda præscribitur, *Pater noster*, *Deus nobis*, &c. quod Orantium cœtum aliquem innuere videatur; sed quia *Joannis* (ut aliorum quoque tunc temporis Doctorum in Ecclesia Judaica) Precationem statam & *Liturgicam* fuisse verisimillimum sit. Scimus enim (ut nonnulli volunt) *Joannes* tantum compendium daret rerum orandarum non autem ipsa *verba*; in tam corrupto Ecclesiæ statu, quomodo rudiorum ignorantibus consuleretur tali compendio, non facile intelligitur.

* Mirum est aliter sentire *Grotium* in *Luc. 11.* sed rem satis perspicuam reddit ex *Hebræorum* Magistris *Lightfoot*

* *Cantab*

* *Cantab*

* multa

* Vide a

A. C.

ratione

B. Q

exclufit

dirigant

Oration

ticulare

dilatand

cet: qu

Vide G

Psalm. p

&c. 20

Precatio

peraddit

munem

rientiam

A. Qu

Preces P

B. Eo

intelligi

edificatio

sonantis

us. Quo

Paulus

quædici

4.

A. Qu

ratio Dor

*' Cantabrigiensis in Horis suis Hebraicis,
' multa ejusmodi eruditione refertissimis.
' Vide ad Mat. 6, 6.*

A. Cur itaque ulla auditur alia præter Orationem Dominicam?

B. Qui hanc præscripsit, alias minime exclusit, modo ad hanc Orandi normam dirigantur. 1º Quia hæc summa tantum Orationis capita complectitur, quam ad particulares fidelium necessitates plerumque dilatandam & Ratio, & 2º Praxis piorum docet: qualibus abundat Scriptura precibus. Vide Gen. 32, 11. Solomonis Orat. 1 Reg. 8. Psalm. passim. Act. 4, 29, 30. Eph. 6, 19, &c. 2º Quo magis acuatur Orandi studium, Precationi generali specialibus quoque superadditis. Testem hîc appellamus communem (præcipue fidelium) sensum & experientiam.

A. Quo demum sermone concipiendæ sunt Preces Publicæ?

B. Eo nimirum, qui vulgo à toto Cœtu intelligi possit; sicque ad totius Ecclesiæ edificationem, sine qua erunt saltem ut resonantis æris & cymbali tinnientis strepitus. Quod verbis minime ambiguis docet Paulus contra impiam & insulsam Romanæ quæ dicitur) Ecclesiæ consuetudinem. 1 Cor.

14.

*A. Quot partibus generalibus constat O-
ratio Dominica?*

B b 2

B. Tri-

B. Tribus, Compellatione nimirum *Præfatoria*, ipso Orationis *Corpore*, & Conclusionem *Doxologica*.

A. *Dic Compellationem istam, quam vocas, Præfatoriam.*

B. Ea hæc est, PATER NOSTER qui es in COELIS.

A. *Cur ibi statim compellatur Deus Pater noster?*

B. 1°. Quo tanta ^a Nominis dulcedine omnis Deum adeundi lucta animique diffidentia nobis eximatur; utque *intrepidi* accedamus ad Thronum Gratiae, cui Pater nimirum Cœlestis insidet, Parentes quoscunque terrenos propensa in Filios voluntate & viscerum teneritudine supra gradum & comparisonem omnem ^b exsuperans. ^a *Matth. 7, 11. Rom. 8, 15. b Is. 49, 15.* confer cum *Is. 65, 24.* 2°. Ne orantes in alio *Spem* ponamus quam in ipso; hoc enim esset aut *Cœli Terræque* Domino facultatum ^a *inopiam*, aut ^b Patri *miserationum* *despyiam*, & austeritatem minime *Paternam* exprobare. ^a *Is. 51, 12, 13. Ps. 50, 10, 11. b 2 Cor. 1, 3.* 3°. Ut in *Christi* unius nomine Patrem adeamus, ad quem in eo solo, per *Fidem*, aditum cum fiducia habemus. *Eph. 3, 12.*

A. *Quid hoc admonet, cum dicimus Patrem Nostrum?*

B. Paternæ scilicet erga *Sanctos* Dilectionis affectum intercedere oportere; utque eis, ^a qua licet, & nostris maxime ^b precibus

bus, e
b *Rom. 1*

passim
tercessio

A. C
quem no

1 Reg.

B. V
monem

sem ob
Creatur

5, 1, 2.

A. P
quot illa

B. P
est) D

sed tres
riores e

humano

A. D

B. S
UM.

A. Q
dum?

B. D
innotesc

A. Qu

B. No
Sanctum

est, SA

a Præcon
titum)

bus, * semper subsidio sumus. ^a 1 Jo. 3, 16.
^b Rom. 1, 9. & c. 15, 30. ^c Act. 12, 5. Vide
 passim in Epist. Paulinis, & in Mosis in-
 tercessionibus pro Populo Israelitico &c.

A. Cur dicitur Pater qui es in Cœlis,
 quem neque Cœlum Cœlorum continere queat?
 1 Reg. 8, 27.

B. Vide *Enchirid.* cap. 3. Hic autem ad-
 monemur, ne Patrem compellantes, Cœle-
 stem obliviscamur, sicque Filiorum fiducia
 Creaturarum absorbeat reverentiam, *Eccl.*
 5, 1, 2. confer cum *Gen.* 18, 27. & c. 32, 10.

A. Perge ad Corpus Orationis Dominicæ,
 quot illa constat Petitionibus?

B. Plane senis; quarum singulæ (uti par
 est) Dei Opt. Max. gloriam respiciunt:
 sed tres priores directe & immediate, poste-
 riores ex obliquo, nempe quatenus ex bono
 humano reflectitur omnis ad Deum gloria.

A. Da primam.

B. SANCTIFICETUR NOMEN TU-
 UM.

A. Quid hic per nomen Dei intelligen-
 dum?

B. Deus ipse, quocunque nobis nomine
 innotescat, *Exod.* 34, 5, 6, 7.

A. Quid est sanctificari Deum?

B. Non ulla Sanctitatis de novo accessione
 Sanctum fieri (utpote cui ^a nomen ab æterno
 est, SANCTUS, idque ter conjunctim
 à Præconibus illis Cœlestibus, *Is.* 6. v. 3. repe-
 titum) sed augustum & gloriosum, suæ de-

num congruenter infinitæ Majestati venerandum ab omnibus, cogitato æstimari, dicto, factoque ubivis prædicari. ^a *Is.* 57, 19.

A. *Quid autem à nobis præstandum eò confert?*

B. Ut omnia in Deum ^a pietatis officia, eoque adminicula quæcunque conducentia (à se nimirum ^b *præscripta*) diligenter excolamus, ad ejus unius gloriam ^c in omnibus (veluti ad scopum) collimantes. ^a *1 Cor.* 6, 20. *1 Pet.* 3, 15, 16. ^b *Matth.* 15, 9. ^c *1 Cor.* 10, 31.

A. *Quænam vero sunt ista magis specialia Deum Sanctificandi adminicula?*

B. Omnium ejus *Institutionum* pia & diligens observatio, earum vero potissimum quæ in ^a *publicis* Ecclesiæ conventibus celebrantur; quales sunt *Auditio verbi*, *Preces Publicæ* cum *Gratiarum* actionibus, *Sacramentorum* usus, & *Sabbati* (sive *Diei Dominicæ*) Sanctificatio. ^a *Levit.* 10, 3. *Psal.* 89, 7. *1 Cor.* 11, 17. ^c De Sanctificatione nominis Divini vide *Enchirid.* ad ^d *Decalogi* præcept. 3.

A. *Quænam est secunda petitio?*

B. ADVENIAT REGNUM TUUM.

A. *Quid est Regnum Dei?*

B. Vox quidem diversimode in Scriptura capitur: proinde, 1°. Regnum Dei vel est *generale*, vel *speciale*; illud ad ^a omnes ubicunque locorum Creaturas extenditur, hoc in ^b *Ecclesia* speciatim exercetur.

^a *Psal.*

^a *Psal.* 1
2°. *Spec.*
N.T. sæ
five incl
& consu

A. *Q*

B. *E*

bernath,

A. *N*

induit?

B. *C*

Regnum

cunque

ritu Sa

ista eni

imperio

prout v

nos, eoc

clesiæ E

& ^b *Ten*

ipsum

los ejus

Regnum

quippe

& *Dom*

corda

cum pr

Heb. 2

cap. ist

2 *Cor.*

hoc sta

minimu

^a *Psal.* 103, 19. ^b *Apoc.* 15, 3. *Psal.* 2, 6.
 2° *Speciale* (quod & *Regnum Cælorum* in
N.T. sæpe dicitur) est vel *Gratiæ* scilicet,
 five inchoatum; vel *Gloriæ*, five perfectum
 & consummatum.

A. *Quid est Regnum Gratiæ?*

B. Est quo Fideles colligit, instituit, gu-
 bernat, & protegit in Christo Deus.

A. *Nonne varias hoc quoque significationes
 induit?*

B. Certe: nam notat. 1° *Metonymice*
Regnum in nobis, Justitiam scilicet (cujus-
 cunque generis) *Pacem & Gaudium* in Spi-
 ritu Sancto. *Rom.* 14, 17. & *Luc.* 17, 21.
 ista enim in Fidelium Cordibus suavissimo
 imperio suo efficit atque operatur Deus,
 prout vult. 2° Est *Regnum Gratiæ extra*
nos, eoque designatur, vel, 1° Status Ec-
 clesiæ *Evangelicus* (qui & ^a *Mundus futurus*
 & ^b *Tempus novissimum* dicitur,) aut, si malis,
 ipsum *Evangelium* per Christum & Aposto-
 los ejus & Ministros orbi prædicatum, quod
Regnum verbi nuncupatur, *Mat.* 13, 19.
 quippe in hoc statu maxime elucet vis illa
 & Dominium Dei plane ^c mirificum in
 corda Hominum per efficaciam Spiritus
 cum præconio Evangelii. ^a *Luc.* 23, 51.
Heb. 2, 5. ^b *Heb.* 1, 1. 1 *Jo.* 2, 18. ita in
 cap. isto parabolico *Matth.* 13. ^c *Rom.* 1, 16.
 2 *Cor.* 10, 4. 2° Ipsam notat Ecclesiam sub
 hoc statu Evangelico collectam, quo sensu
minimus in Regno Cælorum (i. e. Ecclesia
 Evan-

Evangelica) major Joanne Baptista dicitur, *Mat. 11, 11.* utpote qui Solem illum *Justitie* mox tantum oriturum indigitavit, quem ortum & è sublimi coruscantem ostendunt Præcones Evangelii.

A. Quos Subditos habet hoc Regnum, quos Hostes?

B. Subditos nomine & titulo tenus per multos, re^a paucissimos; uti toties monuit Scriptura, omniumque seculorum suffragatur experientia. ^a *Mat. 7. 13, 14. Phil. 2. 20, 21.* aliisque locis innumeris.

A. Quos autem vocas re Subditos?

B. Qui hoc non ore tantum fallaci profitentur, sed reapse præstant; qui Deum sine dolo colunt, ejusque per omnia imperio constanter & studiose, idque ex animo, obsequuntur. *Rom. 6, 17.*

A. Dic hujus Regni Hostes.

B. Hi sunt ^a Diabolus cum suo Tenebrarum satellitio, ^b cum omnibus aperte Impiis & Hypocritis, in quibus Princeps ille mundi hujus ^c efficaciter operatur, quippe conjunctis cum eo copiis Regnum Dei, qua fraude & ^d Cuniculis suis subruere, qua ^e aperto Marte vexare & negotium ei faceßere (quanquam ^f irritato conatu) indefinenter sudant & fatagunt. ^a *Apoc. 12, 7, 8, 9. Eph. 6, 12.* ^b *Jo. 15, 18, 19. Gal. 4, 29.* ^c *Eph. 2, 2. Apoc. 12, 9.* ^d *Eph. 6, 11, & cap. 4, 14.* ^e *Apoc. 12, 12. & cap. 12, 15.* ^f *Psal. 2. ad vers. 7.*

A. Quid

A. 9
B.

regnab
minib
lat. cu

A. 9
B. M

1° In
Regnu
potest)
tentiar
fertim
suum

2° Ex
secula
tionem
ea indi
spiciis
ad fine
circum
Cœlis t

A. C

B. F

IN

'Nihil
'perte
'neque
'sed x
'vim h
'idemq
'alias h
'siquide

A. *Quid est Regnum Gloriæ?*

B. In quo Deus æternum & gloriosissime regnabit cum Sanctis suis Angelis & Homini-
bus in Cœlo Cœlorum. ^a 1 Cor. 2, 9. col-
lat. cum 2 Cor. 12, 4.

A. *Quid autem est Regnum Dei advenire?*

B. Multa continet hæc petitio, idque
1° In genere, ex parte rei ipsius; ut Dei
Regnum (quo nunquam caruit, nec carere
potest) supra omnem Creaturarum sive po-
tentiam sive fastigium magis magisque (præ-
sertim in Ecclesia) elucescat, & finem
suum suo tempore perfectum consequatur.
2° Ex parte *mediorum*; ut electos sibi ante
secula cognitos perducatur Deus ad cogni-
tionem veritatis salutarem in Christo, ut in
ea indies proficiant Spiritus sui ductu, au-
spiciis verbi & Sacramentorum ministerio
ad finem usque vitæ, tandemque debellatis
circumquaque Hostibus gloriosi cum eo in
Cœlis triumphant.

A. *Cedo tertiam Petitionem.*

B. FIAT VOLUNTAS TUA SICUT
IN COELO, SIC ET IN TERRA.

'Nihil est quod in Græco particulæ *Sic* a-
'parte respondet, neque apud *Matthæum*,
'neque *Lucam*; non enim dicitur *εἰς τὸ* *χ*,
'sed *χ* simpliciter, quod tamen hoc loco
'vim habet *ἐκ τῶν*, notante Cl. *Grotio*,
'idemque obtinere *Rom. 5, 12*, necesse est,
'alias hiulca & suspensa erit periodus: ibi
'siquidem *χ* *διὰ τῆς ἀναγκῆς τοῦ θανάτου* idem
'valet

' valet atque *ita ut* sic enim sensus teres
' atque rotundus efficitur.

A. *Quid hîc intelligitur per voluntatem Dei?*

B. Non illa quæ est *Essentiæ Divinæ facultas*, seu verius ipsamet *essentia* (absit enim ut hoc fieri oremus, quod æternaliter ex necessitate fuit) sed *Metonymice*, atque pro voluntatis effectu libero accipitur; sive actum volendi, sive rem volitam intelligamus.

A. *Quotuplex autem est voluntas Dei, ut actum voluntatis liberum designat?*

B. Distingui potest primo in voluntatem *permissivam* & *effectivam*. *Permissio* autem vel est ex parte *Juris*, vel *Facti* tantum: ex priore nascitur Hominibus agendi vel non agendi *Jus* & *Potestas* legitima, quæ in rerum adiaphorarum usu cernitur; ex altera oritur tantum *posse agere*, non impediendo Deo, qui id semper nullo potest negotio, sicque permittuntur res malæ, quales, neque eas aliter *vult* Fons ille bonitatis.

A. *Quotuplex est voluntas effectiva?*

B. Ea quoque duplex est, * *Decreti* vel *Præcepti*: sub priore continetur voluntas quam nonnulli vocant *Providentiæ*, qua Deus omnia, quæ fecit de ^b voluntatis suæ sapientissimo consilio, in ordinem à se *præfinitum* disponit, moderatur, & gubernat. ^a *Psal.* 33, 11. *Is.* 46, 10. ^b *Eph.* 1, 11. vide *Enchir.* c. 4.

A. *Quæ-*

A.
B.

Homi
tem
vult
vult
cere.

A.
B.

de vo
bisque
quodc
entissi
malos
dicia
mure
fabunt
pietati
curant
^b *Rom.*

^a *Psal.*
A. 9
B. 1

mus, 7
obsequ
& Cup
tas nat
119, 6
& ^b cor
gravia
^b *Psal.*
tia, qu
1, 5. &

A. *Quenam est voluntas Præcepti?*

B. Eadem illa quæ verbo Dei Scripto Hominibus præstanda significatur. Hæc autem usitate dicitur voluntas quam Deus vult *nos facere*; sicut illa *Decreti*, quam vult de nobis fieri, vel quam Ipse vult facere.

A. *De qua voluntate intelligitur Petitio?*

B. De utraque, suo tamen modo diverso: de voluntate *Decreti* & *Providentiæ*, nobisque *secreta* prorsus & incognita, ut fiat quodcumque a Deo visum fuerit, eoque sapientissimo quo visum *modo* (seu in bonos seu malos) vias Dei ^b investigabiles & iusta iudicia nobis adorantibus, eisque ^c sine *mur-mure* animique tumultu (ubi carni adversabuntur) humillime cedentibus, utque in pietatis ^d profectum facebant omnia sedulo curantibus. ^a 2 Sam. 15, 26. *Act.* 21, 14. ^b Rom. 11, 33. ^c Psal. 39, 2. *Levit.* 10, 3. ^d Psal. 119, 67, 71.

A. *Quid habes de voluntate Præcepti?*

B. Eam non ferre modo, sed *facere* debemus, *Psal.* 119, 4. idque 1° Per. ^a *omnia*, obsequium minime partientes inter Deum & Cupiditates nostras, qua finet ^b imbecillitas naturæ, & qua juvat vis Gratix. ^a *Psal.* 119, 6. ^b *Gal.* 5, 17. 2 *Cor.* 6, 1. 20^a *Alacri* & ^b *constante* animo, mandata ejus minime gravia reputantes. 1 *Jo.* 5, 3. ^a *Psal.* 119, 32. ^b *Psal.* 119, 112. 30^a *Proficientes* in Gratia, quoad absorbeatur in Gloriam. ^a 2 *Pet.* 1, 5. & 3, 18.

A. *Sed*

A. *Sed quomodo nos miseri Peccatores faciemus voluntatem Dei, sicut Angeli & Spiritus Justorum perfecti in Cœlis?*

B. Hic loci particula *sicut* non notat æqualitatem, sed similitudinem: eorum scilicet obedientiam æmulari saltem debemus, quam in statu hoc Mortalitatis assequendo non sumus.

A. *Quid ergo poscit hæc petitionis clausula?*

B. Quod ante indicavimus: ut nempe ^a prompti simus ad jussa Dei quæcunque capessenda, *fideles & strenui* in opere Domini, uti monet 1 Cor. 15, 58. ^a Psal. 103, 20. hinc etiam alati describuntur Angeli, *Ij. 6. Ezech. 1. &c.*

A. *Perge ad quartam Petitionem, sive primam earum quæ Bonum Humanum peculiariter & proxime respiciunt.*

B. Ea quidem his verbis continetur,
PANEM NOSTRUM QUOTIDIANUM
DA NOBIS HODIE.

‘Hanc *Naturæ Petitionem* eleganter (& suo solens more) appellat *Cl. Andreas* ‘noster Episc. Winton. in *sua* Precationis ‘hujus *Expositione*, nec immerito: cum omnium non modo Animalium oculi ad Deum intenti sint, ut de suæ benignitatis ‘quadrâ pascantur, sed *Terra* quoque ipsa ‘cum suis Fructibus fiticulosa & famelica ‘Deum eo fine invocare dicitur; imo & ‘Cælum quoque, ut tanquam Dei *Oecono-*

‘mus

‘mus

‘mini

A. C

tenet i

B.

sed in

nostræ

niret,

statim

prospe

^b hujus

14, 40.

A. C

B. r

& nostr

ad v. 15

Filioru

uti ante

A. Q

B. E

^a alimen

vitæ fu

collat. c

A. A

ut ad m

am?

B. In

sine qua

hil inter

sed om

cente M

1, 6. M

mus habeat unde alimentum flagitantibus
 'ministret. *Hof.* 1, 21, 22.

A. *Cur* Orationis Dominicæ *meditullium*
tenet ista de Bonis Corporalibus Petitio?

B. De hoc aperte nil docuit Christus;
 sed inde factum videtur quo infirmitati
 nostræ pro sua misericordia magis subve-
 niret, ad spiritualia minus ^a erectæ, nisi
 statim quoque *Bonorum* addit *Corporalium*
 prospectus; simulque erudiret, Pietati *tum*
^b *hujus tum futuræ vitæ promissa fieri.* ^a *Mar.*
 14, 40. collat. cum *v.* 37. ^b *1 Tim.* 4, 8.

A. *Cur dicitur Deo, Da nobis?*

B. 1°. Quoniam bona omnia ^a Dei sunt,
 & nostrum ^b nihil. ^a *1 Chron.* 29. *à v.* 11.
ad v. 15. ^b *1 Cor.* 4, 7. 2°. Ad augendam
 Filiorum fiduciam erga Patrem Opt. Max.
 uti ante diximus.

A. *Quid hic Panis significat?*

B. Ex more Hebræorum non omne modo
^a alimentum, sed necessaria ^b quæcunque
 vitæ subsidia. ^a *Gen.* 3, 19. ^b *Psal.* 41, 9.
 collat. cum *Jo.* 13, 18.

A. *An ergo rerum istarum nil petimus nisi*
ut ad manum sint, nudam videlicet præsentia-
am?

B. Imo *Benedictionem* præcipue divinam,
 sine qua Lapidem porrigas an ^a Panem ni-
 hil interest; non enim solo pane vivitur,
 sed omni verbo quod exit ab ore Dei, do-
 cente *Mose* cum Salvatore, *Mat.* 4, 4. ^a *Hag.*
 1, 6. *Mal.* 2, 2.

Ce

A. Quem

A. *Quem vocas Panem Nostrum?*

B. Quem nostrum fecit Deus (Bonorum omnium largitor) ^a legitima aliqua ratione à nobis acquisitum. Panis itaque *vi, fraude,* aut aliis quibuscunque comparandi *mediis illicitis* fermentatus, *Noster* non est. ^a Ps. 128, 2.

A. *Quis autem est Panis quotidianus?*

B. Omne illud, quo præsens vita opus habet, quodque necessitatibus ejus quotidianis sufficit.

‘De voce *ἐπιείκων* in Græco Textu (quæ per *quotidianum* exponitur) mirum est quæ sibi cruces fixerunt etiam viri doctissimi, fortasse quia non alibi, ut puto, legitur. Hieronymus quidem in Hebraico *Nazaræorum* codice scriptum asserit *חמיר* i. e. *crastinum*, cui prorsus assentitur Græci. At in editione *Munsteri* (monente *Zegero*) pro *חמיר* est *חמיר*, quod *juge* sive *continuum* notat; eo nimirum sensu, quo *Panes Propositionis* qui semper in conspectu Domini (i. e. in mensa Aurea ad lævum Altaris aurei exponebantur) *חמיר* i. e. *panis continuus* appellantur, Num, 4, 7. Qui negant ab *ἐπιείκων* Grammaticæ derivari, quique ab *ἐπιείκων* (subauditur *ἐπιείκων*) *crastinum* significante trahunt, cum debitis tantis nominibus reverentia, perinde halucinari suspicor. Quod enim priores argumentantur, si ab *ἐπιείκων* deduceretur, scribi non oportere *ἐπιείκων* sed *ἐπιείκων*

‘*istius*

‘*istius*
‘*demon*
‘*neat,*
‘*opx,*
‘*ubi ul*
‘*Imo q*
‘*cedam*
‘*quo*
‘*Illis a*
‘*lunt, l*
‘*reret*
‘*tur à P*
‘*terit ab*
‘*idemq*
‘*tiam, c*
‘*accessio*
‘*pretatu*
‘*Nam q*
‘*substan*
‘*teor qu*
‘*etfi tan*
‘*ter neg*
‘*mode i*
‘*modum*
‘*sionem*
‘*est. U*
‘*objicitu*
‘*σιν, au*
‘*dici; &*
‘*to: sed*
‘*urgendu*
‘*quo. S*

'istius quidem pronunciati nullam reperio
 'demonstrationem. Licet enim in ἐπεὶ, &
 'ἐπειδὴ (& siqua sunt similia) hoc obti-
 'neat, non lege tamen perpetua, ut in ἐπὶ-
 'προσ, ἐπίσης, ἐπὶς, &c. abunde constat.
 'ubi ultima particulæ vocalis non eliditur.
 'Imo quidni (ut propius ad vocabulum ac-
 'cedamus) non ἐμῶσι, æque ac περὶσι,
 'ὁμῶσι (quod idem fateor ὁμῶσι legitur.)
 'Illis autem, qui ab ἐπισσ profectum vo-
 'lunt, libens cederem, si vel unum succur-
 'reret *exemplum*, ubi *Adjectivum* forma-
 'tur à *Participio* *fœminino*. Dum hoc consti-
 'terit ab ἐσία deducendum omnino arbitror,
 'idemque notare quod *accedens ad Substan-*
 'tiam, quæ scilicet in horas *jugi* opus habet
 'accessione alimenti; unde non male inter-
 'pretatur *Castalio* panem *alimentarium*.
 'Nam quod aliqui *superessentialem* & *super-*
 'substantialem exponunt, ignorare me fa-
 'teor quidni tum potius diceretur ὑπερσίων;
 'et si tamen (cum nonnullis haud simplici-
 'ter negarim ὅτι in compositione ita com-
 'mode interdum significare (sed raro ad-
 'modum) ut in ἐπισπιν, ὁπισθάρυον: *acces-*
 'sionem vero notare frequentissime palam
 'est. Urget, fateor, quod à viro doctissimo
 'objicitur, *accedens ad substantiam* non ὁπῶ-
 'σιον, aut ἐπῶσιον, sed ἐπρωσις à Platone
 'dici; & sic quidem *purissime*, nullus dubi-
 'to: sed an hoc in *Sacris Scriptoribus* anxie
 'urgendum sit, cordatis judicandum relin-
 'quo. Sufficit ista paucis monuisse. A.

A. *Cur adjecit Dominus in Oratione, hodie, apud Lucam* *καὶ ἡμεῖς?*

B. Ne rerum secularium avidi, aut spes, aut vota nostra in longum nimis extrahamus; sed de *crastino* parum, ^a nisi quantum poscit vocatio nostra, solliciti, ab eo ut omnis *Boni* vivo fonte firmiter & toti pendeamus. Vide *Mat. 6. à commate 25. ad finem.* ^a *1 Tim. 5, 8. Eph. 4, 28.*

‘Huc autem (inter alia sine dubio) spectabant *Panes* illi *propositionis* (de quibus paulo superius) quo suæ nimirum erga illos beneficentiæ (præsertim in Deserto exhibitæ) populum suum Deus commonefaceret, simulque doceret, unde Panem suum quotidianum exspectare in posterum quoque debeant.

A. *Quid hic itaque docemur petere?*

B. Quod *sufficit*, non quod *superfluum* est; idque pro statu & vocatione nostra in qua Deus nos collocavit: ^a quatenus scilicet in nostrum ipsorum bonum *spirituale* cedat, & nominis sui *gloriam*; utque ^b præsentibus contenti & gratanter acquiescamus. ^a *Prov. 30, 8, 9. 1 Tim. 6, 8. Phil. 4, 11. Job. 1, 21.*

A. *An ergo licet petere Divitias, aut seculi Dignitates, aut plus quam quod necessitatibus nostris per omnia sufficiat?*

B. De eo quod *sufficit*, æquum est ut quem rogamus Deus *Judex* sit ^a unicus, sed quod nobis ^b Bonum est à Precibus nostris (in genere saltem) excludi nihil debet; imo

roga
tibus
8. b
A.
scilicet
num
Da m
B.
furdo
drope
10. A
Scrip
mus,
Ipse c
fuis,
retur,
Psal. 4
cum
prorsu
se faci
vitio)
lis An
loculp
Eccle
22. 1
A.
dictio a
29. ubi
pingue
condona
B. I
non pre

rogandus est Deus ut etiam ^c non petentibus (*in specie*) ista largiatur. ^a Prov. 30, 8. ^b Mat. 7, 11. ^c 1 Reg. 3, 13.

A. *Sed de Specie potissimum quaero, utrum scilicet hujusmodi ad Deum oratio Christianum deceat, imo aut tacitum in Corde votum, Da mihi Divitias &c.*

B. Nihil hic difficultatis esset, nisi quod surdo, ut fit, canendum sit Ventri, & hydrope tumentibus debellanda cutis: nam 1° Adeo Sanctorum neminem in Sacris Scripturarum monumentis ista petiisse legimus, ut contra *Solomonem* magnifico Deus Ipse ornarit Elogio, quod nullum in votis suis, etiam cum eò maxime *invitari* videretur, locum invenerint, 1 Reg. 3. Vide & Psal. 4, 6. 2° Quia Bona hæc temporalia, cum mediæ (*moraliter*) sint naturæ, nihil prorsus ad Beatitudinem Christianam *perse* faciunt; imo ^a *vanitatis* plena (ex Carnis vitio) ^b multis sæpe gravissimisque periculis Animam illaqueant, cujus testis nimis locuples est cujusque seculi *experientia*. ^a Eccles. cap. 2. à comm. 8. ad 12. ^b Mat. 19, 22. 1 Tim. 6, 9, 10.

A. *Sed ob stare videtur ista Jacobi Benedictio ab Isaaco patre impertita, Gen. 27, 28, 29. ubi Deum orat, ut Filio rorem Cœli, pinguedinem Terræ, & hujuscemodi alia condonaret.*

B. Ista quidem pro Filio rogavit Pater, non pro Se ipso. Sed 1° Aliam esse *Veteris*,

aliam *Novi Testamenti*, quoad promissa *temporalia*, conditionem *Circumstantiali* ab omnibus conceditur, quæ tamen ^a *Spiritalia* quoque involuta continebant. ^a *Heb. 11. à v. 13. ad v. 17. 20.* Tota ista *Benedictio mystica* fuit & *Prophetica*, non tam *Filii personæ* quam *posteris* ejus partim ^a *Carnalibus* partim *Spiritualibus* (toti nimirum ^b *Israëli Dei*) accommodata. ^a *Lev. 20, 24.* ^b *Gal. 6, 16.* 30. Quod ad ipsum *Jacobum* attinet, asserendum est *Isaacum* spiritu *Prophético* prævidisse, ei omnia in *Bonum Spirituale* cessura. Vide *Gen. 27, 29, 33.*

A. *An ergo oblatas licet accipere Divitias?*

B. Si ab eo qui jus & potestatem habet conferendi, nihil impedit; quia sic à manu ipsius Dei, licet interventu Hominum, porriguntur. Secus habet in iis qui *non oblatas* ^a *enixe ambiunt*, jam satis fortasse saginati, (idque mediis sæpe numero illicitis, viro honesto parum dignis;) hoc enim non est à Deo *expectare*, sed *vi rapere* Divitias, quibus proinde nulla ^b *benedictio* promittitur. ^a *Is. 56, 11.* ^b *Eccles. 5, 10. Hos. 4, 18.*

A. *Num denique Paupertas est expetenda?*

B. Neque ista, quippe quæ & sua sæpe habet incommoda gravissima. *Prov. 30, 9.* Quin potius cum soli Deo innotescat quid nobis maxime expediat, hæc omnia Patris Coelestis consilio cum summa animi tranquillitate & in Deum fiducia permitti par est.

est.
five ab
in utri
in nob
A.

nem.

B.

DEBI

A. 9

petitur

B.

tamen

oportet

isset a

ipās.

A. C

tur pec

B. C

tribun

Debito

ipsi non

dispon

gratuit

10. b A

A. 2

cata?

B. I

tumcur

indefini

idq; tu

feration

um ex c

est. Interim hoc obnixe rogandum est, ut
sive *abundemus*, sive rerum inopia *arctemur*,
in utroque (imo in omni statu) glorificetur
in nobis Deus.

A. *Pergamus nunc ad quintam Petitionem.*

B. Sic illa sonat. REMITTE NOBIS
DEBITA NOSTRA, SICUT ET NOS &c.

A. *Quenam ista sunt Debita, quorum hic
petitur Remissio?*

B. Peccata, exponente *Luca*, c. ii. qui
tamen in clausula *Petitionis* altera vocem
ὀφειλόντες retinuit; cum, si perfectam volu-
isset *ἀποδοῦναι*, dixisset potius *ἀμαρτήρωντες* eis
ἡμᾶς. Uterque *Debitti* peccatores monent.

A. *Cur autem Debitorum nomine designan-
tur peccata?*

B. Quia reatu nos obstringunt apud Dei
tribunal, ejusque ^a Legi simul & ^b Justitiæ
Debitorum constituunt; dum quod suum est
ipsi non solvimus, neque unquam nomina
dispungendi spes est, nisi per veniam &
gratuitam in ^c Christo remissionem. ^a Gal. 3,
10. ^b Rom. 3, 25, 26. ^c Act. 4, 12.

A. *An itaque omnia hic intelliguntur pec-
cata?*

B. Ita, quanquam ^a gravissima, & quan-
tumcunque ^b numerus excreverit: vox enim
indefinita hoc loco æquipollet universali;
idq; tum 1° Ex parte Dei, qui dives est mi-
serationum, qui nomen hoc dulcissimum su-
um ex ore suo personare voluit, JEHOVAH,
JE-

JEHOVAH DEUS, *Misericors, & Gratio-*
sus, condonans iniquitatem, transgressionem,
& peccatum, (i. e. peccatum omne cujuscun-
que classis, quocunque demum nomine cen-
seatur) Exod. 34, 6, 7. ^a Is. 1, 18. Vide &
Pauli de se instantiam, 1 Tim. 1. à comm.
13. ad 17. ^b Mat. 18, 24, 27, 32. 2° Ex
parte nostri, qui, si totius Debiti vel ^a qua-
drans unus insolutus hæserit, perimus, in
Carcerem detrudendi, unde nulla redem-
tio. ^a Mat. 5, 26.

A. *Sed quomodo Justificatis, quorum jam*
sunt remissa peccata, quadrabit hæc Petitio?

B. Justificatis non actu remittuntur pec-
 cata, nisi præterita, Rom. 3, 25. Sæpius
 itaque novis delictis indies obnoxiiis novam
 flagitandi remissionem & ^a locus relinqui-
 tur, & incumbit ^b necessitas. ^a Psal. 19, 12.
 & 40, 12. ^b 1 Reg. 8, 46, 47. De Remissione
 Peccatorum, vide *Enchirid. c. 7.*

A. *Quid hæc docet Petitionis clausula?*

B. 1° Sensum imbecillitatis & miseriæ
 nostræ acutissimum, qui continuata pecca-
 torum remissione opus habemus, neque si
 Deus nobiscum intraret in Judicium erecti
 staremus, Psal. 130, 3. 2° Nihil apud Deum
 proficere preces, nisi facta nobis delictorum
 gratia. Vide *Solomonis* precationem, 1 Reg.
 8. Is. 1, 15. &c. 3° Hinc uberrima cum
 Fide & Pœnitentia vera orantibus consola-
 tionis scaturigo, quod toties & tam gravi-
 ter delinquentes hortatur Christus Deum

ut

ut Pa
 mitte
 tum à
 A.
 NOS

B.
 dum
 lege
 cum a
 debent
 Debit
 'teret
 'ca, c
 'claus
 'tion
 'spōr
 'ribus
 'culo
 'a' ai
 'ticul
 'citæ
 'enim
 'clam
 'peter
 'injur
 'roga
 'ction
 'non
 'anim
 'tura
 'quasi

ut Patrem invocare, & fidenter dicere, *Remitte nobis debita nostra* &c. Vid. argumentum à minore, *Mat.* 18, 21, 22. *Jer.* 3, 1.

A. Cur adjecit Dominus, *SICUT ET NOS REMITTIMUS DEBITORIBUS NOSTRIS?*

B. Quoniam nisi faciles ad ignoscendum ipsi simus, queis tantulum debetur, lege Talionis (idque jure merito) nobiscum aget Deus, cujus justitiæ nos nostraque debemus omnia. *Mat.* 6, 14. Vide *Parabolam* Debitoris, *Mat.* 18. 'Non oscitanter prætereunda est mira ista *Epanaphora proleptica*, qua reedit Dominus ad hanc *Petitionis* clausulam, *Mat.* 6, 14. Finita enim precatione statim subjungit, *ἐάν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀδελφοῖς ἑστέ* &c. quæ cum proxime præcedentibus v. 13. nullo gaudent Societatis vinculo, quod tamen (ad vitandum sensus *ἀδελφότητος*) omnino poscere videtur particula causalis *γὰρ*. Sed hac locutione tacitæ objectioni occurrit Dominus: durum enim videretur (quæ carnis est ad vindictam pronitas) offensarum veniam à Deo petere ea lege, sicut & nos condonamus injurias nobis illatas, id enim esset *timide* rogare: absoluta igitur precatione objectionem istam (quod ante fieri commode non potuit) quam *cordium Scrutator* in animis ipsorum quoque Discipulorum orienturam facile deprehendit, illico pessundat: quasi diceret, Istam scio Orationis partem
'non.

‘non admodum ad gustum Carnis facturam,
 ‘at necesse est ut illa quoque deglutatur,
 ‘nam si remiseritis Hominiбус &c. Hic ita-
 ‘que necessitatem τὴν ἀναγκαῖαν in suo-
 ‘rum animos quasi clavum trabalem adigit
 ‘& infigit Christus.

A. *Quomodo autem remittendæ sunt nobis
 Fratrum erga nos offensæ?*

B. Magna hîc opus est cautela, ut ne ad
 dextram deflectamus, aut sinistram. Nam
 1° Nostrium omnino non est remittere cul-
 pam, cum hoc unius sit Dei, (uti diximus
 in *Symbolo*.) Interim vero Deum animi-
 tus rogare, ut culpa, quæcunque demum
 in nos fuerit, gratiose condonetur, Chri-
 stianam plane decet Charitatem. 2 *Tim.*
 4, 16.

A. *Quin eodem capite Alexandro Arario
 longe alia precatus est Apostolus, v. 14.*

B. Sic, ut Apostatæ, quem tradiderat Sa-
 tanæ, 1 *Tim.* 1, 20. quique ex *obstinata* ani-
 mi perversitate non tam Pauli personam
 quam ipsum *Evangelium* rabide impetiverat
 (*vehementer enim restitit Sermonibus* ejus,
 2 *Tim. c. 4. v. 15.*) Reliquos illos ex Carnis in-
 finitate lapsos facile judicabit Charitas.

A. *An vero non licet Apostatæ Salutem
 Deo precibus nostris commendare?*

B. Distinguendi semper sunt Infirmi à
 præfractis, & malitia in Evangelium fer-
 mentatis. Pro Infirmis Apostolum orare
 modo ostendimus, sicut & Christus ipse pro

iis

iis, quæ
 scient
 derun

A.

flum
 ligioni

B.

cunqu
 esse p
 ne jud
 quant
 ercear
 Ipse j
 interd
 maliti
 eam d
 in Ale
 libus
 dicio
 me po
 capita
 nino
 ad 10
 morte
 5, 16
 ‘No
 ‘tis q
 ‘gas
 ‘Sexe

a Vide
 cyran. 4

iis, qui cæco impetu, non certa Personæ scientia, pretiosissimum ejus sanguinem fuderunt. *Luc. 23, 34.*

A. Quid ergo si quis ex alte incocto in Christum & ejus Evangelium odio, nuntium religioni remiserit?

B. Hoc soli cordium Scrutatori, & cuiunque is revelaverit, certo perspectum esse potest: proin hîc cavendum maxime, ne judicium de quoquam præcipitemus; sed, quantum finit ratio, charitatem semper exerceamus, ac Patris cœlestis exemplo (prout Ipse jubet) misericordes simus. Sed cum interdum accidit, ut deplorata quorundam malitia haud^a secus apparet, ac si Dominus eam digito monstraret (quod indubie vidit in *Alexandro Paulus*) non video quî pro talibus absolute orandum sit, quin potius judicio Dei sunt relinquendi; qui etsi facillime possit, perraro tamen ejusmodi scelerata capita ad *pœnitentiam* revocat. Huc omnino facit locus iste *Heb. 6. à commate 4. ad 10. & ^a Joannis* illud, *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget.* ^a *1 Jo. 5, 16.*

‘Notissimum est ex ^b Veterum monumētis quam atrocia in *Traditores & Transfugas* edita fuerint Exempla. *Quadriennii, Sexennii, imo interdum & Decennii* mace-

^a Vide Clavin. in 1 Joan. 5. ^b Concil. Nicæn. Can. 11, 12. An- cyran. 4, 5, 6, 8, 9.

rationes pro benignitate & clementia habebantur. *Concil. Ancyranum* (quod mireris) ad *tricennium* usque in quibusdam casibus protrusit (*Can. 16.*) nec ante ad communionem Ecclesiæ plenam, (i. e. tum *Orationis*, tum *Sacramentorum*) denuo receperunt. Idem tamen à *Novatianorum* Hæresi, qui lapsis post Baptismum quibuscunque poenitentiam abjudicabant (ex male scilicet intellecto isto Epistolæ ad *Hebræos* loco, *cap. 5.*) longissime sejuncti.

A. *Sed è diverticulo in viam : ostende quomodo dicantur Homines in se admittas remittere injurias.*

B. De culpa, perspicuum est *Humanum* hanc transvolare *Forum*, sicut & poenam æternam. De poena itaque civili potissimum quæritur, quæ cum sit *publica legis obligatio* (quanquam *secundaria*) privato nemini concedendum est *Jus pænæ*, neque scilicet in causa *propria*, neque *aliena*, cum in neutra sit *Judex*; sed ^a *Dei ministris* Principibus, eorumque ^b *Deputatis* relinquenda omnis vindicta. ^a *Rom. 13, 4.* ^b *1 Pet. 2, 14.*

A. *Dic itaque quousque & quomodo vindictam petere liceat à magistratu, ita ut integra servetur lex Charitatis à Christo præscripta.*

B. 10. Non in ^a *levioribus* injuriis, quas potius privatim & amice componendas, aut tacite devorandas suadebit pietas Christiana; nisi forte usque adeo repetantur & ex-

crescant,

cres
vide
conc
Cres
35.
ribu.
di c
const
quis
aliu
cende
nis c
tionib
aut f

A.
versum

B.
sed p
specie
(rem
repeti
citia
in se
cupier
ciscitu

A.
mandu
tio) so

B.
ter a
cum C
fi in e

crescant; ut *publicam* honestatem lædere videantur, aut personarum lædentiſ & læſæ conditio valde inæqualis pœnam reſcat. *Crescit enim cum persona delictum*, Mat. 5, 35. &c. 1 Cor. 6, 4. &c. Quin 2° in gravioribus injuriis palam eſt Magiſtratum adeundi copiam à Deo fieri, quippe qui *ad hoc conſtitutus eſt* (ut ſupra, Rom. 13.) veluti ſi quis Parentem, Filium, imo aut quemvis alium contra leges occiderit, ſi Domum incenderit, Bonis ſpoliarit, aut honeſti nominis quempiam convitiis & falſis Criminatationibus cenſuræ & ludibrio expoſuerit, aut ſi tale aliquid interminatus fuerit.

A. *Sed ulciſci peccata & remittere diverſum ſonant.*

B. Pœna proprie debetur Magiſtratu; ſed privato cuique quod ſuum eſt, aut in ſpecie ſcilicet, aut valore. Hinc qui ſuum (rem ſemper intelligo momenti) nil ultra repetit, idque animo rigore omni & inimicitia vacuo, parti ſemper lædenti, quantum in ſe fuerit, pietasque poſtulat, benefacere cupiens, dum Magiſtratus ex munere ulciſcitur, remittit ipſe peccatum.

A. *Quid de Debitis pecuniariis exiſtimandum, ubi quis (non ſuoſpte potiffimum vitio) ſolvendo haud fuerit?*

B. Debitoris eſt nemini quicquam libenter a debere præter amorem, & bona fide cum Creditore agere. ⁴ Rom. 13, 8. Quod ſi in eas forte inciderit anguſtias, ut Debi-

tum dissolvere nequeat, *prudentiæ & charitati* Christianæ ista relinquenda, quæ omnem in Creditore pudefacient rigorem, simulque Rationis, quam Deo redditurus est Ipse, terrorem incutiet.

A. *Qualiter itaque comparatos esse decet, ut hanc cum cæteris* Petitionem *ad Deum intrepide dirigamus ?*

B. Animo miti & procul à vindictæ cæstro, ad iram tardi, ad ignoscendum faciles & propensi, inimicis benevoli & bene facientes, illorum denique Animarum salutem Deo toto corde commendantes, & quantum in nobis fuerit, serio promoventes.

A. *Audiat* ultima Petitio.

B. Ea sic habet. NE NOS INDUCAS IN TENTATIONEM, SED LIBERA NOS A MALO.

‘Hanc petitionem in binas nonnulli divi-
 ‘fere, quo pacto septem totius *Orationis*
 ‘Petitiones numerant ; sed obstat non modo
 ‘particula adversativa *et*, quæ quod pro-
 ‘xime antecessit omnino respicit ; sed & ipsa
 ‘utriusq; clausulæ *communis materia*, quæ
 ‘est *à malo liberari*, idq; *ne inducamur in ten-*
 ‘*tationem*, contra quam orandum non esset
 ‘nisi ut rem malam & minime expetendam.
 ‘Ordo certe *Petitionis* observatione dignus,
 ‘quod proximum ab ea quæ est *de Remissio-*
 ‘*ne peccatorum* locum obtinuit. Unde ad-
 ‘monentur Fideles, ne ita de peccatis præ-
 ‘teritis (Christi sanguine per Fidem ablu-

‘tis)

‘tis)
 ‘per
 ‘pac
 ‘ent

A.

B.

loco
 mum
 explo
 finem
 divid

nam,

A.

tare

B.

catur

pam i

stolus

scenti

labun

A.

tura,

pravis

B.

gratia

mines

jam e

fastidi

latæ) i

ad me

quod I

81, 12

'tis) triumphos agant, quin ad nova semper subeunda certamina se accingant, nec pacem cum hostibus cis Coelum somnient.

A. *Quid hic significat Tentatio?*

B. Vox mediæ significationis est, sed hoc loco usurpata in partem *sequiorem*. Notissimum est *in genere* idem valere quod *probare, explorare, sollicitare, &c.* quovis modo, in finem, sive bonum, sive malum. In specie dividitur in *Tentationem Divinam, Humanam, & Diabolicam.*

A. *Quin aperte negat Apostolus Deum tentare quenquam, Jac. 1, 13.*

B. Intelligendus est de *tentatione ad peccatum*, cujus merito fomitem omnem & culpam in peccatores ipsos ibidem rejicit *Apostolus*; qui, prava exstimulante concupiscentia, in omne nefas suoapte impetu prolabuntur.

A. *At reclamare videtur tota fere Scriptura, quæ Deum dicit excæcare, indurare, pravis cupiditatibus tradere, &c.*

B. Hoc justo Dei permittentis, quin & gratiam *subtrahentis*, iudicio fit; quæ Homines ex propria ipsorum *Concupiscentia* jam excæcatos, induratos, cum petulante fastidio *Gratiæ* (multimode & multoties *oblatae*) in impietatis studio ^a proficere finit ad meritissimam illorum perniciem; non quod Ipse *Auctor* sit peccati, sed *Ultor.* ^a *Pf.* 81, 12. *Rom.* 1, 26.

'Rogandus est Lector, ut Calvinus audi-
 'atur, qui tam atrociter in hoc argumento
 'vapulare à quibusdam solet. Verba sunt in
 'dictum Jacobi locum. Duo, inquit, sunt hic
 notanda. Nam cum Scriptura excacationem
 vel obdurationem cordis Deo tribuit, neque
 illi initium assignat, neque facit mali Aucto-
 rem, ut culpam sustinere debeat. Et mox,
 Scriptura reprobos à Domino conjici ait in
 pravas Cupiditates; an quia Dominus cor
 eorum depravet, vel corrumpat? Minime,
 ideo enim subjicitur pravis desideriis, quia
 jam corruptum & vitiosum erat. An vero
 cum excacat, vel indurat Deus, peccati
 Auctor est, vel Minister? Imo hoc modo
 peccata ulciscitur, justamque mercedem im-
 piis rependit, qui Spiritu suo regi abnuerunt.
 Sequitur ergo neque peccati originem esse in
 Deo, neque illi culpam imputari posse, quasi
 ex malis voluptatem capiat. Summa est,
 frustra tergiversari Hominem, qui vitiorum
 suorum culpam rejicere in Deum conatur,
 quia non ex alio fonte proveniat quicquid est
 malorum, quam ex perversa hominis concu-
 piscencia. Atque ita sane res habet, non a-
 liunde nos impellit, sed cuique pravam suam
 affectum esse Ducem ac Impulsores. Hæc
 ille: qui Vir, ob eximias animi dotes ab
 Adversariis quoque Pontificiis admirationi
 habitas, totque devoratos in Ecclesiæ bo-
 num labores, si, ut fit, Hominem se alicubi
 ostendit, meruit saltem ab omnibus, qui
 Re-

Refe
 miti
 cina
 arter
 A.
 na?
 B.
 tioni
 terna
 A.
 B.
 doxip
 dæ tu
 est ei
 suppe
 legit
 22, i
 Deun
 fuera
 moni
 Jobo
 quam
 pus h
 Eoder
 Apost
 calam
 Grati
 magis
 A.
 Discip

Reformati audire volunt, honestius atque mitius tractari, tantique nominis carnificinam Lanionibus potius *Romanensibus* (qui artem profitentur) relinqui par esset.

A. *Quenam ergo est illa tentatio Divina?*

B. Ea duplex est: altera nudæ explorationis, altera correctionis & disciplinæ paternæ.

A. *Utramque explica.*

B. Tentatio prima est *explorationis*, sive *δοκιμασία*, qua Deus Fidelibus tum exercendæ tum palam exhibendæ (quam largitus est eis) Gratia materiam & quasi segetem suppeditat. Ita Patrem Fidelium tentasse legitur ad immolandum *Isaacum* suum, *Gen.* 22, 1. *Nunc enim*, inquit, *novi quod times Deum*, v. 12. non quod Deo ignota ante fuerat Servi sui Fides, sed quod illustri testimonio palam omnibus fecisset. Idem de *Jobo* ex parte sentiendum; *ex parte*, inquam, nam ipso tandem confitente tali opus habuit vir Sanctus *medicina*, c. 42, 5, 6. Eodem quoque modo sanctissimos tentavit Apostolos, omnimodis persecutionibus & calamitatibus objectos, quo divina in illis Gratia (sicut auri, in fornace probati, nitor) magis effulgeret.

A. *Expone tentationem Correctionis & Disciplinæ.*

B. Ista est, qua Deus, ut Pater, Fideles, ut Filios, castigat; præcipue ob emendationem vitæ, teste passim Scriptura.

A. *Perge ad tentationem humanam.*

B. Ea scilicet duplex est. Prima est *activa*, qua Homo Deum tentat ad ^a *extraordinaria* potentiæ, bonitatis, iustitiæ, aut veracitatis suæ edenda specimina, de qua dicitur, *Non tentabis Dominum tuum, Mat. 4, 6, 7.* Sic ^b *Israelitæ* sæpe in deserto. Nec in totum excusari potest *Gideon, Judic. c. 6.* Sic omnes Impii, qui Spiritus & Verbi sui dum rebelles aspernantur. ^a *Mat. 12, 39.* ^b *Num. 14, 22.* Altera *Passiva*, qua Homo tentatur à seipso, sive Concupiscentia sua *Jac. 1.* Sub hac inhabitante ingemiscunt ^a *Pii*, regnante ^b obdurantur durati, inolescunt Impii. ^a *Rom. 7, 24.* ^b *Eph. 4, 19.*

A. *Quæ demum est tentatio Diabolica?*

B. Qua ut *Serpens*, ^a astutia, & blanditiis; ut *Leo*, ^b minis & furore suo tentat (Fideles potissimum) ad peccandum. ^a *2 Cor. 2, 11.* ^b *Apoc. 12, 12.*

A. *Quid ergo hic petimus?*

B. 1° Ab omni *tentatione Diabolica* liberari, quia ista ex se semper in malum tendit, etsi facile sit Deo vertere ^a in bonum. ^a *Luc. 22, 31, 32.* 2° Non est absolute petendum à *tentationibus divinis* liberari, sive tanquam in *pompam* virtutum cedant, sive pietatis *profectum*, sed ne nos Ipse inducat in tentationem, i. e. ne tentet ^a in Ira nisi

pa-

paterna, nec supra modum, & vires nostras;
 but denique in omnibus sufficiat nobis Ip-
 sius Gratia, quæ exitum tentatis felicem
 præbeat. ^a Jer. 10, 24. *Psal.* 6, 1. ^b 2 Cor.
 12, 8, 9.

A. *Sed tentationes etiam Divinæ (quales
 sunt Piorum in hac vita calamitates & æ-
 rumnæ) deprecandæ videntur, quoniam &
 naturæ adversantur, & sunt peccati merces.*

B. Hoc quidem probat non esse expeten-
 das in se, sed neque simpliciter deprecand-
 as, quatenus à Patre cœlesti proficiscun-
 tur, qui facit ut omnia se diligentibus ope-
 rentur in bonum: & quamvis hoc faciant
per accidens, non scilicet ex *natura sua*,
 sed ex *dispositione paterna*, tamen quovis
 modo divinitus adhibito promoveri glori-
 am Dei, nostramque ipsorum salutem, ab-
 sit ut hac petitione deprecemur. *Jac.* 1,
 2, 3.

A. *At Christus ipse oravit, Transeat à me
 Calix iste, Mat.* 26.

B. 1° Non simpliciter, sed, *si fieri po-
 test*, & cum Epanorthosi, qua se pie submi-
 fit divinæ voluntati; *nihilominus*, non
quod Ego volo, sed quod Tu vis. 2° Longe
 alia erat conditio Christi, alia nostra. Illi
 luctandum erat cum *Iustitia Divina*, quæ ei
 minime pepercit (etsi non ob peccata sua)
in die Iræ suæ: nobis, ut cum clementissimo
 Patre semper res est; Illi tunc temporis,
 ut cum severo *Judice*.

A. A.

A. *A quo malo liberari petimus, cum dicimus* *ἡμῶν τὸ πῶς πονεῖν?*

B. 1° A Diabolo, qui est & ὁ πονεὺς, & ὁ πονεῖς. *Mat. 13, 19. & c. 4, 3.* 2° Ab omni prorsus afflictionis malo; eatenus, ut ne aut gravitate aut mora ^a superet vires, ut ^b cedat in bonum, ut ^c patienter & strenue feramus, ut demum cum suavi sensu paterni ^d affectus in Deo semper condiiatur. ^a 1 Cor. 10, 13. ^b Gen. 50, 20. *Phil. 1, 19, 20.* 2 Sam. 16, 12. ^c Heb. 12, 5. ^d Psal. 119, 75. 2 Cor. 7, 6. 3° (Idque praeipue) ab omni peccato regnante, sine quo ^a exercere quidem multa, ^b nocere nil poterit. ^a Heb. 12, 11. ^b 1 Pet. 3, 13.

A. *Supereſt ut cum clauſula illa Doxologica ſermonem abſolvas.*

B. Ea autem hæc eſt, QUIA TUUM EST REGNUM, ET POTENTIA, ET GLORIA, IN SECULA SEculorum, AMEN.

A. *Magnifica ſane Coronis! quid autem ſibi vult?*

B. Ut (cum recognitione Orationis Præfatoria) Bonitatem omnem, Potentiam, atque Divitiarum plenitudinem Deo jure meritiffimo tribuat, quo ſi quid aculei habeant aut Patris viſcera, aut Glorioſiffimi Regis immenſum robur, & æterna Dominatione, ad exſtimulandam Filiorum fiduciam, intrepide ad eum accedamus; ſimulque ad-

mo-

moneat quis debet esse precum nostrarum scopus, & in quem omnis defigenda spes est, ut vota consequamur.

A. *Sed Regno, Potentia, & Gloria fulgent etiam Principes mundani.*

B. Sic est; at horum quantuscunque splendor est tanquam cicendulæ ad Solem; imo *nihilum, & minus nihilo*, ut Prophetæ *admiranda illa utar elegantia, Is. 40, 17.* quod satis innuit Articulus *Emphaticus.* ἡ βασιλεία, ἡ δόξα, &c.

A. *Ostende instantiis aliquot discrepanti- am.*

B. 1° Regnum Dei est simpliciter Uni- versale: neque enim Terræ modo univer- sæ, sed totius quoque Creationis idem & Factor & Dominus sit necesse est, qui in omnibus facit quodcunque vult. *Psal. 135, 6.* 2° Reges & Principes terreni non nisi ab eo, ^a idque jure plane *feudatorio*, vel potius ut ejus Proreges & ^b Ministri, Reg- na sua quæcunque possident & admini- strant, qui ea quoque ^c dat quibuscunque vult. ^a *Psal. 72, 11.* ^b *Rom. 13, 4.* ^c *Dan. 4, 17.* Unde & Regis Regum, & Domini Do- minantium sibi stylum vendicat. 3° Regni ejus Finis non erit; sed, reliquis in nihil- um subsidentibus, Illius est Regnum, & Po- tentia, & Gloria, in *Secula Seculorum.* Vide plura ad *Petit. 2.*

A. *Quid*

A. *Quid hic particula notat, AMEN?*

B. Est & vox *Optantis*, qua ratum esse quod petimus ardentius, & velut ex abundanti rogamus; & vox quoque per *Fidem Assentientis*, qua nos exauditum iri propter Dominum Jesum Christum nihil dubitamus. Huc facit primævæ praxis Ecclesiæ, 1 Cor. 14, 16.

F I N I S.

Boo

a

C

D

—L

—V

—F

—A

—A

—P

—C

—C

—C

—P

—A

Dr. C

—P

—T

—L

—Se

C

—A

—B

*Books Printed for J. Knapton,
at the Crown in St. Paul's
Church-Yard, LONDON.*

- D**R. *Wells's* Tracts against the Dissenters,
price 3 Shillings and 6 Pence.
- Letter against Swearing, pr. 2^d.
 - Visitation-Sermon, pr. 2^d.
 - Historical Geography of the Old and
New Testam. in 4 Vol. 8o. pr. 1p^d.4s.
 - Astronomy, Chronology, and Dialling,
price Six Shillings.
 - Arithmetick and Geometry, pr. 6s.
 - Paraphrase on the Galatians and Thes-
salonians, pr. 2s.
 - On the Romans, pr. 2s. 6^d.
 - On the Hebrews; in the Press.
 - On the Church-Catechism, pr. 6^d.
 - Prayers on Common Occasions, pr. 6^d.
 - *Harmonia Grammaticalis*, pr. 1s. 6^d.
- Dr. *Clark's* Sermons, at Mr. *Boyle's* Lectures,
price 6 Shillings.
- Paraphrase on the 4 Evangelists, pr. 12s.
 - Three Practical Essays, pr. 1s.
 - Letter to Mr. *Dodwell*, with Four De-
fenses of it, and a Letter to *Aminator*.
 - Sermon before the Queen, or Love and
Charity.
 - At the Lady *Cook's* Funeral, pr. 2^d.
 - Before the House of Commons, pr. 2^d.
- Be-

- Before the Queen the 8th of *March*, p. 2^d.
- At St. *James's*, Nov. 7th, pr. 3^d.
- The Government of the Passions, before the Queen, pr. 3^d.
- Scripture Doctrine of the Trinity, pr. 6s.
- *Jacobi Robaulti Physica*, pr. 8s.
- *Grotius de Veritate*, with all the Notes, in English, pr. 3s. 6^d.
- Mr. *Hoadly* of Conformity and Defence of Episcopacy, pr. 6s.
- Sermons concerning the Terms of Acceptance with God, pr. 5s.
- Measures of Submission, pr. 3s. 6^d.
- Original and Institution of Civil Government, pr. 5s.
- Mr. *Bennet's* Abridgment of the Cases against the Dissenters, 80. pr. 4s.
- Paraphrase on the Common-Prayer, price 4 Shillings.
- Right of the Clergy, price 5s.
- Letter to Mr. *Robinson*, pr. 2s. 6^d.
- Second Letter to Mr. *Robinson*, pr. 1s.